

Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program 2023-2028

Felülvizsgálat

Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat

2025. április

Tartalom

Bevezetés	5
A jogszabályi és stratégiai környezet bemutatása.....	9
Helyi jogszabályok.....	9
Kerületi stratégiák és koncepciók	9
Célmeghatározás	12
A Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program (JEP) célja.....	12
A Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program helyzetelemzésének (JEP HE) célja.....	12
A Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervének (JEP IT) célja.....	13
Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (JEP HE).....	14
Józsefváros általános társadalmi helyzetképe.....	14
A fogyatékos emberek esélyegyenlősége	18
A fogyatékoság meghatározása	18
Alapelvek	18
Helyzetkép.....	19
A kerületben elérhető szolgáltatások	28
Célok.....	29
A mélyszegénységben élők esélyegyenlősége	31
Helyzetkép.....	31
Önkormányzat által nyújtott pénzbeli és természetbeni támogatások.....	32
Pénzbeli támogatások	32
Szociális szolgáltatások.....	38
Hozzáférés a közszolgáltatásokhoz.....	43
Lakhatási szegénységben élők esélyegyenlősége.....	43
Hajléktalan emberek esélyegyenlősége.....	52
Albérletben élők esélyegyenlősége	56
Energiaszegénység.....	57
Egészségügyi ellátás.....	59
A romák esélyegyenlősége.....	62
Általános helyzetkép.....	62
Szociális helyzet	62
Lakhatási szegregáció.....	63
Oktatási szegregáció.....	64
A diszkriminációval szembeni fellépés	64
Kulturális autonómia, intézmények	65
Célok.....	66
Az idősek esélyegyenlősége	67
Helyzetkép.....	67

Jövedelmi helyzet.....	68
Idősek munkaerő-piaci helyzete	70
Idősek intézményrendszere Józsefvárosban	71
Célok.....	75
A gyerekek esélyegyenlősége.....	76
Helyzetkép.....	76
Szolgáltatások és ellátások	80
Biztonságos és tiszta környezet	93
Célok.....	94
A nők esélyegyenlősége.....	95
Helyzetkép.....	95
Jogi környezet.....	96
A nők gazdasági és munkaerő-piaci esélyegyenlősége	96
Menstruációs szegénység.....	97
A nők szerepe a helyi közéletben.....	97
A nők elleni, a családon belüli és partnerkapcsolati erőszak.....	97
Kerületi helyzetkép	98
Szakpolitikai irányítás.....	98
Családtervezés és gyermekgondozás.....	98
Egyenlő munkáért egyenlő bér.....	99
Egyedülálló szülőknek elérhető szolgáltatások.....	99
Menstruációs szegénység.....	100
Reproduktív egészség.....	100
Családon belüli erőszak megelőzése és az áldozatok támogatása	100
Célok.....	104
A szexuális és nemi kisebbségek esélyegyenlősége.....	106
Helyzetkép.....	106
Kerületi gyakorlatok	107
Célok.....	107
A bevándorlók és menekültek esélyegyenlősége.....	109
Helyzetkép.....	109
Hozzáférés a szolgáltatásokhoz	110
A menekültek és bevándorlók elismerése.....	112
Célok.....	113
A helyi szervezetek és közösségek bevonása	114
Nemzetiségi önkormányzatok	114
Helyzetkép	114
Kerületi gyakorlatok	115

Célok.....	115
Egyházak.....	116
Helyzetkép	116
Egyházi szociális ellátás a Józsefvárosban	117
Célok.....	118
Civil szervezetek.....	119
Helyzetkép	119
Önkormányzat és civil szervezetek együttműködése	120
Célok.....	124
A Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (JEP IT)	125
A HEP Fórum.....	125
A JEP megvalósítása - kötelezettségek és felelősség	125
A JEP nyilvánossága.....	126
Elfogadás módja és dátuma	127

Társadalmi egyeztetésre szánt változat

Bevezetés

A jogszabályi előírásoknak megfelelően a 2023 és 2028 közötti időszakra elkészült az új Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP), melyet a Budapest Főváros VIII. kerületi Önkormányzat Képviselő-testülete 50/2023. (III.30.) számú határozatával elfogadott. Ez a dokumentum, vagyis a **Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program** nem a HEP, hanem tartalmában annál bővebb és sok vonatkozásban összetettebb. Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testülete a Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Programot (röviden JEP) 99/2023. (IV.27.) határozatával fogadta el. Jelen dokumentum a 2023-as JEP felülvizsgálatát tartalmazza.

Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény rendelkezik a Helyi Esélyegyenlőségi Programok elkészítésének kötelezettségéről és annak módjáról, aminek részleteit további kormányrendeletek és belügyminisztériumi előírások szabályozzák. A HEP szabályai a legutóbbi években egyre korlátozóbbá váltak, előre megadott sablont kell kitölteni, aminek keretében kizárólag 5 társadalmi csoport esélyegyenlősége tárgyalható: a mélyszegénységben élők és a romák együtt, a gyermekek, a nők, az idősek és a fogyatékosokkal élők. A HEP nem teszi lehetővé, vagy csak nagyon erőltetett és oda nem illő módon, hogy foglalkozzunk olyan fontos csoportok esélyegyenlőségével, mint a menekültek és bevándorlók, a szexuális és nemi kisebbségek és a roma közösség helyzete is kizárólag a mélyszegénység alfejezeteként tárgyalható, így olyan fontos kérdések, mint a roma reprezentáció és a pozitívan megélhető identitás teljességgel hiányoznak.

Ezért a Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat (továbbiakban: Önkormányzat) úgy döntött, hogy készít a HEP-hez képest bővebb és komplexebb esélyegyenlőségi programot, amelynek megkülönböztetéseként a Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program (továbbiakban: JEP) nevet adtuk. Szándékaink szerint a JEP egyszerre tesz láthatóvá esélyegyenlőségi szempontból kiemelten sérülékeny csoportokat, és teremt összefüggéseket egyéb stratégiákkal.

A JEP tervezetét 2023-ban és 2025-ben is társadalmi vitára bocsátottuk és szakmai és lakossági fórumokat is tartottunk róla. A beérkezett írásbeli és szóbeli javaslatok jelentős részét beépítettük, és a társadalmi egyeztetés nyomán az intézkedési terv is számos új elemmel bővült.

A JEP végrehajtásának biztosítására a Polgármesteri Hivatalban 2025 január 1-től Esélyegyenlőségi Iroda működik, amelyben dedikált munkatársak foglalkoznak kiemelten a roma, a fogyatékos és a nem magyar állampolgárságú emberek, valamint a nők és az LMBTQ emberek esélyegyenlőségének elősegítésével önkormányzati szinten.

Józsefváros viszonylag kis kiterjedésű, sűrűn lakott, ugyanakkor szélsőségesen eltérő adottságokkal rendelkező kerület. Látványosak az egyes negyedei közötti infrastrukturális és szociális különbségek. A Nagykörúton belül fekvő Palotanegyed a város egyik kiemelt presztízsű környékének számít, több országos jelentőségű kulturális, oktatási és egyházi intézménnyel, a kerület középső része viszont a város szegény övezetei közé tartozik, elhanyagolt épületekkel és többnyire szegény lakossággal. Az elmúlt évtizedekben az önkormányzat által szanált területeken óriási lakásépítési hullám indult el a fiatal tehetsős vásárlóréteget célozva meg leginkább, ami a korábban ott élő szegényebb lakók egy részének elköltözésével járt együtt. Ugyanakkor ez a folyamat egyes időszakokban lehetőséget nyújtott több száz, rossz körülmények között élő család jobb és nagyobb lakásba költözésére. A

jelenlegi Önkormányzat, bár fontosnak tartja, hogy a magas jövedelmű lakosok számára is vonzó legyen a kerület, mégis elsősorban abban hisz, hogy a szolidaritás és a kerület fejlesztése összeegyeztethető célok, és megteremthető egy olyan élhető környezet, melyben a különféle státuszú emberek egyaránt otthon érzik magukat, és amelyben a hátrányos helyzetű rétegek problémáira nem a tőlük való megszabadulás jelenti a megoldást, hanem a lehetőség megteremtése a méltóságteljes életre.

Az Önkormányzat által vallott esélyegyenlőségi politika alapelve, hogy a szegénység, azaz embertársaink alapvető létszükségleteinek hiánya nem elsősorban a „szegények problémája”, hanem egy olyan változatos gyökerekre és okokra visszavezethető társadalmi kihívás, amelynek megoldása az egész társadalom érdeke és feladata. Ezzel összhangban a mélyszegénység felszámolására, az alapvető nélkülözést eredményező élethelyzetek megszüntetésére nem „szociális érzékenységgént”, hanem alapvető, sürgős kötelességgént kell tekinteni. A speciális élethelyzetekből (pl. betegségek, fogyatékosság) adódó szükségletek biztosítása, a szolgáltatásokhoz való hozzáférés garantálása, a védett csoportok számára a diszkriminációmentes eljárások, vagy éppen a kisebbségi közösségek megfelelő reprezentációjának biztosítása mindannyiunk érdeke. A társadalmi integráció az egész közösséget érinti, és közügy.

Az esélyegyenlőség számtalan aspektusa érinti súlyosan Józsefvárost. A fővárosban itt a legalacsonyabbak a nyugdíjak, itt a legkevesebb a jövedelem, itt a legrosszabb az emberek egészségi állapota és arányosan itt a legtöbb a komfort nélküli lakás. Józsefvárosban alig több mint harmadannyi park és közkert jut egy lakosra, mint a budapesti átlag. A kerület a főváros egyik legsűrűbben lakott része. Az elmúlt időszakban történt ingatlanberuházások során főleg kislakásokkal teli hatalmas lakótömbök és nagyméretű irodakomplexumok épültek sűrűn egymás mellé, ezzel növelve tovább a gépjárműforgalmat – ami annak ellenére is jelentős, hogy kiváló a kerület tömegközlekedési ellátottsága. A beruházások fokozzák a hősziget-jelenséget.

A gépjárműforgalomnak és a viszonylag kevés zöldfelületnek köszönhetően nagy a levegő- és zajszennyezés. Ezért is előre mutató az a fővárosi és kerületi törekvés, amely az autóforgalom csökkentésére irányul és a különböző tömegközlekedési, valamint alternatív (bicikli, roller stb.) közlekedési módok használatára ösztönzi a lakosságot pl. új sétáló-, illetve csökkentett forgalmú utcák létrehozásával.

Egy átlagos józsefvárosi férfi születéskor várható élettartama 6 évvel marad el egy II. kerületi lakos várható élettartamától, ami már önmagában is szembeötlő hátrányt jelent. Ebben számos tényező (például a lakásállomány állapota, a légszennyezés) mellett a magyar egészségügyi ellátórendszer általánosan kritikus állapota játszik központi szerepet. Bár rengeteg egészségügyi intézmény működik a kerületben, a szűrővizsgálati rendszer és általában a lakosság egészségügyi ellátottsága nem kielégítő, ezeknek a fejlesztése tehát elkerülhetetlen. Ezzel párhuzamosan komoly erőfeszítéseket szükséges tenni az egészséges életmód népszerűsítésére is, a dohányzás, alkoholfogyasztás visszafogására, a helyes táplálkozás, rendszeres mozgás népszerűsítésére és a védőoltások beadatásának elfogadtatására. Bővíteni és anyagilag elérhetővé kell tenni a sportolási lehetőségeket a lakosság számára.

A helyi lakók életkörülményeinek kérdéséhez szorosan hozzátartozik, hogy mennyire érezhetik magukat biztonságban a Józsefvárosban. Az elmúlt két évtizedben folyamatosan javult a közbiztonság helyzete a kerületben, de sajnos továbbra is számos olyan problémával kell szembenéznünk, melyek megoldásához a szociális, egészségügyi, önkormányzati és rendészeti területnek szorosan együtt kell működnie. Az önkormányzat célja, hogy preventív eszközökkel csökkenteni tudja a közösséget romboló megnyilvánulásokat, és a bűnelkövetést. Ennek érdekében civil szervezetekkel szorosan együttműködve olyan komplex programokat indít, melyek a különböző addikciókat, köztük a drogfogyasztás mértékét csökkentik, a családon belüli, nők, gyermekek és más sérülékeny csoportok elleni erőszak áldozatainak nyújtanak segítséget, illetve az iskolai-bullyinggal (zaklatással) szemben lépnek fel. A bűnmegelőzéshez tartoznak urbanisztikai eszközök is, pl. a közvilágítás fejlesztése.

Mindezzel együtt a legsúlyosabb probléma a lakhatási szegénység. Miközben az önkormányzat tisztában van azzal, hogy a társadalmi szolidaritás kulcseleme és minden szociális intézkedés alapja a méltó lakhatás biztosítása lenne a rászoruló kerületi lakosok számára, ennek megoldására nincsenek megfelelő eszközei. A lakosság nagy része él méltatlan lakhatási körülmények között. Az önkormányzati lakások száma ugyan relatíve magas, minőségük viszont többnyire nagyon alacsony, sok lakásban nincs fürdőszoba és korszerű fűtés, ami elfogadhatatlan a 21. században Budapest szívében. Rengeteg a leromlott állagú, rosszul szigetelt lakás, melyek fenntartása aránytalanul költséges. Az önkormányzat a megoldást a minőségi bérlakásállomány növelésében, illetve az épületek energiahatékony felújításában látja, amelyre jelentős forrásokat is áldoz. Ugyanakkor a komoly állami szerepvállalás hiánya és a forráshiány korlátozza az önkormányzati intézkedések hatókörét.

Az esélyegyenlőségi program kiemelt feladatai közé tartozik az iskolai esélyegyenlőség megteremtése, és a józsefvárosi iskolák versenyképességének növelése, annak ellenére, hogy az önkormányzat ma már nem intézményfenntartó. Úgy tűnik, az iskolák államosítása nem hozott pozitív változást. Jelenleg a VIII. kerületi iskolás gyerekek tanulnak legnagyobb arányban más kerületek oktatási intézményeiben, miközben több kerületi iskolában is az országos átlagnál alacsonyabbak a diákok kompetenciamérésen mutatott eredményei, és magas a lemorzsolódási arány. Európai Unió dokumentumok nevesítenek két kerületi általános iskolát is mint amelyekben etnikai alapú szegregáció figyelhető meg. Ezzel a folyamattal szemben az önkormányzatnak alig vannak eszközei, és legfeljebb színvonalas tanodák működtetésével, a korai nevelő intézmények (bölcsőde és óvoda) színvonalának növelésével, és a szakmai párbeszéd javításával tud a helyzeten valamelyest javítani. Az iskolák államosításának, vagyis, hogy kivonták azokat a helyi közösség irányítása alól, egy másik hátrányos következménye, hogy gyakorlatilag megszűnt annak a lehetősége, hogy bekapcsolódjanak a helyi közösségi és kulturális élet szervezésébe, márpedig az oktatás mellett ez is fontos feladatuk kéne, hogy legyen.

Az Önkormányzat hisz abban, hogy a demokratikus társadalom alapja az autonóm közösségek és intézmények hálózata, ezért határozottan erősíteni szeretné a lokális intézmények önállóságát és általában a helyi közösségeket abban, hogy minél több döntés, mely közvetlenül őket érinti, a kezükbe kerüljön. Az Önkormányzat egyik fő missziójának tekinti az autonóm közösségek és szervezetek támogatását és megerősítését, ami elsősorban nem is nagy összegű támogatást jelent, hanem annak a lehetőségnek a megteremtését, hogy az alkotó energiák és innovatív ötletek utat találjanak maguknak, de mindenekelőtt ezeknek a kezdeményezéseknek az elismerését és a velük való partneri viszony kialakítását.

E gondolat által vezérelve, egyúttal megoldást keresve arra a jelenségre, hogy rengeteg üres helyiség és terület van a kerületben, az önkormányzat közösségi tereket és támogatást biztosít kulturális kezdeményezések, közösségi programok és a helyi művészek számára abban a reményben, hogy a pezsgő kulturális és közösségi élet az egész környékre pozitív hatással lesz.

Józsefvárosra mindig is a kulturális és etnikai sokszínűség volt jellemző, és ez most sincs másképp. Népeségarányosan itt él a legtöbb roma és a legtöbb bevándorló. A legkülönbözőbb keresztény, zsidó, muszlim és más vallási gyülekezetek mellett jelentős vallási központok találhatóak a kerületben. Józsefváros a budapesti alternatív kultúra bázisa, ugyanakkor országos jelentőségű kulturális és oktatási intézmények is kiemelkedően nagy számban vannak jelen. Egy ilyen közegben, ahol az emberek teljes természetességgel élik meg a kulturális sokszínűséget, ahol a különböző értékrendű és életvitelű emberek napi szinten gyakorolják a békés egymás mellett élés mikéntjét, nem is képviselhet más nézetet az önkormányzat, mint a toleranciát és a kirekesztés minden formájának elutasítását.

Józsefváros önkormányzatának vezetése elkötelezett az esélyegyenlőség teljes körű biztosítása és minden társadalmi csoport, így kiemelten a kulturális, szexuális és nemi kisebbségek tagjainak diszkriminációmentessége mellett. A diszkriminációmentességet, a szegregációmentességet, az egyenlő bánásmódot és az esélyegyenlőséget az élet minden területén érvényesítendő célnak tekinti, különös figyelemmel a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás, a lakhatás, és a társadalmi érdekérvényesítő képesség területére. A társadalmi kirekesztés és az előítéletek elleni fellépés része, hogy az Önkormányzat aktívan is segíti a kisebbségeket közösségi életük megszervezésében, hogy meg tudjanak jelenni a helyi nyilvánosság fórumain, képviselni tudják magukat a közéletben, döntéshozásban és láthatóak legyenek a közösségi tereken. Különösképpen fontos ez a roma kisebbség esetében, mely számarányához képest még mindig alulreprezentált a közéletben és kevés erőforrással rendelkezik. Bár tagjainak integrációja és esélyegyenlőségük biztosítása hagyományosan kiemelt prioritás a kerület életében, továbbra sem kielégítő a helyzetük, és ennek javítására különös figyelmet kell fordítani. Az Önkormányzat elkötelezett a nők és férfiak egyenlősége mellett, valamint fellép a családon belüli erőszak ellen. Továbbá kiemelt programjai közé sorolta a mozgáskorlátozottak és más egészségi okból akadályozottak szociális integrációjának növelését, és Józsefváros akadálymentessé tételét.

Végül fontos leszögezni, hogy az esélyegyenlőség alapfeltétele, miszerint az önkormányzat mindenki számára egyenlő hozzáférést biztosít a szolgáltatásokhoz, csakis egy átlátható és számonkérhető módon működő önkormányzat révén valósulhat meg. A támogatási rendszerek kialakítását alapos társadalmi egyeztetésnek kell megelőznie. Ennek érdekében az Önkormányzat létrehozta a Közösségi Részvételi Irodát, melynek fő feladata a lakossággal történő hatékony kommunikáció és az érintettek bevonása az önkormányzat döntéseibe, melynek rendszerét folyamatosan fejleszti a lakossági visszajelzéseknek megfelelően.

Az Önkormányzat számára egy olyan Józsefváros és Magyarország megteremtése a cél, ahol egymás tisztelete, az egymás iránti bizalom, a szolidaritás, a méltányosság, a nyitottság, a fenntarthatóság, az emberi szabadságjogok tisztelete, az igazságosság, az esélyek egyenlősége és a méltóságteljes emberi élethez való jog érvényesül, ahol létezik a demokratikus közmegegyezés, és amelyben a különböző helyzetű emberek együtt tudnak élni — folyamatosan és átlátható módon egyeztetve érdekeiket. A jelenlegi politika célja tehát, hogy visszaadja az önkormányzás szó valódi értelmét: részvételt, beleszólást és hatalmat a józsefvárosiaknak.

A jogszabályi és stratégiai környezet bemutatása

Helyi jogszabályok

Józsefváros Önkormányzata a helyi esélyegyenlőség biztosítása érdekében az alábbi helyi rendeleteket alkotta meg:

Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testületének az önkormányzati tulajdonú ingatlanokon a súlyosan mozgáskorlátozottak személygépkocsija parkolási célú bérleti díjának elengedéséről szóló 60/2011. (XI.04.) számú önkormányzati rendelete.

Budapest Józsefváros Önkormányzat Képviselő-testületének a Józsefvárosban működő önszerveződő közösségek, továbbá művészek és sportolók pályázati támogatásáról szóló 7/2016. (III.03.) számú önkormányzati rendelete

Budapest Józsefváros Önkormányzat Képviselő-testületének a személyes gondoskodást nyújtó ellátások térítési díjairól szóló 56/2017. (XII.20.) számú önkormányzati rendelete.

Budapest Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testületének az intézményi gyermekétkeztetés térítési díjairól szóló 13/2022. (III. 28.) önkormányzati rendelete

Budapest Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testületének az önkormányzat tulajdonában álló lakások bérbeadásáról szóló 31/2022. (X. 20.) önkormányzati rendelete

A Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testületének 35/2023. (X. 19.) önkormányzati rendelete a szociális és gyermekjóléti ellátásokról

Kerületi stratégiák és koncepciók

A Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program szervesen kapcsolódik az önkormányzat számára kötelező, illetve önként vállalt tervezési folyamatokhoz, koncepciókhoz és stratégiákhoz. Ezek a dokumentumok a Helyi Esélyegyenlőségi Programon túl a következők:

- **Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat 2019-2024 évekre szóló Gazdasági programja** - stratégiai alapdokumentum, amely meghatározza az önkormányzati gazdálkodás, a működés és a fejlesztések hosszú távú célkitűzéseit.
- **Józsefváros Klímastratégiája (2020)** - A stratégia a kerület klímavédelemmel kapcsolatos jövőképét, célrendszerét és a részletesen kidolgozott intézkedéseket mutatja be.
- **Józsefvárosi Civil stratégia (2020)** - a stratégia célja, hogy lehetővé tegye a civil szervezetek és közösségek és az önkormányzat átlátható és nyitott együttműködését, amelyben az önkormányzat a civil közösségeket partnernek tekinti az önkormányzás megvalósításában, vagyis abban, hogy az állampolgárok közösen és önrendelkező módon alakíthassák környezetüket és jövőjüket, és bele tudnak szólni az őket érintő döntésekbe.
- **Józsefváros Integrált Településfejlesztési Stratégia (2020)** - a középtávra szóló fejlesztési program a kerület környezeti, társadalmi és gazdasági céljainak megvalósítását szolgálja, valamint meghatározza a hosszú távú fejlesztési elképzelések eléréséhez szükséges beavatkozásokat. A 2015-ben készült stratégia felülvizsgálata 2020-ban történt meg.

- **Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Antikorrupciós stratégiája 2020-2024** - az önkormányzat általános célként határozta meg a közpénzekkel való gazdálkodás átláthatóbbá tételét, a közigazgatás és az üzleti élet tisztaságának elősegítését, az ezekkel kapcsolatos oktatás és képzés kiterjesztését. Az Önkormányzat arra törekszik, hogy a korrupció nyilvánvaló méltánytalansága helyett az esélyegyenlőség és a szolidaritás igazsága legyen a működés mozgatórugója. A stratégia alapján készült intézkedési tervnek megfelelően az Önkormányzat jelentős lépéseket tett az információszabadság érvényesülése, a közösségi részvétel előmozdítása, a lakosság közérthető módon történő tájékoztatása és a döntéshozatalba való bevonásuk területén.
- **Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió (2021)** - rögzíti azokat az irányokat, elveket és intézkedéseket, amelyek biztosítják a helyi szociális ellátórendszer fenntarthatóságát és kiszámíthatóságát.
- **Józsefvárosi Mobilitási Charta (2021)** - a dokumentum 2021-es elfogadásával az Önkormányzat olyan közterület-fejlesztés mellett köteleződött el, amely lehetővé teszi a kényelmes, biztonságos közlekedést, ahol javulnak a kerekesszékesek és látássérültek közlekedési lehetőségei, valamint ahol babakocsival és gyerekekkel is félelem nélkül lehet bármely kereszteződésen áthaladni. A Charta legfontosabb alapelvei a fenntarthatóság és a "gyengébb közlekedők" védelme elsősorban a forgalom és a sebesség csillapításával, a járdák szélesítésével és akadálymentesítéssel.
- **Budapest Főváros VIII. kerület Józsefváros Önkormányzat Fenntartható Energia és Klíma Akcióterve 2022** - a kerület 2020-ban csatlakozott az Európai Bizottság által létrehozott Polgármesterek Szövetségéhez az energiahatékonyság növelése és a megújuló energiaforrások hasznosítása céljából. A dokumentum tartalmazza a kerületi állapot-és helyzetelemzést, valamint az erre épülő javaslatokat és intézkedési lehetőségeket, amelyek révén az önkormányzat 2030-ra minimum 40%-os CO₂ kibocsátás-csökkenést kíván elérni a kerületben.
- **Gyerekbárát Józsefváros koncepció (2022)** – az Önkormányzat célja, hogy Józsefváros olyan helyé váljon, ahol minden gyerek boldogan élhet és kiteljesedhet, ahol teljes mértékben érvényesülnek a jogai, és ahol otthon érezheti magát. A 2022-ben elfogadott koncepció tartalmazza a kötelezően ellátandó feladatokon túl azon önként vállalt feladatokat is, amelyekkel az Önkormányzat segíteni próbálja az összes kerületi gyerek, és különösen a hátrányos helyzetű, fogyatékos gyermekek esélyeit.
- **Józsefváros közép- és hosszú távú vagyongazdálkodási terve 2022-2029** - a terv központi eleme a bérház- és bérlakásfejlesztési program. A terv tartalmazza az önkormányzati bérházak és önkormányzati tulajdonú üres telkekkel kapcsolatos elképzeléseket, valamint kijelöli a bontandó, felújítandó vagy funkcióváltásra javasolt bérházak körét.
- **Józsefvárosi Lakásügynökség koncepció (2023)** - A Józsefvárosi Önkormányzat célja a társadalmi sokszínűség fenntartása és támogatása és ennek megfelelően a legszegényebbek mellett a magasabb jövedelmű, de a jelenlegi lakáspiaci árak mellett gyakran mégis nehéz helyzetben lévő családok támogatása is fontos célkitűzés. A lakásügynökség modell ezen háztartások számára nyújthat reális megoldást. A koncepció lényege a magántulajdonú lakások bérbevétele, és rászorultsági szempontok alapján történő tovább-bérbeadása. A Lakásügynökség így a magántulajdonú lakások közösségi hasznosításán keresztül tud hozzájárulni a lakhatási válság enyhítéséhez.

- **Pénzbeli ellátások átalakításának koncepciója (2023)** – az Önkormányzat átfogó átalakítást hajtott végre a pénzbeli ellátások területén, annak érdekében, hogy a szociális támogatási rendszer képes legyen elérni a rászoruló emberek szélesebb körét.
- **Egyenlőség és társadalmi igazságosság program Józsefváros roma lakosságáért 2023-2028** – A roma lakosság társadalmi és élethelyzete évtizedek óta komplex kihívásként van jelen az országban. Kerületi szinten ugyanazok a strukturális problémák állapíthatók meg, amik ösztársadalmi szinten is jellemzőek: a rasszizmus, diszkrimináció, oktatási és munkaerőpiaci hátrányok, lakhatási egyenlőtlenségek. A program ezen problémákra próbál megoldási javaslatokat nyújtani, kerületi szinten csökkenteni az egyenlőtlenségeket és kiállni a társadalmi igazságosság elvei mellett.
- **Józsefvárosi Közművelődési koncepció 2023-2030** – Józsefváros társadalmi-kulturális sokfélesége olyan különleges érték, mely a kerületben élők identitásának szerves része; a józsefvárosi összetartozás közösségi, kulturális, közművelődési helyszínei és alkalmi pedig az itt élők egyenlőségéhez, emberi méltóságuk kiteljesedéséhez, önmegvalósításukhoz, s mindezek révén a kerület kohéziójához döntő mértékben járulnak hozzá. A közművelődési koncepció az ennek megőrzéséhez és fejlesztéséhez szükséges intézkedéseket tartalmazza.
- **Lakásgazdálkodási terv 2024** - a terv kiindulópontját a Vagyongazdálkodási terv jelenti. A lakásgazdálkodási terv kimutatást tartalmaz az előző évi lakásgazdálkodásról és a tárgyévre hasznosításra bevonni tervezett lakásokról, a Lakásrendeletben meghatározott szempontok szerint.

Célmeghatározás

A Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program (JEP) célja

A JEP célja, hogy az élet valamennyi területén szolgálja:

- a hátrányos megkülönböztetés megelőzését, ezáltal elősegítse az egyes társadalmi csoportok tagjainak esélyegyenlőségét, melynek megteremtése az állam, az önkormányzat és intézményei, a civil szervezetek és a magánszemélyek feladata,
- a lakóhelyi szegregáció, a vallási, etnikai, kulturális, világnézeti, szexuális és egyéb kisebbségben élő társadalmi csoportok marginalizációjának és negatív megkülönböztetésének felszámolását
- a lakhatási szegénység felszámolását, ezen keresztül is biztosítva a kerület minden polgárának a tisztességes, emberhez méltó megélhetés ezen alapfeltételét.
- a hátrányos helyzetű emberek munkaerő-piaci integrációját, hátrányainak felszámolását, foglalkoztatási és tisztességes megélhetési esélyeik javítását, méltóságteljes életkörülményeik biztosítását;

Az Önkormányzat a Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a befogadó társadalom szemléletének általánossá válását, a kölcsönös segítség és szolidaritás kultúrájának helyi társadalmi értékévé fejlődését, a diszkrimináció- és szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket,
- a befogadó társadalom szemléletének érvényesülését a közszolgáltatások területén, vagyis az azokhoz történő egyenlő hozzáférés elvének alapszabályként történő alkalmazását.

A Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program helyzetelemzésének (JEP HE) célja

Jelen helyzetelemzés célja bemutatni a nevesített célcsoportokba tartozók számát és arányát, valamint feltárni helyzetüket a kerületben. Emellett célunk az adott célcsoportokba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, feltárni az ezeken a területeken jelentkező problémákat, valamint meghatározni az e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat és azokat a területeket, amelyek fejlesztésre szorulnak az esélyegyenlőség megteremtése érdekében.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését a Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (JEP IT) tartalmazza.

A Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervének (JEP IT) célja

Célunk a helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából. További célunk meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó társadalmi kommunikációt. Szintén célként határozzuk meg annak az együttműködési rendszernek a felépítését, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés és kiigazítás strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

Társadalmi egyeztetésre szánt változat

Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program Helyzetelemzése (JEP HE)

Józsefváros általános társadalmi helyzetképe

A VIII. kerület állandó népességének száma a Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Polgármesteri Hivatal saját lekérdezése alapján (2025. február 9.) 64.258 fő, az állandó lakosok száma fő (0-110 éves korcsoport), ebből a bejelentett lakóhellyel rendelkező lakosok száma 64.148 fő, bejelentett tartózkodási hellyel rendelkező lakosok száma 9.978 fő, a tartózkodási hellyel rendelkezők számából a csak tartózkodási hellyel rendelkezők száma 110 fő.

A főváros VIII. kerületét korábban az alacsonyabb társadalmi helyzetű, szegényebb bevándorló csoportok célterületének tekintették. A 2022. évi népszámlálás már egy fiatalabb, aktívabb, képzetesebb lakosságot rögzít. A lakosság 1/3-a felsőfokú végzettségű, az érettségizettek és a felsőfokú végzettségűek aránya együtt 66%, amely már megfelel a fővárosi átlagnak. A foglalkoztatottak aránya 58%, amely eléri a környező (VI-VII-IX.) kerületek foglalkoztatottságát, és meghaladja a fővárosi átlagot.

Józsefváros társadalmilag meglehetősen heterogén, a kerületet jelentős térbeli és társadalmi tagoltság jellemzi. A kerület három jól körülhatárolható területi egysége – a Belső-, Középső- és Külső-Józsefváros – 11 negyedre osztható.¹

1. táblázat: Józsefváros városrészeinek lakosság száma (2024. január 1.)

Városrészek megnevezése	A népszámlálási lakónépesség	A lakások száma
Corvin negyed	8 508	8 000
Csarnok negyed	9 888	6 689
Ganz negyed	1 446	896
Kerepesdűlő	797	596
Losonci negyed	7 704	4 787
Magdolna negyed	10 320	6 134
Népszínház negyed	6 406	4 487
Orczy negyed	9 223	5 746
Palotanegyed	9 705	7 198
Százados negyed	3 774	2 172
Tisztviselőtelep	2 277	1 181

Forrás: KSH Helynévtár

A *Palotanegyed* a kerület egyik legkedvezőbb helyzetű területe. Budapest városközponti részéhez tartozik, számos országos intézmény található a területén, lakossága a többi kerületrészhez képest magasabb társadalmi státuszú.

¹ A Józsefváros Integrált Településfejlesztési Stratégiája alapján

A *Népszínház negyed* sűrűn beépített, lakásállománya és népességi mutatószámai közel állnak a kerület átlagához.

A *Csarnok negyed* átmenet a nagykörúti nagyvárosias, és a külső részek alacsonyabb intenzitású beépítése között, népessége – szemben a csökkenő kerületivel – stagnál.

A *Magdolna negyed* a kerület legkedvezőtlenebb helyzetű része, szociális helyzete rossz, lakásai jórészt elavultak. 2005 óta komplex szociális városrehabilitáció színhelye, szegregációs mutatója azonban továbbra is rendkívül magas.

A *Corvin negyed* a kerület egyik legjelentősebb fejlesztésének színhelye, nagy hányadán léptékváltást jelentő beépítés zajlik, lakásszáma az ingatlanfejlesztésekkel folyamatosan nő.

A *Losonci negyedben* fekszik a józsefvárosi lakótelep, ennek megfelelően itt a legmagasabb az összkomfortos lakások aránya, társadalmi mutatói közel állnak a kerületi átlaghoz.

Az *Orczy negyed* a kerület kedvezőtlen helyzetű negyedei közé tartozik, társadalmi mutatói az új beépítések dacára is rosszak.

Kerepesdűlő kevés lakásnak ad otthont, elsősorban az intézményi beépítés dominál. Területén számos átalakuló vagy átalakulás előtt álló ipari terület, valamint a Fiumei úti Nemzeti Sírkert foglal helyet.

A *Százados negyed* lakosságát, főként a jelentős új beépítések révén, a kerületi átlaghoz képest kedvezőbb gazdasági, szociális mutatók jellemzik. A negyedben található a Százados úti művésztelep.

A *Ganz negyed* a MÁVAG-kolóniából, a volt Ganz-MÁVAG gyártelepből és a volt Józsefvárosi pályaudvar területéből áll. Alacsony népességét rossz szociális mutatók jellemzik, a kolónia lakásai rendkívül korszerűtlenek, mégsem számít szegregációval veszélyeztetett területnek.

A *Tisztviselőtelep* kertvárosias negyede élesen elválik Józsefváros más részeitől, lakosságára előnyösebb jövedelmi helyzet és magasabb iskolai végzettség jellemző a kerület külső részeihez és a lakótelepen élőkhez képest.

A 2000-es évek elejétől elindult városrehabilitációs projekteknek, de elsősorban a Corvin-negyed fejlesztésnek köszönhetően, a kerületben jelentős dzsentifikációs folyamat indult el, a korábban leromlott állagú, felújított városrészek egy részébe magasabb státuszú rétegek költöztek az ott lakók helyére, miközben a lebontott házakban élők a kerületben kaptak a korábbinál jobb minőségű lakást.

A kerületben több **szegregált és szegregációval veszélyeztetett** terület található.

A szegregációs mutatók felülvizsgálata utoljára a 2011. évi népszámlálás adatai alapján történt meg. Ezek az adatok a társadalmi viszonyok változása és az azóta megvalósult rehabilitációs programok következtében mára elavultak. A 2022-es népszámlálás a közbizalom megrendülése miatt már nem tudta vizsgálni a jövedelmi helyzetet, így célzott kutatásra lesz szükség, ha valaki elemezni szeretné ezt a jelenséget.

Józsefváros egyes részeinek területi különbözőségei továbbra is jól kimutathatók: a kerület legjobb negyedei a kertvárosias Tisztviselőtelep és Százados negyed, illetve a Palotanegyed, míg legrosszabb helyzetű negyedei a Magdolna és az Orczy negyed.

Mindkét rossz helyzetű terület társadalmi mutatói kedvezőtlenek a korábbi szociológiai felvételek alapján, a szegénység, a társadalmi kirekesztettség előrehaladott, a magas munkanélküliség, az alacsony iskolázottság, a fiataloknál újratermelődő hátrányos társadalmi

helyzet és a bűnözés, drogkereskedelem, rossz közbiztonság alkotják a legfőbb problémákat. A tapasztalati becslések alapján e két érintett negyedben a legmagasabb a roma népesség aránya a kerületben.

Józsefváros önkormányzata a legszegregáltabb és legrosszabb mutatókkal rendelkező településrészek (Magdolna és Orczy negyed) fejlesztésére külön programot indított, ugyanakkor ezek jelenleg csak kis részben érintik a kerület leginkább szegregálódott részét, a Diószegi utcát és közvetlen környékét.

A Budapest Intézet önkormányzat által megrendelt 2021. évi kutatása alapján a jelenlegi VEKOP akcióterület periferiáján (a Kőrös –Diószegi-Korányi – Kálvária utcák által határolt területen) a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre (RGYK) jogosultak száma több helyen 3-4 szerese, van, ahol 9-szerese a kerületi átlagnak.

Józsefváros viszonylag kis kiterjedésű, népsűrűsége azonban a harmadik legmagasabb a fővárosban (10.264 fő/km², 2023), annak ellenére, hogy a kerületben a sűrűn beépített lakóövezetek mellett kiterjedt ipari és zöldterületek is találhatóak. A II. világháború során a kerületben a lakóépületek többsége megsérült, a háborút követő évtizedekben új házak alig épültek, az időközben államosított bérházak állapota pedig jelentősen leromlott. Ebben az időszakban a kerület lakosságának összetétele is jelentősen megváltozott, a magasabb státuszú népesség elköltözésével párhuzamosan az alacsony státuszúak beköltözése vált jellemzővé. A 2000-es évek elejétől, főként a városrész rehabilitációs programok hatására megélénkült lakásépítések miatt, a lakosság szám csökkenése lelassult, majd lassú emelkedésnek indult.

A kerületben a halálozások száma továbbra is rendre meghaladja az élveszületések számát, de a népességszám tényleges fogyását némileg fékezi a vándorlás pozitív egyenlege – a kerület irányába történő vándorlás meghaladja az onnan történő elvándorlás mértékét. A népesség enyhén öregedő tendenciát mutat, a legfiatalabb korosztályok létszáma alacsony, azonban a 20 és 30 éves korosztályok kimagasló létszáma a következő években várhatóan népesség növekedést eredményezhet.

2. táblázat: Állandó népesség összetétele korcsoportok szerint, 2022. évi népszámlálás

Korcsoport: állandó népességből	Józsefváros	Budapest	Országos
0-14 éves korosztály aránya	8,42%	12,44%	14,51%
15-64 éves korosztály aránya	75,96%	66,48%	64,87%
65 év feletti korosztály aránya	15,62%	21,08%	20,61%

Forrás: KSH, Népszámlálás

Életkor szerint nézve a Józsefvárosban a legalacsonyabb a 65 éven felüliek aránya, összefüggésben a korai halálozással.

2024. januárjában országosan az öregségi nyugdíj átlagos összege Budapesten volt a legmagasabb: 275.667 – a XX. kerületben a legalacsonyabb 251.021 – forint. Józsefvárosról nincs friss adat, de 2018-ban még itt volt a legalacsonyabb az átlagnyugdíj. A 65 éven felüli korcsoporton belül kiemelt célcsoport az egyedül élő idősök, akiknek sajátos szükségleteit a szolgáltatások során figyelembe kell venni.

A 2022-es népszámlálás adatai alapján, a kerületben élő családok száma 14.259 volt. A kerületi háztartások száma 37.108 volt, ennek több mint fele egyszemélyes háztartás, ami kiugróan magas arány. A családok 41%-ában nincs gyermek, a gyermeket nevelő családok közel 30%-ában egy szülő nevel gyermeket. Az egyszülős családokban élő szülők és gyermekek általános helyzete anyagi, szociális és pszichikai tekintetben általában nehezebb, mint a több keresőt magukban foglaló családban élőké.

Józsefvárosban a munkanélküliek száma, az országos tendenciához hasonlóan, az elmúlt években folyamatosan csökkent. A kerület foglalkoztatottsági szintje azonban még ma is alacsonyabb, munkanélküliségi rátája pedig magasabb, mint a fővárosi átlag. A közfoglalkoztatottak száma a kerületben évről évre csökken, jelenleg az önkormányzatnak senkit sincs lehetősége foglalkoztatni ebben a formában. 2023 decemberében Józsefvárosban összesen 1143 álláskereső szerepelt a nyilvántartásban (2,35%). A munkanélküli ráta az országra vetítve 4%, fővárosi szinten 2,5% volt.

Józsefváros sok szempontból a főváros egyik leghátrányosabb helyzetű kerülete. Az elmúlt évtizedekben ugyan több gazdasági és szociális mutató javult, a legmélyebb társadalmi problémák azonban továbbra is fennállnak. Ezek közül a legfontosabb a lakhatási szegénység: itt a legmagasabb az egyszobás és a mellékhelyiség nélküli lakások aránya Budapesten. Részben ezzel összefüggésben, a kerületi lakosok – különösen a férfiak – korai halálzásának esélye sokkal nagyobb, mint más kerületekben. Józsefváros halandósági hányadosa jelentősen meghaladja a budapesti átlagot, a VIII. kerületi emberek a fővárosi átlagnál közel 6 évvel korábban halnak meg.

Fontos ugyanakkor, hogy más önkormányzatokhoz képest, Józsefvárosban magas számban működnek potenciális erőforrást jelentő egyéb intézmények: fővárosi beiskolázású középiskolák, egyházi intézmények, egyetemek és kulturális intézmények. Ezeken felül fontos erőforrást jelentenek a kerületben aktív civil szervezetek, amelyekre az esélyegyenlőségi munka is támaszkodni tud.

A fogyatékos emberek esélyegyenlősége

A fogyatékoság meghatározása

A magyar kormány a 2007. évi XCII. törvénnyel ratifikálta a 2006-os ENSZ Egyezményt (CRPD, továbbiakban CRPD vagy Egyezmény) és a hozzá tartozó Fakultatív Jegyzőkönyvet a fogyatékos emberek jogairól. Ettől a dátumtól kezdve az egyenlőséget előremozdító jogszabályok követése nem alternatíva lett többé, hanem kötelesség. Az Egyezmény átfogó és koherens módon gyűjti egybe a fogyatékos embereket megillető jogokat. A pszichoszociális fogyatékoság (korábban: pszichiátriai betegségek) fogalma 2013-ban került be egy módosítással az 1998. évi XXVI., a fogyatékos emberek jogairól és esélyegyenlőségük biztosításáról szóló törvénybe, és ennek megfelelően bővült a fogyatékoság fogalma is. A definíció jelenleg így szól: "A törvény alkalmazásában a fogyatékos személy fogalma megváltozott: az a személy, aki tartósan vagy véglegesen olyan érzékszervi, kommunikációs, fizikai, értelmi, pszichoszociális károsodással - illetve ezek bármilyen halmozódásával - él, amely a környezeti, társadalmi és egyéb jelentős akadályokkal kölcsönhatásban a hatékony és másokkal egyenlő társadalmi részvételt korlátozza vagy gátolja."

A definícióból is jól látható, hogy a ma Magyarországon használt fogyatékos-definíció még mindig az orvosi modell felől közelít, miszerint az egyén fogyatékosága az, ami gátló tényező a társadalomban való részvételben. Az orvosi modell szerint amennyiben ezt a fogyatékoságot okozó károsodást meggyógyítjuk (ami egyébként a legtöbb esetben lehetetlen), minden probléma megoldódik, a társadalomnak pedig nem kell megváltoznia. Ezzel szemben a társadalmi modell azt fogalmazza meg, hogy a fogyatékoság egy társadalmilag konstruált kategória, ami gazdasági és egészségügyi érdekek mentén jött létre, és maga a társadalom hoz létre olyan korlátokat, amik akadályozzák a fogyatékos emberek beilleszkedését. Józsefvárosban ennek a társadalmilag konstruált akadálnak a lebontásán dolgozunk, és a fogyatékosügy területén olyan szolgáltatásokat igyekszünk nyújtani, amik az egyenlő esélyű hozzáféréseken alapulnak, figyelembe veszik a „semmit rólunk nélkülünk” elvét - így az érintett emberek bevonása, megkérdezése nélkül nem alakítunk ki semmilyen szolgáltatást, semmilyen új ellátási formát.

Alapelvek

Alább bemutatjuk azokat a fókuszterületeket, ahol teendője van a magyar államnak és így a települési önkormányzatoknak is annak érdekében, hogy az élet minden területén megteremtjük az egyenlő esélyű hozzáférést.

A hátrányos megkülönböztetés tilalma

A legfontosabb feladat a közvetlen és közvetett negatív diszkrimináció eltörlése. A diszkrimináció felszámolása mindenkire vonatkozik: az államra, a vállalatokra, a magányszemélyekre, így ez az önkormányzatnak is kiemelt feladata kell, hogy legyen. Közvetlen diszkriminációról beszélhetünk például az álláskeresés során megjelenő megkülönböztetésnél, közvetett diszkrimináció az akadálymentesítés hiánya vagy ha a megkérdezésük nélkül döntenek az akadályozott emberekről.

A közvetett negatív diszkrimináció következményeképpen az akadályozott emberek az igazságszolgáltatás területéről is kiszorulnak. A fogyatékos embereknek ugyanolyan törvényes jogaik vannak, mint bárki másnak, és joguk van ehhez a megfelelő információhoz akadálymentesen, a számukra érthető és értelmezhető módon hozzáférni, minél kevesebb segítség igénybevételével.

Hozzáférhetőség, akadálymentesség, önálló életvitel, oktatás

A fogyatékos embert a többi emberhez hasonló mértékben megilleti a kultúrához, az oktatáshoz, a szórakozáshoz és a sporthoz való jog. Nem csak az akadálymentes el- és bejutás a fontos ebben a kérdésben, hanem a speciális lehetőségek színes palettája is. A legfőbb cél a teljes és hatékony társadalmi részvétel és befogadás.

Az akadályozott emberek eltartott helyzetét a magyar társadalom természetesnek veszi, pedig egyáltalán nem az. Az adott emberek akadályoztatottságukhoz mérten képesek különböző mértékben olyan önálló életet élni, ahol minél kevesebb területen szorulnak rá mások segítségére. Amiben rászorulnak, ott joguk van maguknak dönteniük arról, kiben szeretnének megbízni ebben a helyzetben. Lehetőséget kell kapjanak egy saját otthonban történő életre, a közlekedésre, az információkhoz való hozzáférésre, döntési helyzetbe kerülésre, illetve a közcélú intézményekhez és különböző szolgáltatásokhoz való hozzáférésre.

Politikai jogok

Akadályozott emberek igen ritkán jelennek meg a politikai életben, pedig a többi állampolgárhoz hasonlóan nekik is joguk és lehetőségük van részt venni politikai kampányokban vagy politikai tisztséget betöltésére. Ugyanígy joguk van a politikai diskurzus megértéséhez, az ide kapcsolódó tartalmak saját szintjükön, módjukon és eszközeikkel való megértéséhez.

Társadalmi részvétel

A fogyatékos embereket érintő programok tervezése és végrehajtása során biztosítani kell a véleménynyilvánítás lehetőségét. Az életút minden szakaszában a többi emberhez hasonlóan gyakorolhassák politikai, gazdasági és szociális jogaikat aktív, látható állampolgárokként. A fogyatékos emberek önálló akarattal rendelkező, autonóm személyek. Minden cselekvésnek azt kell előremozdítania, hogy ne helyettük döntsünk, hanem saját maguk rendelkezhessenek az őket érintő kérdésekben.

Helyzetkép

A 2022-es népszámlálás eredményei szerint Magyarországon legalább 754 ezer fogyatékos vagy súlyosan korlátozott ember él, közülük 270 ezer fogyatékos. A tényleges szám ennél magasabb, mert az egészségi állapotra vonatkozó kérdésekre a válaszadók 29 százaléka nem válaszolt. (Ezek az értékek nem vethetők össze a 2011-es népszámlálással, mert akkor jóval alacsonyabb volt a nem válaszolók aránya, másrészt akkor nem kérdezték meg külön a súlyos korlátozottságot, így főleg a súlyos mozgásszervi korlátozottsággal élők közül sokan fogyatékosnak jelölték meg magukat.) Mindez azt jelenti, hogy a válaszadók 12 százaléka vallotta magát fogyatékosnak vagy súlyosan korlátozottnak.

A Józsefvárosban élő fogyatékos emberek számára következtethetünk az általuk kapott juttatások alapján is. 2017-es adat alapján a 16-64 éves, aktív korú kerületi lakosság 4,75%-a kapott valamiféle rokkantsághoz, fogyatékosághoz köthető ellátást, ami megfelelt az akkori

országos átlagnak. A 2022-es KSH adatok ettől eltérő számokat mutatnak, és a százalékos érintettség a budapesti átlaggal közel azonos 6-8%-ra tehető. Ez az jelenti, hogy a 76 ezres józsefvárosi népességből minimum 6-7 ezer a valamilyen fogyatékossgal élő ember. A számadatokon túl figyelembe kell venni a fogyatékossg sokféleségét is, ami sokszor láthatatlan, illetve gyakran halmozódást is mutat fizikai, pszichés, intellektuális vagy érzékszervi károsodások mentén, illetve gyakorisága az életkor előrehaladtával nőhet (a 65 év felettieknek közel felének van valamilyen fogyatékossga). A velük kapcsolatos, róluk szóló kommunikációban, tervekben fontos az interszekcionális megközelítés és az identitások metszéspontjában található, nehéz társadalmi-gazdasági vagy egyéb kiszolgáltatott helyzetben lévő (nő, gyerek, idős, hajléktalan, menekült, roma, LMBTQ stb.) fogyatékos emberek előtt álló akadályok leküzdésében való célzott segítségnyújtás.

A 2022-es népszámlálás szerint (a KSH által használt terminusokat használva) a legnépesebb csoport a mozgássérültek csoportja (2617 fő), őket követik a látássérültek (1411 fő), a hallássérültek (1003 fő), és a statisztika szerint egyenlő arányú az autista (125 fő), illetve az értelmileg akadályozott (138 fő) emberek csoportja Józsefvárosban. Ez utóbbi adatból kiemelendő az autista emberek csoportja, akik egészen biztosan magasabb számban élnek a kerületben - a nem valós adat az idősebb korosztálynál a diagnosztika fejlettlensége, míg a fiatalabbaknál a sokszor fellépő maszkolás jelensége miatti diagnózishiány okán jöhet létre.

Az egyenlő esélyű hozzáférés biztosítása

Az orvosi modell időszakában az esélyegyenlőség legfontosabb építőkövének az akadálymentességet nevezték. Mára már egyenlő esélyű hozzáférésről beszélünk, ami sokkal tágabb jelentéssel bíró fogalom. Nem a fogyatékos ember elől tüntetjük el az akadályokat, hanem tudomásul vesszük, hogy ugyanolyan jogok illetik meg, mint mindenki más. Azaz egy épületbe való bejutáskor már nem csak a kerekesszékekkel közlekedők szempontjait vesszük figyelembe, hanem minden más fogyatékossgtípusba tartozó ember mellett mindenki más szempontjait is. Egyformán fontos, hogyan fog bejutni egy babakocsival vagy egy rollátorral közlekedő ember, mint ahogy az is, az épületen belül milyen tájékozódási lehetőségei vannak a különböző fogyatékossg- típusba tartozó emberek mellett a külföldieknek, a vizuális feldolgozási vagy szövegértési nehézségekkel küzdőknek is. Ugyanez a szempontsor vonatkozik a szolgáltatások és az információk egyenlő esélyű hozzáférésére is, amit info-kommunikációs akadálymentesítésnek is neveznek. Fontos továbbá, hogy az emberek nem egy homogén masszát alkotnak, mindig szem előtt kell tartani az egyéni eltéréseket. Ahhoz, hogy a szolgáltatás kiszámítható, érzékelhető és értelmezhető legyen, adekvát válaszokat kell keresni a fogyatékossg típusnak megfelelő nehezített helyzetekre.

Az egyenlő esélyű hozzáférés megszünteti a közvetett diszkriminációt, amit az akadálymentesítés hiánya okoz. Az egyenlő esélyű hozzáférést biztosító (azaz akadálymentes, kiszámítható, illetve megfelelően értelmezhető és érzékelhető) épületekre nem csak a fogyatékos emberek előjogaként kell tekinteni, hiszen egy ilyen környezet az idős, egészségkárosodott, beteg embereknek is segítséget nyújt, ahogy a kisgyermekeseknek és maguknak a gyerekeknek is. A fogyatékos emberek környezethasználati igényeit figyelembe vevő akadálymentesítés mindenki számára kényelmesebb és biztonságosabb használatot tesz lehetővé. A szolgáltatások egyenlő esélyű hozzáféréseinek biztosítása komplex akadálymentesítéssel történik. Az új szolgáltatások kialakításánál az egyetemes tervezés elvét kell alapul venni, azaz a fizikai és az info-kommunikációs akadálymentesítés együttesen kell megvalósuljon. Fontos, hogy az önkormányzati szolgáltatások esetében biztosítva legyen az

ügyfél/páciens/kliens biztonsága, szabadsága és partnersége egyaránt.

Annak érdekében, hogy Józsefváros egyenlő eséllyel hozzáférhetővé váljon, minden szakpolitikába és intézkedésbe be kell építeni ezeket a szempontokat, illetve a döntéshozóknak minél több ismeretbővítő képzésben kell részt venniük.

Tisztességes életminőség és önálló élet

Az önálló életvitel, a minőségi szociális és foglalkoztatási szolgáltatások, az akadálymentes és befogadó lakhatás, az egész életen át tartó tanulásban való részvétel, a megfelelő szociális védelem és a megerősített szociális gazdaság elengedhetetlenek ahhoz, hogy minden fogyatékos ember tisztességes életet élhessen. 2022-ben Magyarországon összesen 23 ezer ellátott élt tartósan fogyatékos személyek otthonában, de közel 90 ezren átmeneti elhelyezésben. Mivel Józsefvárosban ilyen típusú elhelyezés nincs, számolni kell azzal, hogy a kerületi érintett lakosok közül többen ilyen vidéki intézményekben kényszerülnek élni.

Az Európai Unió adatai szerint a fogyatékos emberek 50,8%-a foglalkoztatott², míg ez az arány a 2022-es népszámlálás adatai alapján Józsefvárosban 32%, ami jelentős elmaradást mutat az uniós adatokhoz képest. Az ellátásban részesülő inaktív emberek a teljes kerületi fogyatékos csoport 56%-át teszik ki. Iskolai végzettségek tekintetében a 8. kerületben élő fogyatékos emberek 22%-a rendelkezik egyetemi végzettséggel, de csak 7%-uk nem végezte el az általános iskolát sem. A kerületi fogyatékos emberek 65%-a 55 éves vagy annál idősebb, és 28%-uk tartozik az aktív keresők közé.

A fogyatékos embereknek (időseknek és fiataloknak egyaránt) ugyanolyan joguk van az **önálló életvitelhez és a közösséghez tartozáshoz**, a többiekével azonos választási lehetőségekkel a lakóhelyük tekintetében, valamint azzal kapcsolatban, hogy kivel és hogyan élnek. Az önálló életvitelhez minőségi, akadálymentes, emberközpontú és megfizethető, közösségi és családi alapú szolgáltatások széles körére van szükség, ami megkönnyíti a mindennapi tevékenységeket, illetve választási lehetőséget biztosít a fogyatékos emberek és családtagjaik számára. Fontos szempont, hogy a fő támogatások inkluzívak és megfizethetőek legyenek.

A fogyatékos embereknek joguk van ahhoz is, hogy másokkal azonos alapon vegyenek részt az **oktatás** minden szintjében és formájában, mert az oktatás teremti meg a teljes mértékben inkluzív társadalom kialakításának alapjait. Jellemző adat, hogy a fogyatékos gyerekek közül többen hagyják el idő előtt az iskolát a többségi társadalomhoz képest, illetve kevesebben szereznek egyetemi diplomát (14,4 százalékpontos eltérés tapasztalható)³. Többen közülük eleve speciális iskolákba tudnak csak beiratkozni az iskolák elérhetetlensége (akadálymentesség hiánya, megfelelően képzett szakemberek hiánya, módszertani és eszközhiány, stb.) miatt. Ezek a speciális iskolák nem képeznek hidat a többségi oktatási rendszerhez, de a továbbképzéshez vagy a munkaerőpiachoz sem. Helyzetüket jól mutatja, hogy nincs átfogó kutatás a fogyatékos tanulók (és köztük kiemelten a láthatatlan fogyatékosossággal élő autisták vagy a pszichoszociális fogyatékos emberek) körében az ő tanulmányaik sikerességéhez hozzájáruló feltételekkel kapcsolatban. Ezen a kiemelt területen a következő belépési pontok azonosíthatók az egyenlő esélyű hozzáférést biztosító, inkluzív oktatási rendszer kialakításához:

² Európai Bizottság: Stratégia a fogyatékosokkal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért (2021-2030) (8. o.)

³ Európai Bizottság: Stratégia a fogyatékosokkal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért (2021-2030) (8. o.)

- szakemberek továbbfejlesztése, amelynek célja többek között az oktatási szakemberek kompetenciahiányának megszüntetése és az sokszínűség kezelése;
- inkluzív oktatási terv alkotása a hozzá csatolt cselekvési tervvel együtt (akadálymentesség, észszerű alkalmazkodás, fogyatékos gyerekek igényeihez illeszkedő tantervek és jó gyakorlatok, inkluzív oktatás területén nyújtott képzések).

A fogyatékos embereknek joguk van a többségi társadalommal azonos színvonalú **egészségügyi ellátásokhoz** is. A fogyatékos emberek jelenleg négyszer gyakrabban számolnak be kielégítetlen orvosi vizsgálati igényekről, mint a nem-fogyatékos emberek.⁴ Az egészségügyi ellátáshoz való eljutás gyakran megoldatlan számukra, eleve nem hozzáférhető vagy túl költséges. Mivel a fogyatékos az életkor előrehaladtával nő, az idősek külön kihívásokkal szembesülnek a megfelelő egészségügyi ellátások és a magyar rendszerből szinte teljesen hiányzó célspecifikus gerontológiai szolgáltatások hiánya miatt. A láthatatlan fogyatékosokkal élő emberek, a gyakran fogyatékosághoz vezető ritka betegséggel vagy rákos megbetegedéssel küzdő emberek, valamint a fogyatékos nők és menekültek nem kapnak személyre szabott támogatást. Ami ezen a területen kiemelten megtehető:

- mentális egészség megőrzésére irányuló programok;
- a fogyatékos emberek teljes egészségügyi portfólióhoz szükséges hozzáféréseinek javítása
- ritka betegségekkel kapcsolatos fogyatékosokra való figyelemfelhívás, információk hozzáférhetőségének biztosítása;

A társadalomban való teljes körű részvételhez alapvető fontosságú a **művészetek és kultúrához, a sporthoz, a szabadidős tevékenységekhez**, illetve a kikapcsolódáshoz és az idegenforgalomhoz való egyenlő esélyű hozzáférés. Ezek a tevékenységek nem csak növelik a jóllétet, de lehetőséget biztosítanak a pozitív képességek fejlesztésére és kiaknázására. Amik ezen a területen önkormányzatként tehetünk:

- fogyatékos művészek népszerűsítése, láthatóságuk növelése kiállítások és előadások révén;
- kerületi művészeti gyűjtemények és múzeumok akadálymentessé tétele a fogyatékos emberek számára;
- kulturális örökség akadálymentessé tétele;
- a médiában megjelenő sztereotípiák és előítéletek leépítése, a transzparens kommunikáció alkalmazása.

Biztonság és védelem

A fogyatékos emberek körében nagyobb a kockázata annak, hogy erőszak és bántalmazás áldozataivá válnak mind otthoni környezetükben, mind az intézményekben, különösen a fogyatékos nők, idősek és gyerekek esetében. Az oktatási intézményekben érheti őket megfélemlítés és gyűlölet, verbálisan agresszív támadás. Az Alapjogi Ügynökség 2021-es adatai alapján a fogyatékos vagy egészségügyi problémával élő emberek körében magasabb az erőszak előfordulása (17%, szemben a nem-fogyatékos emberek körében mért 8%-kal) és

⁴ Európai Bizottság: Stratégia a fogyatékosokkal élő személyek jogainak érvényre juttatásáért (2021-2030) (15. o.)

nagyobb a zaklatás aránya (50%, szemben a nem-fogyatékos emberek 37%-ával).⁵ Az emberkereskedők gyakran kihasználják a fogyatékos embereket, ami megnyilvánulhat szexuális kizsákmányolásban, koldulásra kényszerítésben vagy színlelt házasságban. A menekültek esetében sokszor a fogyatékos emberek biztonsága és jólléte szóba sem kerül, semmilyen speciális szolgáltatásban vagy védelemben nem részesülnek. Amit ebben a témában fókuszpontként kiemelhetünk:

- információátadás a rendőrség számára a fogyatékos áldozatok támogatások kapcsán;
- a speciális, fogyatékos embereket ellátó intézmények monitorozása az erőszakkal és bántalmazással kapcsolatban;
- a külföldi és bevándorló fogyatékos emberek speciális szükségleteinek figyelembevétele.

Fizikai akadálymentesség és a közlekedéshez való egyenlő esélyű hozzáférés

A közlekedéshez és az infrastruktúrához való hozzáférés a fogyatékos emberek esetében a másokkal azonos alapon történő, teljes körű társadalmi részvételének előfeltétele. Ebben a témakörben pontos számok nem megállapíthatók, de az biztos, hogy Magyarországon sok százezer embert érint, hogy akadályokba ütközik a közlekedés használata, az épületekbe való bejutás és az információ fogadása terén.

A fizikai akadálymentesítés szempontjából kiemelt területek bármely épület közelében:

- akadálymentes bejutás az épületbe (kapu, rámpa, parkolóhely);
- parkolóhelytől az épület akadálymentes megközelítése;
- bejárati ajtó akadálymentesítése.

A fizikai akadálymentesítés során kiemelendő területek épületen belül:

- rámpák;
- felvonók (irányító felület taktilisan értelmezhető és a lift hanggal jelezze a helyzetét);
- vezetősávok;
- akadálymentes mosdók (hozzá vezető akadálymentes útvonal és megfelelő méretű és nyitású ajtó, illetve belső felszerelés);
- korlátok;
- megfelelő szélességű és nyitású ajtók;
- megfelelő szélességű és akadályoktól mentes közlekedők;
- csúszás- és csillogásmentes járásfelületek;
- szinkódolás a helyiségek vagy emeletek között;
- megfelelő méretű, elérhető helyen lévő és akadálymentes szimbólumokkal ellátott jelzőrendszerek;
- az igénybevételnek megfelelő méretű, akadálymentes helyiségek.

A zöldterületek megközelíthetősége, használhatósága tekintetében szintén az egyenlő esélyű

⁵ Alapjogi Ügynökség, 2021: Alapjogi felmérés- Bűnözés, biztonság és az áldozatok jogai.

hozzáférés szempontjai kell hogy érvényesüljenek, ami nem csak az odajutásban valósul meg, hanem az ott tartózkodásban is.

Az egyenlő esélyű hozzáférésű (azaz akadálymentes, kiszámítható, illetve megfelelően értelmezhető és érzékelhető) épületekre nem csak a fogyatékos emberek előjogaként kell tekinteni, hiszen egy ilyen környezet az idős, egészségkárosodott, beteg embereknek is segítséget nyújt, ahogy a kisgyermekeseknek, külföldieknek és a gyerekeknek is.

Ismeretbővítés, tudatosítás, saját élmény

A fogyatékos emberek rehabilitációjával kapcsolatos eddigi álláspont mára megváltozott, és kettős irányú rehabilitációról beszélünk. Az ügyfélközpontú irány során a fogyatékos ember helyzetén igyekszünk változtatni, a társadalom-központú irány ellenben a fogyatékos ember környezetének, tágabb értelemben a társadalomnak az átalakítását jelenti, hiszen adott állapotában a fogyatékos ember befogadására képtelen, ezért rehabilitálásra szorul.

Az emberek tudásának nagy részét különböző tévhitek képezik, természetesen egyénileg más-más mértékben. Ezek a tévhitek alapjaiban befolyásolják az egyén világról alkotott képét, azon keresztül pedig a cselekedeteit. A tévhitek tudományosan nem helytállóak, a mindennapi megismerés pontatlanságai alakítják.

Ezekből a tévhitekből aztán előítéletek lesznek. Az önkormányzatnak mint szervezetrendszernek feladata, az előítéletesség kialakulásának megértése és átlátása, majd ennek csökkentése az intézményekben és a helyi közösségben. Ez egy rendkívül hangsúlyos dolog, mert a norma meghatározója mindig a politika és a kulturális elit, így a változtatásban nagy szerepük van.

Demokratikus folyamatokban való részvétel

A fogyatékos emberek jogairól szóló Egyezmény nyilatkozik arról, hogy a teljes körű politikai részvétel azt jelenti, hogy a fogyatékos emberek másokkal egyenlő alapon vesznek részt a választásokon, illetve a politikai és döntéshozatali folyamatokban. A gyakorlatban azonban a fogyatékos emberek gyakran nehézségekbe ütköznek a korlátozott akadálymentesség (többek között a kommunikáció vagy a jelnyelvi tájékoztatás hiánya miatt). 2019-ben az Európai Parlament felszólította a tagállamokat, hogy fokozzák a bevált gyakorlatok cseréjét, amikkel javítsák a fogyatékos emberek politikai részvételének feltételeit, ideértve az információk és a szavazóhelyiségek akadálymentességét is.

Az EDF (*European Disability Forum*) 2024-es kiáltványában⁶ a CRPD-vel összhangban megfogalmazták a választások kapcsán felmerülő prioritásaikat, amik a következők:

- újabb intézkedések bevezetése a teljes választási folyamat (eljárások, létesítmények, anyagok és információk) hozzáférhetőségének maximalizálása érdekében;
- az önálló és titkos szavazás megkönnyítése érdekében biztosítsanak alternatív szavazási eszközöket (tapintható sablonokat, könnyen érthető vagy Braille-írással írt útmutatókat);
- a politikai pártok kampányanyagai, politikai programjai legyenek egyenlő eséllyel hozzáférhetőek;

⁶ European Disability Forum (EDF): Az EDF kiáltványa a 2024-es európai választásokról (Brüsszel, 2023. május 23.)

- adatgyűjtés a fogyatékos emberek szavazóként és jelöltként való részvételéről;
- kommunikációs hozzáférhetőség biztosítása (könnyen érthető kommunikációs szövegek, feliratozás, Braille-írás, augmentatív és alternatív kommunikációs eszközök használata)

Lakhatási problémák

Magyarországon a fogyatékos emberek többsége családjá körében, általuk ellátva él. Emiatt a családok élete a fogyatékos ember köré rendeződik, ami megterhelő feladat, és igen gyakran vezet részleges vagy teljes elszigetelődéshez. Azok a fogyatékos emberek pedig, akik tömegintézményben kénytelenek élni, mindenképpen kiszorulnak a társadalomból. Társadalmi részvételük korlátai egymással szoros összefüggést mutatnak. Ha a fizikai környezet és a közlekedés nem akadálymentes, az érintett emberek az iskolától kezdve a munkahelyeken át a szabadidős lehetőségekig mindenből részben vagy teljesen kiszorulnak. Így a társadalmi döntéshozók (de összességében a társadalmi többség is) az alapvető emberi jogok érvényesítéséhez szükséges szükségleteiket, igényeiket nem vagy alig látja. Különösen kiemelt területe ennek a lakhatás, ahol jelenleg az intézményi szolgáltatásokon kívül (kitagolás alatt álló nagy intézmények, illetve a támogatott lakhatás) más szolgáltatásokat az állam nem biztosít. A CRPD Egyezmény többször kimondta, hogy a tömegintézményeket be kell zárni, és helyettük közösségi jellegű szolgáltatásokat kell biztosítani. A támogatott lakhatás (továbbiakban TL) kialakításánál nem jelenik meg egy rendszerszintű átgondolás, miszerint a TL tulajdonképpen egy kisebb létszámú intézmény, amelynek kialakításánál az ellátó rendszer szemléletbeli átképzésén nincs hangsúly, így nagy eséllyel a korábbi nagy intézmények dolgozói áramlanak át ezekbe az intézményekbe, egyenesen biztosítva a korábbi rossz gyakorlatokat. A fogyatékos emberek szándékos láthatatlanná tétele elleni állami szintű elkötelezettséghiány miatt ellátásuk teljes egészében a családokra hárítása elfogadhatatlan. Megfelelő közösségi alapú szolgáltatásokkal, a lakhatásban való segítségnyújtással, illetve a családoknak nyújtott támogatással és a személyes segítség rendelkezésre állásával könnyíthetők a családok terhei. Ezen a területen a pszichoszociális fogyatékos emberek ellátása még nagyobb elmaradásokat mutat.

A fogyatékos emberek lakhatásának rendezése természetesen törvényi szinten kellene, hogy megvalósuljon, de a rendszerszintű megoldások híján előtérbe kerül azoknak az önkormányzatoknak a tenni akarása, akik számára fontosak a területükön élő fogyatékos embereknek az élete. Ebben a tenni akarásban Józsefváros élen jár nemcsak a budapesti önkormányzatok között, hanem országos szinten is.

A fogyatékos emberek nagy részének van szüksége arra, hogy fizikai akadálymentesítéssel vagy szolgáltatásbeli támogatásokkal tegyék lehetővé számukra az önálló vagy önállóbb életvitelt. Ehhez különböző pontokon van az önkormányzatnak belépési lehetősége az ellátásba. Ezek a következők:

- helyi akadálymentesítési támogatások bevezetése;
- lakások akadálymentesítése és bérbeadása (akadálymentes és akadálymentesíthető lakáslista készítése);
- nem-intézményes lakhatási megoldások fenntartása vagy támogatása;
- támogatott lakhatás szolgáltatás kialakításának kidolgozása;

- időseknek nyújtott szolgáltatások szükség esetén átalakítása, és abba fogyatékos emberek becsatornázása;
- az otthonukban (családjukkal vagy önállóan) élő fogyatékos emberek szolgáltatásokkal való támogatása.

Munkaerőpiachoz való egyenlő esélyű hozzáférés

A megfelelő készségek és végzettségek előfeltételei a munkaerőpiacra való belépésnek, így olyan stratégiákra van szükség, amik kiterjednek ezekre a szükségletekre is, biztosítani kell az oktatáshoz és a munkaerőpiac-orientált képzéshez való egyenlő esélyű hozzáférést minden szinten. Utóbbi képzéseknek fenntartható versenyképességet, társadalmi méltányosságot és rezilienciát célzó képzéseknek kell lenniük, illetve olyan programok bevezetése szükséges, amelyek egyenlő eséllyel hozzáférhetőek. A készségfejlesztő programokban az Európai Unióban már elvárás, hogy megjelenik az egymástól való tanulás lehetősége, illetve fokozottan jelennek meg a fogyatékos embereknek nyújtott pályaorientációs szolgáltatások, amik a készséghiányok feloldására koncentrálnak és gyakran együttműködnek a szociális vállalkozásokkal a munkaerőpiaci integráció érdekében. Egyre nagyobb a hangsúly a digitális oktatáson is, aminek keretében hozzáférhető digitális környezetet és tartalmakat szükséges biztosítani.

A foglalkoztatásban való részvétel a legjobb módja a gazdasági autonómia és a társadalmi befogadás biztosításának. A fogyatékos és a nem-fogyatékos emberek foglalkoztatottsági szintje között jelentős eltérés mutatkozik, a fogyatékos embereket aránytalanul sújtja a munkanélküliség, de a munkaerőpiacot is hamarabb hagyják el. Egyes fogyatékos emberek számára a nyílt munkaerőpiac elérése eleve lehetetlen (részben az oktatás szegregáltsága miatt), ők ún. védett munkahelyeken dolgoznak. Bár a foglalkoztatási egyenlőségről szóló uniós irányelv jelentős mértékben hozzájárul a fogyatékos emberek egyenlő jogainak előremozdításához a foglalkoztatás terén (többek között az észszerű munkahelyi alkalmazkodás tekintetében), még többet kell tenni annak érdekében, hogy a fogyatékos emberek munkaerőpiaci eredményei javuljanak. Ugyanezen irányelv javasolja azt is, hogy jöjjön létre egy esélyegyenlőséggel foglalkozó szerv, amely a valláson vagy meggyőződésen, fogyatékoságon, életkoron és szexuális irányultságon alapuló diszkriminációt kiemelten kezelje a munkaerőpiaci foglalkoztatottságban is, így kiemelt figyelmet kaphatnak a fiatalok, a nők, a pszichoszociális fogyatékos és nem magyar állampolgárságú emberek is.

Ennek a területnek a kiemelt önkormányzati hosszú távú feladatai a következők:

- foglalkoztatási és integrációs szolgáltatások kapacitásainak erősítése;
- munkaerő-felvételi szolgáltatások támogatása;
- nyitott munkaerőpiachoz vezető utak támogatása;
- szakmai rehabilitációs programok támogatása;
- sztereotípiák és előítéletek elleni küzdelem előremozdítása;
- észszerű alkalmazkodás biztosítása;
- védett foglalkoztatásban résztvevő minőségi munkahelyek felkutatása és kialakítása;
- kölcsönös tanulás lehetősége.

Társadalmi egyeztetésre szánt változat

A kerületben elérhető szolgáltatások

A Józsefvárosi Önkormányzat közvetlenül intézményei, és közvetetten szerződött partnerszervezetei révén részt vesz a fogyatékos személyek ellátásában, rehabilitációjában, segítésében.

Pénzbeli ellátások

Az Önkormányzat pénzbeli és természetbeni, valamint a szociális és gyermekjóléti ellátásokról szóló 35/2023 (X. 19.) rendeletében több ponton is külön nevesíti, és kedvezőbb szabályokat fogalmaz meg a fogyatékossgal élő személyek, vagy családjuk, háztartásuk számára. A legfontosabb ezek közül, hogy a jogosultságot megalapozó jövedelmi határok kiszámításánál a Rendelet fogyasztási egységeket határoz meg, amelyeknél a fogyatékossgal élő személyek, gyermekek nagyobb szorzóval kerülnek beszámításra. Hasonló a helyzet a szociális lakbérre való jogosultság esetén is (az önkormányzat tulajdonában álló lakások bérbeadásáról szóló 31/2022. (X.20.) önkormányzati rendelet). További plusz segítséget jelenthet, hogy a rendszeres gyermekvédelmi támogatás esetében a fogyatékossgal élő vagy tartósan beteg gyermeket nevelő családoknál az egy fogyasztási egységre számított jogosultsági jövedelemhatár magasabb.

További plusz segítséget jelenthet, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezmény esetében a fogyatékossgal élő vagy tartósan beteg gyermeket nevelő családoknál az egy főre számított jövedelemhatár magasabb.

Újdonságnak számít a 35/2023 rendeletben bevezetett rendkívüli gyógyászati segédeszköz támogatás, ami évente egy alkalommal igényelhető, max. 100.000 Ft-ig. Szintén újdonság a 35/2023-as rendeletben bevezetett helyettesítő ápolási támogatás, amiben azok részesülhetnek, akik 18 év feletti, tartósan beteg hozzátartozójukat ápolják.

Segítő szolgáltatások

Az alábbi szolgáltatások teljesen vagy részben önkormányzati támogatásból működnek. Ezekon kívül számos civil szervezet működik a kerületben, amelyek szolgáltatásokat nyújtanak fogyatékos embereknek, illetve az érdekükben lépnek fel (pl. Nem Adom Fel Alapítvány, Autizmus Alapítvány, Ébredések Alapítvány, Siketvakok Országos Szövetsége, Akadálymentes Józsefvárosért). Az Önkormányzat szeretné tovább mélyíteni a kapcsolatát a fogyatékos emberek ellátását biztosító, az ő kezelésükkel, rehabilitációjukkal foglalkozó szervezetekkel.

Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ (JSZSZGYK) Értelmi Fogyatékosok Napközi Otthona (ÉNO)

A napközi otthon a kerületben élő, 16 év feletti értelmileg, illetve halmozottan sérült (mozgássérülés, hallássérülés, látássérülés, autizmus) személyek nappali ellátását biztosítja térítésmentesen. A napközi életében havi-, heti és napirend alapján a következő szolgáltatások jelennek meg: szabadidős és kulturális programok, kézműves foglalkozás, játék, életviteli tevékenységek, rendszeres mozgás, egyéni készségfejlesztő foglalkozások, ünnepek megtartása, illetve igény szerint tanácsadás, esetkezelés.

A 20 és 70 év közötti ellátottak többsége értelmileg akadályozott jelenleg ebből 2025-ben 3 fő autista és 1 fő hallássérült. A 20 fős engedélyezett létszám nincs kihasználva: az ÉNO 2025-ben a munkát 10 fős létszámmal kezdte, ezért hangsúlyt kell fektetni a további ügyfelek bevonására.

Az ÉNO-nak helyet adó helyiség jelenleg nem akadálymentes, és szűkös területen működik: 13-15 főnél több személy optimális ellátására nem alkalmas. Nincs kertkapcsolata, így a levegőn tartózkodás legtöbbször külső helyszíneken nehezen oldható meg. A napköziben fontos a családi légkör megteremtése, a személyre szabott figyelem és készségfejlesztés, valamint a családokkal való intenzív kapcsolattartás, az ő igényeikre is intenzíven reagálás.

Szigony Útitárs és Moravcsik Alapítvány

A Szigony Útitárs a Komplex Pszichoszociális Rehabilitációért Közhasznú Nonprofit Kft 2001.10.15. napjától, a Moravcsik Alapítvány pedig 2012.01.01. napjától biztosítja a pszichiátriai betegek nappali ellátását a kerületben. A Szigony-Útitárs szolgáltatásai közé tartozik a nappali és közösségi ellátás, a rehabilitációs és a fejlesztő foglalkozás. A Moravcsik Alapítvány ezen felül foglalkozási rehabilitációt és képzéseket is nyújt.

A fenti két szervezet szociális alapszolgáltatásként a pszichiátriai betegek nappali, illetve közösségi ellátását biztosítja, melynek keretében 50-50 fő Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat közigazgatási területén lakó- vagy tartózkodási hellyel rendelkező tizennyolcadik életévüket betöltött, fekvőbeteg-gyógyintézeti kezelést nem igénylő pszichoszociális fogyatékos ember részére biztosít lehetőséget a napközbeni tartózkodásra, társas kapcsolatok kialakítására, valamint az alapvető higiéniai szükségletek kielégítésére.

Fellegajtó Nyitogatók Alapítvány

Az Önkormányzat 2024-ben határozatlan időre megállapodást kötött a Fellegvár Napközit működtető Alapítvánnyal évi 3 fő súlyosan fogyatékos gyermek nappali ellátására. Ezen kívül az Alapítvány részére ingyenes használatba adott egy helyiséget a Jázmin utcában, amelynek felújítása után az Alapítvány nappali és bentlakásos ellátást is végezni fog és egy férőhely erejéig a Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ Értelmi Fogyatékosok Napközi Otthona részére krízis férőhelyet biztosít. Az Alapítvány az ingatlanban legkésőbb 2026. május 1-jétől kezdve látja el a feladatot.

Célok

A 2022-es részvételi költségvetés egyik nyertes projektjeként 2023 áprilisa óta van az önkormányzatnak fogyatékosügyi referense. Az általa végzett feltérképező munka során fény derült arra a tényre, hogy a 2019-től 2022-ig elkészült programok, stratégiák és koncepciók csak csekély mértékben veszik figyelembe a fogyatékos emberek egyenlő esélyű hozzáférését, a beindított programok nem eléggé széleskörűen átgondoltak.

A jövőre nézve alapvetés, hogy minden vonatkozó szakterület döntéseibe és intézkedéseibe be kell építeni az akadálymentességet.

- közlekedés további akadálymentesítése, illetve fenntartható mobilitási tervezés (konkrét feladat: járdaszegélyek akadálymentesítésének következő üteme);

- fogyatékos emberek számára is hozzáférhető digitális közszolgáltatások fejlesztése (konkrét feladat: nativ tesztelők közvetett alkalmazása, könnyen érthető kommunikációs hírek);
- demokratikus folyamatokban való részvétel előmozdítása (konkrét feladatok: akadálymentesség, illetve a jogképesség gyakorlásának lehetősége többek között a választások során);
- önálló életvitel támogatása (konkrét feladat: személyi asszisztencia szolgáltatás kidolgozása);
- minőségi szociális és foglalkoztatási szolgáltatások (konkrét feladat: emberközpontú és megfizethető, közösségi és családi alapú szolgáltatások a személyi segítségnyújtás, az orvosi ellátás terén is);
- akadálymentes lakhatás biztosítása (konkrét feladat: önkormányzati lakások akadálymentes felújítása)
- megfelelő szociális védelem (konkrét feladat: inkluzív és megfizethető támogatási rendszer és természetbeni szolgáltatások);
- a megváltozott munkaképességű emberek munkába állásának támogatása (konkrét feladat: az önkormányzati szervezeti egységek átvilágítása, felkészítése a megváltozott munkaképességű emberek felvételére);
- egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés biztosítása (konkrét feladat: a kerületi egészségügyi ellátás akadálymentesítése, az egészségügyi dolgozók képzése);
- hozzáférhető művészet, kultúra és szabadidős tevékenységek, kikapcsolódás (konkrét feladat: fogyatékos emberek által készített művek láthatóságának támogatása és az önkormányzati szabadidős programok egyenlő esélyű hozzáférésnek biztosítása);
- Intézmények által ellátott emberek fokozott kiszolgáltatottsága miatt helyzetük folytonos monitorozása, magas szakmai színvonalú munkaerő biztosítása;
- saját életről szóló döntésekben minél erőteljesebb képviselő (konkrét feladat: Fogyatékosügyi Kerekasztal létrehozása)

A mélyszegénységben élők esélyegyenlősége

Helyzetkép

Az Európai Unió tagállamaiban a szegénység egyik fő mutatójaként egységesen a *szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitett népesség* arányát tekintik. A mutató együttesen vizsgálja a jövedelmet, az anyagi nélkülözést és a munkaerőpiaci kirekesztődést. A szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázatának kitettnek azok tekinthetők, akik a három dimenzió közül legalább egyben érintettek. 2020-ban Magyarországon a teljes lakosság 19,4 %-át tette ki az érintettek aránya, a Fővárosban a lakosság 12,1%-át.⁷ (2023-ban már mindkét mutató romló tendenciát jelez.) A szegénység leginkább a munkaerőpiacon legrosszabb helyzetű társadalmi csoportokat veszélyezteti, a munkanélküliek körében a szegénység vagy kirekesztődés kockázata meghaladja a 60%-ot. A másik meghatározó tényező az alacsony iskolai végzettség, az alapfokú végzettségűek körében jóval átlag feletti a szegények aránya, a 2020-as adatok szerint közel 40%. A roma népesség kétharmadát érinti a szegénység vagy társadalmi kirekesztődés kockázata.

Józsefváros Integrált Településfejlesztési Stratégiája (2020) megállapítja: a kerület népességének átlagos iskolai végzettsége, valamint foglalkoztatottsága elmarad a fővárosi átlagtól. Budapest kerületei közül Józsefvárosban a legalacsonyabb az egy főre eső átlagos nettó belföldi jövedelem, valamint a születéskor várható élettartam, és bár csökkent, viszonylag magas a munkanélküliek aránya. A VIII. kerületben 1000 főre 2011-ben 372, 2018-ban 467, 2022-ben 526 adózó jutott, ami a környező kerületek között már nem alacsony érték. A személyi jövedelemadó alapot képező, egy lakosra jutó éves jövedelem 2011-ben 786.000,- 2018-ban 1.395.0000,- 2022-ben 9 2.529.000,- Ft volt, ami a némileg alacsonyabb a környező kerületek adatainál. Az egy adózóra jutó családi adókedvezmény is itt a legalacsonyabb – sok a gyermektelen adózó, a gyerekesek között pedig sok a szegény, akik nem tudják érvényesíteni az adókedvezmény teljes összegét.

A 2022. évi népszámlálás már egy fiatalabb, aktívabb, képzettebb lakosságot rögzít. A lakosság 1/3-a felsőfokú végzettségű, az érettségizettek és a felsőfokú végzettségűek aránya együtt 66%, amely már megfelel a fővárosi átlagnak. A foglalkoztatottak aránya 58%, amely eléri a környező (VI-VII-IX.) kerületek foglalkoztatottságát, és meghaladja a fővárosi átlagot, az SZJA fizetők aránya 52,6 fő 100 lakosra vetítve.

A népszámlálás adatai szerint a kerület lakásállományának összetétele javult. Az egyszobás lakások aránya 32%-ra csökkent, a 2-3 szobás lakások aránya 60%-ra nőtt. 2022-ben a komfort nélküli és a szükséglakások aránya már csupán 1%, a lakások többsége, 97%-a komfortos, vagy összkomfortos. A lakások 22,5%-a nem lakott, azaz több, mint tíz és félezer üres lakás található a kerületben.

Lényegesen kedvezőtlenebb képet mutat az önkormányzati lakásállomány. Az Önkormányzat tulajdonában 2025. év elején, a kisajátítás után 3 825 lakás van, ezek közel kétharmada önkormányzati bérházban található, egyharmada társasházi lakás. A lakások több mint kétharmada 1 lakóhelyiséggel rendelkezik, 20%-a komfort nélküli vagy szükséglakás. Általánosságban elmondható, hogy a lakások rossz műszaki állapotban vannak. Ezzel szorosan összefügg, hogy a bérlakások 20%-a üres: ezen lakások becsült felújítási költsége összességében meghaladja az 5 milliárd forintot, ám egy részük hasznosítása az állaguk miatt

⁷ <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/idoszaki/hazteletszinv/2020/index.html>, illetve: https://www.ksh.hu/stadat_files/ele/hu/ele0038.html

nem lehetséges. Fontos kiemelni, hogy mind ezek a társadalmi és infrastrukturális sajátosságok a kerületben egyáltalán nem egyenletesen oszlanak el: Józsefváros 11. negyede alkalmanként kifejezetten szélsőséges különbségeket mutat úgy az ott lakók társadalmi helyzete, mint a lakásállomány jellegzetességei tekintetében. A legkedvezőtlenebb helyzetben a Magdolna és az Orczy negyed, illetve az egyetlen lakótömbbel rendelkező Ganz negyed van, míg a kerület legjobb helyzetű negyedeinek a kertvárosias Tisztviselőtelep és Százados negyed, illetve – kisebb mértékben – a belvároshoz legélénkebben kapcsolódó Palotanegyed számítanak.⁸

Önkormányzat által nyújtott pénzbeli és természetbeni támogatások

Pénzbeli támogatások

A települési önkormányzatok, mint jogszabályalkotó, - alkalmazó és intézményfenntartó szervek kiemelkedő szerepet töltenek be a helyi szociális ellátórendszerben. Az 1993. évi III. törvény a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról (továbbiakban: Szt.) és az 1997. évi XXXI. törvény a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról (továbbiakban: Gyvt.) hatályos rendelkezései alapján az állam által biztosított támogatási formákon túl a szociális támogatási rendszer kidolgozása az önkormányzat feladata. Az Önkormányzat célzott támogatásokkal biztosítja a kerületi lakosság szociális biztonságát, emellett a fenntartásában működő intézmények, valamint megállapodások útján biztosítja az ágazati törvények által előírt kötelező feladatokat.

A Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Polgármesteri Hivatal szociális szolgáltatásokkal kapcsolatos feladatait a Társadalompolitikai Ügyosztály szervezeti egységén keresztül látja el. A Szociális Támogatási Iroda (1082 Budapest, Baross u. 66-68.) kezeli a rászorultak számára nyújtott támogatásokat. A Humán Szolgáltatások Irodája (1082 Budapest, Baross u. 63-67.) koordinálja a kapcsolatot az Önkormányzat által fenntartott intézményekkel, valamint az ellátási szerződéssel rendelkező civil szervezetekkel.

A szociális ellátások terén 2015. évben jelentős változások történtek. Az Országgyűlés elfogadta a Magyarország 2015. évi központi költségvetésének megalapozásáról szóló 2014. évi XCIX. törvényt. Ez a törvény tartalmazta többek között az Szt. módosítását, melynek értelmében 2015. március 1. napjától lépett életbe a szociális támogatások új rendszere.

A törvény élesen elválasztotta az állam és az önkormányzat támogatásokkal kapcsolatos feladatait. A helyi önkormányzatok felelőssége növekedett a helyi közösség szociális biztonságának erősítésében, a szociális támogatások biztosításában. Az Szt. csak az állam által - a járási intézményrendszer útján – kötelezően nyújtott ellátásokra vonatkozó szabályokat tartalmazza, továbbá lehetőséget ad az Önkormányzatoknak, hogy helyi rendeletben szabályozzák az elérhető támogatások formáit. A jogszabály változtatás alapján a kötelező ellátások körén kívül további ellátások nyújtásáról az önkormányzatok dönthetnek, az önkormányzatok által nyújtandó támogatás neve egységesen települési támogatás lett.

⁸ Budapest VIII. kerület Józsefváros Integrált Településfejlesztési Stratégia

A megváltozott struktúrában Budapest Főváros Kormányhivatalának VIII. Kerületi Hivatala jár el az alábbi, a Szt. által meghatározott, állam által kötelezően nyújtott támogatások tekintetében:

- időskorúak járadéka
- aktív korúak ellátása (foglalkoztatást helyettesítő támogatás, egészségkárosodási és gyermekfelügyeleti támogatás)
- alanyi jogú ápolási díj és a fokozott ápolási szükségletekre tekintettel megállapított ápolási díj
- alanyi és normatív közgyógyellátás
- egészségügyi szolgáltatásra való jogosultság

A rendszeres szociális segély, mint ellátási forma megszűnt, a módosításokat megelőzően nyújtott szociális támogatások köréből kikerült a méltányossági közgyógyellátás, a lakásfenntartási támogatás és az adósságkezelési szolgáltatás, az óvodáztatási támogatás a kötelező óvodáztatás bevezetését követően szűnt meg. A támogatás egyes típusait és jogosultsági feltételeit az önkormányzatoknak 2015. február 28. napjáig rendeletben kellett meghatározni.

Fentiek alapján Budapest Főváros VIII. kerület Józsefváros Önkormányzat Képviselő-testülete (továbbiakban: Képviselő-testület) megalkotta a pénzügyi és természetbeni, valamint a személyes gondoskodást nyújtó szociális és gyermekjóléti ellátások helyi szabályairól szóló 10/2015.(III.01.) önkormányzati rendeletét (továbbiakban: ÖR.). 2020 júliusában a helyi rendelet nagymértékű átalakításon esett át. Az önkormányzat a helyi viszonyokat jól ismerő szakemberek és szakértők bevonásával felülvizsgálta a rendeletet és a rászorultságot alapul vevő, kevésbé korlátozó szabályozást vezetett be, illetve új segély és támogatási formákkal bővítette a segítségnyújtás formáit.

Az új támogatási rendszer kialakítását követően a rászorulókat továbbra is számíthatnak az önkormányzati gondoskodásra. Az alapvető cél az volt, hogy a célzott támogatások mellett a támogatási rendszer ténylegesen a szociálisan rászorultak részére biztosítson megfelelő ellátást.

3. táblázat: A jelenleg elérhető pénzügyi és természetbeni ellátási formák

Települési támogatások	lakhatáshoz kapcsolódó támogatások: - lakhatási támogatás - hátralékkezelési támogatás - adósságkezelési akcióprogram gyermekgondozáshoz igényelhető ellátások: - újszülött ajándécsomag, - születési támogatás, - bölcsődéztetési támogatás, - Biztos Kezdet támogatás, - iskolakezdési támogatás, - tanoda támogatás, - gyermekétkeztetési térítési díj támogatás, - táboroztatási támogatás - kapcsolattartási támogatás

	- közösségi közlekedési bérlettámogatás - egészségi állapot megőrzéséhez és helyreállításához kapcsolódó ellátások: - gyógyszer- és gyógyászati segédeszköz támogatás, - ápolási támogatás
Rendkívüli települési támogatások	- létfenntartást veszélyeztető rendkívüli élethelyzet támogatása - Időszakosan létfenntartási gonddal küzdő személy készpénztámogatása - méltányosságból megítélhető, rendkívüli települési támogatás - inflációs támogatás

Mindezeken felül, a szénmonoxid érzékelő berendezés igénylésére vonatkozó feltételekről szóló 32/2019. (VIII.22.) számú önkormányzati rendelet lehetővé tette a kerületben élő szociálisan rászoruló emberek szénmonoxid érzékelő berendezés igénylését, mely természetbeni támogatási forma.

Az Önkormányzat évek óta csatlakozik a Bursa Hungarica Felsőoktatási Ösztöndíjpályázathoz és saját forrásaiból kiegészíti az állami támogatást, mely nagy segítséget jelent a szociálisan rászoruló diákoknak a felsőfokú tanulmányi éveik alatt.

2016. évtől új feladatként jelent meg a szünidei gyermekétkeztetés, melynek keretében a települési önkormányzat a szülő vagy törvényes képviselő kérelmére a déli meleg főétkeztést a hátrányos helyzetű gyermekek részére biztosítja, kötelező feladatként.

A 2020. év során fellépő koronavírus-járvány kezelése új kihívást jelentett a szociális támogatások terén is tekintettel a hirtelen megemelkedő munkanélküliségre, a korlátozásokra és a távoktatásra. Az Önkormányzatnak olyan válsághelyzettel kellett szembenéznie, amire még nem volt példa. Tekintettel arra, hogy a járvány okozta krízis és korlátozások a kerület lakosságának nagy részét érintették, az önkormányzat pénzbeli támogatási formaként új, célzott támogatást vezetett be a koronavírus járványban érintettek számára.

Az Önkormányzat Képviselő-testülete 2023. októberében új és új alapokra épülő szociális rendeletet fogadott el (Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Képviselő-testületének szociális és gyermekjóléti ellátásokról szóló 35/2023 (X. 19.) önkormányzati rendelete). A rendelet megalkotásának kiindulópontja és központi célkitűzése a támogatásban részesülő rászoruló arányának, a támogatások elérésének növelése volt. Az új rendelet megalkotását megelőző helyzetelemző munka legfontosabb következtetése az volt, hogy bár a kerületben hozzávetőlegesen 2.500-3.500 háztartás közé tehető a rászorulóknak száma, ennél jóval kevesebben – 2022-ben csupán 770 család – részesülnek az elérhető támogatási formák valamelyikében. A korábbi támogatási rendszer további szembeötlő jellemzője volt a rendszeres támogatási formák alacsony aránya, valamint a kisösszegű támogatások sokasága.

Ennek megfelelően a pénzbeli ellátások átalakításának átfogó céljai a következők voltak:

- az önkormányzati támogatások elérésének növelése,
- a rendszeres támogatások súlyának növelése,
- a támogatások mértékének, elérhetőségének hozzáigazítása a háztartások jövedelméhez és teherbíró képességéhez.

Ez utóbbi célkitűzést szolgálja egy új fogyasztási egység skála alkalmazása a jövedelem-határok megállapítása során, mely jobban leköveti az egyes háztartástípusok kiadásai közötti különbségeket. Ehhez igazodott a jövedelemhatárok általános kiigazítása, növelése is.

Az új rendelet egy másik fontos vívmánya, hogy a támogatásokat nem csak józsefvárosi lakó- vagy tartózkodási hellyel rendelkező lakosok tudják igényelni: a Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermejköltségi Központ (továbbiakban: JSzSzGyK), illetve a kerülettel szerződésben álló intézmény igazolása alapján bejelentett lakóhely nélkül is igényelhető támogatás, amennyiben az igénylő legalább 3 hónapja a Családsegítő Szolgálat vagy az érintett intézmény gondozásában áll, és ez időszak alatt végig életvitelszerűen Józsefvárosban élt.

Annak érdekében, hogy minél több rászoruló józsefvárosit érjenek el a támogatások, bevezettük az egyszeri, 10 ezer Ft-os készpénztámogatást (inflációs támogatás). Ennek a támogatásnak az elnyeréséhez nem szükséges a jövedelem igazolása, elég a kérelmező nyilatkozata. Ez a forma sok olyan szűkséget szenvedő embert vonz, akinek nehézséget okoznak az ügyintézési feladatok. Nekik az ügyintézők segítséget tudnak nyújtani a rendszeres támogatások elnyerésében. A tapasztalatok azt mutatják, hogy ez az eszköz anélkül segíti nehéz helyzetű családoknak a szociális ellátó rendszerbe kerülését, hogy jelentős mértékű volna a nem rászorulókat általi igénybevétele.

A támogatási rendszer fő elemei:

Lakhatási támogatás

A támogatási rendszer központi eleme a legrászorultabb családok számára elérhető, magasabb összegű lakhatási támogatás. A lakhatási támogatás a jóléti államok egyik leggyakrabban alkalmazott lakáspolitikai eszköze: célja a lakhatás megfizethetőségének javítása, de általános jövedelem kiegészítő támogatásnak is tekinthető, hiszen hozzájárul ahhoz, hogy a lakhatási költségek megfizetése után megfelelő mennyiségű jövedelme maradjon a háztartásnak egyéb kiadásaira. A támogatás egy bizonyos összegig kipótolja az elismert lakásköltségek és a háztartás jövedelmének meghatározott hányada közötti különbséget. A támogatás legkisebb összege 3.000, legmagasabb összege 50.000 forint havonta, amely elsősorban a közműszolgáltatók, vagy önkormányzati tulajdonú lakás esetében a bérbeadó részére kerül átutalásra. A támogatást önkormányzati lakások bérlői, magántulajdonú lakások bérlői, szívdességi lakáshasználók és tulajdonosok egyaránt igénybe vehetik.

Gyerekes háztartásokat célzó támogatások

A bölcsődéztetési támogatás 2023 májusában bevezetett, a kerületben élő alacsony jövedelmű családok gyermekeinek bölcsődébe járását segítő feltételes készpénz transzfer. Éves összege 60.000 forint, ami 20.000 forintos részletekben kerül folyósításra. A támogatás felső jövedelmi határa 100.000 forint/fő és a jogosultság feltétele a legalább 18 hónapos életkor. Ennél fiatalabb gyermek után a háztartás a JSzSzGyK vagy a védőnő külön javaslata alapján részesülhet támogatásban.

Éves szinten 60.000 forint támogatással ösztönzi az önkormányzat a Biztos Kezdet Gyerekházba, valamint 120.000 forinttal a tanodába járást. Mindkét támogatás havonta kerül folyósításra. A bölcsődéztetési támogatás esetén a a jövedelemhatár 100.000-Ft/fő hoz, a tanoda támogatás esetében az összes többi támogatásnál alkalmazott 185.000 forint/fogyasztási egység/hó összeghez van igazítva.

Új elemmel bővítette az önkormányzat a jelenleg elérhető bérlettámogatást, annak érdekében, hogy az új óvodai körzetek létrehozása nyomán támogassa, hogy a szülők a lakóhelyüknek megfelelő, körzetes óvodát válasszák. Szintén új támogatási forma a kapcsolattartási támogatás, amely havi 10.000 forinttal ösztönzi a nevelésbe vett vagy átmenetileg elhelyezett gyermekek kapcsolattartását a szüleivel.

Az egészség megőrzését, illetve helyreállítását célzó támogatások

A gyógyszer és gyógyászati segédeszköz támogatás sokban hasonlít a korábban elérhető és viszonylag magas elérésű gyógyszer-támogatáshoz. Fontos újdonság viszont, hogy a támogatás most már gyógyászati segédeszköz kiadásokra is igénybe vehető. A korábban fix összegű támogatás az új rendszerben differenciálásra került: a konstrukció úgy egészíti ki a jogosult jövedelmét, hogy a gyógyszerre/gyógyászati segédeszközre fordított összeg ne haladja meg a jövedelem 10 százalékának 5.000 forinttal növelt összegét. A támogatás havi összege legalább 5.000, de legfeljebb 20.000 forint.

Ápolási támogatás

A támogatás célja a Magyar Államkincstár által folyósított ápolási díj kiegészítése. Ápolási támogatásban családtagjukat otthonápoló hozzátartozók részesülhetnek: egyrészt olyan igénylők, akik ápolási díjban részesülnek, másrészt pedig azok a tartósan beteg, de 18. életévét betöltött hozzátartozójukat otthon ápoló személyek, a Szociális törvény szabályozása alapján ápolási díjra nem jogosultak. Az állami támogatásra is jogosult igénylők esetében jövedelem határ nélkül jár a támogatás, míg az ápolási díjban nem részesülő kérelmezők esetében a 185.000 Ft/fogyasztási egység a jogosultság felső határa. Ebben az esetben a támogatási összeg úgy került meghatározásra, hogy azok, akik az állami támogatásban egyáltalán nem részesülnek, magasabb összegű, társadalombiztosítási jogviszonyt létesítő önkormányzati támogatásban részesüljenek.

Lakhatási hátralékokhoz kapcsolódó támogatások átalakítása

A lakhatási hátralékokhoz kapcsolódóan három támogatási formát különböztet meg az új támogatási rendszer. A hátralékkezelési támogatás (HKT) többféle lakhatási hátralék kezelésére igénybe vehető, jól működő támogatási forma volt a korábbi rendszerben is, így ebben az esetben az átalakítás célja az volt, hogy a támogatás mind igénylésében, mind folyósításában nagyobb rugalmassággal segítse a hátralékok sikeres kezelését. Ennek érdekében az Önkormányzat megemelte a jövedelemhatárt, és átalakult az igénylés eljárásrendje is.

A JGK Zrt. nyilvántartása alapján jelenleg 70 olyan háztartás él önkormányzati tulajdonú lakásban, amelyik 500.000 forintot meghaladó lakbér, illetve külön szolgáltatási díj hátralékkal rendelkezik. Ezen háztartások helyzetének rendezésére egy olyan egyszeri, átmeneti adósságrendezési konstrukciót vezetett be az Önkormányzat, amely a rendelet elfogadását követően 12-15 hónapos időablakban lehetővé teszi a teljes felhalmozott tartozás egészének bevonását a hátralékkezelésbe 80 százalékos támogatási intenzitás mellett. A hátralékrendezés egyszerisége és konkrét szabályai biztosítják, hogy ne legyen nemfizetést ösztönző hatása. A 12-15 hónapos időablak rövidnek bizonyult, ezért ezen támogatás esetében kibővítésre került az igénylés lehetősége.

Hátralékokhoz kapcsolódó támogatások harmadik eleme a nagy összegű közmű tartozások átvállalása és önkormányzati adóssággént történő kezelése. Jelenleg azokban az esetekben, amelyekben nagy összegű közüzemi hátralék áll a jogcímesítés útjában, a közmű szolgáltatók

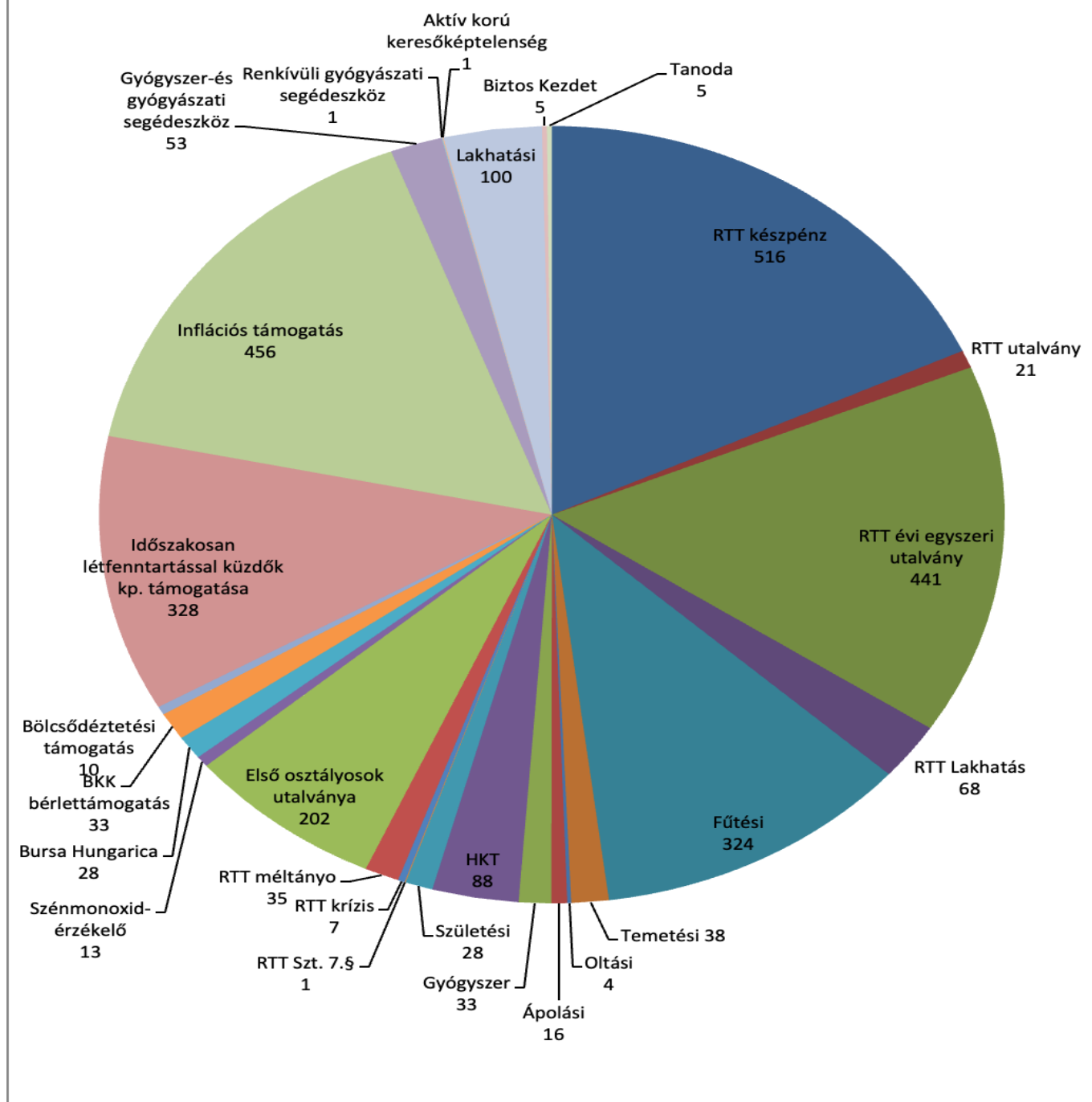
hazai részletfizetési gyakorlata miatt (rövid részletfizetési időszakból adódó nagy összegű részletek) ezen háztartások számára szinte lehetetlen elkerülni az adósságcsapdát. Amennyiben a lakáshasználóval nem sikerül a jogviszony rendezése és ennek következtében elhagyja a lakást, az Önkormányzat egyetemleges adósként felel a közműszolgáltató felé a fennálló tartozásért. Így az Önkormányzat közvetlen pénzügyi érdekében áll, hogy megteremtse az önkényesnek nem minősülő lakáshasználó személyek előtt a jogcímesítés útjában álló adósságok törlesztésének lehetőségét. Ezért a lakásrendeletben foglalt új konstrukció alapján az 500.000 forintot meghaladó közmű hátralékkal rendelkező lakáshasználók esetében lehetővé tettük a közmű szolgáltató felé fennálló tartozások időszakos átvállalását, és Önkormányzat felé fennálló tartozásként tovább kezelését. Az Önkormányzat által nyújtott támogatás a közműszolgáltatók által biztosított maximális törlesztési időszagnál hosszabb futamidőben merül ki, a bevont tartozás teljes összegében visszafizetendő az Önkormányzat részére.

Rendkívüli települési támogatások átalakítása

Ugyan az új rendelet megalkotásának egyik fő célja a rendszeres támogatások súlyának növelése volt, az eseti támogatásoknak továbbra is fontos szerepe van támogatási rendszerben a háztartások életében bekövetkező krízishelyzetek, nem várt, jelentős kiadással járó események kezelésében. Ennek megfelelően az új rendelet nagyrészt helyben hagyta a rendkívüli települési támogatások körét, illetve még két támogatási esetet is bevezetett aktív korú háztartástag 15 napot meghaladó keresőképtelensége, illetve hirtelen, egyszeri gyógyászati segédeszköz szükséglet esetére.

Az alábbi diagram a támogatások igénybevételének arányát mutatja a 2023-as évre vonatkozóan.

TÁMOGATÁSOK IGÉNYBEVÉTELÉNEK ARÁNYA

Szociális szolgáltatások

Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ

Józsefvárosban 1990 óta létezik intézményesített családsegítés, ekkor jött létre a Józsefvárosi Családsegítő Központ, mely később – ellátásai bővülése után - a Józsefvárosi Családsegítő Szolgálat nevet viselte. 1998-tól létrejött a gyermekjóléti szolgáltatás. 2016-ban jelentős törvényi változások következtek be a szociális ellátás és a gyermekvédelmi ellátás területén,

melyek érintették a családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatás integrálását, és a családi- és gyermekjóléti szolgálatok, valamint családi és gyermekjóléti központok kialakítását.⁹ A Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ (JSZSZGYK) a személyes gondoskodást nyújtó ellátásokat integrált formában biztosítja, fenntartva a – részben önálló – szervezeti egységek együttműködését és feladatmegosztását, a szolgáltatások egymásra épülését.

4. táblázat: Kötelező és önként vállalt szolgáltatások

Kötelezően ellátandó feladatok keretében nyújtott szolgáltatások	- speciális szolgáltatások (Gyvt. 40/A § szerint) - utcai (lakótelepi) szociális munka - kapcsolattartási ügyelet, ennek keretében közvetítői eljárás - kórházi szociális munka biztosítása - gyermekvédelmi jelzőrendszeri készenléti szolgálat - jogi tájékoztatásnyújtás és pszichológiai tanácsadás - családkonzultáció, családterápia, családi döntéshozó konferencia - mentálhigiénés szolgáltatások (Gyvt. 40/A §, Szt. 64. § c), d)) - óvodai és iskolai szociális segítő tevékenység - mediáció (Szt. 64. § (4) c) - családban jelentkező konfliktusok megoldásának segítése - népkonyha (az Szt. 62. § (1) bekezdése alapján)
Önként vállalt feladatok keretében nyújtott szolgáltatások	- hátralékkezelési szolgáltatás - lakhatási szolgáltatás - intenzív családmegtartó szolgáltatás - adományközvetítő szolgáltatás - Köz(össégi)hely és Mosoda - FiDo Ifjúsági Központ - drogprevenciós tevékenység - egyéb szolgáltatások: gyógytornász, gyógymasszőr, fodrász, - személyszállítás

Forrás: Család és Gyermekjóléti Szolgálat

Az Szt. 64.§ (6) bekezdése értelmében 2016. január 1. napjától a családsegítés csak gyermekjóléti szolgáltatással integráltan egy szolgáltató – család és gyermekjóléti szolgálat – keretében működtethető. A Család- és Gyermekjóléti Szolgálat ellátja az Szt. 64. § (4) bekezdése szerinti (családsegítő szolgáltatás), valamint a Gyvt. 39. §-a és 40. §-a szerinti (gyermekjóléti szolgáltatást) alapellátási feladatokat.

⁹ Az egyes szociális és gyermekvédelmi tárgyú törvények módosításáról szóló 2015. évi CXXXIII. törvény 2016. január 1-i hatállyal jelentős – a családsegítés és a gyermekjóléti szolgáltatás integrálását, a család- és gyermekjóléti szolgálatok, valamint család és gyermekjóléti központok kialakítását célzó – változtatást vezetett be a szociális ellátás és a gyermekvédelmi ellátás területein a szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (a továbbiakban: Szt. és a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. Évi XXXI. törvény (a továbbiakban: Gyvt.) módosításával.

A családsegítés célja a szociális és mentálhigiénés problémák és krízishelyzetek megelőzése és kezelése, valamint a stabil családfenntartási képesség megőrzése.

A családsegítés keretében biztosítani kell:

- a szociális, életvezetési és mentálhigiénés tanácsadást,
- az anyagi nehézséggel küzdők számára a pénzügyi, természetbeni ellátásokhoz, továbbá a szociális szolgáltatásokhoz való hozzájutás megszervezését,
- a szociális segítő munkát, így a családban jelentkező működési zavarok, illetve konfliktusok megoldásának elősegítését
- a közösségfejlesztő programok szervezését, valamint egyéni és csoportos készségfejlesztést,
- a tartós munkanélküliek, a fiatal munkanélküliek, az adósságtterhekkel és lakhatási problémákkal küzdők, a fogyatékossgal élők, a krónikus betegek, a szenvedélybetegek, a pszichiátriai betegek, a kábítószer-problémával küzdők, illetve egyéb szociálisan rászorult személyek és családtagjaik részére tanácsadás nyújtását
- a kríziskezelést, valamint a nehéz helyzetben élő családokat segítő szolgáltatásokat.

A gyermekjóléti szolgáltatás olyan egyéni ellátásban végzett szociális munka, melynek feladata a gyermekek testi és lelki egészségének, családban történő nevelkedésének elősegítése, veszélyeztetettségük megelőzése, a kialakult veszélyeztetettség megszüntetése, illetve a családjukból kiemelt gyermekek visszahelyezése.

A Család- és Gyermekjóléti Szolgálat a kerületben élő egyének, családok, fiatalok és gyermekek részére információt szolgáltat, tanácsot ad, segítséget nyújt a szociális helyzetükből adódó hátrányok csökkentéséhez, szabadidős programokat szervez és közvetít, valamint kapcsolatot tart a jelzőrendszer valamennyi tagjával, önkormányzati intézményekkel, más szervekkel, hatóságokkal, valamint civil szervezetekkel. A segítő szolgáltatás az igénybe vevő otthonában, családi környezetében tett látogatásokon keresztül és az intézményben folytatott segítő beszélgetés és segítő tevékenységek révén valósul meg.

Önként vállalt feladatok keretében nyújtott szolgáltatások:

- hátralékkezelési szolgáltatás, lakhatási tanácsadás
- intenzív családmegtartó szolgáltatás

A család- és gyermekjóléti szolgáltatást igénybe vevő személyek és családok száma a 2017-es visszaesés óta folyamatosan növekszik a kerületben. A kliens szám csökkenését akkor a szociális ellátórendszer átszervezése eredményezte, a családsegítő és a gyermekjóléti szolgálat összevonása miatt sok ügyfél vált bizalmatlanná. Ennek oka, hogy a központ már hatósági feladatokat is ellát.

Család- és Gyermekjóléti Központ

A Család- és Gyermekjóléti Központ alapfeladatain túl – amelyek megegyeznek a Család- és Gyermekjóléti Szolgálat feladataival – különböző családvédelmi szolgáltatások mellett hatósági intézkedésekhez kapcsolódó, a gyermekek védelmére irányuló tevékenységet lát el, tehát javaslatot tesz, hatósági intézkedést kezdeményez védelembe vétel, ideiglenes hatályú elhelyezés, nevelésbe vétel, családba fogadás, és utógondozás ügyekben.

A Család- és Gyermekjóléti Központ a hatósági intézkedésekhez kapcsolódó tevékenységek ellátása keretében esetmenedzselést végez, melynek során az esetmenedzser az igénybe vevő és az esetkezelésbe bevont szakemberek, szolgálatok és ellátást nyújtók tevékenységét végig kíséri, együttműködésüket koordinálja. A Család- és Gyermekjóléti Központ a jelzőrendszer járási szintű koordinálása érdekében jelzőrendszeri tanácsadót, a kapcsolattartási ügyelet, valamint készenléti szolgálat koordinálására felelőst jelöl ki.

A Központ a Kőrös utca 35. szám alatti telephelyen működik, ott látják el az esetmenedzseri feladatokat, az óvodai és iskolai szociális segítő tevékenységet, és ott kapott helyet a Mentálhigiénés Csoport is. A gyermekjóléti szolgáltatások hatékonysága és szakmaisága a teammunkában rejlik, mely akkor tud megfelelő módon megvalósulni, ha az adott szakmai feladatokat ellátó szakemberek egy telephelyen végzik munkájukat lehetőséget adva ezáltal a folyamatos személyes megbeszéléseknek. A központ Kőrös utcai telephelye jelenleg nem teszi lehetővé, hogy minden, a felsorolt feladatokat ellátó kollégák egy helyen dolgozzanak.

A Család- és Gyermekjóléti Központ a gyermek családban nevelkedésének elősegítése és veszélyeztetettségének megelőzése érdekében egyéni és csoportos speciális szolgáltatásokat, nyújt.

Az önként vállalt feladatok közül fontos kiemelni a Szolgálat által végzett *hátralékezelési szolgáltatást*. A 2002 óta működő hátralékezelés a Családsegítő Szolgálat 2016-os átszervezéséig, és a szolgáltatást szabályozó helyi rendelet módosításáig, többezres ügyfélkörrel, nagyon hatékonyan működött. A támogatást féléves szünetekkel, egymás után többször is igénybe lehetett venni, így sok családnak nagyon hatékony segítséget lehetett nyújtani. Az ügyfélkörben jelentős visszaesést az a rendeletmódosítás eredményezett, mely szerint az ügyfelek egy program lezárását követően hat hónap helyett már csak két év múlva adhattak be újabb kérelmet. Az ügyfelek száma ezt követően minden évben csökkent, újabb (drasztikus) változást a 2016-os év hozott, innentől a korábbi töredékére csökkent az esetszám. A szolgáltatás jelenleg is elérhető, az adósságkezelésbe bevonható tartozások minimum időszaka jelenleg két hónap, így a kistartozások gyorsan felszámolhatók és jó eséllyel megállítható egy-egy ügyfél adósságcsapdába kerülése.

A szociálisan rászoruló fővárosi közüzemi díjfizetők támogatását végző Hálózat Alapítvány juttatásai szervesen beépültek a kerület adósságkezelési szolgáltatásába, az általuk nyújtott pénzbeli támogatás mértéke és számossága is jelentősnek mondható. Az adósságkezelési szolgáltatásban a maximális támogatás jelenleg 550 ezer forint, amiből maximum 300 ezer forint lehet a Hálózat Alapítvány támogatása, és 250 ezer a kerületé. A Hálózat Alapítvány rugalmasan működik, megfelelő indoklással olyan, egyébként rászoruló ügyfeleket is támogat, akik valamelyik kritériumnak éppen nem felelnek meg.

Átmeneti gondozás

2018. január 01-jétől megkezdte működését a JSzSzGyK-n belül a Családok Átmeneti Otthona, melyhez a Gyermek Átmeneti Otthonából áthelyezésre került a négy, addig krízislakásként működő telephely, illetve a Készenléti Szolgálat működtetése. Ennek eredményeképp az intézmény struktúrája is megváltozott; megalakult az Átmeneti gondozás (ÁG) szakmai egység.

A Gyermek Átmeneti Otthona jelenleg egy telephelyen, 12 fő ellátását tudja biztosítani. A Családok Átmeneti Otthona két telephelyén 40 (34+6), külső helyszíneken pedig további 20 férőhellyel rendelkezik.

A kerületi átmeneti gondozás célja, hogy szervesen illeszkedve a kerület szociális és gyermekvédelmi rendszerébe segítséget nyújtson, és fogadja az életvezetési problémák vagy más szociális és családi krízis miatt átmenetileg otthontalanná vált hátrányos helyzetű józsefvárosi családokat és gyermekeiket, továbbá befogadja a védelmet kereső egyedülálló szülőket, várandós és bántalmazott anyákat és gyermekeiket, illetve a szülészetéről kikerülő anyákat gyermekükkel együtt, valamint a várandós anyákat élettársukkal vagy férjükkel együtt, ha ezt igénylik.

A szakmai egység feladata a gyermekek átmeneti gondozása a VIII. kerület egész területére kiterjedően Gyermek Átmeneti Otthonában és Családok Átmeneti Otthonában (ellátási szerződés alapján, a II., V., VI. kerületek számára egy-egy férőhely biztosítása).

A feladatok integrált, többcélú intézményben történő ellátása a hatékonyabb működést, az erőforrások célszerűbb kihasználását, a gyorsabb információcserét szolgálja.

Az átmeneti gondozás formái – a Gyermek Átmeneti Otthona és a Családok Átmeneti Otthona – között közvetlen információcsere valósul meg, ami lehetővé teszi a gyermek és a családok számára leginkább megfelelő ellátási forma kiválasztását.

Prevenációs programok szervezése, klubtevékenységek, szabadidős programok lebonyolítása mind a Gyermek Átmeneti Otthona, mind a Családok Átmeneti Otthona profiljának megfelelően történik. Az egységek munkatársai gyakran az együttes megvalósításban, közösen szervezett programokkal segítik egymás munkáját.

A helyzetelemzés során feltárt problémák, nehézségek:

- A megfelelő humán kapacitás hiánya a JSZSZGYK több egységét is érinti. A magas fluktuációból adódóan a családsegítők, esetmenedzserek, esetgazdák személye nagyon gyakran változik az egyes ügyekben. A központ munkatársainak, de főként az ügyfeleknek gyakran nehézséget okoz a kapcsolattartás, mert egy új segítő új ügyfelfogadási időt, új elérhetőséget jelent, és a bizalmi kapcsolat felépítése is újra kezdődik. Van olyan kliens, aki azért veszti hitét a rendszerben, mert nem talál egy állandó kapcsolódási pontot, unja, hogy a történetét újra és újra elmesélje. Az újonnan érkező szakembernek be kell tanulnia, hogy rutinosan tudjon tovább irányítani, és tájékoztatást adni a helyi viszonyokról. Egy-egy konkrét ügyben, esetkonferencián, esetmegbeszélőn nehézség, ha nincs olyan ember jelen, aki folyamatában végig tudta volna követni az esetet, és teljesebb körű rálátással, több tapasztalattal rendelkezne arról.
- A Családok Átmeneti Otthona a lakhatási krízisbe került családok számára nyújt gyors segítséget, azonban jelenleg az átmeneti otthonok a kerületben és országszerte telítettek, hosszú várólistákkal működnek, így ezen családok elhelyezése sok esetben szinte lehetetlen.
- A Család- és Gyermekjóléti Szolgálat ügyfélkörében egyre többen vannak, akik nem beszélnek magyarul, így a szakemberek és közöttük lévő kommunikáció nagyon nehézkes és korlátozott.
- 2026-ig bezárólag tervezzük a Gyermek Átmeneti Otthonának új, a jogszabályoknak és szakmai szempontoknak megfelelő telephelyre költöztetését. Az egység jelenleg a Szentkirályi utca 15. szám alatt, egy régi építésű, körfolyosós társasház első emeletén működik, ami könnyen megközelíthető, azonban az alapvető funkciók ellátására nem megfelelő.

Célok

- az önkormányzati támogatások elérésének további növelése,
- a rendszeres támogatások súlyának növelése,
- a támogatások mértékének, elérhetőségének (flexibilitásának) hozzáigazítása a háztartások igényeihez, jövedelméhez és teherbíró képességéhez.
- a szociális szolgáltatásoknál fontos cél a szakemberek megtartása, szakmai tudásuk fejlesztése, a napi munkájuk során fellépő kiégés-veszélyre reflektáló intézkedések bevezetése, és javadalmazásuk szinten tartása.
- az interkulturális kihívásokhoz alkalmazkodó eljárások bevezetése (pl. nyelvi akadályok lehetőség szerinti áthidalása, nyelvtanulás, speciális nyelvi csoport kialakítása, speciális csoportok létrehozása).

Hozzáférés a közszolgáltatásokhoz

A Községi Részvételi Iroda feladata a helyi lakosság aktivizálása, a szolidaritás erősítése, valamint a civil szervezetek, informális közösségek, önkormányzati intézmények és a helyi lakosság közötti együttműködés erősítése, a kölcsönös tanulás és információcsere támogatása, valamint a széleskörű közérdekű és közérthető tájékoztatás (ez utóbbi a Polgármesteri Kabinet kommunikációs stábjával együttműködésben).

A szociális ellátórendszerrel szorosan együttműködik a Községi Részvételi Iroda által működtetett józsefvárosi zöld szám, amely ingyenes csatornát biztosít minden kerületi lakos számára, akinek segítségre vagy tájékoztatásra van szüksége. A Községi Részvételi Iroda által szervezett helyi önkéntesek szintén rendszeresen együttműködnek a szociális ellátórendszer intézményeivel, különösen a pandémiás vagy egyéb krízishelyzetekben. Szintén a Részvételi Iroda és a Polgármesteri Kabinet kommunikációs stábjának koordinációjával valósulnak meg az önkormányzat adománygyűjtő kampányai, amelynek során pénzbeli és természetbeni adományokat gyűjtünk a helyi rászorulóknak támogatására.

A Községi Részvételi Iroda kiemelt feladata a Polgármesteri Kabinet kommunikációs stábjával együttműködésben a közérthető tájékoztatási formák megteremtése és az önkormányzat szolgáltatásairól szóló információk eljuttatása a lakosság széles köréhez. Ennek érdekében számos online és offline felületet működtet, amelyeken kiemelt figyelmet kapnak a sérülékeny csoportok számára fontos információk. Kiemelt célcsoportként kezeljük az önkormányzati lakásban élő bérlőket és az ő jogtudatosságuk és tájékozottságuk növelését.

A helyi lakosok közszolgáltatásokhoz való hozzáféréseinek javítása érdekében 2023 májusától a Polgármesteri Hivatal új ügyfélszolgálati helyiséget alakított ki, hogy segítse a hatékony és ügyfélbarát eligazodást és azok is hozzá tudjanak jutni az elektronikus ügyintézéshez, akiknek nincs megfelelő technikai felszerelésük vagy jártasságuk az online ügyintézéshez.

Lakhatási szegénységben élők esélyegyenlősége

Az önkormányzat Gazdasági Programjának megfogalmazása szerint Józsefváros egyik legnagyobb problémája a lakhatási szegénység, ami jellemzően más szociális hátrányokkal együtt és egymással összefüggésben jelentkezik. A lakhatási szegénység kapcsán nem csak rossz minőségű lakásokról beszélhetünk, hanem sok más társadalmi problémáról is:

szegregátumok kialakulásáról, rossz egészségügyi helyzetről, valamint olyan óvodák és iskolák létrejöttéről, ahonnan a magasabb társadalmi státuszú szülők másik kerületbe viszik gyermekeiket. Az önkormányzat alapvető törekvése a társadalmi sokszínűség fenntartása és az egyes kerületek közötti szakadék csökkentése: ne legyenek olyan lakóterületek, ahol csak szegények, de olyanok se, ahol kizárólag jómódúak élnek. A kerület fejlesztését nem a szegények kiszorításával, hanem élethelyzetük javításával kell elérni. A lakáspolitikát az egyik legfontosabb eszköz ennek a törekvésnek a megvalósításában.

Mindezt szem előtt tartva, Józsefváros Önkormányzata 2022 májusában elfogadta a kerület **közép- és hosszútávú vagyongazdálkodási tervét**, melynek központi eleme a bérház- és bérlakásfejlesztési program. A terv egyebek mellett tartalmazza az önkormányzati bérházak és önkormányzati tulajdonú üres telkekkel kapcsolatos elképzeléseket, valamint kijelöli a bontandó, felújítandó vagy funkcióváltásra javasolt bérházak körét. A vagyongazdálkodási terv jelenti a kiindulópontját, az önkormányzat által évente elfogadott **lakásgazdálkodási tervnek**. A lakásgazdálkodási terv kimutatást tartalmaz az előző évi lakásgazdálkodásról és a tárgyévvel szembeni hasznosításra bevonni tervezett lakásokról, a Lakásrendeletben meghatározott szempontok szerint.

Az elmúlt években jelentősen változtak a lakásviszonyok a kerületben, csakúgy, mint a főváros egészében. Annak ellenére, hogy a lakosságszám csökkent, Budapesten 2001 és 2022 között 17 százalékkal nőtt a lakásállomány. Ugyanebben az időszakban a VIII. kerületben 17 százalékkal csökkenő népesség mellett, közel 20 százalékos növekedés következett be a lakásállományban. A KSH 2022-es népszámlálási adatai szerint a kerületben 47.886 lakás volt, ami a teljes Budapesti állomány 5 százalékát teszi ki. Ez alapján egy józsefvárosi lakásra nem egészen 1,5 lakos jut, ami a legalacsonyabb értékek közé tartozik a fővárosban. A tényleges érték ennél kedvezőtlenebb, mert azt a nem lakott (üresen álló vagy más célra hasznosított) lakások torzítják. A 2022-es népszámláláskor a kerületi lakások 22,5 százaléka nem volt lakott, és ez az arány a főváros egészére jellemző növekvő trendet mutat. Józsefvárosban az önkormányzati lakások a teljes lakásállomány nyolc százalékát teszik ki, ami a legmagasabb kerületi érték, a budapesti átlag kb. kétszerese.

A kerületi lakásviszonyok egyik szembeötlő jegye a lakások alacsony alapterülete. Rendkívül magas az egyszobás lakások aránya, több mint 30 százalék, ami a budapesti átlag kétszerese. Ezzel összefüggésben kirívóan magas az alacsony létszámú, illetve egy főből álló háztartások száma a kerületben. A zömmel kisméretű lakásokból álló kínálat a kerületbe költözőket is szelektálja háztartásméret szerint. A lakásállomány minősége javult, azonban érdemben elmarad a budapesti átlagtól. 2022-ben a józsefvárosi lakott lakások közel 3 százaléka volt alacsony komfortfokozatú (félkomfortos vagy annál rosszabb), míg a főváros egészében ez csupán alig 1 százalék. A gyenge minőségű lakások száma ugyanakkor a 2001-ben megfigyelt állapotokhoz képest radikálisan csökkent (21-ről 3%-ra). A helyzet azóta is minden bizonnyal tovább javult az új lakások építésének és a folyamatosan zajló lakásfelújításoknak köszönhetően.

Józsefváros kedvező fekvése és közlekedési hálózattal való kiemelkedő ellátottsága révén jelentős ingatlanpiaci célterületté vált, amiben nagy szerepet játszott a 2003-ban induló Corvin-sétány program és a 4-es metró megépítése. 2001 óta a kerületben majdnem 8000 lakás épült. A lakásállományhoz viszonyítva a 9. és a 13. kerület után itt épült a legtöbb új lakás, ugyanakkor itt volt a legmagasabb a lakásmegszűnés mértéke is. Méret szempontjából kedvezőtlen az új építésű lakások összetétele, mivel nagyon magas az egyszobás lakások aránya, és a legalacsonyabb az újonnan épített lakások alapterülete. Hosszútávon aggasztó,

hogy az amúgy is kevés zöld területtel rendelkező, erősen beépített, nagyon forgalmas, rossz levegőjű kerület élhetősége csökken az újonnan épített, hatalmas lakótömbök miatt. A 2013. évi mélypont óta folyamatosan emelkedik a budapesti, és ezen belül a józsefvárosi lakások négyzetméterenkénti ára, de ha a 8. kerületi lakásárakat a velük összehasonlítható három kerület – a 6., 7. és 9. kerület – átlagához viszonyítjuk, akkor 2013 és 2017 között stagnálást, utána enyhe növekedés tapasztalhatunk.

Célok:

- A fizetési problémák ellensúlyozásaképp a lakhatási támogatás bevezetése, a nagy összegű lakbérhátralekok kezeléséhez szükséges szabályozás kialakítása és a szociális lakbér jövedelmi kategóriáinak átalakítása megtörtént. A hátralekkezelés rendszerének további korszerűsítése, az adósságrendezésre és a lakhatási támogatásokra fordított összegek növelése, a szociális lakbérrel kapcsolatos tájékoztatás javítása, valamint a lakhatással, hátralekkezeléssel foglalkozó szociális munkások számának növelése szükséges.
- Az elhelyezés nélküli kilakoltatásokkal összefüggésben további speciális férőhelyek kialakítása szükséges a Lélek-Programon belül, valamint a külső szervezetekkel való együttműködés előmozdítása az átmeneti és a tartós elhelyezéshez szükséges férőhelyek biztosítása érdekében.

Városrész rehabilitáció

A lakások esetében is megfigyelhető Józsefváros egyes részeinek különbözősége. A kerület legjobb helyzetű negyedei a kertvárosias Tisztviselőtelep és Százados negyed, illetve a Palotanegyed, míg legrosszabb helyzetű negyedei a Magdolna és az Orczy negyed.

A legrosszabb helyzetű kerületrészek fejlesztését szolgálta a 2005 – 2008. között lezajlott Magdolna Negyed Operatív Program (MNOP), amelyik az első integrált szociális városfejlesztési program volt Budapesten. 2008 és 2015 között megvalósult az MNOP második és harmadik üteme is. A 15 évre tervezett program első felében elért eredmények közül a legfontosabbak között említhető, hogy létrejött a negyed közösségi központja, a Kesztyűgyár Közösségi Ház; a Mátyás térről kiindulva jelentősen javult a közterületek minősége, kedvezően átalakult a közterület-használat módja; megújult 16 db önkormányzati tulajdonban lévő bérház, 450 lakás vonatkozásában jelentősen emelkedett a lakhatás minősége (pl.: a nem komfortos vagy összkomfortos lakások aránya 56%-ról 12%-ra csökkent), részleges felújításon esett át 7 db vegyes tulajdonban lévő társasház; kialakulóban van a városrészhez kötődő, önálló civil „mozgalom”, helyi érdekvédelem; csökkent az elköltözési hajlandóság; a lakosság helyben tartása mellett nőtt a városnegyed vonzereje.

A kerületrészek közötti különbség csökkentését nem szolgálta, hogy a 2010-ben induló Európa Belvárosa Program keretében nagyobb józsefvárosi önkormányzati forrásokat fordítottak a Palotanegyed, mint a legrosszabb helyzetben lévő kerületrészek fejlesztésére.

A Magdolna-Orczy negyed fejlesztésére az önkormányzat támogatást nyert a VEKOP 6.2.I-15. kódszámú "Leromlott településrészekben élő alacsony státuszú lakosság életkörülményeinek javítása, társadalmi és fizikai rehabilitációja Budapesten" című európai uniós pályázaton.¹⁰ A 2019 és 2022 között megvalósuló városrehabilitációs program a társadalmi, a foglalkoztatási

¹⁰ <http://rev8.hu/Portfoli%C3%B3/morczy/>

és a bűnmegelőzési, valamint a lakhatási problémák megoldására fordít kiemelt figyelmet. A program keretében egyebek mellett megvalósult két 100%-ban önkormányzati tulajdonú lakóingatlan teljes felújítása, 180 önkormányzati lakás homlokzati nyílászárójának cseréje, két önkormányzati ingatlan homlokzati hőszigetelése, valamint 8 lakóház elhanyagolt udvarának „zöld” elveknek megfelelő átépítése. A foglalkoztatási alprogram részeként megkezdte működését a képzéseknek és közösségi programoknak helyet adó Foglalkoztatási és Közösségi Iroda (FOKI), egy megváltozott munkaképességűeket foglalkoztató védett munkahely és Fejlesztő-Oktató Központ. Az önkormányzat a közbiztonsági alprogram részeként hazánkban kuriózumnak számító problémaorientált közösségi rendészeti modellt valósított meg a kerületi rendőrkapitánysággal szorosan együttműködve. A program során körzeti rendészek és rendőrök "jó gazdaként" felügyelték a kerület azon részeit (Magdolna és Orczy negyed), melyek közbiztonsági szempontból kiemelten veszélyeztetettnek minősülnek. Annak érdekében, hogy az érintett negyedek biztonságosabbak, rendezettebbek legyenek, a rendőr-közterületfelügyelő párosok rendszeresen járőröztek párban, és különböző olyan eseményeket (police cafék, fórumok, bűnmegelőzési programok) szerveztek, amelyek során közvetlen kapcsolatba tudtak kerülni a helyben lakókkal, és közösen tudtak megoldásokat keresni a számukra veszélyt jelentő problémákra. Emellett elindult a szomszédsági házfelügyelő program, melynek keretén belül rendészeti és házfelügyelői feladatokat láttak el a programban részt vevő szakemberek olyan házakban, melyekben komolyabb együttélési problémák alakultak ki a lakók között, vagy a városrehabilitációs folyamat során nagyobb mértékben megváltozott a lakók összetétele.

Önkormányzati bérlakások

Józsefváros lakásszektorának további fontos jellegzetessége és egyúttal az önkormányzati gazdálkodás szempontjából komoly kihívás az önkormányzati bérlakások magas száma, amely egyúttal hatalmas lehetőség is.

A Vagyongazdálkodási terv rögzíti a 100%-os tulajdonrészű bérházakkal, valamint az önkormányzati tulajdonú üres telkekkel kapcsolatos közép (2022-2024) és hosszú távú (2025-2029) elképzeléseket. Kijelölte az akkor 130 darab bontandó, felújítandó, funkcióváltásra javasolt és épületszerkezeti felújítást nem igénylő bérházak körét, valamint egységes koncepció szükségességét hangsúlyozta a Diószegi tömbre.

Az önkormányzat a 2022 óta eltelt időben több bérházat értékesített, illetve értékesítési szándékkal kiürített. 2024-ben 8 bérházat sajátította ki az állam a Nemzeti Közszolgálati Egyetem számára. Ezen kívül két épület, bár lakások vannak benne, funkcióját tekintve nem bérházként működik. Ebből adódóan aktuálisan 112 bérház szerepel a vagyongazdálkodással kapcsolatos tervekben. A 2022 óta bekövetkezett változásokat az alábbi táblázat összegzi.

5. táblázat: Önkormányzati bérházak változása

2022 óta bekövetkezett fejlemény	Épületek száma
Értékesítve	6
Kisajátítva	8
Kiürítve, értékesítésre vár	3
Nem bérház	2
Összesen	19

A józsefvárosi bérház-állomány egy részének épületszerkezeti állapota erősen leromlott, az épületek felújítása gazdaságtalan, néhány épület bontása pedig elkerülhetetlenné vált. A vagyongazdálkodási terv 29 db bérházat jelölt bontandónak. Jelenleg 23 bérház tartozik ebbe a kategóriába, ahol 103 lakás lakott.

Hét „funkcióváltó” épületben, ahol a lakófunkció megszüntetését tervezzük, összesen 19 lakott lakás található. Az ezekben az épületekben található kevés számú lakás fenntartása nem gazdaságos, ugyanakkor - elsősorban városkép megőrzés miatt - nem szeretnénk ezeket az épületeket lebontani. Az állam által kisajátított épületekben, valamint a Diószegi S. u. 20. sz. alatti házban további 189 lakásban élnek bérlők. Ezeknek a lakásoknak a kiürítése értelemszerűen befolyásolja a lakásgazdálkodással kapcsolatos terveket, hiszen a bontandó épületekben nem célszerű bérlakást felújítani, ugyanakkor a bontandó épületekben élő bérlők számára felújított lakásokat kell biztosítani más önkormányzati épületben, vagy társasházban.

Az Önkormányzat tulajdonában a kisajátítás után jelenleg 3825 lakás van, közel kétharmada önkormányzati bérházban található, egyharmada társasházi lakás. A lakások több mint kétharmada 1 lakóhelyiséggel rendelkezik, 20%-a komfort nélküli vagy szükséglakás. Általánosságban elmondható, hogy a lakások rossz műszaki állapotban vannak. Ezzel szorosan összefügg, hogy a bérlakások 20%-a üres: ezen lakások becsült felújítási költsége összességében meghaladja az 5 milliárd forintot.

Az Önkormányzat bérházfejlesztési programjának alapelve, hogy a bérház és bérlakásállomány értékesítéséből származó bevétel nagy részét bérház- és bérlakásfejlesztésre fordítja. A Lakásgazdálkodási terv évente kijelöli a következő évben felújítandó önkormányzati bérházak és lakások körét. Az 50 felújítandóként megjelölt önkormányzati bérházból 2022-24 között 16 épületben zajlottak le a felújítás kivitelezési munkák, 4 épületben pedig nagykarbantartást bonyolítottunk le. Jelenleg 10 épületet újítunk, és további 18 tervezés vagy közbeszerzési eljárás alatt áll. 2023-tól az Önkormányzat lakásfelújítási keretszerződést írt ki pályázatra, ami a lakásfelújítások gördülékenyebbé, gyorsabbá tétele érdekében jön létre.

A Vagyongazdálkodási tervben rögzített 29 bontandó épületből 2022-től kezdődően 8 épület került kiürítésre, melyek közül ötöt értékesített az Önkormányzat.

Az állami tulajdonba került lakóépületek lakói számára a vonatkozó kormányrendelet alapján 2026. január 31-ig kell cserelakást biztosítani az Önkormányzatnak. Ebből adódóan 2025-ben prioritást jelent ezeknek az épületeknek a kiürítése.

Az alábbi táblázatban látható, hány bérlő milyen jogcímen lakik jelenleg a kisajátított épületekben.

6. táblázat: Kisajátított épületekben lakók jogcímei

Telek	Lakásszám	Lakott lakások száma	Bérlő	ebből: határozatlan idejű	Jogcím nélküliek száma
Diószegi S. u. 18	97	47	44	30	3
Diószegi S. u. 22	53	31	29	19	2
Diószegi S. u. 24	14	4	4	3	0
Diószegi S. u. 26	23	7	7	2	0
Diószegi S. u. 28	8	3	3	3	0
Sárkány u. 1	24	19	19	14	0

Korányi S. u. 20	16	9	8	6	1
Dugonics u. 11	18	14	12	7	2
Összesen	253	134	126	84	8

2024 nyarán az Önkormányzat értébecslést készített az érintett lakóépületekben. Ezzel párhuzamosan a JGK Zrt. munkatársai az összes, rendezett szerződéssel rendelkező bérlő esetében felmérték a cserelakásra, vagy pénzbeli térítésre vonatkozó igényeket. Ez alapján a 8 kisajátított épületben élő – jelen állás szerint – 124 elhelyezendő bérlő közül 25 bérlő igényelt elsősorban pénzbeli térítést és 99 bérlő jelezte, hogy mindenképpen cserelakást szeretne. A cserelakások biztosítására jelen helyzetben a szűkös időkeret és a költséghatékonyság szempontjából a lakásvásárlás, és jelenleg is önkormányzati tulajdonú lakások felújítása kínálkozik a leginkább kivitelezhető megoldásnak.

Az önkormányzati lakásállományt hatalmas hátralék terheli, 2019 végén 2660 jelenlegi vagy volt bérlőnek volt összesen 1,3 milliárd forintnyi tartozása. Ezeknek a tartozásoknak közel 60 százaléka 2012 előtt halmozódott fel és minden bizonnyal javarészt behajthatatlan, a tartozók egy része már nem is él az adott lakásban. Ezt figyelembe véve a hátralékrendezés megterhelő és kevés eredménnyel járó munka. A tartós hátralék nagy pénzügyi terhet jelent az önkormányzatnak, ugyanakkor rendkívüli mértékben rontja a tartozó családok életminőségét is. 2019 végén 56 család esetében volt jogerős kilakoltatási végzés kizárólag lakbérhátralék miatt, és közel 300 végrehajtási eljárás volt folyamatban, mintegy 300 millió Ft összértékben. A fenyegető kilakoltatás réme folyamatos stresszt és ebből következő egészségromlást eredményez, egyben a fizetési hajlandóságot is nagymértékben rontja.

A hátralékok rendezése érdekében az Önkormányzat már 2022-ben is több eszközt alakított ki az új Lakásrendeletben. A nagyösszegű hátralékkal rendelkező önkormányzati lakáshasználóknak nyújt alternatívát a 2023-ban bevezetett Adósságkezelési akcióprogram.

Ennek keretében

- 2025. év végéig az alacsony jövedelmű és 500 000 forintot meghaladó lakbér, illetve költséghatár nélküli díjhátralékkal rendelkező, önkormányzati lakást használó háztartások számára lehetővé vált a felhalmozott tartozás egészének bevonása a hátralékkezelésbe, a korábban elérhetőnél nagyobb mértékű, 80 százalékos támogatási intenzitás, valamint 58 hónapos részletfizetési időszak alatt.
- A JSzSzGyK és a JGK Zrt. által közösen javasolt esetekben, a Bizottság döntése alapján az 500 000 forintot meghaladó közműhátralékkal rendelkező lakáshasználók számára lehetővé vált, hogy az Önkormányzat a közműszolgáltatók felé megtéríti, a lakáshasználó számára pedig megelőlegezi az ott hátralékos összeget. Ezáltal a lakáshasználó az Önkormányzatnak törleszti az adósságát a közműszolgáltatók által biztosított maximális törlesztési időszaknál jóval hosszabb, 58 hónapos futamidő mellett.

A program részeként továbbá esetmegbeszélő munkacsoport állt fel a JSzSzGyK, a JGK Zrt., valamint a Polgármesteri Hivatal munkatársaiból. A munkacsoport kétheti esetmegbeszélő egyeztetésen vizsgálja, hogy az egyes nagyösszegű hátralékkal rendelkező jogcím nélküli lakáshasználók esetében milyen lehetőségek vannak a jogcímesítésre, valamint biztosítja az érintettek számára az információk átadását.

2024-ben alakítottuk ki a LÉLEK-Esély lakások rendszerét, egyelőre pilot jelleggel. A program keretében azokat, akik esetében a jogviszony rendezéshez nem elegendő a hátralékkezelés, szociális munkás is támogat.

Lakáspolitikai

A lakhatás tekintetében a legveszélyeztetettebb csoportok az alacsony jövedelmű családok, a gyermeküket egyedül nevelő szülők, a pályakezdők, az egyedül élő idősorúak, a nagycsaládosok és a súlyos betegséggel küzdő családok. Bár ezt a helyzetet a korábbi szociális szolgáltatástervezési koncepció is megállapította, a lakáelosztás tényleges rendszere egyáltalán nem a veszélyeztetett csoportok lakhatásának javítását szolgálta. Az üres lakások elosztása alapvetően két csatornán történt: közszolgálati dolgozók számára pályázaton kívül, valamint olyan pályázatokon, ahol a nagyobb jövedelműek több pontot kaptak. Ennek a lakáelosztási rendszernek kifejezett célja volt a lakosságcsere.

A Józsefvárosi Önkormányzat a lehetőségek függvényében minél többféle társadalmi csoportnak kíván lakásbérleti lehetőséget nyújtani.

Az anyagi, egészségi vagy életkori okokból lakásfelújításra nem képesek számára teljesen felújított lakásokat hirdet meg, a nagyobb anyagi erővel rendelkezők számára pedig a piacinál alacsonyabb, de a költségelvű lakbért jelentősen meghaladó (kvázi-piaci) lakbérért, felújítandó lakásokat. Újra létrehozott közbülső kategóriát jelent az a megoldás, melynek során az önkormányzat rendbe hozza a falon belül lévő szerkezeti elemeket, a befejező munkálatok pedig a bérlőkre hárulnak.

A 2020-ban bevezetett új józsefvárosi lakáspolitikai és lakáelosztási rendszer a lakásínségben szenvedők helyzetének javítását célozza, ami alapvető fordulatot jelent a lakáspolitikában. Az önkormányzat jelenlegi gyakorlatában a lakáskörülmények és a rászorultság mértéke alapján, teljesen átlátható folyamat keretében ítéli oda a pályázati lakásokat. A lakáelosztás új pályázati pontrendszerének bírálati szempontjai a jelenlegi lakásínség mértékén és az együtt költözők szükségletein alapulnak, figyelembe véve azt is, hogy van-e tartósan beteg, gondozásra szoruló a családban, illetve van-e volt állami gondozott. A korábbi nem átlátható gyakorlattal szemben a jobb lakásra irányuló minőségi csere is bekerült a pályázati folyamatba. A 2021-ben elfogadott Lakásrendelet egyszerűsítette és átláthatóbbá tette a lakáspályázatok lebonyolítását. Jelentősen csökkentek a pályázók bürokratikus nehézségei, az eljárás áttekinthetőbbé vált és a pályázók részére kevesebb adminisztratív feladattal jár.

2015-2019 között 20 darab - szűk célcsoport részére szóló – lakáspályázat került meghirdetésre összesen 91 lakásra vonatkozóan, melyre összesen 816 pályázat érkezett. Az Önkormányzat 2020-tól 2024 végéig 24 lakáspályázatot hirdetett meg, összesen 165 lakás bérleti jogára, melyekre nem kevesebb mint 1936 pályázó nyújtott be jelentkezést. A pályázatok kétharmadában a lakások felújítási kötelezettség mellett kerültek meghirdetésre. Elmondható, hogy rendkívül nagy az igény a szociális bérlakásokra a kerületben, ezen belül is leginkább a felújított lakásokra.

2025-ben öt lakáspályázaton összesen 34 lakást tervez meghirdetni az Önkormányzat, melyből 18 felújított állapotú. A felújítandó lakások esetén is részlegesen, 60%-osan elkészült lakásokat is hirdetünk: ebben az esetben a bérlőnek csak bizonyos befejező munkákat kell elvégeznie. Emellett törekvés még a felújított lakások célcsoportjának egy szűkebb meghatározása: ez egyrészt csökkenti a túljelentkezések számát, másrészt olyan háztartásoknak is lehetőséget biztosít a lakáshoz jutásra, melyek nehezebben tudnak pozícióba kerülni a nagycsaládos pályázók mellett. Ilyenek az egyedülálló szülők, idősek, vagy a gyermektelen fiatal párok csoportjai. Ennek érdekében a következő évben az életvitelszerűen a kerületben élők, valamint az egyfős háztartások számára is hirdet felújított lakáspályázatot az Önkormányzat.

2024-től a pályázatokhoz kapcsolódó feladatkörök a vagyonkezelőtől a Polgármesteri Hivatalba kerültek.

A tapasztalatok alapján a jövőre vonatkozó reális cél évente két lakáspályázati ciklus lebonyolítása, felújított és felújítandó lakások pályáztatásával. A meghirdetett lakások számát mindig az aktuálisan elérhető lakásállomány határozza meg.

Az Önkormányzat a pályázaton való bérbeadás mellett speciális célokra is hasznosít lakásokat.

Bérlőkijelölési jogot, illetve közszolgálati lakásokat biztosít több, a kerület szempontjából kiemelten fontos munkát ellátó szervezetnek. Jelenleg összesen 114 ilyen lakás található az állományban, amelyeket pl. a Rendőrség, a Katasztrófavédelem, az OMSZI hasznosít szolgálati lakásként. A korábbi években fokozatosan kivezetésre került a közszolgálati jelleg és a bérlőkijelölési jog biztosítása az intézmények számára ugyanezekre a lakásokra, ami a bérlő jogviszonyának megszűnésekor megkönnyíti az újabb munkavállaló beköltözését.

2022 és 2023-ban, két alkalommal az Önkormányzat a korábbiaktól eltérően, pályázat útján, civil- és egyházi szervezetek számára hirdetett meg pályázatot bérlőkijelölési jog elnyerésére. Összesen 5 szervezet 11 lakásra nyert felújítási kötelezettség mellett 10 éves bérlőkijelölési jogot. A második évben a Főváros Részvételi Költségvetéséhez csatlakozva, a Fővárosi Önkormányzat írta ki a saját felhívását, amelynek keretében lakásonként 5-5 millió Ft-ot biztosított a lakások felújítására civil szereplőknek.

Az önkormányzat a korábbi gyakorlat alapján a saját szervezetei számára is biztosított közszolgálati lakásokat – jelenleg összesen 104 ilyen lakásban élnek bérlők. Ezeket a lakásokat megüresedésük után az Önkormányzat elsődlegesen a pályázati rendszeren keresztül kívánja hasznosítani, azaz visszaveszi a hasznosítható lakások körébe.

Speciális esetet képeznek a házfelügyelői lakások. Jelenleg 28 önkormányzati bérházban van egy-egy kijelölt házfelügyelői lakás, ebből 24 lakott. Főleg a komplex együttélési problémákkal terhelt házakban akadályozott a konfliktusok, problémák megoldása ezen a módon, ebből adódóan a felügyeleti feladatok ellátása a takarításra korlátozódik. A házfelügyelő lakások rendszere emiatt felülvizsgálat alatt áll.

Az önkormányzat a hajléktalanná válás megelőzésére, illetve a hajléktalanságból való kivezető utak megteremtésére külön állományt működtet: a Családok Átmeneti Otthona, valamint a LÉLEK-Program számára kiléptető lakásokat biztosít, melyek lehetővé teszik az intézményi ellátásból való továbblépést. Az Önkormányzat a meglévők mellett évente további 2-2 kiléptető lakást tervez biztosítani erre a célra az intézmények számára.

Ezen túl krízislakásokat tart fenn, hogy valamilyen rendkívüli esemény/körülmény bekövetkezte esetén biztosított legyen az azonnali elhelyezés. A krízislakásban történő elhelyezés során bizonyos esetekben határozott idejű bérleti szerződést, egyéb esetben használati szerződést köt az Önkormányzat – ez az elhelyezés indokától függ. Jelenleg 15 lakás van krízislakásként elkülönítve erre a célra. A korábbi években egyes lakásokat felújított, a nem hasznosítható és felújítandó lakások esetében pedig megszüntette a krízislakás kijelölést. A krízislakás állomány fejlesztése a jövőben is szükséges.

Összességében tehát elmondható, hogy az Önkormányzat célja a következő években az üres, rossz állapotú lakásállomány nagyarányú csökkentése, az állomány minőségének javítása. A felújított lakásokba egyrészt a bontandó épületekből kiköltöztetett lakók fognak beköltözni, másrészt pedig pályázaton tervezzük őket meghirdetni. Fontosnak tartjuk, hogy legyen több lehetőség legalább részlegesen felújított lakásokra pályázni. Emellett pedig speciális célokra

(kiléptető vagy házfelügyelői lakások) is tervezünk lakásokat felújítani.

A felújítások tervezése során szempont volt a lakások alapterülete, a lakóépületek állapota, valamint az akadálymentesítés lehetősége is. Az önkormányzati lakásállomány egyik súlyos problémája a kisméretű lakások magas aránya. A nagyobb méretű lakások számának növelésére két stratégiát alkalmaz az Önkormányzat, egyrészt felméri az egymás melletti, kisméretű lakások összenyitásának lehetőségeit, másrészt pedig a lakásfelújítások ütemezése során prioritizálja a nagyobb alapterületű lakásokat. A lakásfelújítások tervezése során ezen túl szempont a mozgássérültek számára kiadható, akadálymentes lakások körének bővítése.

A lakásállomány súlyos problémája az arányaiban rendkívül nagyszámú jogcím nélküli lakáshasználó. A jogcím nélküli státusz kialakulásának oka lehet többek között, ha a bérlő a bérleti szerződés lejártát követően nem nyújtja be határidőben a szerződés hosszabbítás iránti kérelmét, vagy ha a bérleti szerződésben foglalt kötelezettségeinek megszegése miatti bérbeadói felmondást követően a lakást nem hagyta el.

Jelenleg a Józsefvárosi Gazdálkodási Központ Zrt. nyilvántartása alapján 366 lakás van, ahol jogcím nélküli lakáshasználók élnek, ebből 163 háztartás az elmúlt 5 évben veszítette el jogcímét, a többiek korábban.

Ami a hátralék összegét illeti, az egyes kategóriákba tartozók helyzetének rendezése más-más eszközöket igényel. Belátható időn belül lehetséges a kisebb összegű (50 ezer Ft alatti), illetve a hátralékkal egyáltalán nem rendelkező volt bérlők jogviszonyának visszaállítása, ami a jogcím nélküliek 64%-át (235 háztartás) érinti.

A jogcím nélküli lakáshasználók 36%-a (131 háztartás) esetében lesz szükség hátralékkezelési támogatás bevonására: ebből 46 esetben, a nagyobb összegű (500 ezer Ft feletti) hátralékot felhalmozók adósságrendezéséhez komoly és hosszútávú beavatkozásra lesz szükség. Ezt a csoportot célozza a 2023-ban létrejött Adósságrendezési akcióprogram

A hajléktalanná válás megelőzése érdekében a Józsefvárosi Önkormányzat a fővárosban az elsők között foglalta határozatba a megfelelő elhelyezés nélküli kilakoltatások tilalmát, és a megfelelő elhelyezés kötelezettsége az új Lakásrendeletbe is beépült. A kilakoltatások megelőzésével, és a méltányos megoldások, valamint a megfelelő elhelyezés biztosításának kidolgozásával állandó munkacsoport foglalkozik.

Célok

- Fontos cél a lakásállomány folyamatos fejlesztése a lakások és bérházak tervezett felújításán keresztül. Cél évi 70-80 lakás teljeskörű felújítása, szükség esetén komfortosítása. Az állami kisajátításokkal érintett épületek lakóinak elhelyezése során cél a lakásállomány összetételének javítása jobb minőségű lakások vásárlásán keresztül.
- A speciális igényű csoportok (hajléktalanságban élők, állami gondozásból kikerülők, támogatott lakhatásra szoruló) lakhatásának biztosítása érdekében az önkormányzat több lakást tervez biztosítani intézményi használatra – kiléptető lakásként, illetve intézményi elhelyezésként.
- Az önkormányzat átfogó intézkedéseket tervez a lakásvesztés megszüntetése érdekében. Ennek része a hátralékkezelés rendszerének korszerűsítése, az adósságrendezésre és lakhatási támogatásra fordított összegek növelése, a szociális lakbérrel kapcsolatos tájékoztatás javítása, valamint a hátralékkezeléssel foglalkozó szociális munkások számának növelése.

- Az Önkormányzat megszüntette az elhelyezés nélküli kilakoltatások gyakorlatát, átmeneti elhelyezésre pedig létrehozta a Lélek-Esély lakások rendszerét gyermekes családok, idősek, illetve egyéb okokból fokozottan védelemre szoruló emberek részére.
- Az elhelyezés nélküli kilakoltatásokkal összefüggésben fejleszteni kell a külső szervezetekkel való együttműködést az átmeneti és a tartós elhelyezéshez szükséges férőhelyek biztosítása érdekében.

Hajléktalan emberek esélyegyenlősége

A hajléktalan személyek száma, helyzete és életkörülményei nehezen mérhetőek fel a kerületben. A „Február harmadika” adatfelvétel és a kutatók által a KENYSZI-ből lekért adatok alapján 2016 és 2021 között lassú, de egyértelmű csökkenés látható országosan a hajléktalan emberek számában. 2023-ban a számuk mérsékelten emelkedni kezdett, 2024 telén pedig a szállások kihasználtsága ismét 90% fölé emelkedett.

2021 novemberében a Józsefvárosi önkormányzat önkéntesek és szakemberek bevonásával felmérést készített a kerületben utcán élő hajléktalan emberek körében. A számlálást először a szállók nyitása előtt 16 órától 18 óráig, majd az éjjeli órákban a szállások működése idején 22 óra és éjfél között végezték. A felmérés célja annak megállapítása volt, hogy hány ember tölti azt az adott napot és éjszakát Józsefvárosban közterületen. „A számlálás visszaigazolta az utcai segítők tapasztalatát, hogy a szállások igénybevételéhez hasonlóan jelentősen csökkent a közterületen élő hajléktalan emberek száma is. 2021. november 10-én Józsefváros valamennyi közterületét végigjárva délután 52, éjjel 43 közterületen tartózkodó emberrel találkoztak a számlálók. Mivel 12 ember azonos volt mindkét időszámban, ez összesen 83 különböző embert jelent.”¹¹

Az önkormányzat és a szociális ellátórendszer tagjai különböző ellátásokon keresztül igyekeznek megteremteni a lehetőséget számukra a mindennapi szükségleteik biztosítása és a társadalomba való visszailleszkedésük segítésére.

Az önkormányzat konkrét feladatait a szociális biztonság megteremtésének vonatkozásában a Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény írja elő (továbbiakban: Mötv). Az Mötv. a 13. § (1) bekezdése alapján számos egyéb feladat mellett az önkormányzat feladata a területén hajléktalanná vált személyek ellátásának és rehabilitációjának, valamint a hajléktalanná válás megelőzésének biztosítása. A Szociális Törvény értelmében a főváros területén a hajléktalan-ellátással kapcsolatban a kerületi önkormányzatok alapellátási kötelezettsége az utcai szociális munka ellátásának biztosítása, valamint a hajléktalanná válás megelőzése.

Józsefváros Önkormányzata önként vállalt feladatként a Józsefvárosban hajléktalanná vált személyek komplex rehabilitációját segíti elő a későbbiekben részletesen ismertetésre kerülő LÉLEK Program keretében, a krízisidőszakban pedig 2014 óta működteti az ún. „Életmentő Pontot”, továbbá segíti a kerületben nagy számban található fővárosi hajléktalanellátó intézmények munkáját.

¹¹ <https://jozsefvaros.hu/hir/77211/felmeres-keszult-jozsefvarosban-az-utcan-elo-hajlektalan-emberek-koreben>

A kerületben az alábbi szolgáltatások érhetőek el:

- **éjjeli menedékhelyek** - egy-egy éjszakára nyújtanak szállást, így minden nap nyitás előtt sorba kell állni. Mosási, fürdési lehetőséget biztosítanak, valamint egyszerű vacsorát.
- **átmeneti szállások** - a szállók alacsony térítési díj fejében folyamatos tartózkodást tesznek lehetővé hajléktalan emberek számára. Vannak szállók, amelyek előtakarékosságot is elvárnak. Ezekre a szállókra általában várólista van, vagyis nem lehet azonnal bekerülni.
- **hajléktalanok otthona** - teljes ellátást, orvosi felügyeletet biztosító szálláslehetőség, elsősorban budapesti lakóhellyel rendelkező, 56 évesnél idősebb nyugdíjasok számára. Térítési díj ellenében igénybe vehető.
- **nappali melegedő** - ingyenes szolgáltatás, igénybevételéhez 7 hónapnál nem régebbi tüdőszűrő lelet szükséges, a szolgáltatások helyenként eltérőek.
- **népkonyha** - ingyenes szolgáltatás, igénybevételéhez fél évnél nem régebbi tüdőszűrő lelet és néhol saját evőeszköz szükséges.

A hajléktalan emberek számára a kerületben elérhető szolgáltatások részletes adatait a melléklet tartalmazza.

A Menhely Alapítvány Diszpécser Szolgálat minden, a hajléktalan embereket érintő szolgáltatásról tud felvilágosítást adni a nap 24 órájában elérhető telefonszámán, a hét minden napján (pl. étkezés, szálláslehetőségek, mosási lehetőségek, férőhelyek stb.), és utcai gondozó szolgálatot, vagy krízisautót tud a helyszínre küldeni, amennyiben ellátatlan, bajba jutott hajléktalan ember ügyében kér valaki segítséget.

A hajléktalanellátásban dolgozó szakemberek körében elfogadott az az álláspont, hogy az elmúlt évtizedekben jelentősen megváltozott a hajléktalanellátás klienskörének összetétele: a szolgáltatásokat igénybevevők a korábbiakhoz képest idősebbek, betegebbek, kevésbé önellátók, ezért az ellátórendszer a jelenlegi formájában már sokkal kevésbé képes jól ellátni, a szükségleteiknek megfelelő szolgáltatásokat nyújtani a számukra.

Utcai szociális munka a kerületben

A Menhely Alapítvány Józsefvárosi Utcai Gondozó Szolgálat 2000 óta működik. Munkájuk során a hajléktalanság formáinak igen széles skálájával találkoznak: a nem lakás céljára szolgáló helyiségekben, elhagyott gyárépületekben, ipartelepeken lakókkal; a lépcsőházakban, kapualjakban éjszakázókkal; a belvárosi aluljárókban berendezkedő és nehezen motiválható fedél nélkül élő emberekkel. A területre érkező új hajléktalanokkal felveszik a kapcsolatot, a meglévő ügyfeleket folyamatosan látogatják, és igény szerint segítik.

A Józsefvárosi Utcai Gondozó Szolgálat háttérintézménye a Menhely Alapítvány Práter utcai Nappali Melegedője. A munkatársak elsődleges célja, hogy felhívják az utcán éjszakázók figyelmét az intézmények szolgáltatásaira. A Nappali Melegedőben tisztálkodhatnak, étkezhetnek; továbbá információt szerezhetnek a szociális ellátásokról, szálláslehetőségekről, munkalehetőségekről.

Munkájuk mára közismertté vált, a lakosságon kívül a VIII. kerület, illetve a főváros hatóságai – a rendőrség, az önkormányzat, valamint a közterület-fenntartók – is egyre gyakrabban kéri a szociális munkások segítségét a felmerülő problémák kezeléséhez, aluljárók és más területek felderítéséhez.

A Szolgálat az utcai szociális munkát munkanapokon, 16 órától napi 6 órában biztosítja. Krízisidőszakban 0-24 óráig (hétféteken és ünnepnapokon is) a Diszpécser Szolgálat által koordinált Krízisautó reagál a bajba jutott hajléktalan emberekkel kapcsolatos lakossági bejelentésekre városszerte, így a kerületben is.

2020 óta a Józsefvárosi Önkormányzat is hozzájárul a szervezet működéséhez: egyrészt a szervezetet bízta meg az utcai szociális munka alapellátás elvégzésével, másrészt ehhez állami támogatást kiegészítő forrást is biztosított.

Életmentő Pont

A Józsefvárosi Önkormányzat 2014-től működteti saját forrásból az „Életmentő Pontot”. Az „alacsonyküszöbű” bejutást lehetővé tevő 20-25 ágyas krízis férőhelyre az utcai szociális munkások, a közterület felügyelők, és a Krízisautó munkatársai helyezhetnek el a Menhely Alapítvány Diszpécser Szolgálatának koordinálásával közterületen tartózkodó, vagy egyéb okokból a kihűlés kockázatának kitett ügyfeleket abban az esetben, ha intézményi kapacitáshiány, vagy aktuális állapotuk miatt a hajléktalanellátó rendszer nem tudja őket befogadni. Az Életmentő Pont a krízisidőszakban, december és március között működik.

Az így megvalósuló ellátás színvonalasabb és hatékonyabb lett, mint amit korábban a Dankó utcai telken felállított sátor biztosítani tudott, mert az ellátó szervezet nem csak a fűtött épületről, ágyakról, mosdási lehetőségről gondoskodik, hanem a bekerülők egészségügyi ellátásáról és tovább helyezésétől is. Ez azt is jelenti, hogy az Életmentő Pontra történő elhelyezés nem az adott éjszaka átvészeléséről szól csupán, hanem arról is, hogy aki vállalja az együttműködést a helyzete javítása érdekében, az nem fog visszakerülni az utcára. Az Életmentő Pontra bekerülő hajléktalan emberek nagyobb részét sikerült magasabb szintű ellátásba helyezni (többnyire a BMSZKI szállásnyújtó intézményeiben).

2020 telétől az Életmentő Pont működtetését forrásátadás mellett, szolgáltatási szerződés keretében a Budapesti Módszertani Szociális Központ és Intézményei (BMSZKI) biztosítja. Az intézmény a 1087 Kőbányai út 22. sz. alatti épületben működik.

LÉLEK Program

2011 őszén indult a hajléktalanná vált emberek és a hajléktalanság veszélyének kitett családok rehabilitációját komplex módon kezelő LÉLEK-Program (Lakhatási, Életviteli, Lelki-segítségnyújtási, Egzisztencia-teremtési Közösségi Program). A program alapvető célja a hajléktalanságból kivezető út megteremtése, a lakhatási lehetőségek fokozatos biztosítása, a hajléktalanok munkaerő-piaci integrációja. A programba azok jelentkezhetnek, akik legalább 1 éves józsefvárosi illetékességgel rendelkeznek.. A részvétel további feltétele a munkaképesség, családok esetében pedig a gyermeknevelésére való alkalmasság. A program működését az Önkormányzat saját költségvetéséből finanszírozza.

A LÉLEK-Program fő helyszínei:

LÉLEK Pont - A Lélek Program adminisztratív és szolgáltatásszervező központja. Célja a Józsefváros területén hajléktalanná vált emberek elérése, bevonása, és a programmal kapcsolatos információk biztosítása.

LÉLEK Ház - A lakhatás biztosításának első lépcsője. A Lélek-ház elsődleges feladata a programba kerülők felkészítése az önálló életvitelre. Először itt kapnak szállást a munkával rendelkező jelöltek, ahonnan egy idő után önkormányzati tulajdonú ún. LÉLEK lakásba, majd bérlakásba kerülhetnek. Maximális létszám: 14 fő.

Családos Közösségi Szállás – Itt a lakhatási krízisbe került gyermekes családok elhelyezése történik. Az ingatlan 5, akár többgyermekes család elhelyezését is lehetővé teszi.

LÉLEK lakások - A program a LÉLEK-Házban és a Családos Közösségi Szálláson rehabilitáción résztvevők számára minimum 1 év időtartamra önkormányzati bérlakást biztosít. A program 21 lakással gazdálkodik, mely mindegyikében laknak jelenleg.

Önkormányzati bérlakások - Az elhelyezés a LÉLEK lakásokból való kiköltözés után önkormányzati bérlakásokba történik. A LÉLEK-Pont 1 évig, a határozott idejű bérleti szerződés lejártáig, utógondozást végez a rehabilitált személlyel, illetve családdal. Velük az 1 év lejáрта után 10 éves határozott idejű bérleti szerződést köt az önkormányzat.

Mind a LÉLEK-Program, mind a Családok Átmeneti Otthona esetében kulcsfontosságú, hogy valóban nyitva álljon az intézményi lakhatásból való továbblépés lehetősége. Az önkormányzat ezért 2020 óta évente minimum 2-2 kiléptető lakást biztosít a LÉLEK Program, valamint a Családok Átmeneti Otthona számára.

LÉLEK-ESÉLY lakások: A LÉLEK-Program hajléktalanság megelőzését szolgálja 2024-től a LÉLEK-Esély program, amely olyan önkormányzati lakásban élőknek nyújt a kilakoltatással szemben alternatívát, akik jelentős adósságot halmoztak fel, valamilyen magatartási vagy életviteli probléma miatt kerültek kilátástalan élethelyzetbe, továbbá sok esetben a lakás törvény szerinti lakhatóvá alakítása is akadályozott. A program keretében a felmondott bérleti szerződéssel rendelkező ügyfél / család 1-3 évre kaphat lakhatást, intenzív szociális munka, adósságkezelés és a közösségi együttélési szabályok betartásának vállalása mellett egyszobás, komfortos, beköltözhető állapotú, e célra kijelölt lakásban. Az önkormányzat 2024-ben 6 lakást biztosított a program elindítása érdekében. Ezek a lakások a JSzSzGyK telephelyei, rájuk vonatkozóan a LÉLEK-Program köt intézményhasználati szerződést. 2025-ben cél a lehetőségeknek megfelelően további lakások biztosítása a program kiszélesítésére.

Célok

- Az önkormányzat a hajléktalanság csökkentésére törekszik. Támogatni kívánja a hajléktalan emberek lakhatásának megoldását, növelni igyekszik a hajléktalan emberek lakáshoz jutását biztosító LÉLEK-Program támogatását, valamint fenntartja és fejleszti a Családok Átmeneti Otthonát és Gyermek Átmeneti Otthonát.
- Az önkormányzat a hajléktalanellátó szervezetekkel együttműködve, a hajléktalan emberek lakhatásának biztosítása érdekében megkezdte egy „elsőként lakhatás” jellegű program kidolgozását, a lakás- és szociálpolitikai eszközök megerősítése mentén pedig fontos lépéseket kíván tenni a hajléktalanná válás megelőzése érdekében.
- Az önkormányzat lehetséges eszközeivel támogatja és ösztönzi, hogy a Fővárosi Önkormányzat által elfogadott Hajléktalanügyi Stratégia elveinek megfelelően a hajléktalan emberek számára kevésbé zsúfolt, ember léptékű férőhelyek és az ügyfelek igényeire jobban reagáló, emberközpontú szolgáltatások jöjjenek létre.
- A hajléktalan ellátásban úgynevezett "fekete lyuk" a pszichiátriai betegséggel is küzdők segítése. Megfelelő intézmények és szolgáltatások hiányában ellátásuk nem megoldott. A probléma országos szintű, de a kerületben tartózkodó hajléktalanok közül is sokakat érint.
- Az önkormányzat az utcai munka további fejlesztése érdekében az ellátást biztosító szervezetekkel szorosabb kapcsolatra törekszik és saját szervezeteit is fejleszti a feladat ellátása és összehangolása érdekében.

Albérletben élők esélyegyenlősége

Magyarországon jelenleg a lakosság körülbelül egytizede lakik albérletben. A *Habitat for Humanity* összegzése¹² szerint a magyar albérletpiac két legnagyobb problémáját a biztonság és a megfizethetőség hiánya okozza. A jelenlegi intézményi, szabályozási és ellenőrzési feltételek mellett a tulajdonos számára kockázatos kiadni a lakását, a bérlőnek pedig nem nyújt hosszabb távon megfizethető és biztos lakhatást a magánbérleti szektor. A jelenlegi szabályozás nem rendelkezik kellő részletességgel a bérlő és a bérbeadó kötelezettségeiről és jogairól, a vitarendezés drága és lassú bírósági eljárás keretében zajlik. Gyakori a szerződés nélküli lakáskiadás, ami ellenőrizhetetlenné teszi a szektort, a bérlőt pedig még kiszolgáltatottabb helyzetbe hozza. Az elmúlt években a lakbérek emelkedése jelentősen meghaladta a keresetek növekedését, mindezek ellenére a bérleti szektor folyamatosan növekszik, egyre többen, főként a fiatalok közül, laknak albérletben.

A kifejezés is mutatja, hogy a magyar kultúrában és közbeszédben még nem került a helyére a lakásbérlet intézménye. A XX. század fordulója után azt nevezték albérlőnek, akik egy lakásbérletől (aki magántulajdonostól, vagy épp a Tanácstól bérelt lakást) tovább bérelte a lakás egy részét. Ma a fogalom a lakásbérletre is kiterjed, és általánosítva azokat illeti, akiknek nincs saját tulajdonuk, és valami miatt a másokéban kénytelenek élni. A lakhatási válság terjedésével ezek az emberek elnevezésükben is alárendeltté, kiszolgáltatottá és a jogaikban korlátozottá váltak.

A HVG 2024 decemberi helyzetképe szerint a 2023-as szárnyalás után beragadni látszanak az átlagos albérletárak Budapesten, miután 2024 utolsó negyedében egyre nehezebbé vált, és több időbe került ingatlant kiadni a 250 ezer forintos lélektani határ felett.

Egy magánbérlet és lakáskiadók közvetítésével foglalkozó vállalkozás adatai alapján 2024 decemberében a fővárosi bérbeadók átlagosan 249 ezer forintért kínálták kiadó lakásukat, ám ugyanebben az időszakban a bérlők fizetési képessége tovább csökkent, az év utolsó hónapjában már csak átlagosan 215 ezer forintért kerestek bérleményt, és ezzel 16 százalékosra nyílt az árrolló a kínálati és keresleti oldal között.

Bár a teljes évben az inflációt alig meghaladó mértékben, 4,2 százalékkal nőttek átlagban a bérleti díjak, a budapesti lakhatási válság így is tovább mélyült.

Míg a KSH által számolt elméleti fogyasztói kosárban 1,4 százalékos súllyal szerepel a lakbér, addig a való életben szintén a KSH által számolt 439 ezer forintos nettó átlagfizetéssel rendelkező bérlő a jövedelme 57 százalékát fizeti ki egy átlagos lakás havi díjára. Ezért a bérleti díjak és a megélhetési költségek elmúlt években lezajlott drágulása olyan mértékben rontotta a bérlők fizetőképességét, hogy 2024-ben már nem tudtak lépést tartani a bérleti díjak korábbi emelkedésével.

Célok

- A 2026-os választási évhez közeledve a közbeszédben és a médiában egyre nagyobb teret kap a lakhatási válság, így nem elképzelhetetlen, hogy a kormányzat is lépéskényszerbe kerülhet egy bérlőket célzó program kialakításával.
- A lakásbérleti piac fehéritése felé bérlői oldalról bérleti díj támogatással, bérbeadói oldalról adókedvezmény előterjesztésével is jelentős lépést lehetne tenni. Amíg ez nem történik meg, az önkormányzat a Lakásügynökség tevékenységének kiszélesítésével és

¹² <https://habitat.hu/sites/feketelakas/>

lakhatási támogatás biztosításával tudja segíteni a magánszektorban lakást bérlők helyzetét.

- Az albérletben élők szempontjából problémát jelenthet, hogy a közszolgáltatások egy része a hivatalos lakóhelyhez kötött, a főbérlők egy része pedig akár évek óta a kerületben élőket sem hajlandó bejelenteni. Különösen a gyermekekre irányuló szolgáltatások fejlesztéséhez, és a rászorulókhöz való eljuttatásához elengedhetetlen a közeljövőben az érintettek számának felmérése, a későbbiekben pedig egy automatizált adatgyűjtés kialakítása.

Energiaszegénység

A leggyakrabban használt definíció szerint “egy háztartás akkor tekinthető energiaszegénynek, ha nem képes megfelelő szintre fűteni lakását, illetve a megfelelő fűtés aránytalan terhet jelent számára”.¹³ Az energiaszegénység legfőbb befolyásoló tényezői a háztartások jövedelme, az energiahordozók ára, valamint a lakások típusa, állapota, felszereltsége és az épületek energiahatékonysági jellemzői.¹⁴ Ugyan a szegény háztartások és az energiaszegény háztartások között jelentős az átfedés, fontos a kettő között különbséget tenni. Bár a jövedelmi helyzet és a magas energiaárak fontos tényezők az energiaszegénység viszonylatában, ugyanakkor ezek a problémák a nem szegény háztartások között is fellép(het)nek. A valódi differenciáló ok a harmadik tényező, az ingatlan energetikai státusza. Ez annak köszönhető, hogy az energiaszegénységben élők ingatlanai általában rosszabbul hőszigeteltek, rosszabbak a nyílászárók és korszerűtlenebb a fűtési rendszerük is, és nincs megfelelő anyagi háttérük, hogy ezen változtassanak. A jövedelem növelésével a háztartások kikerülhetnek a szegénységből, de – rossz energiahatékonyság mellett – az energiaszegénységből viszont nem.¹⁵ **Ezért az energiaszegénységből való kitöréshez külső támogatásra van szükség.**

Ma Magyarországon - definíciótól függően - a háztartások 10-21 százaléka, azaz körülbelül 380-800 ezer háztartás energiaszegény.¹⁶ Józsefvárosi adatok sajnos nem állnak rendelkezésre, azonban a kerületi épületállomány közismerten elhanyagolt állapotából, valamint a kerületben élő alacsony jövedelmű lakosság nagy részarányából következtetve van okunk feltételezni, hogy a kerületben a budapesti átlag felett van az energiaszegény háztartások aránya. A kerületben nagy számban található régi, és ma már energetikai szempontból elavult lakóépületek, köztük olyanok, ahol a lakások extra nagy belmagassággal rendelkeznek, melyek kifűtése rendkívül költséges.

Az energiaszegénység társadalmi, gazdasági és egészségügyi probléma is egyben. A nem megfelelő hőmérsékletű (nem megfelelően fűtött vagy hűtött) háztartásokban való élet negatívan hat az emberi egészségre és jóllétre. Az energiaszegénység hatásai közt szokás említeni fizikai (főként légzőszervi) és mentális (szorongás, elszigeteltség érzése) megbetegedéseket, az épületek állapotának drasztikus romlását – valamint az ezzel együtt járó fokozódó klímakárosító kibocsátást – és a háztartások megnövekedett adósságát. Ebből kifolyólag azok az egyének, akik nem tudják kielégíteni alapvető energia szükségleteiket, kiszolgáltatottak, nem tudnak részt venni társadalmi ügyeik formálásában, és a közösség, illetve az állam vagy önkormányzat támogatására szorulanak. Az energiaszegénység mindezek

¹³ <https://energiaklub.hu/temak/energiaszegenyseg>

¹⁴ <https://habitat.hu/sites/lakhatasi-jelentes-2020/energiaszegenyseg/>

¹⁵ https://energiaklub.hu/files/study/energiaklub_szegenyseg_vagy_energiaszegenyseg.pdf 16. o.

¹⁶ <https://energiaklub.hu/temak/energiaszegenyseg>

mellett környezetvédelmi probléma is. Mivel a takarékosabb és környezetkímélőbb rendszerekre való átállás drága, így éppen a legszegényebb réteg rendelkezik a relatíve nagyobb ökológiai lábnyommal, miközben még sokat is kénytelen fizetni; ami egy ördögi körhöz vezet: gyakran rezszi hátralék halmozódik fel, ami végső esetben akár a lakhatás elvesztéséhez is vezethet. Tehát az energiaszegénységből való kijutáshoz külső (állami és önkormányzati) segítségre van szükség.

Az önkormányzatnak hosszú távú, széleskörű, érdemi programokkal kell segítenie a háztartásokat abban, hogy a lakások fűtése ne jelentsen aránytalanul nagy terhet a háztartásoknak. Elsősorban a lakásállomány energiahatékonyságának javításában kell segítenie, mivel ez a támogatási forma hosszútávon mind anyagi, mind klímavédelmi szempontból fenntarthatóbb. A lakások energetikai korszerűsítése egyszeri befektetés, amelynek köszönhetően a lakóknak hosszútávon csökkennek az energiafelhasználási költségei. Míg a nagyobb energetikai felújítások kívül esnek az önkormányzat hatáskörén és költségvetési lehetőségein (de remélhető, hogy a következő uniós költségvetési ciklusban, illetve a Helyreállítási Alap forrásaiból lesz ilyen támogatás), a kis költségű energiahatékonysági intézkedések és az energiafelhasználási szokások megváltoztatása prioritást kell, hogy élvezzen, s ebben az önkormányzatnak is lehet szerepe. Az Energiaklub számításai szerint nyílászáró csere és hőszigetelés hatására az előtte_energiaszegénynek számító magyar háztartások nagy része ki tudna kerülni az energiaszegénységből.¹⁷

A **Józsefvárosi Klímavédelmi Intézkedési Terv** egyik intézkedéseként az önkormányzat vállalta, hogy előkészíti egy épületenergetikai, otthonfelújítási tanácsadó iroda létrehozását. Egy ilyen iroda **RenoPont** néven 2021 decemberében nyílt meg Józsefvárosban, a *RenoHUB* uniós program támogatásával. Ez energetikai, jogi, pénzügyi, technikai segítséget nyújt a lakosság és a gazdaság szereplői számára. Első körben energetikai szakemberekkel felméri a lakások állapotát, meghatározzák a teendőket, majd finanszírozási tervet dolgoznak ki, végül állami és EU-s pályázat forrásokat felhasználva cserélik, javítják a fűtési rendszereket.

A RenoPont irodán belül egy munkatárs a *PowerPoor* projekt keretében kifejezetten energiaszegénységben élő háztartásoknak segített alternatív, önerő nélküli finanszírozási megoldásokat találni pl. energiaközösségek létrehozásával, közösségi finanszírozási formák meghonosításával stb.), amelyekkel javíthatnak az élethelyzetükön. A projekt magában foglalta a kis léptékű energiahatékonyság növelő eszközök és a megújuló energiaforrások használatát. További cél volt az is, hogy a projekt elemeinek végrehajtása során az elsődleges célcsoport, azaz a lakosság aktív részesevé legyen a folyamatnak.

Célok

- az önkormányzati lakásállomány energetikai fejlesztése az egyéb szükséges felújításokkal összekötve,
- a közműhátralékok felhalmozódásának hatékonyabb monitoringjának kiépítése, közművek kikapcsolásának megelőzése, közművek visszakapcsolásának támogatása szociális munka és a hátralékkezelési támogatás eszközeivel;
- Felvilágosító előadások, szóróanyagok készítése a nyílászáró cserék utáni lakáshasználatról a lakások páratartalmának szabályozásáról, a lakások „bedunasztolódásának”, penészesedésének megelőzése, kezelése érdekében;

¹⁷ https://energiaklub.hu/files/study/energiaklub_szegenyseg_vagy_energiaszegenyseg.pdf 2 o.

- önkormányzati bérlők energetikai hatékonyságot növelő beruházásainak támogatása otthonfelújítási támogatáson keresztül
- A lakhatási támogatás és az energiaár támogatások folyamatos monitoringja.

Egészségügyi ellátás

Országos viszonylatban Budapest egészségi állapota kedvezőnek számít, ugyanakkor az egyes kerületek között jelentős különbségek mutatkoznak. Az utolsó rendelkezésre álló adatok alapján a II., V. és a XII. kerület lakosai remélhetik a legmagasabb, a XXIII., a VIII., a XX. valamint a X. kerületben élők pedig a legalacsonyabb élettartamot születésükkor. A legtöbb idő előtti (65 éves kornál korábbi) halálozást okozó megbetegedés (rosszindulatú daganatos betegség, szív- és érrendszeri megbetegedés, emésztőrendszeri betegségek, légzőrendszeri betegség) tekintetében a józsefvárosi népesség általában veszélyeztetettebb, mint a budapesti átlag.

Fentieket támasztják alá egy 2020 májusában végzett kutatás megállapításai is: „Bár Józsefvárosban található a főváros legtöbb egészségügyi intézménye, az itt élő lakosok – különösen a férfiak – korai halálozásának esélye sokkal nagyobb, mint más kerületekben. Józsefváros halandósági hányadosa huszonöt százalékkal haladja meg a budapesti átlagot, a VIII. kerületi emberek a fővárosi átlagnál 7,6 évvel korábban halnak meg. Egy józsefvárosi férfinak átlagosan 9,4 évvel kevesebb adatik meg, mint egy II. kerületben lakónak. Józsefváros társadalmi-gazdasági szempontból leghátrányosabb kerületrészében, a Magdolna negyedben a legnagyobb azoknak az aránya, akik úgy halnak meg, hogy arról a háziorvos nem is értesül.”¹⁸

A mortalitási statisztikák alapján a betegségek többségéért részben olyan krónikus betegségek felelősek, melyek kialakulását sok esetben az egészségtelen táplálkozás, dohányzás, alkoholfogyasztás, mozgásszegény életmód alapozza meg. Az okok között ugyanakkor fontos megjegyezni környezeti hatásokat is. Józsefvárosban az egyik legkisebb arányú a zöldfelület, és a fővárosi átlagot is meghaladja a levegőszennyezettség. A morbiditási és mortalitási mutatók nem egyformán jellemzőek a kerület összes negyedére, illetve az egész lakosságra, szoros összefüggés mutatkozik az iskolázottság és az egészségtudatosság, illetve az iskolázottság és a korai halálozási kockázat között. Több kutatás is rámutat, hogy a legvesélyeztetettebb, legmagasabb korai halálozási kockázatú lakosság mindaddig láthatatlan marad az egészségügyi ellátók számára, amíg valamilyen maradandó vagy akár halált okozó betegség miatt nem kerül vele kapcsolatba. Ebben a stádiumban viszont már az elindult folyamat megállítására is kevés az esély.

A Józsefvárosban praktizáló háziorvosok betegforgalma, a házi- és házi gyermekorvosokra jutó lakosok száma, az egy háziorvosra és házi gyermekorvosra jutó lakosság szám tekintetében nem térnek el lényegesen a fővárosi átlagtól. Jelenleg 45 háziorvosi és 8 gyermekorvosi körzet van a kerületben. 2019-ben az egy háziorvos által ellátott esetek száma 6779 volt a kerületben (a budapesti átlag 7970). Egy gyerekorvos átlagos évi forgalma Budapesten 5657, a VIII. kerületben az átlagnál magasabb, 5849 eset volt.

Az egészségügyi szakellátási feladatokat a kerületben a Budapest Józsefvárosi Önkormányzat által fenntartott – 2015. évben megújított – Józsefvárosi Szent Kozma Egészségügyi Központ (JEK) látja el.

¹⁸ Balázs András: Vírusjárvány és városi szegénység. A nagyvárosi szegény csoportok egészséghátrányai a Magdolna negyed példáján. Szociológiai Intézet, 2020. május
https://szociologia.tk.mta.hu/uploads/files/BalazsAndras_Virusjarvany_es_varosi_szegenyseg_F.pdf

A Józsefvárosi Szent Kozma Egészségügyi Központ által ellátott feladatokat a következő táblázat összegzi.

7. táblázat: a Szent Kozma Egészségügyi Központ feladatai

Kötelező feladatok	- Háziorvosi alapellátás működtetése - Járóbeteg gyógyító szakellátás és gondozás működtetése - Ifjúság-egészségügyi gondozás működtetése
Önként vállalt feladatok	- Foglalkoztatás egészségügyi alapellátás működtetése - A gyermek és háziorvosi rendelők közmű számláinak rendezése a közműszolgáltatók felé - A felnőtt és gyermek háziorvosok részére, külön szerződés alapján komplex szolgáltatás nyújtása - „Szűrőszombatok” szervezése

Fontos kiemelni a rendelőintézet „Ingyenes Szűrőszombat” elnevezésű akcióját, melynek keretében a józsefvárosiak havonta egy szombaton ingyenesen vehetnek részt különböző orvosi vizsgálatokon, szűréseken. A program 2009 óta működik, célja, hogy a józsefvárosi lakosok részére az Egészségügyi Központ szervezésében megvalósuló ingyenes szűrővizsgálatok igénybevételével, egyszerűen, várakozási idő nélkül és térítésmentesen valósuljon meg a lakosság körében leggyakrabban előforduló népbetegségek kiszűrése, azok kockázatára való figyelemfelhívás.

A kerületben számos további egészségügyi intézmény működik, köztük a Semmelweis Egyetem több klinikája, a Péterfy Sándor Utcai Kórház-rendelőintézet és Baleseti Központ részeként üzemelő baleseti központ, a Szent Rókus Kórház, valamint a Heim Pál Gyermekkórház.

Az elmúlt időszakban megtörtént a háziorvosi rendelők fejújítása. A 2016-ban bevezetett józsefvárosi egészségügyi életpályamodell keretében a háziorvosok munkakörülményeinek javítása és az infrastruktúra fejlesztése érdekében 2018-ban eszközpályázatot írt ki az önkormányzat.

Az Önkormányzat 184 millió forint támogatást kapott a JEK szakrendelő eszközparkjának fejlesztésére az Egészséges Budapest Program keretében, melyhez maga további 46 millió forintos önrészt biztosított.

Az Egészséges Budapest Program, mely egy átfogó egészségügyi infrastrukturális fejlesztési program, számos kerületben működő intézményt érint: a Szent Rókus Kórházat, a Heim Pál Gyermekkórházat és a Péterfy Sándor utcai Kórház és Baleseti Intézetet. A Képviselő-testület döntése értelmében a Józsefvárosi Önkormányzat együttműködési megállapodást kötött az Állami Egészségügyi Ellátó Központtal: e szerint a két fél közösen, egymással szorosan együttműködve törekszik az Egészséges Budapest Programban megfogalmazott célkitűzések lehető legteljesebb megvalósítására.

A 2022-ben záruló Budapest-Józsefváros, Magdolna-Orczy Negyed Szociális Városrehabilitációs program (a projektről részletesen a lakhatási fejezetben írunk) keretében elkészült "Foglalkoztatás-egészségügyi Stratégiai terv és cselekvési program", amit az önkormányzat képviselő testülete elfogadott, így megkezdődött annak megvalósítása.

Az egészségügyi ellátások szervezése kapcsán fontos megjegyezni, hogy az életvitelszerűen a

kerületben lakók között igen magas a bejelentés nélkül itt élők aránya, az ő ellátásuk pedig jelentős terhet ró az ellátórendszerre. Ezek az emberek betegségük esetén a kerületben keresnek egészségügyi ellátást, a területi ellátási kötelezettségek megállapításakor azonban a közigazgatás számára rejtve maradnak, hiszen semmilyen nyilvántartás szerint nincsenek a kerületben. Egy, a témával foglalkozó kutatás megállapítása szerint: "Ezeknek az embereknek a megjelenése az alapellátásban esetleges. Ha valakinek kicsi gyermeke van, mindenképpen a védőnőt és gyermek háziorvost igénybe kell vennie, tehát ez a réteg gyorsan megjelenik az ellátásban. A felnőttek inkább akkor jelentkeznek be a háziorvosnál, ha rendszeres gyógyszer ellátásra vagy betegállományra van szükségük. A gyakorlat inkább az, hogy lehetőség szerint csak ambuláns ellátásban keresik meg a kerületi, illetékes háziorvost, nem jelentkeznek át a vidéki orvostól."¹⁹

Célok

- A kerület egészségügyi alap- és szakellátása jelenleg is jónak mondható. Az egészségügyi ellátás minőségének fenntartása és javítása az önkormányzat alapvető céljai közé tartozik. Ennek megteremtése az ellátás folyamatos figyelemmel kísérése, monitorozása, a lehetőségek bővítésének kidolgozása által történik. Az önkormányzat célja az, hogy a kerület egészségügyi ellátása a jelenlegihez képest is jobb színvonalú legyen.
- Az eszközpark folyamatos megújításán túl az Egészségügyi Intézet és a háziorvosok a lehetséges intenzitással vegyenek részt a gyógyító-megelőző munkában, hogy a kerület lakossága továbbra is magas szintű, és méltányos ellátásban részesüljön.
- Felmérés és ellátási terv készítése az egészségügyi biztosítási jogviszonnyal nem rendelkező kerületi lakosok érdekében, az Egészségügyi Terv keretein belül, annak érdekében, hogy betegsége esetén ne maradjon ellátatlanul senki, és biztosítatlanság esetén a megfelelő együttműködések kialakuljanak a kerületi és a területi ellátást biztosító, valamint az ellátást finanszírozó intézmények között.

¹⁹ Budapest VIII. kerület lakosai egészségi állapotának elemzése - <https://docplayer.hu/10471993-Budapest-viii-kerulet-lakosai-egeszsegi-allapotanak-elemzese.html>

A romák esélyegyenlősége

Általános helyzetkép

A roma közösség helyzetének és esélyegyenlőségének javítása érdekében a Józsefvárosi Önkormányzat elfogadta az *Egyenlőség és társadalmi igazságosság program Józsefváros roma lakosságáért 2023-2028* című programot, amely részletesen tárgyalja az ezen a területen szükséges intézkedéseket, ezért ez a fejezet csak a legfontosabb elemeket emelni ki.

A magyarországi roma közösség helyzete az elmúlt években több területen romlott. A probléma gyökerei a szociális helyzet, a szegregáció és a diszkrimináció. Az állami és önkormányzati szolgáltatások színvonalának csökkenése – például az oktatásban tapasztalható tanárhiány és az egészségügyi szolgáltatások elérhetetlensége – különösen a roma közösségeket. A lakhatási támogatások főként a középosztályt célozzák, míg a legszegényebbek helyzete tovább romlik. Bár a foglalkoztatási mutatók javultak, ez a legjobb a közfoglalkoztatási programoknak köszönhetően, amelyek az utóbbi időben szűkültek.

A tankötelezettség 16 évre csökkentése és más diszkriminatív intézkedések akadályozzák a roma integrációt. A roma közösség sokszínűsége hiányzik a reprezentáció és a kulturális támogatás tovább nehezíti a társadalmi beilleszkedést.

A tanárhiány tovább fokozódott, és az oktatási szegregáció elleni küzdelem továbbra is elégtelenek. Az EU nyomására egyes inkluzív oktatási programokat indítottak, de ezek még nem hoztak mérhetően tartós eredményeket. Az energiaárak növekedése és a gazdasági válság miatt a mélyszegénységben élők, köztük a romák, egyre kiszolgáltatottabb helyzetbe kerültek. Az állam továbbra is a középosztályt támogatja a lakhatási programokkal.

Az egészségügyi rendszer válsága tovább mélyült, különösen a háziorvosi ellátásban tapasztalható hiány sújtja a szegényebb közösségeket. A roma közösségek számára a prevenciós programok és alapellátás szinte teljesen elérhetetlenné váltak a legszegényebb régiókban. Az egészségügyi mobil szolgáltatások bővítésére tett lépések csak részleges megoldást kínálnak.

A közfoglalkoztatási programok további szűkítése miatt a foglalkoztatottsági növekedése stagnált, és a roma munkavállalók munkaerőpiaci helyzete ismét romló tendenciát mutat.

Szociális helyzet

A magyarországi romák túlnyomó többsége tartós szegénységben él, és ez különösen igaz a Józsefvárosban élő roma közösségekre is. A kerület a legnagyobb városi roma közösség otthona Magyarországon, ahol a szegénység és a szociális problémák a budapesti átlagnál is súlyosabban érintik a helyi lakosokat, köztük a romákat.

Az alacsony iskolázottság, a diszkrimináció és a szolgáltatásokhoz való hozzáférés nehézségei tovább mélyítik a roma közösség problémáit.

A marginalizált csoportok számára nehezen elérhető a hagyományos információs csatornák és a szükséges szolgáltatások. Számos roma fiatal hagyja el az iskolarendszert anélkül, hogy olyan végzettséget szerezne, amely esélyt biztosít a foglalkoztatásban.

Bár néhány önkormányzati és civil program – például tanodák és mentorálási projektek – segíti a roma fiatalokat, ezek hatása továbbra is korlátozott, mivel az iskolai szegregáció és a

rendszeres tanárhiány mélyreható problémákat okoz.

Az iskolák többsége nem rendelkezik elegendő forrással és szakértelemmel a halmozottan hátrányos helyzetű fiatalok megfelelő támogatásához. A 16 éves tankötelezettségi korhatár bevezetése pedig tovább növeli az iskolából lemorzsolódók arányát.

Az állami és önkormányzati szociális háló jelentős gyengülése figyelhető meg. Az olyan programok, mint a lakhatási támogatások, gyakran a középosztály felé irányulnak, így a roma közösségek számára nem érhetőek el. A szociális ellátások sokszor nem jutnak el a legnagyobb szükségben lévőkhez.

A közfoglalkoztatási programok szűkülése miatt a munkalehetőségek csökkentése, és a roma közösségek számára a hosszú távú, stabil foglalkoztatás lehetősége továbbra is minimális. A munkaerőpiacra való belépésüket gátolják az alacsony iskolai végzettség és az előítéletek.

Az önkormányzat a Karácsony Sándor Közalapítvány kezelésében 2022-ben alapított, Balogh Lajos nevét viselő programban 10 és 30 év közötti fiatal művészeknek, művész növendékeknek biztosít ösztöndíjakat és mentor támogatását. 2022-ben 30 fő jutott egy éven át támogatáshoz, a 2023-2024-es tanévben összesen 28 fiatal kapott megemelt ösztöndíjat. Ezenkívül bevezetünk egy új ösztöndíj kategóriát, ami 30 feletti roma művészeknek szól, az első meghirdetett alkalommal 10 művész számára teremt lehetőséget a pályázat.

Lakhatási szegregáció

Az általános szociális beavatkozásokon túl a lakhatási és oktatási szegregáció különösen súlyos problémát jelent. A szegregáció nemcsak a társadalmi elkülönülést mélyíti, hanem bizonyítottan együtt jár a közszolgáltatások, például az oktatás területén tapasztalható leépüléssel is – a szegregált iskolákban sokkal nehezebb megfelelő pedagógusokat találni. Józsefváros önkormányzata ezért külön programot indított a legszegregáltabb és legrosszabb mutatókkal rendelkező területek – nevezetesen a Magdolna és Orczy negyed – fejlesztésére, amelyet a lakhatási fejezet részletez. Ezek az intézkedések jelenleg csak annak érintik a kerület legjobban szegregálódott részét, a Diószegi Sámuel utcát és a közvetlen környéket.

A Budapest Intézet önkormányzat részére végzett számításai alapján a korábbi VEKOP-projekt akcióterületének periferiáján, a Kőrös – Diószegi - Korányi – Kálvária utcák által határolt területen a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményre (RGYK) jogosultak száma több helyen 3-4 szerese, van, ahol 9-szerese a kerületi átlagnak (kerületi átlag RGYK/SZLOK 2,44).

8. táblázat: RGYK jogosultságok

SZLOK ²⁰	háztömb	terület	SZLOK-hoz tartozó RGYK
0294	4	Kálvária	2
0296	4	Kálvária/Kőrös	0
0297	9	Diószegi	13
0298	1	Kálvária	2
0299	5	1Diószegi/4Korányi	11
0300	4	Korányi	1
0318	2	Kálvária	4

²⁰ A KSH 2011-es népszámlálásának számlálókörzetei (SZLOK)

0319	2	Kálvária/Korányi	4
0320	11	Kóris	11
0324	2	Kóris	3
0325	2	Diószegi	10
0327	2	Diószegi	6
0330	3	2Diószegi/1Kálvária	22

Oktatási szegregáció

Az oktatási rendszer jelenlegi keretei – az önkormányzati iskolák állami kézbe vétele után – rendkívül korlátozottak a szegregáció elleni intézkedések lehetőségeit. Gyakorlatilag az oktatási szegregáció elleni fellépés csupán az iskolai és óvodai körzetek meghatározásán keresztül valósítható meg, azonban az iskolák esetében az önkormányzat javaslattevési joggal bír a beiskolázási körzetek kialakításánál.

A kerület fenntartóként az óvodák esetében tud hatékonyan beavatkozni a szegregáció ellen, amit a Befogadó óvodák projekt keretében valósított meg 2021 és 2023 között. A program összes sikeres elemét az Önkormányzat saját forrásból viszi tovább. A projekt célja (1) az óvodák deszegregálása (a roma gyerekek tagóvodák közötti arányának kiegyenlítése; az intézmény vonzóvá tétele a magasabb státuszú családok számára), és (2) a szolgáltatás színvonalának növelése, a gyermekközpontú pedagógiai módszerek eszköztárának bővítése és megerősítése. Ezen célok eléréséhez a kerület két nevelési év alatt fokozatosan módosította az óvoda körzeteket. A megvalósítás során elsődleges szempont volt, hogy a szegregációval fenyegetett óvodák vonzáskörzeteinek társadalmi státuszát megőrizzék vagy javítsák. Fókuszcsoporthoz tartozó kutatások szerint, a középosztálybeli családok a magas minőségű kiegészítő szolgáltatásokat helyezték előtérbe óvoda választáskor, elsősorban az angol oktatást. Ezért minden nagycsoportban bevezetésre került a heti legalább kétszeri angol élménypedagógiai foglalkozás, amit maguk az óvodapedagógusok tartanak meg, valamint a Mozigitív nevű szenzomotoros szemléletű fejlesztő program is, amely az idegrendszeri érés támogatását célozza 3 éves kortól a Józsefvárosi Óvodákba járó gyermek számára. Mindemellett az Önkormányzat igyekszik növelni az óvodák láthatóságát is.

Az oktatási rendszer az iskolák állami kézbe vétele után kis mozgásteret biztosít az önkormányzatnak az oktatási szegregáció elleni fellépésre. Aggodalomra ad okot a szegregálódó iskolák helyzete, és azok eredményei: két szegregált iskola is átlag alatt teljesít, és további kettő a szegregáció veszélyének van kitéve. A legrosszabb eredménnyel a két, a bíróság által is szegregáltak (Belső-Pesti Tankerületi Központ 2019) nyilvánított iskola, a Németh László és a Lakatos Menyhért áll. A Lakatos Menyhért Általános Iskola bezárásra került. (A részletes adatokat lásd a gyermekek esélyegyenlősége fejezetben).

A diszkriminációval szembeni fellépés

A roma közösség helyzetét nagymértékben meghatározza a romákat a mindennapi élet különböző szinterein sújtó diszkrimináció az albérletkiadástól a munkahelyi felvételig. Az elmúlt években több forrás összegzésével készült országjelentések külön kiemelik az emberi jogi civil szervezetek tapasztalatait, miszerint az élet minden területén nőtt a romákkal

szembeni gazdasági-társadalmi kirekesztés.²¹ Mindez egy fókuszcsoporthoz tartozó kutatás tapasztalatai alapján a városi, fővárosi körzetekben sincs másképp.²² A diszkrimináció elleni fellépést a Józsefvárosi Önkormányzatban 2025. január 1.-től az újonnan indult Esélyegyenlőségi Iroda a vizsgáljak és ez fog ajánlásokat megfogalmazni a jövőre nézve.

Kulturális autonómia, intézmények

Az elmúlt két évtizedben országosan tapasztalható jelenség, hogy a roma kulturális intézmények – már minden szűk körű – hálózat folyamatosan szűkül. A kerület korábbi vezetése 2016-ban kiürítette a Roma Parlament és a Phralipe közös Tavaszmező utcai székházát, amelyet az államnak adtak át azzal a céllal, hogy ott a roma kulturális és oktatási központ létesüljön. Az épület azóta is üresen áll, betöltetlenül hagyva tervezett funkcióját. A Fővárosi Roma Oktatási- és Kulturális Központ (FROKK) Szentkirályi utcai épülete helyett létrejött a Romano Kher Kulturális Intézmény, amely új székháza a hetedik kerületbe költözött. A tagintézmény 2024-ben nyitott újra a Népszínház utcában a régi FROKK (Napház) tagintézmény helyén.

Jelenleg az országban a roma közösségnek nincsenek megfelelő kulturális gyűjteményei, kiállítóterei vagy közösségi helyszínei, amelyek a kultúra és identitás megőrzését szolgálják. Bár a Roma Parlament értékes festészeti gyűjteményének bemutatása a Kőfaragó utcában egy kisebb galériát biztosít, ez csak részleges megoldás, amely nem tudja betölteni az intézményi hiányokat. A Roma Parlament sikeresen pályázott egy iroda helyiségre is amely az Üllői út 58.szám alatt található. Az állandó jelenléte így biztosított a kerületben.

Az Uccu Informális Oktatási Alapítvánnyal az önkormányzat 2024-ben egy évre szóló támogatási szerződést kötött, mivel kiemelten fontosnak tartja az alapítvány munkáját, valamint helyszínt biztosít számukra a H13-ban.

A leírt helyzet valóban aggasztó, és a roma kulturális intézmények szűkülése jelentős hatással van a közösség identitásának és kultúrájának megőrzésére, annak ellenére is, hogy a roma kulturális élet fontos szereplőivel elő kapcsolata van a kerületnek.

A kerület vezetése felismerte a helyzet jelentőségét, és egy középtávú stratégiát fogadott el a roma kulturális élet fellendítésére. Ennek részeként megkezdődtek a Roma Kulturális és Módszertani Intézmény alapításának előkészületei. Nyílt pályázat útján négy szakértő koncepció író csatlakozott a projekthez, hogy kidolgozzák az intézmény működésének alapjait. A munkálatok várhatóan még a ciklus végéig befejeződnek, ami új lendületet adhat a helyi roma kulturális életnek.

A Roma Kulturális és Módszertani Intézmény alapításának előkészítése pozitív lépés, amely új keretet teremt a kulturális autonómia területén.

²¹ Lásd a Fundamental Rights Agency felmérését https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2016-eu-minorities-survey-roma-selected-findings_en.pdf; illetve ORSZÁGJELENTÉSEK AZ EMBERI JOGOK TISZTELETBEN TARTÁSÁRÓL 2018 Kiadta az Amerikai Egyesült Államok külügyminisztériuma (Bureau of Democracy, Human Rights and Labor) 2019. március 13. p.

²² Lásd az Idetartozunk Egyesület felmérését: https://minorityrights.org/wp-content/uploads/2021/03/MRG_Rep_RomaHung_HU_Mar21_E.pdf

Célok

- Folytatjuk és rendszeressé tesszük a köztéri, roma tematikájú művészeti események szervezését, lebonyolítását
- Folytatjuk a Roma Gyakornoki programot, amely egy pilot-programként indult, de mára beépült a hivatal és a hivatal intézményeinek mindennapjaiba. A program sikerességének fenntartása mellett további célja, hogy a kerület vezetése inkluzív legyen és törekedjen arra, hogy a kerületben élő romák lakosságarányosan kerüljenek be a közigazgatásba.
- Az önkormányzat folyamatosan figyelmet fordít a legkisebbek kulturális nevelésére és ingyenes közművelődési alkalmakat teremt a kisgyermek és családjaik részére.
- Az önkormányzatoknak az iskolákban nincs hatásköre, azonban az iskolás korúakat nevelő kerületi családokat meg tudjuk szólítani. Nonprofit szervezetek közreműködésével, támogatásukkal az iskolás korúak bevonására, köznevelésének támogatására iskolán kívüli programokat, alkalmakat teremtünk. A megfelelő korosztályos roma kulturális és művészeti tartalmakat, például színház és más előadó művészeti programokat, nemzetiségi ismereteket átadó játékos foglalkozásokat elérhetővé teszünk.
- Józsefváros fontosnak tartja a független média, a civil média kerületi megjelenését, ezért a létrehozandó új intézmény keretei között pályázati úton támogatja azokat a nonprofit kezdeményezéseket, amelyek vállalják, hogy kerületi vonatkozású Internetes média tartalmakat hoznak létre a kerületi lakosság részére. Hosszú távon vizsgáljuk annak a lehetőségét, hogyan támogathatunk független kerületi szervezetet internetes roma rádió, esetleg televízió elindításában. Távlati célként kerületi roma média, esetleg egy szaklap megalapításához is támogatást nyújthat az önkormányzat, az önálló kulturális létesítményen belül.
- A Józsefvárosban aktív, nagyobb gazdasági szereplőkkel az Önkormányzat egy charta aláírását kezdeményezi, mely megerősíti a kerületben székhellyel rendelkező cégeknek, vállalatoknak a munkaerőpiaci diszkrimináció elkerülése iránti elköteleződését.
- Az Önkormányzat célul tűzi ki, hogy növeli a polgármesteri hivatalban és az önkormányzat intézményeiben, cégeiben dolgozó roma munkatársak arányát.
- Megváltozott munkaképességű, fogyatékossgal élő személyek - köztük romák - elhelyezkedését segíti elő, a kerületben működő rehabilitációs foglalkoztatásban részt vevő cégeknél, szervezeteknél.

A kerület továbbra is költségvetési és szakpolitikai prioritásként kezeli az óvodák tárgyi és személyi fejlesztését, ezzel megteremti a lehetőséget, hogy minden józsefvárosi gyermek ugyanolyan eséllyel jusson színvonalas, másutt fizetős szolgáltatásokhoz anyagi megterhelés nélkül. Mára a 11 fejlesztőpedagógus mellett 5 gyógypedagógus 2 pszichológus és gyógypedagógiai asszisztensek is segítik a gyermekek fejlődését. Ezeknek a szakembereknek az álláshelyét a kerület önként vállalt feladatként biztosítja az óvodákban. Az eddigi bevezetett programokat és támogatásokat pedig elkötelezett hosszú távon fenntartani, megerősíteni.

Az idősök esélyegyenlősége

Helyzetkép

A WHO életkor szerinti felosztása szerint a 60-74 év közöttiek az idősödők, a 75-89 év közöttiek az idősök és a 90 év felettiak a nagyon idősök. Az aktív időskorra, nyugdíjas évekre való felkészülés azonban már az 50-es korosztálynál el kellene, hogy kezdődjön.

Az aktív idősödés egyénre és a társadalomra egyaránt vonatkoztatható, egészségben, fizikai, szellemi és társas aktivitással megélt időskort jelent. Mindez az önkormányzatokra is feladatokat ró: ilyen feladatok lehet többek között pl. az ún. helyben való idősödést (*ageing in place*) segítő lakás átalakítási megoldások, „gondosotthonok” támogatása, idősöknek szóló innovatív szolgáltatások az időstaxitól a senior fitness parkig, de ilyenek az innovatív, gondozással kombinált lakhatási megoldások is különösen az egyedül élő idősök számára. Továbbá megkerülhetetlen feladat, mivel minden családot érint, a gondoskodási válság kezelése is, megfelelő számú bentlakásos férőhellyel a szociális szolgáltatásokban.

Az idősödés, mint esélyegyenlőségi terület, számos ponton kapcsolódik a nők esélyegyenlőségéhez, mivel a nők a reprodukív munka, gondozási feladatok miatt nem csak a munkaerőpiacon vannak hátrányban (családalapításkor a kisgyermek nevelése, 50-es, 60-as éveikben pedig a szülei, majd esetleg a házas társuk gondozása miatt), hanem mert emiatt később, a hosszabb életkorukkal összefüggésben jóval kevésbé számíthatnak gondozási segítségre is. Ennek részben a csökkenő gyerekszám, részben az állami kapacitások hiánya, részben pedig anyagi okai is vannak, hiszen jóval alacsonyabb az átlagos nyugdíjuk, amiből gondozási segítséget tudnának megfizetni.

A statisztikai adatok alátámasztják, hogy a magyar társadalom hasonlóan a Nyugat-Európaihoz, erőteljesen elöregedett, azaz a fiatal korcsoportokba tartozók száma csökken, az idősöké növekszik. Ez a trend jellemző Józsefvárosban is, az itt élő lakosság 16%-a 65 éven felüli. Ugyanakkor a budapesti kerületek közül Józsefvárosban a legalacsonyabb a 65 éven felüliek aránya - ennek oka valószínűleg a korai halálozás.

A népesség fogyó és elöregedő tendenciát mutat: a 20 év alatti fiatalok száma a 2001-es népszámlálás óta több mint 8 ezer fővel, közel a felére csökkent. A kerületben a 65 évesek vagy idősebbek aránya alacsonyabb (16%) az országos és a budapesti arányokhoz képest és 2001-hez képest csökkenő tendenciát mutat. Az aktív korúak (15-64 évesek) aránya ugyanakkor jóval magasabb (76%), mint a budapesti és az országos átlag. 0-14 évesek aránya szintén alacsonyabb a budapesti átlagnál.

9. táblázat: Lakosságszám alakulása korcsoportonként, VIII. kerület

Év	15 évesnél fiatalabb [fő]	15–64 éves [fő]	65 éves és idősebb [fő]	Összesen [fő]	65 év fölöttiek aránya
2001	11067	56483	14237	81787	17,41%
2011	7397	57138	11715	76250	15,36%
2022	5897	53207	10944	70048	15,62%

Forrás: KSH, Népszámlálás

10. táblázat: Állandó népesség összetétele korcsoportok szerint, 2022. évi népszámlálás

Korcsoport: állandó népességből	Józsefváros	Budapest	Országos
0-14 éves korosztály aránya	8,42	12,44	14,51
15-64 éves korosztály aránya	75,96	66,48	64,87
65 év feletti korosztály aránya	15,62	21,08	20,61

Forrás: KSH, Népszámlálás

Józsefváros öregedési indexe (mely azt mutatja meg, hogy 100 fő 14 éves és ennél fiatalabb lakosra hány 65 év fölötti lakos jut) a többi budapesti kerülethez hasonlóan folyamatosan emelkedik, jelentősen meghaladva az országos átlagot.

11. táblázat: Öregedési index

Év	65 év feletti állandó lakosok száma (fő) (TS 026 és TS 028 összesen)	0-14 éves korú állandó lakosok száma (fő) (TS 010 és TS 012 összesen)	Öregedési index % (TS 030)
2018	11 644	7 631	152,59%
2019	12 000	7 502	159,96%
2020	12 157	7 402	164,24%
2021	12 135	7 120	170,44%
2022	12 023	7 007	171,59%
2023	11 991	6 980	171,79%

Forrás: TEIR, KSH-TSTAR

A 65 éven felüli korcsoporton belül kiemelt célcsoportot jelentenek az egyedül élő idősök (jellemzően nők), akiknek növekvő számát, sajátos szükségleteit a szolgáltatások kapacitásainak bővítése során figyelembe kell venni. Csökkent önellátó képességük különösen súlyos problémát jelent, ha nincs családtag vagy más hozzátartozó, aki a segítségükre lehetne. Az egyszemélyes háztartások aránya a 2022-es népszámlálásban 55%, növekvő trend mellett, ami jóval magasabb, mint a budapesti átlag.

Jövedelmi helyzet

Az időskorúak megélhetését elsősorban biztosító jövedelem a nyugdíj, illetve egyéb nyugellátás. Az időskorúak járadéka azoknak az idős személyeknek a részére biztosít ellátást, akik a nyugdíjkorhatár betöltése után a szükséges szolgálati idő (résznnyugdíjhoz: legalább 15 év, teljes nyugdíjhoz: legalább 20 év) hiányában saját jogú nyugellátásra nem jogosultak és jövedelemmel egyáltalán nem, vagy csak minimális mértékben rendelkeznek.

A nyugdíjban részesülők száma - párhuzamosan a lakosság szám csökkenésével - folyamatosan csökken. Az összes nyugdíjban és nyugdíjszerű ellátásban részesülők száma a kerületben 2023-ban 12.375 fő, ebből öregségi nyugdíjas 10.104 fő.

12. táblázat: Nyugdíjban részesülők száma, Budapest VIII. kerület

év	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő férfiak száma	Nyugdíjban, ellátásban, járadékban és egyéb járandóságban részesülő nők száma	Öregségi nyugdíj, férfiak száma	Öregségi nyugdíj, nők száma
2015	5760	9822	4190	7949
2016	5672	9489	4184	7789
2017	5450	9104	4025	7500
2018	5313	8827	3989	7306
2019	5195	8582	4000	7141
2020	5078	8334	3885	6931
2021	4921	8026	3735	6712
2022	4827	7773	3688	6561
2023	4767	7608	3661	6443

Forrás: KSH, Statinfo

A nyugdíjban és egyéb ellátásban részesülők 2024 januárjában országosan átlagosan 211.819 forintot kaptak teljes ellátásként (a fő és a kiegészítő ellátás együttes összege). Az öregségi nyugdíj átlagos összege 230 940 forintot tett ki, a férfiak ellátása – összefüggésben a jellemzően hosszabb szolgálati idővel és a magasabb keresettel – több mint 36 ezer forinttal meghaladta a nőkéét. Az özvegyi nyugdíj összege az elhunyt házastárs, élettárs öregségi nyugdíjának 60%-a, ha az özvegy nem rendelkezik saját jogú ellátással. A nők átlagos özvegyi nyugdíja 67%-kal volt több a férfiak ellátásánál, ami a férfiak magasabb összegű öregségi nyugdíjjogosultságára vezethető vissza. A megváltozott munkaképességűeknek járó ellátásokon belül a rokkantsági ellátások átlagösszege 126 952 forint volt, ami az öregségi nyugdíj 55%-ának felelt meg. Rehabilitációs ellátásra átlagosan 67 244 forintot fizettek ki egy ellátottnak.

Az öregségi nyugdíj átlagos összege Budapesten volt a legmagasabb: 275.667 forint, a XX. kerületben a legalacsonyabb (251.021 forint) az átlagos öregségi nyugdíj. Józsefvárosról nincs friss adat (2018-ban még itt volt a legalacsonyabb az átlagnyugdíj).

Az Önkormányzat a szociális rendeletében élelmiszer-csomaggal, fűtéstámogatással, gyógyszer-támogatással, lakhatási támogatással járul hozzá ahhoz, hogy csökkenjenek a kiadásai.

A nyugellátások és egyes más ellátások 2023. január havi emeléséről szóló 506/2022. (XII.13.) Kormányrendelet 1. § (1) bekezdése arról rendelkezik, hogy 15 százalékkal kell emelni a 2023. január 1. napját megelőző időponttól megállapított 28 fajta pénzbeli ellátás, többek között az öregségi nyugdíjak, illetve egyéb nyugdíjszerű ellátások összegét. Bár a jelenlegi gazdasági helyzetből fakadó infláció és áremelkedések miatt a korábban is alacsonyabb összegű ellátással rendelkező idősek megélhetési problémáira nem nyújtott ez az intézkedés hathatós segítséget, az ellátások összege mégis emelkedett.

Az önkormányzat által biztosított szociális ellátások keretein belül egyes támogatások jogosultsági feltételeit felül kell vizsgálni a különösen veszélyeztetett, a megélhetési költségekhez viszonyítva továbbra is alacsony jövedelmű idős lakosság, illetve az egyedülálló idős emberek helyzetének figyelembevételével.

Az átmeneti vagy tartós létfenntartási gondhoz nyújtott települési támogatás, (gyógyszertámogatás), a szociális szolgáltatások esetében az étkezés, házi segítségnyújtás térítési díjai, a lakhatás körében pedig a szociális lakbér megállapítása során tekintettel kell lenni a 75 éven felüliek magasabb összegű, azonban az infláció hatására alacsonyabb reálértékű jövedelmére.

Jelenleg a gyógyszertámogatás jövedelemhatára 185.000,- Ft. Egy 175.000,- Ft-os öregségi nyugdíjjal rendelkező, egyszemélyes háztartásban élő idős ember (a havi nettó minimálbér 2025-ben 193.382,- Ft) nem jogosult lakhatási támogatásra, és 95.000,- Ft-os jövedelem felett már a legmagasabb sávba eső étkezési térítési díjat kell fizetni.

A 75 éven felüliek számára a fenti támogatások esetében magasabb jövedelemhatár megállapítása indokolt.

Idősek munkaerő-piaci helyzete

A munkanélküliség, az elszigetelődés, a közösségtől való elszakadás erőteljesebben mutatkozik az időskorú lakosságnál, ezért célunk, az „aktív idősödés” feltételeinek erősítése, mely nem csupán a fizikai aktivitást, a munkaerőpiacon maradást jelenti, hanem a társadalmi, kulturális, civil életben való aktív részvételt is.

A KSH munkaerőpiaci helyzetképe alapján Magyarországon az elmúlt években egyre nőtt a 65 év feletti munkavállalók száma és aránya. 2010-ben még 27,6 ezer 65. évét betöltött dolgozó volt az országban, 2022-ben már 111 ezer, 2023-ban pedig 114 ezer. Igaz, a 65 év feletiek száma önmagában is emelkedett, viszont arányaiban is nőtt a foglalkoztatottság: míg 2010-ben a 65-74 éves korosztály 3,3 százaléka dolgozott, 2023-ban már 10,1% volt az arányuk. A legtöbb nyugdíjkorhatárt betöltött dolgozó a Közép-Magyarország régióban van, minden negyedik idősödő munkavállaló Budapesten dolgozik. Az utóbbi években a teljes állásban dolgozók aránya is nőtt a részmunkaidős foglalkoztatáshoz képest.

A 65 év alatti nyugdíjasok 2023-ra szinte kizárólag nők voltak, és több mint 20%-uk dolgozott. A 65 éves és annál idősebbek körében alacsonyabb a munkaerőpiaci részvétel, de folyamatos a bővülés, 2023-ban foglalkoztatási rátájuk 10% volt. Ebben a korcsoportban a férfiak aktívabbak, rátájuk (14%) kétszerese a nőkének.

Józsefvárosban statisztikailag megközelíthetően a 65 év feletiek kb. 12%-a dolgozik.

2014-től a foglalkoztatásban új trend jelent meg: a 65 fölötti korcsoportok foglalkoztatása emelkedni kezdett, ugyanakkor az 55 és 59 éveseké (bár 2001 és 2011 között még növekedett) mára csökkenő tendenciát mutat. Az országos, illetve Budapestre is jellemző trendek a VIII. kerületre is vonatkoznak. A 6.3. ábra jól mutatja, hogy míg a nyugdíj előtt állók egyre nehezebben találnak munkát, addig a 65+ korcsoport esetén a foglalkoztatottak száma több mint duplájára nőtt, de ez a növekedés már a 60+ korcsoportban is szembetűnő.

Megállapítható, hogy míg az 55-60 éves korosztályt egyre inkább sújtja a munkaerőpiacon az ageizmus, azaz a kor alapú diszkrimináció, illetve az ő esetükben már megnövekedik azoknak a száma is, akik a gondozási terheik, egészségi problémák miatt esnek ki a munkaerőpiacról (különösen látványos ez a nők esetén), addig a nyugdíjas kort betöltöttek egyre nagyobb számban vállalnak, vállalnának nyugdíj mellett munkát.

Az utóbbi köszönhető egyrészt a nyugdíjas szegénység növekedésének - tehát sokan elsősorban kényszerből vállalnak munkát; az általános munkaerőhiánynak (különösen a

közsférában, ahol az alacsony bérek, rossz munkakörülmények a fiatalabb korcsoportoknak ma már nem vonzóak), illetve kisebb részben a nyugdíjasok foglalkoztatását könnyítő jogszabályváltozásoknak (ezekben azonban 2022-ben történt egy visszalépés az egyéni vállalkozók esetén, illetve a közsférában való foglalkoztatásuk is anomáliákkal terheltbb).

13. táblázat: Foglalkoztatottak számának változása a VIII. kerületben

Nyilvántartott álláskeresők száma összesen	Év	2018	2019	2020	2021	2022	2023
	Fő összesen	727	690	1640	1032	947	1143
41-45 év (TS 042)	Fő	73	72	189	126	114	138
	%	10,04%	10,43%	11,52%	12,21%	12,04%	12,07%
46-50 év (TS 043)	Fő	83	58	176	113	110	143
	%	11,42%	8,41%	10,73%	10,95%	11,62%	12,51%
51-55 év (TS 044)	Fő	69	66	178	119	113	124
	%	9,49%	9,57%	10,85%	11,53%	11,93%	10,85%
56-60 év (TS 045)	Fő	89	77	163	126	124	139
	%	12,24%	11,16%	9,94%	12,21%	13,09%	12,16%
61 éves, vagy afeletti (TS 046)	Fő	133	128	183	193	185	197
	%	18,29%	18,55%	11,16%	18,70%	19,54%	17,24%

Forrás: TeIR, Nemzeti Munkaügyi Hivatal

Az adatokból jól látszik, hogy különösen nehéz helyzetben vannak az 50 fölöttiek (azon belül is a nők) mivel az ő foglalkoztatásukat a munkaerő-piac a koruk, esetleg családtagjaikkal kapcsolatos gondozási terhek miatt diszkriminálja. Ezen is tudna segíteni a tartós bentlakásos férőhelyek számának növelése, illetve demens nappali intézmény létrehozása.

A társadalombiztosítás jelenlegi rendszere gyakran nem biztosítja a szociális jólétet, mely tény tovább nehezíti a lét hármasszerepének (autonómia, kompetencia, kapcsolódás) kiteljesülését.

Egyéni és társadalmi érdek is, hogy az aktív szakaszt munkával, értelmes szabadidő eltöltéssel, fizikai aktivitással, más tevékenységekkel kitöltve az idősek a lehető legnagyobb mértékben a társadalom aktív közreműködői legyenek.

Idősek intézményrendszere Józsefvárosban

Józsefváros önkormányzata a törvényben meghatározott módon biztosítja az idősek ellátását a Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermejjóléti Központ intézményen keresztül.

Alapellátások közé tartozik a kerületben: szociális étkeztetés, házi segítségnyújtás, nappali ellátás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás szolgáltatás. Az igénybevételi adatokat mutatja az alábbi ábra. Az étkeztetésben részesülők száma 2015 óta jelentősen lecsökkent, a házi segítségnyújtást igénybevevők száma 2019-ig nőtt, majd csökkent, újabban újra nő, a jelzőrendszert igénybevevőké stagnál, a kihelyezett készülékszám jelenleg 68 db. A nappali ellátást igénylők száma és a tényleges megállapodással rendelkezők száma nem egyezik. A megállapodások száma mindig magasabb mint a

tényleges igénybe vevőké. A COVID idején minden megállapodással rendelkező egyben igénybevevőnek is számított (rendelet alapján), de ezután 2021-től a tényleges megállapodások és igénybevételek alapján történtek a számítások, ezért 2021-re csökkent a létszám, majd 2021-től fokozatos növekedés tapasztalható.

14. táblázat: 65 évnél idősebb népesség és nappali ellátásban részesülő időskorúak száma

Év	65 év feletti lakosság száma (férfiak TS 026, nők TS 028)	Nappali ellátásban részesülő időskorúak száma (TS 129)	Házi segítségnyújtásban részesülők száma (TS 130)	Szociális étkeztetésben részesülők száma (TS 131)
	Fő	Fő	fő	fő
2018	11 644	330	170	268
2019	12 000	329	167	253
2020	12 157	340	171	295
2021	12 135	283	161	240
2022	12 023	288	169	261
2023	11 991	298	177	255

Forrás: TeIR, KSH Tstar

Ha a 65 év fölötti lakosság arányában vizsgáljuk az igénybevételi számokat - különösen a nappali klub, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás területén, ami leginkább mutatja a gondozási szükségletek alakulását -, akkor megállapítható, hogy összességében a 65 fölötti lakosság mindössze 4%-a kap valamilyen gondozási segítséget az önkormányzattól, annak ellenére, hogy közülük kb. 3.500-4.000 ember egyedül él, és gondozási szükséglete a korcsoport legalább harmadának van.

Kerületi bontású adatai nincsenek az önkormányzatnak, de a fenti becslés nem eltúlzott. A 2022-es népszámlálás alapján az országban közel 2 millió 65 év feletti ember él, a 65 felettiak közül 26,8% egyszemélyes háztartásban. Józsefvárosban az egyszemélyes háztartások aránya 55%, a 65 felettiak aránya 17,6%, és az egyszemélyes háztartásban élők aránya magasabb lehet az országos átlagnál.

Az idősklubok kihasználtsága a 2024-es évben 42,4% volt. Az emelkedés a 2023-as évhez képest (33,68%) 8,72%-os volt, ettől függetlenül a szolgáltatások átalakítása, bővítése és a klubok népszerűsítése indokolt és szükséges.

A 2022-es KSH-adatok szerint az 55 év feletti korosztályban 6 280 főnek van tartós betegsége Józsefvárosban, illetve 3 112 főnek valamilyen fogyatékosága vagy súlyos korlátozottsága. A két csoport között nyilván létezik átfedés, de állapotuk és magas számuk mindenképpen indokolja speciális szolgáltatások kialakítását részükre.

Javasolt lenne a valódi szükségleteknek megfelelően növelni a kapacitásokat. Célszerű lenne felmérni a jelentkezők számát, állapotát, azt, hogy mennyi idő alatt juthatnak tartós bentlakásos férőhelyhez vagy kerülnek ki a szolgáltatásból más okok miatt. Megfelelő-e a tájékoztatás a szolgáltatásokról, milyen alternatív ellátási lehetőségek vannak a kerületben, ha vannak egyáltalán, ... stb. Mivel a kerületben nincs önkormányzati fenntartású idősek otthona szolgáltatás, így sokan csak a házi segítségnyújtás révén tudnak gondozási segítséghez jutni.

Ismert tény, hogy az utóbbi időben a kórházakból kikerülők nem kapnak rehabilitációt, sokkal súlyosabb állapotban kerülnek ki az idősök a kórházi osztályokról, mint néhány évvel ezelőtt, gyakran mindenféle segítség nélkül, érdemes ezt összevetni az egyszemélyes háztartások magas arányával is.

Idősek klubjai (nappali ellátás)

Nappali ellátás keretében 5 idősklub működik, ahol a 18. életévüket betöltött, egészségi állapotuk vagy idős koruk miatt szociális és mentális támogatásra szoruló, önmaguk ellátására részben képes személyek vehetnek igénybe az állapotuknak megfelelő napi életritmust biztosító szolgáltatásokat.

Az idősklubok feladatai közé tartozik:

- szabadidős programok szervezése
- egészségügyi felvilágosító előadások szervezése
- gyógytorna, gyógymasszázs
- mentális gondozás
- életvezetés segítése
- hivatalos ügyek intézésének segítése

Rendszeresen szerveznek rendezvényeket (húsvéti ünnepszeg, majális, szüreti mulatszág stb.) és kirándulásokat.

2022 januárjától a Katolikus Szeretetszolgálattal megkötött együttműködési szerződés szerint egy klubban lelki gondozói tevékenység is zajlik.

A programokat, szolgáltatásokat bővíteni kell és az igényekhez alakítani továbbá az új tagok bevonását el kell érni olyan programokkal, amelyek minden 65 év feletti józsefvárosi lakos számára nyitottak és érdeklődésre tartanak számot.

A szolgáltatást tovább lehetne fejleszteni demens nappali klub létrehozásával, mely nagyban tehermentesíteni tudná legalább napközben a demens betegeket gondozó családtagokat. Egy ilyen szolgáltatás bevezetése előtt érdemes előzetes felmérést végezni (lakosság, kerületi egészségügyi szakrendelők: pszichiátriai, neurológiai, geriátriai), amelynek során kiderülhetnének a valós igények erre a szolgáltatási formára, akár önálló intézményként akár más nappali ellátáshoz integrálva.

Időskorúak Átmeneti Otthona (JSzSzGyK-IÁO) - Ezüstfenyő Gondozóház (szakellátás)

Szintén a Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermejjóléti Központ intézmény keretein belül működik az Ezüstfenyő Gondozóház, ami a 2016. évi CLXVI. törvény hatálybalépését követően az Időskorúak Átmeneti Otthona feladatait látja el.

Az Ezüstfenyő Gondozóház a Budapest VIII. kerület által nyújtott szociális szolgáltatás 21 fő részére, mely átmeneti jelleggel biztosít teljes körű ellátást a tartós felügyeletet, gondozást igénylő, de kórházi ellátásra nem szoruló idős személyek számára. Segítségét nyújt a kerületben élő családoknak, hogy idős hozzátartozójuk elhelyezését biztosítani tudják pl. nyaralás, betegség, az idősotthoni felvételre történő várakozás idejére.

Az intézmény férőhely kapacitása 21 fő. A lakók elhelyezése 1-2-3 ágyas szobákban biztosított. Az ellátást a szakmai vezető irányításával szakképzett ápolók/gondozók, terápiás munkatársak és technikai személyzet biztosítják. Munkájukat támogatják a Házi segítségnyújtás felől igénybe vehető különféle szolgáltatások, pl.: gyógytornász, gyógymasszőr, mentálhigiénés

szakember. A szolgáltatás igénybevételének időtartama maximum egy év, mely indokolt esetben orvosi javaslatra újabb egy évvel meghosszabbítható.

A személyi térítési díj összege a jövedelem függvényében kerül megállapításra. Az átmeneti elhelyezést nyújtó időskorúak gondozóháza ellátás után fizetendő térítési díj mértéke az ellátott havi jövedelmének 60%-a.

Ahhoz, hogy az intézmény minél szélesebb körben, az egyenlő esélyű hozzáférés szemléletében tudjon idős embereket fogadni, elengedhetetlenül szükséges az épület átalakítása, akadálymentesítése is.

A férőhelyek számát növelni szükséges, valamint a szobák és vizesblokkok elhelyezésének javításával úgy szükséges kialakítani, hogy az egyes épületekben el lehessen látni különböző nemű embereket is, így csökkenthető a várakozás és növelhető a férőhely kihasználtság. A családokat (jellemzően nőket) rendkívül igénybe veszi a tartós gondozással járó mentális, fizikai, anyagi megterhelés, melyek – mint ahogy azt a médiában is egyre többször olvashatjuk - gyakran vezetnek az ellátatlanságból, állami segítségnyújtás hiányából fakadó családi tragédiákhoz.

Jelzőrendszeres házi segítségnyújtás

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás igénybevétele a VIII. kerületben élő ellátottaknak térítésmentes. A rászorultságot a törvényben meghatározottak szerint vizsgálják. Szakmai kapcsolatot tartanak fenn a házi orvosokkal, az alapellátással és a szakrendelők tájékoztatása folyamatos.

A jelzőrendszeres házi segítségnyújtás iránti igényeket telefonon lehet jelezni az intézmény felé. Nincs adat arról, hányan veszik igénybe a kerületben jelenleg a párhuzamos ellátásnak számító gondosóra szolgáltatást, ugyanakkor számítani kell arra, hogy a jelzőrendszeres házi segítségnyújtásra, annak korszerűtlensége miatt (hagyományos telefonvonal szükséges hozzá, helyhez kötött) egyre kevesebb igény fog mutatkozni.

A „demensekért szolgáltatás” 2017

Az Ezüstoffnyó Gondozóház és a jelzőrendszeres házi segítségnyújtás integráltan részt vesz a Józsefváros Önkormányzat Képviselő-testülete által biztosított 'Speciális gondozást igénylők segítése' elnevezésű programban, mely a demencia kórképpel rendelkező személyek és hozzátartozóik életvitelének segítésére fókuszál.

A szolgáltatás keretén belül a demencia kórképpel diagnosztizált kerületi lakosok számára ingyenes karszalagot biztosít a szolgálat. A karszalagon egy telefonszám és egy kód van feltüntetve, amely vészhelyzet esetén segít a beteg azonosításában, biztonságba helyezésében. Az idős emberek részére szükség esetén a szociális segítségnyújtás biztosított.

Ez a szolgáltatás rendkívül alulhasznált, így a demens személyek és családjaik számára további segítő szolgáltatások létrehozása szükséges a következő években.

Idősbarát Önkormányzat

Józsefváros 2013-ban elnyerte az idősbarát önkormányzat címet. Sajnos ez a cím kiüresedett, sok éve nem működik az idősügyi tanács és a cím elnyerésekor bevezetett számos idősügyi rendelkezés a múlté.

Továbbra is működik a Józsefvárosi Egészségügyi Szolgálat által működtetett Szűrőszombat program, melyet nagy többségében a nyugdíjas korosztály látogat. Ennek keretében

negyedévente lehetőség van a prevenció és a diagnosztika érdekében ingyenesen különböző egészségügyi vizsgálatok elvégzésére előzetes bejelentkezés alapján.

Az önkormányzat fontosnak tartja, hogy az idősbárát cím ismét megtöltődjék tartalommal, ennek érdekében az időskorú lakosság körében igényfelmérést végez.

A tervek között szerepel az infokommunikációs akadálymentesítés, illetve olyan szolgáltatások bevezetése, melyek segítségével az idősek leküzdhetik a számítástechnika rohamos fejlődése által képződött akadályt.

Miután az idősek számára több civil és egyházi szervezet is nyújt szolgáltatásokat, rövid távon fontos feladatot az összefogott, koordinált információnyújtás megszervezése, mely alkalmazkodik az idősek igényeihez.

Célok

- Az idősek esetében az igény- és gondozási szükséglet felmérés nem történt meg. Szükség lenne egy idősügyi koncepciót megalapozó felmérésre, problématerkép elkészítésére az 55 feletti lakosság szükségleteiről, javaslatairól, szakemberek megkérdezésével.
- Az idősek egészségi állapota az életmódbeli problémák, szolgáltatás hiányok, a relatíve alacsony iskolai végzettség miatt romlik, ez korai gondozási szükséglet kialakulásához vezet. Nagyobb hangsúlyt szükséges helyezni a prevencióra, a szűrővizsgálatok népszerűsítésére, az Egészségtervben nagyobb figyelemmel kell lenni erre a korosztályra.
- Idősek mentális aktivitása ösztönzésre szorul (cél: magány, depresszió szorongás megelőzése). Nyugdíjas klubok, civil szervezetek bevonásával a meglévő szabadidős programok fenntartása és igény esetén még több közművelődési-, könyvtári program (pl. netrealók, horgoló és kötőklub, művészet- illetve irodalomterápiás foglalkozások, stb) szervezése szükséges.
- Az idősek fizikai aktivitását is növelni szükséges. Folytatni kell a már kialakult programokat (pl. Városi séták, gyaloglás) és még több programot érdemes kialakítani civil szervezetekkel (pl. gyaloglóklub, kisebb túrák, kertészkedés, uszodai programok).
- Az időskorú lakosság gondozási szükségletei nincsenek összhangban a rendelkezésre álló kapacitásokkal. A szociális szolgáltatások fejlesztése szükséges, különösen a házi segítségnyújtás, az átmeneti gondozóház kapacitásainak növelése. A családtagok tehermentesítése érdekében érdemes lenne kidolgozni egy demens nappali klub koncepcióját.
- Az időskori szegénység mérséklése érdekében felül kell vizsgálni az önkormányzat által biztosított szociális ellátások és egyes támogatások jogosultsági feltételeit a különösen veszélyeztetett, a megélhetési költségekhez viszonyítva továbbra is alacsony jövedelmű idős lakosság, illetve az egyedülálló idős emberek helyzetének figyelembevételével.

A gyerekek esélyegyenlősége

Helyzetkép

Az alacsonyabb társadalmi-gazdasági mutatók közé születő gyerekek esélyei sok esetben már fogantatásuktól kezdődően rosszabbak a társadalmi átlagnál: gondozatlan terhesség, kisebb születési testsúly, több koraszülött, gyakoribb fejlődésbeli lemaradás, és fokozatosan halmozódnak a későbbi életveszélyeket meghatározó hátrányok. A megtestesülő egyenlőtlenségek mellett elgondolkodtató, hogy a legtöbb mutatóban nem látszik semmiféle javulás az elmúlt húsz évben.²³

A legutóbbi időkben csökkent Magyarországon a gyermekszegénység általános mértéke, a gyerekes családok anyagi helyzete javult 2013 és 2017 között.²⁸ Bár csökkent a súlyos anyagi depriváltságban élő gyerekek aránya – 32 százalékról 15 százalékra –, ám ezzel az értékkel Magyarország továbbra is hátul kullog az unióban: a 28 tagország közül csak négyben rosszabb ez a mutató. A nélkülözési arány: 15,2% (EU: 6,4%), a három vagy annál több gyerekeseknél 22%. ez messze a legmagasabb ráta az Unióban (EU:6,7%).²⁴ A társadalom legszegényebb 30 százaléka neveli a magyar gyerekek több mint felét. 2013 és 2017 közt nőtt ugyan a foglalkoztatottság, a legszegényebb szülők viszont többnyire közfoglalkoztatottak. 2017-re ismét emelkedett, 125 ezer volt a legszegényebb gyerekek száma.

2023-ban az Európai Unióban csaknem 20 millió gyermeket fenyegetett a szegénység vagy a társadalmi kirekesztés, ami a 18 év alatti gyermekek 24,8%-át tette ki. Magyarország ebben a tekintetben a középmezőnyben helyezkedik el, ahol a gyermekek szegénységi aránya 5,2% volt, ami az egyik legalacsonyabb az EU-ban.

Gyerekes családok esetében a munkanélküliség és a munka elvesztése sokkal nagyobb hatást gyakorol a család pénzügyi helyzetére (különösen, ha a gyerekek egyszülős családban nőnek fel). A hozzáférést több ellátás esetében is korlátozták, és a pénzbeli támogatások összege 2010 óta vagy csökkent, vagy változatlan maradt.²⁵

2007 és 2017 között a csecsemőhalandóság 5,9 ezrelékről 3,6 ezrelékre esett vissza azonban 2023-ban ismét magasabb, 4,2 ezrelék volt, ami enyhe csökkenést jelent az előző évi 4,4 ezrelékhez képest. Ez az arány még mindig magasabb, mint az EU-átlag. Számos kutatás és tanulmány kimutatta, hogy szoros összefüggés van a szegénység, a gyermekhalandóság és a koraszülések között. A szegénységben élő családok gyakran nem férnek hozzá megfelelő egészségügyi ellátáshoz, ami növeli a koraszülések és a csecsemőhalandóság kockázatát. A megfelelő prenatális gondozás hiánya, a késői orvosi ellátás és az alultápláltság mind hozzájárulnak a koraszülések magas arányához. Ezen felül gyakran nem tudják biztosítani a megfelelő táplálkozást és életkörülményeket gyermekeik számára. Az alultápláltság és a rossz lakáskörülmények növelik a betegségek és a koraszülések kockázatát, ami hosszú távon növeli a gyermekhalandóságot is. Egy 2024-es tanulmány szerint a szegénységben élő családokban a koraszülések aránya jelentősen magasabb, mint a jobb anyagi helyzetben lévő családokban.

²³ Hajdú Tamás - Kertesi Gábor: Statisztikai jelentés a gyermekegészség állapotáról Magyarországon a 21. század második évtizedében

²⁴ A Gyerekesély Alapítvány összefoglalója Eurostat adatok alapján. Szerkesztette Bass László és Darvas Ágnes. 30 Szegénységi jelentés 2020 Magyarország -- Magyar Szegénységellenes Hálózat, Esély Labor Egyesület https://www.eapn.eu/wp-content/uploads/2020/09/EAPN-EAPN-Hungary-Poverty-Watch-2020_HU-4670.pdf

²⁵ Bass László: Gyerekes családok Magyarország válságövezeteiben (2014–2017). Civil jelentés a gyerekesélyekről, 2014–2017, GYERE, 2019.

Ez a kutatás a Boston University School of Public Health (BUSPH) által vezetett kutatás volt, amely a Massachusetts állambeli koraszülések és a szociális lehetőségek közötti összefüggéseket vizsgálta. A tanulmány megállapította, hogy a szegényebb, kevesebb lehetőségekkel rendelkező környékeken élő családokban a koraszülések aránya jelentősen magasabb. A kutatás szerint a szociális lehetőségek hiánya, mint például az oktatási, egészségügyi, környezeti és gazdasági erőforrásokhoz való hozzáférés hiánya, növeli a koraszülések kockázatát. A kutatás kimutatta, hogy a szegénységben élő anyák gyakrabban szenvednek alultápláltságtól és egészségügyi problémáktól, ami növeli a koraszülések kockázatát. Emellett a szegénységben élő gyermekek nagyobb valószínűséggel szenvednek krónikus betegségektől és egészségügyi problémáktól, ami szintén növeli a gyermekhalandóságot. A probléma megoldása érdekében átfogó és integrált megközelítésre van szükség, amely figyelembe veszi a különböző dimenziókat és azok kölcsönhatásait.

Magyarországon változatlanul nagyon magas (8,5 százalékos) a 2500 gramm alatti születési tömegű csecsemők aránya az európai átlaghoz képest. A gyermekeknek nyújtandó egészségügyi, oktatási, gyermekjóléti szolgáltatásokon most spórolva jóval nagyobb költséget kell majd fizetni a társadalomnak. A szegényebb gyerekek gyakran már a születésükkor hátrányba kerülnek: kisebb súllyal születnek, és többen koraszülöttek közülük, ami egész életükre kiható fejlődésbeli lemaradást okozhat. Az adatok alapján a szegény gyerekek fogai rosszabbak, ők maguk pedig gyakrabban betegek, emiatt kórházba is gyakrabban kerülnek.²⁶

Sok gyermek az alapvető szociális szolgáltatásokból sem részesül Magyarországon. 2016-ban két civil szervezet, A Város Mindenkié és az Utcajogász gyűjtött aláírásokat egy petícióhoz, amely megoldást követelt az érvényes lakcímmel nem rendelkező gyermekek megfelelő egészségügyi ellátásának problémájára. A Központi Elektronikus Szolgáltató Rendszer szerint 2015-ben országosan mintegy 4500 gyermek nem rendelkezett érvényes lakcímmel, így láthatatlanok voltak az ellátó rendszer számára.²⁷ Ugyanakkor 2016-ban az ombudsman felhívta a figyelmet arra, hogy mennyire túlterheltek a gyermekvédelmi hatóságok. 2018-ban három jelentés állapította meg, hogy 2016 óta semmiféle előrehaladás nem történt a személyzet hiányát és az aránytalan munkaterheket illetően.²⁸

Miközben a gyermekvédelmi törvény 7. §-a tiltja a családból való kiemelését pusztán anyagi indokok miatt, a gondoskodásba vett gyermekeknél minden harmadik esetben jelenik meg az okok között anyagi/lakhatási probléma.²⁹ Az állami gondoskodásba kerülő gyermekek száma korábban annak ellenére is folyamatosan nőtt, hogy a születésszám csökken. Néhány szakértő szerint ennek egyik oka a gyermekvédelmi alapellátás eszköztelensége.³⁰ 2024-ben ez a szám jelentősen csökkent, de ez sajnos éppen hogy nem javulást jelent, hanem a szakellátásban tapasztalható krónikus férőhelyhiánnyal hozható összefüggésbe.

Ma Magyarországon a legkisebb a társadalmi mobilitás az Európai Unióban -- az itt élő gyermekeknek van a legkisebb esélye arra, hogy a szüleik státuszához képest érdemben feljebb kerüljenek a társadalmi ranglétrán. Ezt nem utolsósorban az oktatási rendszer durva

²⁶ Hajdú Tamás-Kertesi Gábor: Statisztikai jelentés a gyermekegészség állapotáról Magyarországon a 21. század második évtizedében <https://kti.krtk.hu/wp-content/uploads/2021/02/CERSIEWP202108-1.pdf>

²⁷ Hintalovon Gyermekjogi jelentés 2016.

²⁸ Az AJB-807/2018., AJB-1441/2018. és AJB-488/2018 sz. ügye

²⁹ <https://www.ajbh.hu/-/eroforrasokat-a-megelozesre-es-az-alapellatasra-az-ombudsman-a-gyermekek-csaladbol-valo-elsodleges-en-anyagi-okbol-torteno-kiemelések-gyakorlatarol>

³⁰ Gyermekjogi Civil Koalíció: A gyermekjogok helyzete Magyarországon (2014-2019) https://childhub.org/sites/default/files/library/attachments/alternativ_jelentes.pdf

szelektivitása okozza – ahogy ezt az OECD PISA felmérései is igazolják.³¹ Minden tizedik, tanulmányait szakképzésben megkezdő fiatal végzettség nélkül hagyja el az iskolát.³²

Komoly gondot okoz a fiatalok között a dizájnerdrogok terjedése: használata a 14 éves vagy annál fiatalabb tanulók között is gyakori. (Erről bővebben ld. a szenvedélybetegekről szóló alfejezetet.)

Józsefvárosban összesen 8590 gyerek él, akik a népesség (64.258) 13 százalékát teszik ki. A kerület minden nyolcadik lakója 18 év alatti.

A táblázat adatai egyértelműen rámutatnak az országos szinten is megfigyelhető demográfiai folyamatra, miszerint a lakosság előregedése folyamatosan növekszik.

15. táblázat: Természetes szaporodás

Év	Az élve születések és halálozások különbözetének 1000 lakosra vetített száma (fő) (TS 032)
2018	-3,64
2019	-3,64
2020	-3,99
2021	-7,12
2022	-6,08
2023	-5,03

Forrás: TeIR, KSH-TSTAR

A gyermeket nevelő családok körében a legjellemzőbbek az egy gyermekes háztartások (67%), 25%-ot tesznek ki a két gyermekes és 8%-ot a 3 vagy többgyermekes családok. Nincs okunk feltételezni, hogy a kerületre általában jellemző, a budapesti átlagnál rosszabb szociális vagy egészségügyi mutatók, és kedvezőtlenebb életkörülmények: lakások állapota, vagy a zöldfelületek hiánya ne érvényesülnének a gyermekek életében is.

16. táblázat: Kerületi gyerekek száma

	0-3 év	4-6 év	7-14 év	15-18 év
Lakóhely	1808	1294	3532	1897
Tartózkodási hely	0	3	11	8
Település szintű	6	6	16	9
Összesen:	1814	1303	3559	1914
Mindösszesen:	8590			

Forrás: Önkormányzati adat 2025-es évre vonatkozóan

³¹ <https://www.oecd.org/pisa/>

³² Széll Krisztián – Nagy Ádám: Oktatási helyzetkép: iskolai életutak, tervek és lehetőségek In. Nagy Ádám (szerk.): Margón kívül – magyar ifjúságkutatás 2016. Excenter Kutatóközpont, Budapest. In: http://www.ifjusagugy.hu/kotetek/Margon_kivul_2016_web.pdf

A halmozottan hátrányos helyzetű 14 év alattiak száma 776-ra tehető, ami a teljes ilyen korú népesség 9,7%-a. A fogyatékkal élő fiatalok számára nincs kerületi adat, de a budapesti 8%-os arány alapján megbecsülhető, hogy az ő számuk a kerületben 760 körül, de mindenképpen 7-800 között lehet. A JSZSZGYK szakmai beszámolóiból tudjuk, hogy a veszélyeztetett kiskorúak száma 2019-ben 544, 2020-ban 503, 2021-ben 509 fő volt, majd 2022-ben 519 fő, 2023-ban pedig 519 fő. Ez az 519 gyermek összesen 315 családot jelent. A szakmai beszámolóiból az is látszik, hogy a főbb veszélyeztető körülmények -az előző évekhez hasonlóan- a tankötelezettség elmulasztása, nevelési, életviteli, lakhatási problémák, az elhanyagolás, illetve a bántalmazás.

A védelembe vett gyermekek száma az elmúlt évek során folyamatosan emelkedett, 2016 (301 fő) és 2019 (425 fő) között több mint 30%-kal. Ezt követően csökkenés tapasztalható, míg 2019-es adatokhoz képest 2023-ban 260 védelembe vett kiskorúról számolt be a kerületi család- és gyermekjóléti központ.

A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők száma 2022-ben 619 fő volt, majd 2023-ban ismét nagymértékű csökkenést mutatott ez a szám (607 fő), majd 2024-ben ismét csökkent 538 főre.

A rászorultság másik regisztrációs kategóriája a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma és aránya. Ezek összevetése az egyes óvodai és iskolai fokozatokban, a köztük megfigyelhető változások szintén azt mutatják, hogy vagy az adatgyűjtés szorul fejlesztésre, vagy az elérhető kedvezmények nem teszik érdekeltté a szülőket a nyilatkozat megtételében. (Azt nem feltételezzük, hogy a változások hátterében tömeges ki és beköltözés állna.) Az adatokból jól látszik, hogy a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek aránya az óvodákban még 5%, majd az iskolákban 11-17% között mozog.

17. táblázat: Hátrányos helyzetű, halmozottan hátrányos helyzetű és rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő gyerekek száma

	HH	HHH	RGYK
2020.	490	28	793
2021.	513	27	1028
2022.	295	41	619
2023.	295	45	607
2024.	322	34	538

Forrás: Önkormányzat saját adat

18. táblázat: A kerületben lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező HH vagy HHH gyermekek száma 1.

Időszak	Óvodás	Óvodás HH	Óvodás HHH	Alapfokú iskolás	Alapfokú iskolás HH	Alapfokú iskolás HHH
2025/01	56	50	6	214	194	20
2024/10	57	48	9	223	201	22
2024/01	62	51	11	227	202	25

Forrás: Oktatási Hivatal

19. táblázat: A kerületben lakóhellyel vagy tartózkodási hellyel rendelkező HH vagy HHH gyermekek száma 2.

Időszak	Középfokú iskolás	Középfokú HH	Középfokú HHH	Összes (óvoda, alapfokú iskolás, középfokú)	Összes (óvoda HH, alapfokú iskolás HH, középfokú HH)	Összes (óvoda HHH, alapfokú iskolás HHH, középfokú HHH)
2025/01	68	63	5	338	307	31
2024/10	60	56	4	340	305	35
2024/01	80	70	10	369	323	46

Forrás: Oktatási Hivatal

Szolgáltatások és ellátások

A gyermekek esélyegyenlősége kapcsán az egyik legfontosabb változás a Gyerekbárát Józsefváros program, azzal az ambícióval, hogy minden gyermek és fiatal olyan bánásmódban részesüljön a Józsefvárosban, ami tiszteletet, igazságosságot, és odafigyelést tükröz; minden gyermeknek és fiatalnak legyen lehetősége hallatni a hangját; minden gyermeknek és fiatalnak legyen hozzáférése a magas színvonalú szociális ellátáshoz; minden gyermek és fiatal biztonságos és tiszta környezetben nőhessen fel, és minden gyermeknek és fiatalnak legyen lehetősége a szabadidő, játék, közösségi élet számára biztosított magas színvonalú közterek használatára. Az intézkedések a közterek fejlesztésétől a gyermekek egészségének és biztonságérzetének javításán át a korai gyermekkori fejlesztésig és a döntéshozatalba való bevonásig terjednek. A kerület 2022 évben elfogadta a Gyermekvédelmi Irányelvet. Az irányelv célja, hogy javítsa a gyermekek életkörülményeit, és biztosítsa a gyermekek jogainak védelmét a kerületben. Az önkormányzat 2023-ban európai uniós forrást nyert a gyermekrésztétel erősítésére. A pályázat abban segíti a gyermekeket, hogy felnőtteként aktív állampolgárokká váljanak. Ennek érdekében felállítottuk a gyermek- és ifjúsági fórumokat, elindítottuk a gyermekrésztételi költségvetést, és létrehoztunk egy programot, melyben a kerületben élő, vagy a kerülethez kötődő gyermekek szabadidős, közösségépítő ötleteinek megvalósulását támogatjuk.

Az önkormányzat alapfeladatain túl is több esélyegyenlőségi karakterű, gyermekekre irányuló programot támogat: a felszálló ágba minden gyermek számára elérhetővé tett óvodai angol élménypedagógiától az óvodások úszásoktatásának, a gyerekek színházlátogatásának, kirándulásainak támogatásán keresztül a bölcsődei és óvodai, valamint játszótéri felújításokig, beruházásokig.

A Józsefvárosban, mint belső fővárosi kerületben értelemszerűen kevésbé tapasztalhatóak az országosan megfigyelhető szolgáltatási hiányok. A Józsefvárosi önkormányzat számos anyagi és természetbeni támogatást nyújt a rászorulóknak, kiemelten a gyermeket nevelő családoknak, valamint a pénzbeli támogatások átalakítására is sor került annak érdekében, hogy minél többen vehessék igénybe, minél több rászoruló hozzáférhessen. A pénzbeli támogatások átalakításához kapcsolódóan többlépcsős service design folyamatot folytattunk le a bevezetést megelőzően és követően, valamint az elmúlt év során folyamatosan monitoroztuk a megállapított és a kifizetett támogatásokat, valamint az elutasításokat, így a teljes 2024-es évre vonatkozóan rendelkezésre állnak adatok arról, hogyan oszlottak meg az

önkormányzat által nyújtott pénzbeli támogatások. A pénzbeli ellátások átalakításának koncepcióalkotásakor az alábbi indikátorokat figyelembe véve határoztuk meg a kerületi rászoruló háztartások körét.

20. táblázat: Indikátorok a rászoruló háztartások megállapítására

A kerületi rászoruló háztartások számának lehetséges indikátorai	Háztartások száma
Legfeljebb félkomfortos komfortfokozatú lakások száma (KSH)	3808
Legfeljebb 128 000 forint (ÖNYM 450%) háztartásjövedelemmel rendelkező háztartások (saját becslés, 2022)	1300
Legfeljebb 150 000 forint háztartásjövedelemmel rendelkező háztartások (saját becslés, 2022)	2537
Rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (RGYK) részesítettek száma (2022)	619
RGYK-hoz kapcsolódó hátrányos helyzetű vagy halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek száma (2022)	447
Ápolási díjban részesítettek (2022)	195
Rokkantsági járadékban részesítettek (2022)	171
Rokkantsági és rehabilitációs ellátásban részesítettek (2022)	1366
Gázban felhalmozott közműhátralék (Budapest Intézet, 2021)	1274

Ezek alapján akkor 2500-3500 háztartás közé becsültük a kerületben élő rászoruló háztartások számát.

2024-ben, az új támogatási rendszer első teljes évében 1640 személyt sikerült elérni, akiket átlagosan évi 200 ezer forinttal támogattunk.

Az elért személyekre vonatkozó megjegyzések:

- Ez hozzávetőlegesen 1500 háztartásnak felel meg, ami a döntően 2022-es adatok alapján becsült 2500-3000 háztartást változatlanul tekintve a rászoruló háztartások 50-60%-os elérését jelenti.
- Ez az arány 2022-ben 700 háztartás mellett még 23-28% volt.
- Azt, hogy az új támogatási rendszer továbbra is csak a becsült rászorultak felét éri el részben magyarázza, hogy sok érintett háztartás önkormányzati lakásban lakik, így ők szintén részesülnek önkormányzati támogatásban, azonban az nem jelentkezik a szociális rendszerben, hanem az alacsony lakbéreken keresztül érvényesül.
- Érzékeljük azt a jelenséget is, hogy az ügyintézés szembeni negatív prekonceptiók egy jelentős kör számára annyira erősek, hogy megélésük szerint nekik nem éri meg a támogatások igénylése. Tipikusan ilyen kört alkotnak azok a háztartások, ahol ez a prekonceptió az alacsony önkormányzati lakberekkel társul, ezért szándékaink szerint ennek a vélelemnek a felszámolását is elősegíti a lakbérrendszer átalakítása és ezzel párhuzamosan a lakhatási támogatás bővítése.

- Ugyancsak erre a vélelemre reagálva vezettük be az inflációs támogatást, hogy legyen egy könnyen igényelhető, a támogatás igénylés folyamatába vetett bizalmat helyreállító, így funkciójában az elérésnövelést szolgáló támogatási formája az Önkormányzatnak.

Az évi átlagos támogatásra vonatkozóan azt fontos megjegyezni, hogy a támogatási összegek nagy szórást mutatnak, a különböző hátralékkezelési támogatások keretében megítélt, illetve folyósított támogatások felfelé torzítják a fent említett átlagot.

További felmérést és szakmai tervezést igényel, hogy a TÁRKI egy interjúkutatása szerint³⁶ “a családsegítő, a gyermekvédelem és a védőnői szolgálat messze nem elégséges kapacitással és aktivitással vesz részt a leghátrányosabb helyzetű gyermekek problémáinak kezelésében.” A védőnői szolgálatból jelenleg egyetlen fő hiányzik, a gyermekvédelmi és családsegítő kapacitások szükséges továbbfejlesztése érdekében széleskörű szakmai párbeszédet kell kezdeményezni az érintettek között.

A védőnői szolgálat a Józsefvárosban a rendelkezésre álló státuszok csaknem teljes kapacitásán dolgozik, (a 18 státusból 17 van betöltve), mint más ágazatokban is (pl. A³⁶ Józsefváros lakosságának társadalmi helyzete és az önkormányzati intézményrendszer diagnózisa – komplex kutatás keretében 2021 június óvodapedagógusok esetében) az alacsony bérek miatt nehézséget okoz fiatal kollégákat toborozni. A kapacitások elegendőnek tűnnek a szakmai munkához, de érdemes mindezt abban a kontextusban vizsgálni, hogy a védőnői szolgáltatás – bár igénybevételenek lehetősége nem állandó lakhelyhez, de igény bejelentéshez kötött – így a leghátrányosabb helyzetűek, vagy magyarul nem beszélő, de a Józsefvárosban élő szülők gyermekeinek hozzáférése a szolgáltatásokhoz további intézkedések nélkül nem garantált. A szolgálat mind a gyermekorvosokkal, mind a gyermekjóléti szolgálattal közösen egy külön jelzőrendszert működtet ennek a problémának a kiküszöbölésére, mert volt már rá példa, hogy magyarul nem beszélő családoknál civil szervezetek segítségét is igénybe kellett venni

Ugyanakkor bizonyos ellátások átalakítása) a jelzések alapján csökkentette bizonyos ellátások igénybevétele (jellemzően az igénylőkre háruló nagyobb bürokratikus teher miatt (pl. a születési támogatás, vagy a gyermek-védőoltások támogatásának esetében). Fontos megjegyezni, hogy 2023. július 1-jén lépett életbe az a törvénymódosítás, amelynek értelmében a védőnők feletti munkáltatói jogokat többé nem az önkormányzatok gyakorolják. A védőnők a megyei irányító kórház alkalmazottai lettek, a hatósági felügyeletet a Nemzeti Népegészségügyi Központ, a szakmai irányítást pedig az Országos Kórházi Főigazgatóság látja el.

Intézményi ellátások

Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ (JSZSZGYK) FiDo Ifjúsági Központ

A FiDo Ifjúsági Központ a Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ (JSZSZGYK) egyik szakmai egysége, amely 2014 óta működik, alacsonyküszöbű ellátást nyújtva a környéken élő gyermekek, fiatalok számára. A központ célja, hogy a helyi gyermekek és fiatalok számára programokat, rendezvényeket és sportolási lehetőségeket biztosítson. Emellett játék- és sporteszközbérlési lehetőséget, szakköröket, foglalkozásokat (pl. pingpong, rajzsakkör, kézműveskedés, RAP stúdió), valamint közös tanulást és mentorálást is kínál.

Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ (JSZSZGYK) Gyermek Átmeneti Otthona (GYÁO)

A Gyermek Átmeneti Otthona (GYÁO) átmeneti gondozást nyújtó intézmény, amely a szociális és családi krízishelyzetek miatt otthontalanná vált gyermekek és számára biztosít ideiglenes elhelyezést. Az intézmény célja, hogy segítséget nyújtson a hátrányos helyzetű családoknak és gyermekeknek, valamint támogassa őket a krízishelyzetek kezelésében. A Gyermek Átmeneti Otthona 2002. óta nyújt otthont átmeneti jelleggel, a nélkülöző gyermekek és indokolt esetben édesanyjuk számára. Az otthonban dolgozó gyermekfelügyelők, nevelő és a családgondozó a kiskorúak (0-18 éves korig) gondozásában átmenetileg helyettesítik a törvényes képviselőt, teljes körű ellátás biztosítása mellett.

A bekerülést kiváltó okok, egyéni és sajátosak a gyermekek beköltözését követően, ennek megfelelően igyekszünk egyénre/családra szabottan kezelni az adott problémát és foglalkozni az egyes esetekkel.

Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ (JSZSZGYK) Családok Átmeneti Otthona (CsÁO)

A Családok Átmeneti Otthona 2018. január 01. napján nyílt meg Józsefvárosban. Elsődleges feladata a gyermekvédelmi törvény rendelkezése szerint, hogy segítséget nyújtson, és fogadja az életvezetési problémák, vagy más szociális és családi krízis miatt átmenetileg otthontalanná vált, hátrányos helyzetű józsefvárosi családokat, anyákat és gyermekeiket. Továbbá befogadja a védelmet kereső egyedülálló szülőket, várandós és bántalmazott, anyákat és gyermekeiket, illetve a szülészetről kikerülő anyát és gyermekét, valamint a várandós anyát, és annak kérelmére annak élettársát vagy férjét.

Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék

A gyermekek napközbeni ellátását a Józsefvárosi Önkormányzat fenntartásában működő Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék (JEB) 7 tagintézménye útján biztosítja ellátási kötelezettségének megfelelően (Gyvt. 94. § (3) bekezdés a pont).

A Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék (továbbiakban: JEB) hét telephelyen összesen 492 férőhelyen, 202 dolgozójával biztosítja a gyermekek nappali felügyeletét, gondozását, nevelését, napközbeni gyermekjóléti alapellátás keretében napos bölcsődei szolgáltatásként.

A férőhelyek és a bölcsődébe beíratott gyermekek számának összevetése azt mutatja, hogy a bölcsődei férőhelyek elegendőek jelenleg a Józsefvárosban.

21. táblázat: Bölcsődébe beíratott gyerekek száma

2024. február 28-ai adatok	felvehető létszám	felvett létszám
Mini-Manó Bölcsőde	75	73
Babóca Bölcsőde	75	51
Játékvár Bölcsőde	74	60
Gyermekkert Bölcsőde	72	48
Fecsegő-tipegő Bölcsőde	50	36
Tücsök-lak Bölcsőde	74	62
Katica Bölcsőde	72	47

ÖSSZESEN	492	377

Minden bölcsőde saját főzőkonyhával rendelkezik, az étlapok összeállítása a JEB alkalmazásában álló szakképzett vezető dietetikus, a bölcsődei gyermekorvos, az ételmezésvezetők és a bölcsődevezetők közös egyeztetésével történik.

A Tücsök-lak Bölcsőde tagintézmény biztosítja a sajátos nevelési igényű (SNI) gyermekek korai rehabilitációs és rehabilitációs célú nevelését és gondozását. 2024. évben 17 fő SNI- s gyermek nappali ellátását biztosították.

A Bölcsődék **feltöltöttsége 2024 évben átlag 77%-os** volt. Ez éves szinten átlag 377 fő beíratott gyermeket jelentett. A teljesült gondozási napokat figyelembe véve a kerületi bölcsődék 78%-os kihasználtsággal működtek. 2023. év folyamán a JEB bölcsődéiben a 492 (az SNI-s gyermekeket figyelembe véve 473) férőhelyen 593 fő gyermek rendelkezett bölcsődei jogviszonnyal, figyelembe véve az év során beíratott gyermekeket, a folyamatos jogviszonnyal rendelkező gyermekeket és a megszünt jogviszonyú gyermekeket.

A józsefvárosi bölcsődéket - a magas szakmai színvonal elismeréseként - több oktatási intézmény is választotta gyakorlati helyszínéül, pl. ELTE-TOK kisgyermeknevelő hallgatói, Apor Vilmos Katolikus Főiskola hallgatói. Rendszeresen látogatnak az intézményekbe a SOTE dietetikus és védőnő hallgatói.

A JEB Bölcsődéiben minden gyermek családi légkörben, saját képességei szerint fejlődhet, megtapasztalhatja a szabad játék örömét, élmény és fantázia világa gazdagodhat.

A közös élmények hozzájárulnak a gyermekek egészséges fejlődéséhez, a családi nevelés segítéséhez. Megteremtik az egyes ünnepek hangulatát, melyekkel élményekhez juttatják a gyermekeket és szülőket. A mindennapi életüket is igyekeznek színesebbé, gazdagabbá tenni a néphagyományok ápolásával, régi népszokások megismertetésével.

A bölcsődei ellátás térítési díjának mértékét a fenntartó Képviselő-testületének 56/2017. (XII. 20.) önkormányzati rendelete (a továbbiakban: ÖR) szabályozza. A térítési díj megfizetéséhez a szülők kedvezményeket vehetnek igénybe.

- A rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben (RGYK) részesülő családok mentesülnek az étkezési díj és a gondozási díj fizetése alól. Számukra a bölcsődei ellátás térítésmentes.
- A három vagy több gyermeket nevelő családok mentesülnek az étkezési díj és a gondozási díj fizetése alól. Számukra a bölcsődei ellátás térítésmentes.
- Az étkezési díj fizetése alól mentesülnek a tartósan beteg vagy fogyatékos gyermeket nevelő családok. Számukra a bölcsődei étkezés térítésmentes.
- A gondozási díj fizetése alól a bölcsődei ellátásban résztvevő tartósan beteg vagy fogyatékos gyermek jogán mentesül a szülő.
- Azok a családok, amelyekben a szülő nyilatkozata alapján az egy főre jutó havi jövedelem összege nem haladja meg a kötelező legkisebb munkabér személyi jövedelemadóval, munkavállalói, egészségbiztosítási és nyugdíjjáradékkal csökkentett összegének 130%-át, mentesülnek az étkezési díj fizetése alól.

A gondozás térítési díjának értékhatára utoljára 2023. szeptember 01. napján módosult, mely szerint 130.000,- Ft egy főre jutó jövedelemhatárig, egyedülálló szülő esetében 150.000,- Ft/fő összegig a gondozás térítési díj mentes. E jövedelemhatár felett sávosan került

meghatározásra a fizetendő térítési díjak mértéke.

A JEB az alapellátáson túl szolgáltatásként egyéb gyermeknevelést segítő szolgáltatásokkal is segíti a családokat.

Térítésmentesen:

- egyéb gyermeknevelést segítő szolgáltatás: játszóház, családi délután

Játszóház, családi délutánok keretében lehetőségük van a szülőknek a bölcsődei étellel való ismerkedésre, a nagyobb gyermekeknek kreatív foglalkozásokon való részvételre, illetve mozgásfejlesztő játékok kipróbálására az apróbb gyermekek részére.

- fejlesztő eszközök, alapvető gyermekgondozási eszközök kölcsönzése

A hátrányos helyzetű, kisgyermeket nevelő családok közvetlenül, vagy a családgondozójuk, otthoni kisgyermeknevelőjük segítségével kérve fordulhatnak az intézményhez, hogy a gyermek gondozásához szükséges eszközöket térítésmentesen kölcsönözhessek.

- prevenciók fejlesztő programok

A kisgyermek fejlődésmenete különböző. A gyermek első három éve, amikor a járás, beszéd, gondolkodás kialakul, nagy fontossággal bír. A nem megfelelő fejlődés következtében a kisgyermek a későbbiekben beilleszkedési, tanulási zavarokkal küzdhetnek. Különböző fejlesztő tevékenységekkel, prevenciók céllal segíthető a gyermekek átlagos fejlődésmenete. A prevenciók fejlesztő programok előre meghatározott időszakokban a JEB szakmai szervezeti egységeiben működtek.

- pszichológus tanácsadás

A pszichológus munkájával támogatja mind a bölcsődébe járó családokat, mind a bölcsődében dolgozó szakembereket. Családok támogatása egyéni és csoportos tanácsadás, a bölcsődei dolgozók segítése személyiségfejlesztő és esetmegbeszélő csoportok formájában történik.

- integrált szülő- csecsemő/kisgyermek konzultáció, tanácsadás

A szolgáltatás a Mini-Manó Bölcsődében vehető igénybe. A konzulens segíti a szülők és a gyermek közötti kisiklások mielőbbi korrigálását, annak érdekében, hogy a gyermek kötődési mintája a biztos kötődés felé mutasson, a gyermek személyiségfejlődése normál úton haladjon, ezáltal egyénisége kiteljesedjen.

- gyógypedagógiai és korai fejlesztés

2024. májusától már 3 fő gyógypedagógus látja el a gyógypedagógiai és korai fejlesztést. A kisgyermek ellátásában fontos feladatunk a normál fejlődésmenettől való eltérés korai felismerése, fejlődési ütem korai szűrése, a hátrányok és következményeik enyhítésére való törekvés, mely egyértelműen a esélynövelést segíti elő.

- otthoni gyermekgondozás

Az otthoni gyermekgondozás alapvető célja, hogy a dolgozó vagy magára maradt szülőt segítse a gyermek otthoni felügyelete, gondozása biztosításával. A családban élő hat éves kor alatti gyermekeket érintő ellátási forma, a gondozás a család otthonában kerül biztosításra a gyermek törvényes képviselőjével kötött írásos megállapodás alapján. A gyermekkel a kisgyermeknevelő egyedül nem maradhat a lakásban. A szolgáltatás gyakorisága és időtartama a család igényeitől függő, a szülő munkarendjéhez igazodó. Otthoni gyermekgondozás szolgáltatást a hét mindennapján, szükség szerint biztosítunk.

- Biztos Kezdet Gyerekház (bővebben lásd lejjebb)

Térítési díj ellenében:

- Időszakos gyermekfelügyelet (a felmerülő igényeknek megfelelően mind a hét bölcsődében)

A szülő elfoglaltságának idejére, néhány órára kérheti gyermeke felügyeletét a bölcsőde nyitvatartási idejében. 2022 évben 7818 órában, 2023 évben 5128 órában vették igénybe a családok.

Biztos Kezdet Gyerekház

A Biztos Kezdet Gyerekház az országban az elsők között, Budapesten elsőként kezdte meg működését Józsefvárosban. Biztos Kezdet Gyerekház gyermekjóléti alapellátás, azon belül is a gyermekek esélynövelő szolgáltatás, amely bizonyítottan növeli a gyermekek esélyét egy sikeresebb jövőre. A Gyerekház, Józsefváros Magdolna negyedében, a Szigetvári utca 1. szám alatt található. 2009 óta várja a VIII. kerületben élő (0-3 éves korú) kisgyermekes családokat. Elsősorban a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, hátrányos helyzetű, vagy halmozottan hátrányos helyzetű óvodáskort még el nem ért gyermekek egészséges fejlődéséhez biztosítja a képesség-kibontakoztató foglalkozást, állapotfelmérést, fejlesztést a szülőknek, elsősorban az anyukáknak a gyermekkel együtt történő részvételével. A Biztos Kezdet Gyerekház alapterülete 2019. decemberben bővült, új, tágas konyhát, dolgozói öltözőt, vizes blokkot, zárható irodát, tárolót, valamint nagyobb játszósobát nyertek a működéshez, 2024.-től pedig a Koszorú utca 15. szám alatti játszudvarral is bővült a közösségi területek száma. Az igénybe vevő családok nagy része nehéz anyagi körülmények között él, alacsony jövedelemmel és nem megfelelő lakáskörülményekkel rendelkezik. 2024. évben 36 fő gyermek látogatta rendszeresen a Gyerekházat és vette igénybe a szolgáltatásokat. A rendszeresen bejáró gyermekek közül 14 fő gyermek a VIII. kerület valamely szegregátumában vagy szegregációval veszélyeztetett területén él életvitelszerűen. A rendszeresen bejáró gyermekek közül 15 fő gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, további 7 fő gyermek családja alacsony jövedelmű és/vagy gyermekjóléti alapellátásban részesül és/vagy eltérő fejlődésű gyermeket nevel.

Gyerekház által nyújtott szolgáltatások, foglalkozások: csoportos foglalkozások, fejlesztő programok, gyógypedagógusi, pszichológusi, mentálhigiénés tanácsadás, mozgásfejlesztő foglalkozások, napi egyszeri kísértkeztetés biztosítása a gyermekek számára, mondókázás, éneklés, JEB művészeti munkatársa által nyújtott foglalkozás, Ringató, közösségi programok, nyári családi tábor, tanácsadás, ügyintézésben való segítségnyújtás, mosási és szárítási szolgáltatás.

Józsefváros ma is sokféle szolgáltatást és intézményes ellátást nyújt a rászorulóknak, folyamatos kihívás azonban a célcsoport nagyobb mértékű bevonása. A gyermekeknek intézményes ellátást és szolgáltatásokat nyújtó intézmények nagyobb láthatósága, promóciója a rászoruló és potenciális igénybe vevők körében kiemelt feladat. A szolgáltatások továbbfejlesztése, és a velük kapcsolatos közérdekű kommunikáció tervezése érdekében további felmérések és adatfeldolgozások szükségesek.

Fókusz Közösségi Tér

A közösségi tér egyik legfontosabb célja, hogy lehetőséget biztosítson a kerületben élő 0-3 éves korú gyermeket nevelő édesanyúknak, hogy saját, támogató közösséget alakítsanak ki, problémáikra közösen találhassanak megoldást. Fontos részei a programoknak a

gyermekvállalással és gyermekneveléssel kapcsolatos kérdéskörök, a család-karrier egyensúlyának megtalálása, a munkába állás idejének, módjának kérdései, az álláskeresés, az önismeret fejlesztése, a lelki segítségnyújtás, a szülők mentális jóllétének támogatása és különféle szabadidős tevékenységek, valamint a gyermekek szocializációjának segítése. A tér biztosít a gyerekek számára is foglalkozásokat (pl. ringató, állapotfelmérés, baba-mama foglalkozás) és gyermekfelügyeletet is. A teret átlagosan napi 12-14 család veszi igénybe a tér befogadó kapacitásának maximális kihasználásával.

Gyermekorvosi szolgáltatások, szűrőprogramok

A kerületben a gyermekorvosi ellátottság jónak mondható, a szakorvosi, diagnosztikai egyéb hozzáférést pedig (nem utolsó sorban a Heim Pál kórház közelsége, és a velük kialakított jó kapcsolat miatt megfelelőnek érzik az általunk megkérdezett gyermekorvosok.

Mint más szolgáltatások esetében, ezen a területen is a lakcímek bizonytalansága az egyik legnagyobb aggodalomra okot adó jelenség. az albérletben lakó legszegényebbek esetében a főbérletlő gyakran nem járul hozzá, hogy a lakói bejelentkezzenek, nagyon nehéz követni a gyermekek útját, adott esetben azt, hogy megkapták-e a szükséges kezeléseket. Ebből a szempontból, és a gyermeknek nyújtott további szolgáltatások szempontjából is fontosnak tartanak a gyermekorvosok a védőnői szolgálattal és a gyermekjóléti szolgálattal való szorosabb együttműködést.

Bár tömegesen nem tapasztalják, hogy korrekciós eszközökhöz (pl. szemüveg, hallókészülék) ne jutnának hozzá gyermekek a család szegénysége miatt, egy ilyen eshetőségre választ adhatna egy józsefvárosi keret megnyitása.

Az Új Start alapítvány 2018 óta működik együtt a JSZSZGYK-val és a Józsefvárosi Óvodákkal. Az együttműködés keretében ingyen szemüveget biztosít a rászorulóknak. A program fontos segítség abban, hogy egyetlen gyermek se nélkülözze a fontos korrekciós eszközöket anyagi okok miatt.

Józsefvárosi óvodafejlesztés

Az önkormányzat fenntartásában működő Józsefvárosi Óvodák biztosítja a kerületben élő családok óvodáskorú gyermekeinek intézményes ellátását. Mind a tizenegy tagóvoda az Óvodai nevelés országos alapprogramjára épített program szerint dolgozik, kiemelve azokat a sajátos célokat és feladatokat, amelyekre az adott tagintézményben--az oda járó gyermekek igényei alapján--nagyobb hangsúlyt fektetnek.

A kerület az általános elvonások ellenére is költségvetési prioritásként kezeli az óvodák tárgyi és személyi fejlesztését. A minőségi szakember-gárda toborzása és megtartása érdekében például bérpótlékot nyújt kerületi óvodákban dolgozóknak.

2020-ban egyedülálló lehetőség nyílt Józsefváros számára, hogy az óvodafejlesztési, esélyegyenlőségi terveit ténylegesen meg is valósítsa. Az Európai Bizottság támogatásával a Rosa Parks Alapítvány és a Partners Hungary Alapítvány partnerségével egy olyan befogadó intézményrendszer kialakítása történt meg, amely támogatja az összes gyermek fejlődését, és kompenzálja a társadalmi hátrányokat. Fontos célkitűzés, a romák és a hátrányos helyzetű gyermekek szegregációjának csökkentése az önkormányzati óvodákban, és olyan programok indítása, amelyek révén a kerület óvodáiból akkor még más kerületek óvodáiba járó gyermekek itt tarthatók lesznek.

A Befogadó óvodák projekt keretében inkluzív intézményfejlesztés valósult meg az önkormányzat óvodáiban. Ennek részeként az óvodapedagógusok mentorálást kapnak, és az óvodai szolgáltatások olyan innovatív programokkal bővülnek, amelyek országosan is egyedülállóak (bűvészprogram, minden óvodában elérhető angol élménypedagógiai program stb.). Az óvodák meglévő erősségeire építve kialakultak a tagóvdai egyéni arculatok, amelyek széles körben nyújtottak lehetőséget a gyermekeik fejlődéséhez legjobban illeszkedő fejlődési lehetőséget kereső középosztálybeli és hátrányos helyzetű szülőknek egyaránt.

Zsendülő Tanoda és Padtárs Mentorprogram

A JKN által működtetett Zsendülő Tanoda 30 gyerek számára nyújt szolgáltatást, közülük 20-25 fő naponta látogatja a tanodát. A szolgáltatás fő célcsoportját a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülő, hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetű, általános iskolai és középfokú tanulmányaikat folytató gyermekek képezik. Az előírások szerint a szolgáltatást igénybe vevő gyermekek 75%-a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül, a maradék 25 % többnyire menekült, illetve bevándorló családok gyermekei. Kihasználsága maximális. A Tanodában általános- és középiskolás tanulók egyéni, illetve csoportos fejlesztő foglalkozásokon, kulturális-, sport- és szabadidős programokon vesznek részt, családjaik egyéni családgondozásban részesülnek. Lehetőséget kapnak képességeik, tehetségük kibontakoztatásában. Szolgáltatások:

- Tantárgyi segítségnyújtás és felzárkóztatás
- Kisétkeztetés(uzsonna)napi szinten, táborok, kirándulások alkalmával egész napos étkeztetés, alkalmanként élelmiszeradományok a családok számára
- Tanszer adományok
- A szabadidő hasznos eltöltését szolgáló programok
- Kirándulások, táborozás, színházlátogatás
- Családi, közösségi és sport rendezvények További együttműködések

A tanoda mellett a Kesztyűgyár Közösségi Ház mentorprogramot is működtet, ahol éves szinten 100 fő fölötti az időszakosan beiratkozók száma – ők elsősorban felvételi, osztályozó, érettségi és pótvizsgákra kapnak felkészítést. A programban óraadó és önkéntes mentortanárok egyéni tantárgyi korrepetálást és mentorálást biztosítanak a diákok számára. A szolgáltatást díjmentesen biztosítja a közösségi ház, az igénybevevő családok számára, akik feltehetőleg nem tudják a magántanár szolgáltatást megfizetni. Gyermekeik így esélyt kapnak az iskolai hátrányok leküzdésére.

Az Önkormányzat a kerületi gyermekek esélyeinek növelése érdekében együttműködik más szervezetekkel is, így például a *Rosa Parks Alapítvány* Láthatatlan Tanodájával, a Romano Kher Fővárosi Roma Művelődési Házzal az általa működtetett tanodai jellegű szolgáltatás tekintetében. Egyeztetések folynak az E-tanoda Programmal, amelyet a 21. Századi Pedagógiáért Alapítvány működtet. A program célja, hogy hátrányos helyzetű fiatalok számára biztosítson személyre szabott támogatást online mentorálás, digitális tananyagok és kortárs mentorálás révén. A tanodák által elért gyermekek száma azonban messze elmarad a valós szükségletektől.

Iskolai előmenetel, lemorzsolódás

A józsefvárosi gyerekek körében magas az iskolai lemorzsolódás. a kompetencia-méréseken – bár nagy szórással –, de gyakran az országos átlag alatt szerepelnek. a kerületi oktatási-nevelési intézményekből való elvándorlás és ezzel együtt a szegregáció spontán kialakulásának kockázata szintén magas.

2024-ben több, mint 140 iskolában indult komplex kivizsgálás a nagyszámú iskolai lemorzsolódás és a gyenge kompetenciamérési eredmények miatt az egész országban.

A KSH legfrissebb oktatási jelentése alapján a korai iskolaelhagyók aránya Magyarországon 2023-ban 11,6% volt. Ez az arány azokra a 18-24 éves fiatalokra vonatkozik, akik legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkeznek és nem vesznek részt semmilyen képzésben. Ez az érték az Európai Unióban a negyedik legmagasabb. A lemorzsolódás fő okai közé tartoznak az iskolai kudarcok, a tanulási nehézségek, a magatartásbeli problémák, valamint a szülői támogatás hiánya. A lemorzsolódás csökkentése érdekében fontos a korai beavatkozás, a tanulók támogatása és a családok bevonása az oktatási folyamatba. Az iskolák szerepe is kiemelkedő, hiszen a befogadó és támogató környezet, valamint a jól felkészült pedagógusok jelentős hatással lehetnek a tanulók iskolai sikerességére

Az alábbi táblázat a BPTK fenntartásában lévő intézmények lemorzsolódási arányait mutatja be a 2021/2022-es és a 2022/2023-as tanévekben.

22. táblázat: Lemorzsolódás, korai iskolaelhagyás (ESL)

Intézmény neve	Tanulólét-szám (fő)		Bukásra álló tanulók száma (fő)		Bukásra álló tanulók aránya (%)		ESL veszélyeztetett tanulók aránya (%)				Igazolt mulasztás átlag (óra/fő)		Igazolatlan mulasztás átlag (óra/fő)	
							közepes		magas					
	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23	2021/22	2022/23
Budapest VIII. Kerületi Németh László Általános Iskola	255	251	52	54	20	22	9,2	9,6	38,2	29,7	156	135	69	56
Deák Diák Ének-zenei Általános Iskola és Gimnázium (Székhely)	347	482	42	125	12	26	8,1	10,2	44,3	30,7	165	130	22	40
Deák Diák Ének-zenei Általános Iskola és Gimnázium Bauer Sándor Utcai	116	69	68	65	30	36	19,5	17,9	50,8	40	76	79	57	39

Tagintézménye ³³														
Losonci Téri Általános Iskola	392	363	127	120	32	33	9,9	9,4	38,6	35,8	152	135	13	29
Molnár Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskola VIII.	471	470	72	73	15	16	5,3	7	25,7	20,2	154	135	11	8
Vajda Péter Ének-zenei Általános és Sportiskola	343	358	70	70	20	20	9,9	9,5	20,8	20,7	114	114	15	18

Józsefváros Önkormányzata 2020 óta dolgozik az „igazságos iskola” közpolitikai programcsomagon, mely tényekre, adatokra, alapozva avatkozik be a 3–6 éves – óvodai – korosztály esetében fenntartóként közvetlenül, míg a 6–18 éves korosztály esetében elsősorban a Tankerület (Klebelsberg Központ, Belső-Pesti Tankerület) partnereként közvetve, de a tanodák támogatásával és egyéb módokon közvetlenül is. Mindezt azzal a céllal, hogy javuljon a józsefvárosi gyerekek iskolai teljesítménye, javuljanak továbbtanulási mutatóik, kerüljenek többen az érettségit adó középiskolai képzésbe, csökkenjen a szociális hátrányból fakadó lemaradásuk, lemorzsolódásuk, és általában az oktatási (óvodai, iskola, középiskola) szegregáció. Az „igazságos iskola” program célja tehát az, hogy hozzájáruljunk a különböző háttérű gyerekek minőségi oktatáshoz való hozzáférésehez, sikeres integrációjához, inklúziójához.

A Belső-Pesti Tankerület és a Józsefvárosi Önkormányzat együttműködési megállapodást is kötött a 2024/2025-ös tanévre, amely mindkét részről túlmutat a kötelező együttműködés keretein. A Józsefvárosi Önkormányzat intézményein keresztül minden tankerületi iskolában szervezi az iskolai étkeztetést, biztosít iskolai szociális segítőt, akik a gyerekek fejlődését támogatják és segítenek az egyéni problémáik megoldásában, de szükség esetén csoportos foglalkozásokat is tartanak és a pedagógusoknak is nyújtanak szakmai segítséget. Szintén az önkormányzat biztosítja az iskola-egészségügyi ellátást is a védőnőknél és az iskolaorvosokon keresztül, valamint szervez sportlehetőségeket, erdei iskolákat, a nyári táborozást és a nyári napközis tábort is a kerületi iskolásoknak. Ezen túl az Önkormányzat különböző támogatásokat nyújt a pedagógusoknak és az iskoláknak is, pl. hűségjutalom, magyar mint idegen nyelv oktatás, helytörténeti és egyéb múzeumpedagógiai programok, valamint ebben az évben sporteszközöket vásároltak és egészséghetet is szerveznek önkormányzati támogatásból a kerületi iskolák.

A korábbi - a jelentős részben az oktatási mozgalomban résztvevő tanárok kirúgása miatti - hűvös viszony után 2024 óta az önkormányzat vezetése havi-kéthavi rendszerességgel egyeztet személyesen a Tankerület vezetésével a kerületi iskolákat és iskolásokat érintő

³³ 2022. szeptember 1-jétől Deák Diák Ének-zenei Általános Iskola és Gimnázium Bauer Sándor Utcai Tagintézménye

kérdésekről, ami nagyon hasznosnak bizonyul. A Józsefvárosi Önkormányzat számára kiemelt téma az esélyegyenlőség, a mindenki számára elérhető minőségi oktatás és a deszegregációs törekvések támogatása, amely a Tankerület számára is fontos (erre egy bírósági ítélet is kötelezi őket), de egyelőre ezen a területen az elérhető adatok nem mutatnak érdemi fejlődést, ezért itt bizonyos kerületi iskolák esetében mindenképpen még nagyobb aktivitásra és elköteleződésre van szükség a Tankerület részéről is.

Üdültetés

A Józsefvárosi Önkormányzat a JKN Zrt-n keresztül nyújt üdülési lehetőséget a kerületi fiataloknak a Magyararkúti táborban erdei és nyári táborozás, valamint a káptalafüredi strandon nyári táborozás formájában. Ezen kívül nyáron 8 héten keresztül nyári napközis tábort is szervez a Kesztyűgyár Közösségi Ház. Mindegyik táborozási lehetőség rendkívül kedvezményes a kerületi hátrányos helyzetű gyerekeknek. Magyararkúton évente kb. 600, a káptalanfüredi táborba évente kb. 120 gyerek jut el, míg a Kesztyűgyár nyári napközis táborában átlagosan 80-100 gyerek fordul meg hetente. A nyári napközis tábor az Önkormányzat Gyermekvédelmi törvényben meghatározott kötelező feladatai közé tartozik és az általános iskolás korú gyermekek napközbeni ellátást biztosítja a nyári iskolai szünetben. A tábort minden józsefvárosi gyermek igénybe veheti nagyon alacsony étkezési hozzájárulás fejében, vagy akár ingyenesen. A jól felkészített tábori személyzetnek és a változatos, magas színvonalú programoknak köszönhetően segíti a hátrányos helyzetű gyermekek társadalmi integrációját, kulturális esélyegyenlőségét.

Pénzügyi támogatások

Az önkormányzat pénzbeli támogatásokat is nyújt a hátrányos helyzetű gyerekeknek és fiataloknak.

Bursa Hungarica ösztöndíj

Józsefvárosban 2024-ben 40 diák részesült Bursa Hungarica ösztöndíjban. Ebből 37 diák 10*25.000.-Ft-ot kapott, 3 diák pedig 5*25.000.-Ft-ot. 2025-ben 46 diák fog részesülni az ösztöndíjban, ebből 37-en 10*35.000.-Ft-ot, 3-an 10*15.000.-Ft-ot, 6-an 5*35.000.-Ft-ot3 diák pedig 5*25.000.-Ft fognak kapni

Művészeti Ösztöndíjprogram - Alkotói támogatás - a roma kultúrát reprezentáló alkotó és előadó-művészeti tevékenységek támogatása

Józsefváros képviselő-testülete (a továbbiakban: Alapító) 1992-ben alapította a Karácsony Sándor Közalapítvány a Józsefvárosért (a továbbiakban: KSKA vagy Közalapítvány) nevű szervezetet. Az Alapító az alapítványi célokat a névadó kiemelkedő pedagógiai munkásságára emlékezve fogalmazta meg, melynek fő pillére a kerületben élő gyermekek, fiatalok harmonikus személyiségformálásában való aktív, támogató közreműködés. A korszerű művészeti (zene, irodalom, képzőművészet), nyelvi, esztétikai, környezetvédelmi nevelés-oktatás támogatása, a kreativitásra és az egészséges életmódra ösztönzés. A józsefvárosi gyermekek-fiatalok színházi életre nevelése, a nemzetiségi kultúra terjesztése, a szociális és egészségügyi ellátás valamint a nagycsaládok és a tehetséges diákok támogatása, kísérleti programok beindítása is a célok között szerepel.

Az Alapító 2016-ban és 2020-ban újragondolta a Közalapítvány tevékenységét, mindkét alkalommal új kuratórium kezdett hozzá a célok megvalósításához. A Közalapítvány legfőbb támogatója az Alapító, támogatása ad lehetőséget pályázatok kiírására, programok felkarolására.

A Közalapítvány bármely cél szerinti juttatását pályázati program keretében nyújtja. A pályázati programok a Közalapítvány Alapító Okiratban meghatározott célok valamelyike mentén kerülnek kiírásra. A pályázati kiírások során olyan saját, vagy az Alapítóval egyeztetett támogatási kiírások kerülnek tervezésre, amelyek a kerületben élő lakosok vagy közösségek identitásának megerősítését célozzák, együttműködési készségeik és lehetőségeik bővülését mozdítják elő. A támogatottak köre: magánszemélyek valamint intézmények és nonprofit/civil szervezetek, amelyek tevékenységüket Budapest Főváros VIII. kerületben, a kerület lakossága érdekében fejtik ki.

A Közalapítvány 2022-ben indította útra Művészeti Ösztöndíj Programját, melynek névadója Balogh „Paci” Lajos elhunyt önkormányzati képviselő. 2024-től két korcsoportban lehet a roma kultúrát reprezentáló alkotó és előadóművészeti pályázatot benyújtani:

- A fiatalok 10-30 év három kategóriában pályázhatnak: zeneművészet, képzőművészet és vizuális művészetek, valamint irodalom és előadóművészetek. A támogatottak munkáját egy tanéven keresztül tapasztalt mentor segíti a havi támogatáson kívül (adómentes).
- A felnőttek, 30 év felett konkrét művészeti programokkal, projektekkel pályázhatnak, amelyek létrehozásához havonta adómentes támogatást nyújt a Közalapítvány. Az elkészült művészeti produkciók gazdagítják Józsefváros kulturális életét, jelenkori társadalmi és művészeti kihívásokra reflektálnak, hatásukat elsősorban a VIII. kerület közösségére nézve fejtik ki.

Gyermekgondozáshoz igénybe vehető és fiataloknak járó támogatások

Az Önkormányzat a 14 és 18 év közötti fiatalok számára éves *utazási bérletet* biztosít. A támogatást igénybe vehetik az igénylés évében a 18. életévüket betöltő, de általános vagy középiskola nappali tagozatán tanuló fiatalok is.

A gyermeküket a körzetének megfelelő óvodába járató szülők támogatására az Önkormányzat éves utazási bérletet biztosít azoknak, akik alacsonyabb jövedelmű családban élnek, és a körzetes óvoda 1200 méternél távolabb esik az életvitelszerű tartózkodási helyétől. Az Önkormányzat átfogó óvodafejlesztési programja keretében 2022-ben módosította az óvodai felvételi körzeteket. Ennek következtében előfordulhat, hogy egy távolabbi óvodába kell járnia annak, aki a körzetének megfelelő óvodába iratja be a gyermekét.

Egyszeri, 15 ezer forint értékű *iskolakezdési támogatás* jár minden, az általános iskola első osztályát első alkalommal megkezdő, valamint a támogatás megállapításának évében 15. életévét betöltő kerületi gyermek családjának. Az egyszeri iskolakezdési támogatás minden, az általános iskola első osztályát első alkalommal megkezdő gyermek családjának jár. A támogatásra minden, a nyolcadik kerületben élő első és 15 éves családja jogosult, jövedelemtől függetlenül.

A *Biztos Kezdet Gyerekházba* rendszeresen járó alacsony jövedelmű családoknak havi 5 ezer forint támogatás jár Józsefvárosban.

Bölcsődétetési támogatás jár azoknak az alacsony jövedelmű családoknak, akiknek kisgyermekük kerületi bölcsődébe jár. A támogatás összege a bölcsődei díjak átvállalásán felül évi 60 ezer forint.

Az Önkormányzat szeretné támogatni a nevelésbe vett gyerekek családjukkal való kapcsolattartását, családjukba való visszatérését. A *kapcsolattartási támogatáson* keresztül a gyámhatósági határozattal nevelésbe vett vagy ideiglenes hatállyal elhelyezett gyermek kapcsolattartásra jogosult szülője részesülhet havi támogatásban. Az alacsony jövedelmű családból nevelésbe vett gyerekek családjukkal való kapcsolattartását és családjukba való visszatérését az Önkormányzat kéthavonta 20 ezer forinttal támogatja.

A gyermek születését követő 6 hónapon belül 15 ezer forint összegű *születési támogatást* is ad az Önkormányzat. A születési támogatás azoknak a családoknak jár, akiknek az egy fogyasztási egységre jutó havi jövedelme maximum 185 ezer forint. Ebben az esetben nem szükséges a jövedelmet tételesen igazolni, elég egy nyilatkozat a család összes jövedelméről.

Gyermekenként napi *egyszeri melegétel-ellátás* jár az évközi és nyári tanítási szünetek alatt annak a gyermekes családnak, akinek a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményhez kapcsolódóan hátrányos helyzet vagy halmozottan hátrányos helyzet is megállapításra került.

A *táboroztatási támogatással* a kerületi rászoruló családok gyermekeinek nyári táboroztatási költségeit csökkenteni az Önkormányzat. A támogatás a Józsefvárosban működő oktatási-nevelési intézmény, az Önkormányzat fenntartásában lévő gyermekjóléti intézmény vezetője javaslatára jár.

A kerület *tanodáiba rendszeresen járó* alacsony jövedelmű családoknak egy éven át havonta 10 ezer forint támogatás jár.

Biztonságos és tiszta környezet

A Józsefváros ma az egyik legkisebb zöldfelülettel rendelkező kerület. A levegő szennyezettsége magas, a gyermekek által használható terek, játszóterek egy részét is komfortosabbá szükséges tenni.

A játszótér fejlesztések során különös figyelmet fordítanak arra, hogy a játszóterek megfeleljenek a különböző korosztályok igényeinek. Például kondigépeket és parkour fitness eszközöket is telepítenek az idősebb gyermekek számára. A parkour fitness eszközök olyan kültéri edzőeszközök, amelyek a parkour mozgásformához kapcsolódnak. A parkour egy olyan sport, amely az akadályok leküzdésére és a mozgás szabadságára összpontosít. Ezek az eszközök lehetővé teszik a felhasználók számára, hogy különböző akrobatikus és atletikus gyakorlatokat végezzenek, mint például ugrások, mászások és egyensúlyozások.

A parkour fitness eszközök célja, hogy fejlesszék a felhasználók ügyességét, erőnlétét és koordinációját. Ezek az eszközök gyakran tartalmaznak rudakat, falakat, platformokat és egyéb akadályokat, amelyeken a felhasználók gyakorolhatják a parkour mozdulatokat

A fejlesztések két ütemben zajlanak: először a meglévő játszóterek felújítása és kisebb bővítése történik meg, majd nagyobb átalakítások és új funkciók bevezetése következik.

A legutóbbi felújítások közé tartozik a Golgota tér, a Német utca, a Szenes Iván tér, a Leonardo utca, a Gutenberg tér, a Teleki tér, a Mátyás tér, a Horváth Mihály tér, a Jázmin utcai játszótér, a Losonci tér, a Tisztes utca, a FiDo Ifjúsági Központ, a Kálvária tér és a II. János Pál pápa tér játszótereinek fejlesztése.

A Józsefvárosi Játékstratégia célja, hogy a kerületben élő gyermekek számára biztonságos és fejlesztő játszótereket biztosítson. A stratégia részeként számos játszótér felújítása és bővítése történt meg az elmúlt években. A fejlesztések célja, hogy a játszóterek minden gyermek számára elérhetőek, használhatóak és élhetőek legyenek.

A Józsefvárosi játszótér fejlesztések során számos új funkciót vezetnek be, hogy a játszóterek minden korosztály számára vonzóak és hasznosak legyenek. Az új funkciók közé tartoznak:

- Kondigépek és parkour fitness eszközök telepítése az idősebb gyerekek és fiatalok számára.
- Meseséta útvonalak kialakítása, amelyek célja a mesékkel való megismerkedés, a családi kötődések erősítése és a testmozgás népszerűsítése.
- Komplex fejlesztő eszközök telepítése, amelyek a gyerekek mozgásigényét, kreativitását és szociális kapcsolatait erősítik.

Célok

- Olyan józsefvárosi intézmény- és szolgáltatási háló kialakítása, amelynek révén minden gyermek és fiatal hozzáfér a magas színvonalú szociális és gyermek-egészségügyi szolgáltatásokhoz, az esélykülönbségek csökkentése érdekében az egészségügyi, szociális, oktatási szolgáltatások összehangoltan működnek.
- Az intézmények a nyitvatartásától és nyári ügyeleti rendszertől a sokféle családi körülményhez igazodó rugalmas szolgáltatásokig állnak rendelkezésre.
- A kerület óvodái magas színvonalon, minden gyermek számára elérhető szolgáltatást nyújtanak.
- A közoktatásban halmozódó oktatási hátrányokat összehangolt és változatos programokkal csökkenti.
- Olyan Józsefváros kialakítása, ahol minden gyermeknek és fiatalnak van lehetősége a szabadidő, játék, közösségi élet számára biztosított magas színvonalú közterek használatára, és minden gyermeknek és fiatalnak van lehetősége hallatni a hangját; szükségleteit és szempontjait a helyi szakpolitikák, programok, költségvetések és döntések kialakításakor figyelembe veszik.

A nők esélyegyenlősége

Helyzetkép

Számos nemzetközi és magyarországi kutatás mutatja a nők rosszabb gazdasági helyzetét: azt, hogy jellemzően kevesebbet keresnek, és alacsonyabb pozíciókban dolgoznak, mint a férfiak, és azt is, hogy a háztartáson belüli gondoskodási terhek (háztartásvitel, gyereknevelés, idős és beteg hozzátartozókról való gondoskodás) is jórészt a nőkre hárulnak.

A nők munkaerőpiaci helyzete kapcsán a gyerekvállalás kiemelt kockázat. A gyermeküket egyedül nevelő nők szegénységi kockázata különösen magas.³⁴ A gyermekes anyákat célzó pénzbeli ellátások alacsonyak, az intézményi ellátások, főként a bölcsődék gyakran nehezen elérhetőek és sokszor térítési díjat kell értük fizetni.³⁵

Miután a nők esélyegyenlőtlenségének egyik fontos faktora éppen az aránytalan családi munkamegosztási modellekből fakad (a gyermekekről, beteg, idős családtagokról való gondoskodás a családok többségében elsősorban hagyományosan a nők feladata), minden olyan szolgáltatásfejlesztés, amely az intézményes gyerek-, idős- és tartósbeteg-gondozás volumenének és színvonalának növelését érinti, közvetve hatással van a nők esélyegyenlőségére is.

A nők társadalmi arányukhoz képest sokkal kevésbé vesznek részt a közéletben és a döntéshozásban, mint a férfiak. Az, hogy a nők kimaradnak a politikai döntéshozásból, vagy éppen a vállalatok, cégek irányításából az egész társadalomra nézve hátrányos lehet, hiszen olyan nézőpontok hiányoznak a tervezési, döntési folyamatokból, melyek kifejezetten a nőket érintik. Az azonos jogok érvényesítéséhez elengedhetetlen a képviselő. A nemek közötti munkaerőpiaci szegregáció leküzdéséhez elengedhetetlen, hogy a nők ugyanolyan arányban legyenek jelen a képviselői és vezetői pozíciókban,

Kiemelten fontos cél a nők elleni erőszak megelőzése. Az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége (FRA) 2014-es reprezentatív kutatása szerint a 15 éves koruk óta a fizikai és/vagy szexuális erőszak valamely formájának áldozatává váló magyar nők aránya a válaszadó 18–74 év közötti korosztályban 28%. Minden huszadik 15 év alatti lány, és közel minden tizedik 15 év feletti lány és nő szenvedett már el szexuális erőszakot.³⁶ Egy 2020 végén készült kutatás³⁷ azt is kimutatta, hogy mindez csupán a jéghegy csúcsa: a magyar társadalomban széles körben elterjedt attitűd a nők lenézése, például a rendszeres verbális zaklatás formájában. A kutatásban részt vett több ezer nő több mint fele élt át legalább néhány havonta utcai zaklatást.

³⁴ Czibere, Ibolya (2012): Nők mélyszegénységben. Személyes életvilágok és cselekvési perspektívák a mélyszegénységben élő nők mindennapjaiban. L'Harmattan, Debreceni Egyetem, Budapest

³⁵ Szikra, Dorottya (2018): Ideológia vagy pragmatizmus? Családpolitika az orbáni illiberális demokráciában. In Bozóki A. – Füzér K. (szerk.) Lépték és ironia. Szociológiai kalandozások. Budapest: L'Harmattan: 219–240.

³⁶ https://nokjoga.hu/wp-content/uploads/Ko%CC%88zpolitikai-javaslatok_2021_No%CC%8Bk-elleni-ero%CC%8Bszak.pdf

³⁷

https://corvinsonline.blog.hu/2021/11/05/_szia_cica_van_gazdad_haromezer_magyar_no_az_utcai_zaklatas_rol?fbclid=IwAR3Ejcb0gJo996yep2YGqDOo0KZGY6QKeUuov9pmp8WIHGBVaacyCWZ7LY

Jogi környezet

A jogszabályok közül a megkülönböztetés általános tilalmát az Alaptörvény XV. cikkének (1) bekezdése rögzíti, valamint a XV. cikk (3) és (5) bekezdése kimondja, hogy a nők és férfiak egyenjogúak, valamint Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

Magyarország részese a nőkkel szembeni megkülönböztetés minden formájának felszámolásáról szóló nemzetközi egyezménynek (CEDAW); az egyezményt a 1982. évi 10. törvényerejű rendelet hirdette ki. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény tiltja többek között a nemi alapú hátrányos megkülönböztetést.

A nők gazdasági és munkaerő-piaci esélyegyenlősége

Egy 2018-as reprezentatív felmérés azt mutatta, hogy a legnagyobb problémát a piaci munka és a háztartási, gondoskodási munkák összeegyeztetése jelenti a nők számára.³⁸

Magyarországon 2016-ban a férfiak foglalkoztatási rátája 73 százalék volt, a nőké 60 százalék, és átlagosan 14 százalékkal keresnek kevesebbet a nők, mint a férfiak. A munkanélküliek aránya azonos a két nem körében.³⁹ Több mint kétszer akkora a félállásban foglalkoztatott nők aránya (6,8 százalék), mint a felállításban foglalkoztatott férfiaké (3,1 százalék). A félállás, bár segíti a háztartási, gondoskodási munkák és a bérmunka összeegyeztetését, anyagilag jóval kiszolgáltatottabbá teszi a nőket.

A tapasztalatok szerint a nők között is kiemelten hátrányos helyzetben vannak a 45 év felettiek, a pályakezdők és a kisgyermekesek, és emiatt az ő. foglalkoztatásuk különös figyelmet és támogatást igényel.

A nők körében a munkanélküliség általában valamivel magasabb, mint a férfiak körében. A nők és férfiak közötti különbség a munkaerő-piaci szegregáció jelenségében is nyomon követhető: jól elkülönülnek azok az állások, amelyek női és azok, amelyek a férfi munkaerőt részesítik előnyben.

Magyarországon a nők munkavállalását jelentősen befolyásolja a családban nevelkedő gyermekek száma. A gyermekgondozás időszaka után a nők 40 százaléka nem tud visszamenni előző munkahelyére, ha egyáltalán volt munkahelye a gyermekvállalás előtt.⁴⁰ Különösen sérülékeny a gyermeküket egyedül nevelő anyák helyzete, akik a 25–49 éves korosztályba tartozó magyar lakosság 6,6 százalékát teszik ki. A 2011-es népszámlálása adatai szerint Magyarországon összesen 536 614 egyszülős család van, 464 761-ben (87%) az anya a családfő. Az egyedülálló anyák helyzete különösen nehéz, a munkaerő-piacon többszörös hátránnyal indulnak, főleg akkor, ha van 15 év alatti gyermekük. Még nehezebb helyzetben vannak a leányanyák, akik közül jelentős számú az állami gondozásból kikerülő fiatal. A Józsefvárosban 2011-ben a gyermeket nevelő családok száma 10725 volt, melyből 5265 olyan

³⁸ Gregor, Anikó – Kováts, Eszter (2018): Nőügyek. Társadalmi problémák és megoldási stratégiák. A kutatási eredmények összefoglalója. Budapest: Friedrich Ebert Stiftung, Budapest.

³⁹ Eurostat (2017): Nők és férfiak élete Európában. <https://www.ksh.hu/interaktiv/eurostat/womenmen/index.html>

⁴⁰ Vajda, Róza (2014): Munkaerőpiac, foglalkoztatás, vállalkozónők, A nők teljes értékű munkavállalásának akadályairól és esélyeiről. In Juhász, Borbála (Ed.), Nőtlen évek ára, A nők helyzetének közpolitikai elemzése 1989–2013 (pp. 99–151). Budapest: Magyar Női Érdekérvényesítő Szövetség.

család volt, ahol egy szülő nevel gyermeket.

Menstruációs szegénység

Magyarországon 10-ből 3 nőt érinthet a menstruációs szegénység, azaz 10-ből 3 nő nem engedheti meg magának, hogy a menstruációja idején megvásárolja a szükséges higiéniai termékeket. Ezen kívül kevés az ingyenesen elérhető nyilvános illemhely, valamint a menstruációval kapcsolatos információk sem mindenki számára elérhetőek. Még mindig sok tabu övezi ezt a témát, ami megakadályozza a lányoknak és nőknek szükséges szolgáltatások fejlesztését.

A nők szerepe a helyi közéletben

Józsefvárosban a 2022-es népszámlálás adatai alapján a lakosság 51%-a nő és 49%-a férfi, vagyis a nők enyhe többségben vannak.

Az Európai Unión belül Magyarországon a legalacsonyabb a női képviselők aránya a Parlamentben (10% körüli), és ez az elmúlt évtizedekben változatlan maradt.⁴¹

Józsefváros közéletében a nők mindig is fontos szerepet játszottak, de képviseletük sosem felelt meg a nők társadalmi arányának és súlyának. A Képviselő-testület többségét mindig is férfiak alkották, míg a háttér- és szervező munkát túlnyomórészt nők végezték. Jelenleg a 18 fős testületben 2 fő női képviselő dolgozik (11%). Az alpolgármesterek között egyetlen nő van. Az összesen 16 józsefvárosi külső bizottsági tag közül 8 férfi és 8 nő. Vagyis köztük megvalósul a nemek közötti egyenlőség, de a nők és férfiak aránya a képviselő-testületben, és a politikai vezetésben egyáltalán nem tükrözi Józsefváros lakosságát, ahol a nők enyhe többségben vannak. Ezzel párhuzamosan a képviselő-testület munkáját támogató, azt szervező Polgármesteri Hivatalban dolgozók kétharmada nő, és a Hivatal jegyzője és aljegyzője is nő. Vagyis megállapítható, hogy míg a döntéshozásban jelentősen túlréprezentáltak a férfiak, a végrehajtásban inkább nők vesznek részt.

A nők képviselete a köztereken is csak részben valósul meg: a személynevet viselő budapesti utcák és közterek alig több mint tizedét nevezték el nőkről és ezek csupán fele lett elnevezve valaha élt nőkről (a többi keresztnév vagy irodalmi alak). A Józsefvárosi Önkormányzat 2020-ban teremtett hagyományt azzal a céllal, hogy minden évben a nemzetközi nőnaphoz kapcsolódóan újabb köztereket nevez el női kiválóságokról. Ma a kerület 125 emberről elnevezett józsefvárosi közterületének csak a 10%-a, összesen 13 van nők után elnevezve (és ebből 6 teret 2020 óta nevezett el az önkormányzat).

A nők elleni, a családon belüli és partnerkapcsolati erőszak

A Magyarországra vonatkozó reprezentatív adatok alapján milliós nagyságrendű a nők elleni erőszak áldozatainak száma. Jelenleg több mint 220 ezer nő él olyan párkapcsolatban, ahol a partnere fizikailag és/vagy szexuálisan bántalmazza. Magyarországon átlagosan kéthetente meghal egy nő családon belüli erőszak következtében. A magyar államnak nemzetközi kötelezettsége van a hatékony és szakszerű fellépésre, ez kerületi, helyi szinten is feladatot, kötelezettséget jelent.

⁴¹ https://www.europarl.europa.eu/EPRS/graphs/2021-EWD_HU.pdf

Az elmúlt évtizedekben történtek pozitív változások a jogszabályok, az intézményrendszer és a szolgáltatások terén is. A kutatások, elemzések, a civil szervezetek tapasztalatai és a nemzetközi szervezetek ajánlásai alapján ugyanakkor számos probléma és hiányosság is tapasztalható. Sok esetben a meglévő jogszabályokat, intézkedéseket sem alkalmazzák a gyakorlatban. Az áldozatok, érintettek ugyanakkor gyakran nem is tudnak a rendelkezésükre álló jogi és egyéb lehetőségekről, vagy arról, hogy hová fordulhatnak segítségért. Az érintettek tapasztalata szerint gyakran előfordul az ügyekben eljáró szakemberek részéről a jelenségre vonatkozó tudáshiány, az áldozathibáztatás, az erőszak bagatellizálása. Sem a segítő szakemberek, sem a jogalkalmazó szervek, hatóságok képzése során nem jelenik meg szisztematikusan, kötelező jelleggel és megfelelő tartalommal a téma. Bár kialakultak a különböző szakmák, intézmények közötti együttműködés keretei, a szereplők együttműködése fejlesztésre szorul. Az áldozatok rendelkezésére álló speciális szolgáltatások vagy nehezen elérhetőek, vagy nem léteznek. Probléma, hogy a témára vonatkozóan nincs naprakész kutatás. Vagy hiányzik a célzott adminisztratív adatok gyűjtése a különböző hatóságok, intézmények részéről, vagy az adatok nem nyilvánosak; ez nehezíti az intézményi fellépés hatékonyságának elemzését, értékelését, és a szükséges lépések meghatározását is.

Kerületi helyzetkép

Szakpolitikai irányítás

A Józsefvárosi Polgármesteri Hivatal 2025. január 1-jén életbe lépett új Szervezeti és működési szabálya alapján megalakult a Társadalompolitikai Ügyosztály Esélyegyenlőségi Iroda, amelynek célja az esélyegyenlőség érvényesítése az önkormányzat munkájában, különös tekintettel a nők, valamint a fogyatékos, roma, LBMTQ ember és nem magyar állampolgárok tekintetében. Az irodában egy fő dedikált nőügyi referens dolgozik, akinek a feladata az önkormányzat tevékenységeiben a női esélyegyenlőség szempontjainak monitorozása és érvényesítése, valamint az ehhez kapcsolódó intézkedések és programok koordinálása.

Családtervezés és gyermekgondozás

A rugalmas, egyedi munkapiaci feltételek (pl.: részmunkaidős foglalkoztatás, otthoni vagy távmunka, rugalmas munkaidő), mellett a nők esélyegyenlősége szempontjából is kiemelt kérdés a bölcsődei- és egyéb gyermekfelügyeleti szolgáltatások elérhetősége. Józsefvárosban a gyermekek napközbeni ellátása megoldottnak tekinthető a kerületben működő Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék hét telephelyén, a Biztos Kezdet Gyerekházban, valamint a Józsefvárosi Óvodák Székhelyóvodájában és 10 tagóvodájában. (További szolgáltatások leírása a gyermekekkel kapcsolatos alfejezetben található.)

A családtervezés, anya- és gyermekgondozás elsősorban a most már a Dél Pesti Centrumkórházhoz tartozó védőnői hálózat szakmai munkájában jelenik meg. A védőnők munkáját a kerületi Önkormányzat külön szerződés keretében is támogatni szeretné. Ennek során a szociálisan nehéz helyzetben élő várandós anyára és jövőbeli gyermekére fokozott figyelmet fordítanak. A leendő szülők számára a gyermekgondozással kapcsolatos ismeretek átadása már várandós korban megkezdődik beszélgetések, családlátogatás formájában. A védőnők segítséget nyújtanak a családi szociális juttatások megismertetésében is. A szolgáltatások színvonalának növelése érdekében a kerület együttműködik civil szervezetekkel is, ezen a területen kiemelten a Magyarországi Dúlák Egyesületével. Az együttműködések és a

különböző szolgáltatások (pl. a szülésre felkészítő tanfolyamok) ismertté tételére célzottabb kommunikációs tevékenységet szükséges tervezni.

A kerületben önkormányzat támogatással, a Józsefváros Közösségeiért Nonprofit Zrt. fenntartásában működő Fókusz Közösségi Tér a 0-3 éves gyerekeknek és szüleiknek nyújt szolgáltatásokat, kiemelten figyelve a friss édesanyák pszichés és fizikai egészségének támogatására és közösségi reintegrációjuk elősegítésére. A Közösségi Tér fontos szerepet játszik az élő közösség kialakításában és megtartásában, a női szolidaritás erősítésében, az elszigetelődés-, áldozattá válás megelőzésében. Adott esetben a családon belüli erőszak felismerésében, áldozatsegítésben is szerepet tudnak vállalni a közösség tagjai és az ott dolgozó szakemberek.

A helyi intézményrendszer szakmai együttműködése más szereplőkkel - civil és egyéb szervezetekkel - jó alapot adnak és lehetőséget teremtenek a közös munkára, fellépésre. A partnerségben, a feladatok megosztásában a Kesztyűgyár, a FiDo Közösségi Ház, a Zsendülő tanoda és a Biztos Kezdet Gyerekház fontos szereplők.

Egyenlő munkáért egyenlő bér

Budapest Józsefvárosi Önkormányzat munkáltatóként érvényt szerez az egyenlő munkáért egyenlő bér követelményének. Számos cég és önkormányzat mellett a Józsefvárosi Önkormányzat is csatlakozott az Amnesty International Magyarország 2020-ban indított „Egy Lépéssel Közelebb” című kampányához és vállalta, hogy nyilvánosságra hozza a bérszakadékkal kapcsolatos adatait. Az akkori felmérés alapján a Polgármesteri Hivatalnál aktív állományban lévő összesen 254 főből 95 férfi (37,4%) és 159 nő (62,6%) volt, vagyis a nők a társadalmi arányuknál jóval nagyobb mértékben vesznek részt a hivatal munkájában. A 39 hivatali vezetőből 13 férfi, tehát a férfiak aránya a vezetők között 33,33%, ami kicsit alacsonyabb, mint a teljes hivatali állományban képviselt arányuk. A hivatalban a nők átlagos és medián bére is valamivel magasabb a férfiakénál, minden más juttatásban azonban minden hivatali dolgozó egyenlően részesül.

Ezt az elemzést 2025-ben is elvégeztük, amely szerint 2025. január 1-jén a józsefvárosi Polgármesteri Hivatalnál aktív állományban lévő összesen 312 főből 104 férfi (33,33%) és 208 nő (66,67%) volt, vagyis a nők a társadalmi arányuknál még a korábbiaknál is nagyobb mértékben vesznek részt a hivatal munkájában. A 45 hivatali vezetőből 11 férfi, tehát a férfiak aránya a vezetők között 24,44 %, ami alacsonyabb, mint öt évvel korábban és mint a teljes hivatali állományban képviselt arányuk.

Egyedülálló szülőknek elérhető szolgáltatások

Nagy segítség, hogy a kerületben működik 2018 óta az Egyszülős Központ. Az Egyedülálló Szülők Klubja Alapítvány által létrehozott központ értelemszerűen nem csak a gyermeküket egyedül nevelő nőknek nyújt támogatást, de az egyszülős családokra vonatkozó adatok alapján elsősorban nekik segít. A központ képzéseket, előadásokat, változatos programokat és közösséget nyújt az egyedülálló szülőknek. A Fókusz Közösségi Tér többek között olyan anyáknak ad lehetőséget a pihenésre, fejlődésre, tanulásra és az önbizalom visszaszerzésére a szülés, a családalapítás után, akiknek 0-3 éves gyereke van, és a családi viszonyaik miatt nehezebben tudnak támogatáshoz jutni, pl. apa hiánya (az apa elhagyta a családot, vagy sokat dolgozik, egykeresős család) nagyszülők, egyéb családtagok hiánya (sok a vidékről költözött

család, illetve a bevándorló család: nagyszülők, rokonok távol vannak).

Menstruációs szegénység

A fájdalmas menstruáció akadály lehet a női munkavállalók hatékony, napi munkavégzésének, ezért számos országban bevezették a menstruációs szabadságot mint elismert jogintézményt, azonban a magyar jogalkotásban eddig ez nem jelent meg önálló pótszabadságként. Ennek ellensúlyozására a Józsefvárosi Önkormányzat 2022-ben bevezette a menstruációs szabadság intézményét a kizárólagos vagy többségi tulajdonában lévő gazdasági társaságainál. Mivel az Önkormányzat saját költségvetési szerveinek foglalkoztatottjaira nem kizárólag a Munka törvénykönyve vonatkozik, így a munkavégzésükre vonatkozó jogszabályok jelenleg nem teszik lehetővé részükre a javaslat kiterjesztését. Jelenlegi formájában ez a szabadság nem jár alanyi jogon a gazdasági társaságok dolgozóinak, hanem megállapítása és kiadásának feltétele egy orvosi igazolás. Az ez alapján megszerzett jogosultság határozott időre szól, melynek okát két évente felül kell vizsgáltatni orvossal.

A JSZSZGYK részben civil szervezetek adományaiból, részben önkormányzati támogatással több telephelyén elindította a 2M Programot a Menstruációs Méltóságért és ún. betétautomatákat létesített vagy más módon megszervezte a betétek ingyenes kiosztását rászoruló lányoknak és nőknek. A Józsefvárosi Önkormányzat minden évben a nőnaphoz kapcsolódóan adomnygyűjtést szervez női higiéniai és menstruációs termékekből, amiket azután a JSZSZGYK szakmai szempontjai szerint osztanak ki.

Reproduktív egészség

A reproduktív egészség azt jelenti, hogy az emberek kielégítő és biztonságos szexuális életet tudnak élni, valamint képesek a reprodukcióra, és rendelkeznek azzal a szabadsággal, hogy eldöntsék, akarják-e azt, mikor és hányszor. Ez azt jelenti, hogy a nők és a férfiak tájékozottak a lehetőségeikről és a jogaikról, valamint hozzáférnek a biztonságos és megfizethető családtervezési módszerekhez és a biztonságos terhességhez és szüléshez szükséges egészségügyi szolgáltatásokhoz. A Budapest Intézet 2024-es tanulmánya⁴² szerint Józsefvárosban jelentős problémák észlelhetők a női reproduktív egészség terén: a várhatónál sokkal alacsonyabb a fogamzásgátlók használata, magasabb az abortuszok és a szülés-születés körüli problémák (koraszülés, alacsony születési súly stb.) aránya. 500-zal kevesebb nő szed orális fogamzásgátlót, mint az országos átlag alapján várható lenne, kerületi szinten 30-cal több abortusz történik évente, és 20-szal több baba születik korán, alacsony súllyal, vagy valamilyen terhesség közben szerzett betegséggel.

Családon belüli erőszak megelőzése és az áldozatok támogatása

A jogi szabályozásnak megfelelően kerületi szinten is működnek releváns intézmények és szolgáltatások. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény 17. § (2) a) ponton alapuló jelzések fogadásáért felelős gyermekjóléti szolgáltatást nyújtó szolgáltató a Józsefvárosi Szociális Szolgáltató és Gyermekjóléti Központ JSZSZGYK, míg a hatósági eljárást Budapest Főváros Kormányhivatala VIII. Kerületi Hivatala, bűncselekmények esetén a Budapesti Rendőr-Főkapitányság VIII. Kerületi

⁴² Kollányi Zsófia, Laczkovich Anna, Váradi Balázs: Józsefvárosi Egészségügyi Program javasolt szakmai részletei megvalósíthatósági tanulmány. 2024.07.25.

Rendőrkapitánysága végzi. A hozzátartozók közötti erőszak miatt alkalmazható távoltartásról szóló törvény alapján a családvédelmi koordinációért felelős szerv feladatait a Polgármesteri Hivatal Szociális Támogatási Családtámogatási Irodája látja el a JSZSZGYK-val együttműködésben. A kerületben működik továbbá a Józsefváros Közbiztonságáért Közalapítvány, amely számos szakmai programot támogat az áldozatvédelem területén és különösen a családok belüli erőszak áldozatainak védelme érdekében. Itt működik a Józsefvárosi Áldozatsegítő Szakmai Együttműködési Rendszer (JÁSZER) is, amely szintén képzésekkel támogatja a szakembereknek munkáját szükséges volna szélesebb körben ismertté tenni.

A kerületi intézmények, hatóságok tapasztalatai alapján több fejlesztendő terület is beazonosítható. Gondot jelent, hogy sok esetben a szakembereknek nincs megfelelő eszközük a hatékony segítségre, a bántalmazottak megerősítésére. Általános probléma, hogy a jelenlegi rendszer elsősorban a krízishelyzeteket kezeli, míg az áldozatok hosszú távra szóló támogatása hiányzik. Fejlesztésre szorul a szakmaközi kommunikáció, a különböző szereplők munkájának összehangolása. Szükség van a védőnők és civil szervezetek közötti kapcsolatok erősítésére, illetve a helyi egészségügyi szolgáltatók aktívabb szerepvállalására is ezen a területen.

Krízishelyzetben igénybe vehető szolgáltatások

A JSZSZGYK szociális és gyermekvédelmi alapfeladatai közé tartozik a női esélyegyenlőség támogatása, azon belül is a családon, párkapcsolaton belüli erőszak kezelése. Ez minden szakmai egység kötelezően ellátandó feladata, az ellátás a szakmai egységek együttműködésével valósul meg. Minden szakmai egységben, elsősorban a család, és gyermekvédelmi területen dolgozók között nagyon magas a speciális képzésben részesültek (NANE, Patent) részesültek aránya. Ezek a képzések a szakmai továbbképzési rendszerben a kötelezően teljesítendő képzések között vannak.

Az ellátásnak több szintje van, melyek a szakmai egységek egymásra épülő munkája jelenik meg.

Otthont is nyújtó szolgáltatások, melyekkel párhuzamosan a Szolgálat, a Központ, valamint a Mentál csoport egyéni intenzív segítő munkája mellett, a család veszélyeztetett részét (általában anya + gyermek) átmeneti jelleggel szálláshoz is juttatjuk. A szállások lehetnek:

- LÉLEK-Ház egyéni elhelyezés, vagy krízis szoba. A krízis szoba max. 4 fő együttes elhelyezésére ad lehetőséget, ha szükséges gyermekkel együtt, az egyéni elhelyezés esetén a nagykorúak önállóan kapnak elhelyezést. Mindkét esetben nem vesznek részt a kliensek a LÉLEK-Programban, a velük folyó munka során derül ki a gondozás iránya. A LÉLEK-Házban 12 egyéni és 4 krízis elhelyezés lehetséges.
- CSÁO elhelyezés esetén elsősorban a CSÁO un. krízis szobájában van lehetőség elhelyezésre. A kritérium a kerületi lakhatás. A szociális helyzettől, az esettől függ, hogy a krízis elhelyezés átmeneti elhelyezésre változik-e, avagy más megoldást találnak. A CSÁO-ban 40 férőhely van, ez szinte mindig fel van töltve, a krízis szobát igyekszünk mindig üresen tartani, itt max. 1 anya 2 gyermekkel fér el.
- GYÁO elhelyezés esetén a szülő kérelmére gyermekek átmeneti otthonában együttesen helyezhető a szülő is, ha a gyermeke életkora nem haladta meg a 14 évet. Szoktunk élni ezzel a lehetőséggel is, de mivel a GYÁO befogadó kapacitása véges (12 fő), a szülő elhelyezésére ritkábban kerül sor.

- Extrém esetben, időseket ért bántalmazás esetében szóba kerülhet még az Idősek Átmeneti Otthona is, a lehetőség megvan rá, azonban ezzel ritkábban éltek az ügyfelek.

Segítő, támogató szolgáltatások, melyek során a párkapcsolati erőszak áldozatainak mentális, jogi, szociális támogatást adunk, vagy az ilyen támogatásokhoz való hozzáférést segítjük elő. Ezeket alapvetően a hagyományos szociális munka eszközeivel a Családsegítő Szolgálat és a Gyermekjóléti Központ végzi.

Egyik leggyakoribb eleme a segítségnek a szolgáltatásba irányítás, ez elsősorban az OKIT rendszerén keresztül a titkos védett lakásokba való eljuttatást jelenti. Másik fontos eleme a családon belül marginalizálódott egyének támogatása a szociális munka eszközeivel. Feltárjuk az erőszak jelenségét megoldási módokat kínálunk, s a megvalósításukban segítséget nyújtunk. Igyekszünk a család szűkebb és tágabb erőforrásait mobilizálni, bevonni azokat a megoldásba.

A JSZSZGYK egyik előnye, hogy egy szervezeten belül képes mozgósítani olyan szolgáltatásokat, amelyek hatékony segítséget nyújtanak párkapcsolati erőszak esetén. Ezek nálunk rendszerbe foglaltak, a közöttük lévő kapcsolatok, kliensutak rövidek és azonnaliak. Az alábbi kiegészítő szolgáltatásokat biztosítják:

- Mentálhigiénés gondozás, tanácsadás
- Családterápiás konzultáció
- Jogi tanácsadás
- Intenzív családmegtartó Szolgálat
- Kapcsolattartási ügyelet
- Készenléti Szolgálat (krízis telefon)

A párkapcsolati erőszak esetén szoros együttműködést alakítottak ki a jegyző hatáskört gyakorló Szociális Támogatási Irodával (SZTI). Az SZTI végzi a kerületben a párkapcsolati erőszak koordinációs szerv feladatait. Felmerült annak a lehetősége, hogy ezt a feladatot megfelelő feltételek biztosításával a JSZSZGYK veszi át. Az egyeztetések jelenleg folyamatban vannak.

A jelzőrendszeri működés révén a legfontosabb szereplő ebben a probléma körben a Család és Gyermekjóléti Szolgálat (CSGYSZ), Család- és Gyermekjóléti Központ (CSGYK). illetve a CSÁO, GYÁO.

A CSGYSZ estében az elmúlt évben az OKIT felé 5 anya (6 gyerek) a CSÁO felé 2 család vidéki CSÁO-ba 5 család lett küldve. Elhelyezésben segítséget kért, de végül rokonai segítségével megoldódott 4 eset.

2024-ben a CSGYK-ban 9 család esetében CSÁO-s elhelyezést kértek, 1 esetben GYÁO-s elhelyezést, míg 2 család esetében LÉLEK krízis szoba elhelyezés történt. Egy ízben ideiglenes hatályú elhelyezést kellett alkalmazni.

Közvetlenül a CSÁO, GYÁO esetében a kapcsolati erőszak 8 esetben, míg közvetlen bántalmazási ügy 2 esetben jelent meg.

A JSZSZGYK mindig is fontosnak tartotta a párkapcsolati erőszak kezelését. Tisztában vagyunk vele, hogy ezen területen óriási a látencia, az esetek nagy százalékáról nincs információnk. Ennek okai között szerepel az áldozatok önmaguk hibáztatása, a párkapcsolati aránytalanság,

a bántalmazó fél korlátozza a bántalmazottat, valamint a társadalmi környezet közönyös, vagy néha elutasító magatartása.

A JSZSZGYK 2024 őszén kezdte el a kerületben áldozatvédelem területén elérhető szolgáltatások felmérést és egy-egy egységes áldozatvédelmi csoport koncepciójának megalkotását. Az új szolgáltatások fejlesztéséhez a SHELTER elnevezésű nyertes Európai Unió projekt biztosítja a forrásokat. Ez a csoport nem csak a párkapcsolati, hanem a hátrányos helyzetű csoportok (fogyatékosok, idősek) ellen elkövetett erőszakos cselekmények áldozatainak nyújtana segítséget.

Már a korábbi években felmerült a GYÁO jelenlegi, alkalmatlan elhelyezésének magváltoztatása. Ezzel párhuzamosan arra az igényre, mely a gyermekekkel együtt lehelyezendő szülők felől érkezik, az új GYÁO tervezésekor már számoltunk. Jelenleg is van szülő, aki ennek okán tartózkodik a GYÁO-ban.

A 15/1998. (IV. 30.) NM. rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről 52.§ (3) b. pontja alapján, a gyermekotthon, a kiskorúval együtt az szülőnek is férőhelyet biztosíthat, amit az otthon jelenlegi adottságai és kialakítása miatt kevésbé tudunk biztosítani.

Az elmúlt években jelentősen megemelkedett családon belüli bántalmazások száma, ennek a jelenségnek a hatékonyabb kezelése érdekében bővíteni szeretnénk a gyermekotthon - a hivatkozott jogszabály adta lehetőséget kihasználva - szolgáltatási palettáját, ezzel egy komplexebb gondozási formát biztosítva a józsefvárosi várandós nők és anyák részére a helyi gyermekvédelmi rendszerben, különösen a családon belüli erőszak áldozatául esett anyáknak, a veszélyhelyzetben lévő várandós kismamáknak, a krízis helyzetbe került és a kizsákmányolt, prostitúcióra kényszerített anyáknak.

Az új épületbe történő költözéssel lehetőséget szeretnénk teremteni akár speciális igényű gyermekek – ADHD, autizmussal élő gyermekek – gondozására és fejlesztésére is, együttműködve a kerületben található közoktatási intézményekkel. Ezzel a fajta szolgáltatásbővítéssel, specifikusan tudnánk segítséget nyújtani az arra rászoruló szülőknek, amire eddig nem volt lehetőségünk.

A helyszín kiválasztása megtörtént, a költségek biztosítva vannak, és a tervek szerint 2026-ban megnyílik az új otthon. Itt már 24 főnek nyújtanak ellátást, két szinten, és a földszinti elhelyezés során a szülőket is tudnak fogadni, így egyidőben maximum 6 szülő és 18 gyermek lehet az otthonban megfelelő ellátás mellett.

Lakhatás biztosítása családon belüli erőszak áldozatainak

A 2021-ben elfogadott új józsefvárosi lakásrendelet különös figyelmet szentel a családon belüli erőszak áldozatainak és biztosítja annak jogi kereteit, hogy az erőszak elől menekülő nők biztonságos lakhatáshoz jussanak. A 25/2021. (VII. 22.) számú önkormányzati rendelet az önkormányzat tulajdonában álló lakások bérbeadásáról a "lakáshasználati megállapodás rendkívüli élethelyzet miatt" jogcímet. Az új rendelet négy esetet sorol ide, köztük nevesíti a családon belüli vagy kapcsolati erőszak miatt lakhatási válságba kerültek elhelyezését. Az ilyen élethelyzetekben a rendelet lehetőséget ad az önkormányzatnak, hogy soron kívüli eljárásban legfeljebb 6 hónap határozott idejű bérleti szerződést kössön azzal, aki a vele szemben elkövetett családon belüli vagy kapcsolati erőszak miatt veszítette el korábbi lakhatását, és jelenleg krízisközpontban, titkos menedékházban vagy félutas ház szolgáltatásban lakik.

Helyi szintű fellépés a nők elleni és a családon belüli erőszak ellen

Az Európa Tanács Egyezménye a nők elleni erőszak és a családon belüli/párkapcsolati erőszak megelőzéséről és felszámolásáról – ún. Isztambuli Egyezmény – volt az első kötelező európai jogi norma, ami e téren született. Az egyezmény előírásai között számos olyan cikkely is van, amely helyi szinten is gyakorlatba ültethető. A Józsefvárosi Önkormányzat is csatlakozott a PATENT és a NANE Egyesület kísérleti projektjéhez, amely az Egyezmény helyi érvényesítését célozza meg. A két egyesület ingyenes szakértői támogatást és szolgáltatásokat, információ anyagokat, akkreditált képzéseket, intézményközi esetmegbeszélő mentoring és konzultációs, szupervíziós programot biztosított, amelyek egy része a projekt után is folytatódik. A projektben az önkormányzat számára elkészült egy rövid és hosszú távú helyi akcióterv a nők elleni és családon belüli erőszakkal szembeni intézkedésekre.

Áldozatvédelem-szakemberek képzése (JÁSZER)

A Józsefvárosi Áldozatsegítő Szakmai Együtműködési Rendszer (JÁSZER) 2013-ban kezdte meg működését, mint a Józsefváros Önkormányzat szakmai konzultációs szerve.

A JÁSZER nem végez operatív áldozatsegítő tevékenységet, elsődleges feladata a szakemberek (rendőrök, szociális munkások, pedagógusok, egészségügyi dolgozók, önkormányzati intézményekben dolgozók stb.) képzése és érzékenyítése áldozatvédelem-áldozatsegítés témakörben.

A JÁSZER fő célja, hogy a bűnmegelőzés, az áldozattá válás megelőzése és az áldozatsegítés, valamint az ismételt áldozattá válás elkerülése érdekében tett kerületi önkormányzati, állami, egyházi és non-profit szervezetek által végrehajtott tevékenységeket és együttműködések formalizálja. Összességében az áldozat az együttműködési rendszer bármely tagjához, szervezetéhez fordulhat, mert azok az áldozatok érdekében egymás tevékenységét megismerték, személyesen is ismerik egymást, kölcsönösen megkeresik a felmerült probléma körében leghatékonyabban eljárni képes szervezetet.

Célok

Józsefváros az általános strukturális egyenlőtlenségeket saját eszközeivel maximum csillapítani tudja, ugyanakkor saját intézményeinek eljárásai, és célzott intézkedései sokat tehetnek a nők esélyegyenlősége irányába. Ennek érdekében az önkormányzat az alábbi célokat tűzi ki.

- Új Esélyegyenlőségi Terv elfogadása a Józsefvárosi Polgármesteri Hivatalban.
- Az összes önkormányzati intézmény és gazdasági társaság Esélyegyenlőségi tervének felülvizsgálata.
- A férfiak és nők bérkülönbségeinek csökkentésére irányuló adatgyűjtés és intézkedési terv bevezetése minden önkormányzati költségvetési szervnél és gazdasági társaságnál.
- Az önkormányzat gazdasági társaságainak munkatársai számára bevezetett ún. menstruációs szabadság bevezetésének értékelése és szükség esetén felülvizsgálata az önkormányzati gazdasági társaságoknál.
- A menstruációs eszközök hozzáférhetőségének javítása a jelenlegi programok felülvizsgálatával és fejlesztésével.
- Annak kezdeményezése az illetékes minisztériumnál, hogy az Országgyűlés iktassa

törvénybe a menstruációs szabadságot.

- Az "Egyenlőség és társadalmi igazságosság program Józsefváros roma lakosságáért 2023-2028" című, a képviselő-testület által elfogadott programban szereplő Civil női ház megvalósítása.
- A nők hozzáférésnek növelése a kerületben elérhető ifjúsági szolgáltatásokhoz.
- A női reprodukív egészséggel kapcsolatos programok kidolgozása és ezek beépítése a Józsefvárosi Egészségtervbe.
- A nőkről elnevezett közterületek bővítése és egyéb nyilvános elismerési formák (pl. emléktáblák, pályázatok, szobrok stb.) támogatása.
- A nők elleni erőszak kapcsán kidolgozott akcióterv alapján hatékony és szakszerű fellépés a helyi önkormányzati szinten, a nemzetközileg is elismert alapelvek alkalmazásával.⁴³
- Áldozatvédelmi protokoll és dedikált áldozatvédelmi csoport kialakítása kifejezetten a nőket, az időseket és a fogyatékos embereket érő erőszak megelőzésére és az áldozatok segítésére.
- Részvétel a Fővárosi Áldozatvédelmi Fórumon.

⁴³ Ezek: (1) a nők és férfiak társadalmi egyenlősége szempontjának figyelembe vétele az intézkedések tervezése és végrehajtása során; a fennálló egyenlőtlenségekre reagáló fellépés; (2) zéró tolerancia az erőszak minden formájával szemben; (3) holisztikus szemlélet; (4) kellő hangsúly a prevención, az áldozatok védelmén, és az elkövetők felelősségre vonásán; (5) az áldozatok jogainak, védelmének, biztonságának és szükségleteinek középpontba helyezése minden intézkedés kapcsán; (6) az összes érintett szereplő együttműködésének biztosítása.

A szexuális és nemi kisebbségek esélyegyenlősége⁴⁴

Helyzetkép

A fővárosi LMBTQ népesség számáról^{45,46} hivatalos adatok nem állnak rendelkezésre. 2010-ben a *Magyar Szexuálterápiás és Párterápiás Egyesület* szakértőinek felügyelete mellett folyó internetes kutatásban (válaszadók száma: 151.335 fő) 4,8% vallotta magát melegnek, leszbikusnak vagy biszexuálisnak.⁵¹ Ez az arány a fővárosban magasabb volt, 6,3%, ami világszerte megfigyelhető jelenség. A nagyvárosok multikulturális, szabadabb közege vonzó az LMBTQ emberek számára, akik egy ilyen környezetben bátrabban felvállalhatják identitásukat, partnert, segítő és szolidáris közösséget találhatnak maguknak és persze olyan szórakozó helyeket, melyek kifejezetten az ő közönségüket célozzák meg. A budapesti LMBTQ emberek száma akár több mint százezer főig is terjedhet, akik közül föltételezhetően sokan élnek Józsefvárosban.

Az Európai Társadalmi Elemzések (ESS) 2014-es adatai szerint szemben a kb. 80%-os európai átlaggal a magyaroknak csupán fele értett egyet azzal az állítással, hogy "hagyni kell, hogy a meleg férfiak és a leszbikus nők szabadon éljék az életüket melegként és leszbikusként, úgy, ahogy akarják". Ez jelzi, hogy a magyar társadalom egyelőre még inkább elutasító a szexuális és nemi kisebbségekkel kapcsolatban. A negatív attitűdök nem ritkán diszkriminációs helyzeteket szülnek, mely az LMBTQ embereket visszarettenti attól, hogy nyíltan felvállalják identitásukat. Az Európai Unió Alapjogi Ügynökség 2019-ben Magyarországon végzett kutatása szerint közel a felük tapasztalt hátrányos helyzetű megkülönböztetést, 35%-uk zaklatást. 72%-uk nem fogja meg a párja kezét, és csupán 32%-uk vállalja nyíltan szexuális orientációját. A budapesti helyzet e tekintetben jobb, a fővárosban élők bátrabbak, nyíltabbak, viszont ennek következtében gyakrabban is éri őket szexuális irányultságuk miatti támadás. Az utóbbi időszak kormányzati kommunikációja és a homoszexualitást a pedofíliával összemósó jogszabályalkotás kifejezetten hátrányosan hat az LMBTQ emberek életére, jogegyenlőségére és biztonságára, ami miatt megnőtt a gyűlölet-bűncselekmények és a homofób támadások száma is. Jellemző ugyanakkor, hogy még mindig nagyon kevesen fordulnak jogsegélyért a zaklató, diszkriminatív fellépésekkel szemben. Csupán 30% van tisztában azzal, hogy a hatályos jogszabályok kötelezik a munkáltatót arra, hogy föllépjen az LMBTQ munkavállalókat munkatársaik részéről érő beszólások, megaláztatások ellen.

Még kevésbé közismert probléma, hogy az előítéletekből, illetve részben a tájékozatlanságból fakadóan az egészségügyi dolgozók részéről rendszeresen éri diszkrimináció és méltatlan bánásmód az ellátásra szoruló melegeket. Az Alapjogi Ügynökség kutatása megállapította, hogy a homo- és biszexualitásra betegségként tekintő elavult nézetek még ma is jelen vannak a szektor dolgozói körében, illetve nagyon hiányosak az ismereteik az LMBTQ embereket érintő speciális egészségügyi problémákkal kapcsolatban.

⁴⁴ Szexuális és nemi kisebbségek alatt azon személyeket értjük, akik a többségtől eltérő szexuális irányultsággal, nemi identitással, nemi önkifejezéssel vagy nemi jellegekkel rendelkeznek. A szexuális és nemi kisebbségek nem alkotnak homogén csoportot, tapasztalataik és nehézségeik is nagyon sokfélék lehetnek. E sokszínűséget érzékeltetendő a csoport megnevezésére gyakran az azt alkotó alcsoportok megnevezéséből képzett betűszóval LMBT(Q) szoktak hivatkozni. (Budapest Főváros HEP 2017-2022)

⁴⁵ A fővárosi adatokat taglaló elemzés alapvetően a Budapest Főváros HEP 2017-2022 dokumentumra támaszkodik.

⁴⁶ Bővebb információ: <http://www.parterapia.hu/szexteszt.html>

Az MTA Szociológiai Kutatóintézete és a Háttér Társaság 2010-es kutatása szerint az LMBTQ fiatalok 50%-a már 14 éves kora előtt, további 35%-a 14 és 18 éves kora között válik tudatossá szexuális irányultságával kapcsolatban, amiből aztán számos konfliktusa és sérelme keletkezhet. Az Európai Unió Alapjogi Ügynökség előbb már idézett kutatása azt találta, hogy az LMBTQ emberek 60%-a személyesen, 93%-a pedig társai révén negatív megjegyzésekkel vagy bánásmóddal találkozott iskolájában. Az MTA-Háttér kutatás résztvevői ugyanakkor arról számoltak be, hogy a tanárok mindössze az ilyen esetek 18%-ban szóltak rá a zaklató diákokra, 59%-uk semmit sem tett, 17% pedig kifejezetten a zaklató diák pártját fogta.

Az LMBTQ fiataloknak elsősorban a felmerülő kérdések tényszerű megválaszolására, támogatásra van szükségük, különösen, ha kapcsolatuk a családjukkal nem problémamentes. A nemzetközi szakirodalom szerint a családi elutasítás komoly szerepet játszik abban, hogy az LMBTQ fiatalok jelentősen felülreprezentáltak a hajléktalan emberek között és a gyermekvédelmi rendszerben.

A 2011-es népszámlálási adatok szerint az azonos nemű bejegyzett élettársak 12%-a, az azonos nemű élettársak 24%-a nevel gyermeket Magyarországon. A fent idézett MTA-Háttér kutatás szerint ugyanakkor az LMBTQ válaszadók 54%-a szeretne gyermeket vállalni, így a jövőben a szivárványcsaládok számának jelentős növekedése várható. Erre egyelőre még nincsen felkészülve az állami és önkormányzati intézményrendszer.

A szexuális úton terjedő betegségeknek érintettjei az LMBTQ emberek is. A mintegy 2 és félezer magyarországi HIV fertőzött közel 60%-a fővárosban él.

Kerületi gyakorlatok

A Józsefvárosi Önkormányzat 2019 óta következetesen kiáll az LMBTQ emberek egyenlősége mellett. Minden évben kirakta az önkormányzat a Polgármesteri Hivatalra a „Mindenki önkormányzata” molinót, hogy ezzel fejezze ki szolidaritását az LMBTQ emberekkel a *Pride* hónapjában. Ezen kívül 2020 során az önkormányzat felkérte a Gyűlölet-bűncselekmények Elleni Munkacsoportot, hogy tartson képzést kerületi LMBTQ szervezetek és rendőrök számára, hogy így készüljenek közösen a *Pride* hónapra. Az együttműködés apropóját részben az adta, hogy a kerületben található Auróra Közösségi Ház, ahol Magyarország egyik legjelentősebb LMBTQ szervezete, a *Pride* felvonulást szervező Szivárvány Misszió Alapítvány székel, számos alkalommal vált a szélsőséges homofób támadások célpontjává.

Célok

A kisebbségi társadalmi csoportok befogadásának egyik kulcseleme, hogy láthatóvá, más szóval a lakosság természetesen elfogadott részévé váljanak. A Józsefvárosi Önkormányzat részben konkrét intézkedésekkel, részben a mindennapi gyakorlat révén kíván az LMBTQ közösségnek az eddiginél több lehetőséget biztosítani a helyi nyilvánosságban való megjelenésre.

Az önkormányzat továbbra is határozottan és a nyilvánosság minél szélesebb körét bevonva fellép a gyűlöletbeszéd minden formája ellen és intézményként szolidaritást vállal a szexuális és nemi kisebbségekkel nem csupán konkrét diszkriminatív vagy abuzív esetek kapcsán, hanem intézményi gyakorlatának folyamatos és szerves részeként úgy a hivatalos dokumentumaiban, mint napi intézményes gyakorlatában. A társadalom viselkedési kultúrájának kialakításában óriási felelősség hárul a hatalmi helyzetben lévőkre a tekintetben,

hogy milyen értékeket képviselnek és milyen normatív viselkedési formákat közvetítenek a társadalom felé, ezért elvárás minden hivatali dolgozó (illetve együttműködő partner) és különösen azok részéről, akik döntéshozói pozícióban vannak, hogy fokozott érzékenységgel kommunikáljanak, és erősítsék a kisebbségek befogadásának ügyét.

A Józsefvárosi Önkormányzat alapvetése, a diszkriminációmentes munkahely megteremtése és biztosítása, amit az intézményei etikai kódexeikben is rögzítenek. Ennek jegyében az önkormányzat határozottan fellép mindenféle előítéletes, diszkriminatív, abuzív megnyilvánulással szemben.

- Pedagógusok, szakemberek tudásának bővítése, előítéletmentes attitűdjének kialakítása az LMBTQ fiatalokkal és a szivárvány családokkal kapcsolatban.
- Minden olyan helyszínt és program támogatása, ahol az LMBTQ emberek problémái a fókuszba kerülnek és amelyek segítik az előítéletek csökkentését és az érintett emberek önkifejezését, önszerveződését.
- Civil felvilágosító programok támogatása az egészségügyi ellátásban mind az egészségügyben dolgozók, mind az érintett ellátottak részére.
- A szexuális úton terjedő betegségek ingyenes szűrésének kiterjesztése és a kiszűrt betegek ellátásba juttatásának támogatása.
- Az LMBTQ emberek jogtudatossága erősítése tájékoztatók és célzott programok segítségével.
- Határozott kiállás a gyűlöletbeszéddel szemben valamint pozitív hírek, tudósítások megjelenítése az Önkormányzat hírfelületein.

A bevándorlók és menekültek esélyegyenlősége

Helyzetkép

Magyarországon uniós összehasonlításban viszonylag kevés bevándorló él részben amiatt is, mert az új állampolgársági törvény megkönnyítette a szomszédos országok magyar nemzetiségű lakosaira vonatkozó állampolgársági szabályokat, és korábban a bevándorlók jelentős része onnan érkezett. Ugyanakkor dinamikusan nőtt a Magyarországon élő németek, szlovákok, osztrákok és oroszok száma, az ázsiaiaké pedig tíz év alatt több mint a duplájára, 15 ezerről 33 ezerre emelkedett, ebből 16 ezer kínai. Az észak-afrikai arab államokból és a szubszaharai országokból érkezők száma több mint háromszorosára nőtt egy évtized alatt, megközelítve az ötezer főt, ami összességében még mindig nem számottevő nagyságrend a teljes népességhez viszonyítva. Miután a külföldiek jelentős része a fővárosba koncentrálódik, Budapesten sokkal inkább érzékelhető a jelenlétük, ahol a letelepedőkön túl további közel 100 ezer külföldi él tartósan. A mintegy 160 országból érkezett külföldiek főként a belső, sűrűn lakott városrészekbe költöznek. Ezen belül is az egyik legkedveltebb kerület Józsefváros, ahol lakosságarányosan a legtöbb menekült és bevándorló él. Míg Budapesten az ún. külföldi kötődésű népesség aránya 7% körüli, addig Józsefvárosban ez az arány 14%.

A VIII. kerület esetében a 2022-es népszámlálás adatai szerint a kínai (11%) és az ukrán (11%) közösség alkotja a külföldiek legnagyobb csoportját, míg az itt élő külföldiek kb. egyharmada érkezik az Európai Unióból. Az Idegenrendészeti Főigazgatóság által az önkormányzatnak 2023-ban kiadott adatok szerint az itt élő külföldiek kb. fele tartózkodási engedéllyel él itt, ami azt jelenti, hogy nincs az országban lakcímük, csak ún. szállásbejelentő lapjuk.

A Magyarországon élő, lakcímkártyával rendelkező külföldiek formálisan ugyan jogosultak a helyi szociális szolgáltatások egy részének igénybevételére, de az ellátó-rendszerekben alacsonyabb arányban jelennek meg. Lakhatásukat jellemzően magánbérlet útján, esetleg saját tulajdon vásárlásával oldják meg. Az aktív korú külföldiek munkaerő-piaci aktivitása a fővárosi népesség átlagát jelentősen meghaladja. Jelentős részük saját tulajdonú kisvállalkozást működtet főleg a kiskereskedelem és vendéglátás területén. Ezen kisvállalkozások döntő része a VIII. kerületben, illetve a belső városmagban működik, és főként ázsiai országokból, leginkább Kínából és Vietnámból érkező külföldiek üzemeltetik.

Bár a menekültek és a bevándorlók illetve más külföldiek integrációs nehézségei hasonlóak lehetnek, de jogi státuszuk és szociális helyzetük jelentősen eltér. A hivatalosan elismert menekültek, oltalmazottak és menedékesek számára a nemzetközi megállapodások értelmében az országnak kötelessége valamekkora védelmet és ellátást biztosítani. Ezek az emberek speciális élethelyzetük miatt nagyobb és különleges odafigyelést is igényelnek. A menekültek, oltalmazottak és menedékesek a többi csoportnál sok tekintetben jóval nagyobb hátránnyal kell szembenézniük (státuszbizonytalanság, saját tőke hiány stb.).

Kevés olyan fővárosi szolgáltatás van, amely célzottan, komplex szemlélettel a (munkavállalás, lakhatás, nyelvi nehézségek, egészségi állapot, helyi kulturális ismeretek terén jelentkező problémák egyidejű kezelésével) segítené a bevándorlók és menekültek társadalmi integrációját, illetve reagálni tudna speciális élethelyzetükből fakadó szükségleteikre (pl. traumatizált menekültek, családgyesítés alatti lakhatási kérdések stb.). Ez alól egy ideig kivételt képeztek az Ukrajnából a háború elől menekülő embereknek nyújtott szolgáltatások, azonban ezek is egyre kisebb finanszírozással működnek. Megfigyelhető, hogy a letelepedő bevándorlók kisebb etnikai kolóniákat hoznak létre egy-egy környéken, ami kezdetben

egyfajta szociális védőhálót jelenthet számukra és segítheti kultúrájuk megőrzését, ugyanakkor ez a folyamat hosszabb távon hátrányt és feszültségforrást is jelenthet, hiszen elszigetelheti őket a többségi társadalomtól késleltetve vagy megakadályozva ezzel integrációjukat. Kevés az olyan szolgáltatás, amely ezekre a területekre célzottan vinné el a kulturális izolációt oldó, társadalmi integrációt segítő szolgáltatásokat.

Az előítéletek fokozottan sújtják a menekülteket/bevándorlókat, különösen Magyarországon, ahol a média egy része a legális, illegális bevándorlás és a terrorizmus jelenségeinek összemosásával felerősíti az előítéleteket. A lakosság jelentős része nincs tisztában a bevándorlók kulturális hátterével, és általában azokkal a nehézségekkel (lelki és szociális terhekkel, információ hiánnyal) melyekkel ezek az emberek küszködnek, az előítéletek pedig gátolják a közeledést és ismeretcserét, végsősoron pedig az integrációt. Miután nincsenek a kifejezetten kerületben élő külföldiekre vonatkozó kutatási adatok és a meglévő adatbázisokból nehézkes kinyerni kifejezetten kerületre vonatkozó adatokat, ez nemcsak az esélyegyenlőségi problémák kezelését hátráltatja, de a kerületi szolgáltatások kapacitástervezését is bizonytalanná teszi.⁴⁷

Hozzájárás a szolgáltatásokhoz

A kerületben élő külföldiek és önkormányzati, illetve civil és egyházi szolgáltatók kapcsolatát több tényező is hátráltatja. A legalapvetőbb probléma a magyar nyelvtudás hiánya egyfelől, másfelől az ellátó szakemberek körében tapasztalható elégtelen angol nyelvtudás, valamint a tolmácsok hiánya. A kerületben élő külföldiek sok szolgáltatáshoz éppen a magyar nyelvtudás hiánya miatt nem feltétlenül férnek hozzá. E csoportok sikeres társadalmi integrációja szempontjából egyaránt fontos, hogy az érintettek minél hamarabb megtanuljanak magyarul, és ezzel párhuzamoson megismerjék, és igénybe tudják venni a józsefvárosi szolgáltatásokat. A nyelvtanulás járulékos haszna, hogy idővel maguk is tolmácsként tudják segíteni a helyi hivatalokat.

A magyar nyelv megfelelő szintű elsajátítása több évig is eltarthat, addig is a kommunikáció fő nyelve az angol lehet. Józsefváros ezért 2021-ben elindította a jozsefvaros.hu angol nyelvű oldalát, ahol az önkormányzat friss hírei angolul is olvashatóak, valamint angol nyelvű kisokost is készített az önkormányzat szolgáltatásairól. Szükség lenne ugyanakkor arra is, hogy az intézményekben, szervezetekben dolgozó alkalmazottak angol nyelvtudása javuljon, nem csak a bevándorlókkal történő kommunikáció miatt, hanem mert amúgy is egyre több külföldi érkezik Budapestre, és egyre gyakrabban kényszerülnek majd rá, hogy külföldiek ügyében intézkedjenek. Ennek érdekében a Józsefvárosi Önkormányzat ügyfélszolgálatán már angolul is kaphatnak tájékoztatást és segítséget az itt élő külföldiek és egyre több intézmény fejlesztette ki a külföldi ügyfelekkel történő kommunikáció eszközeit (pl. fordító- és tolmácsprogramok használata). Ezen kívül a Józsefvárosi Óvodákban minden gyerek számára elérhető az angol élménypedagógia, valamint a magyar mint idegennyelv (MaMi) fejlesztőprogram, amelyet az óvoda szakemberei dolgoztak ki az alkalmazott nyelvészet doktorának mentorálásával. Célja a magyarul nem beszélő gyermekek nyelvi fejlődésének támogatása az egyéni fejlődési mutatók figyelembe vételével. A Józsefvárosi Önkormányzat minden évben több kerületi általános iskolában támogatja a magyar mint idegen nyelv oktatást az ott tanuló diákoknak. A Kesztyűgyár Közösségi Ház rendszeresen biztosít helyszínt a bevándorlók támogatását célzó civil programoknak.

⁴⁷ <https://www.ksh.hu/docs/hun/xftp/terstat/2019/05/ts590502.pdf>

Országos szinten sajnos még kevésbé pozitív a kép az intézményes ellátás terén, mely erőteljesen leépült az elmúlt évtized alatt. A menekültekkel és oltalmazottakkal – a 2007. évi LXXX törvény a menedékjogról és az annak végrehajtásáról szóló 301/2007 (XI.9.) Kormányrendelet alapján – a Bevándorlási és Menekültügyi Hivatal kötött integrációs szerződést 2014. január 1-jétől kezdve. A megkötött érvényes szerződések alapján kötelezték őket a Családsegítő Szolgálatokkal való együttműködésre. A Parlament 2016. május 10-én a menedékjogi törvényt módosította, így ennek a kötelező együttműködésnek megszűnt a jogszabályi háttere. A törvénymódosítás 2016. 06. 01-jén lépett életbe. A kötelező együttműködés 2018. május 31-én ért véget. Jelenleg a JSZSZGYK-nak a számarányukhoz képest viszonylag kevés kapcsolata van menekültekkel és bevándorlókkal.

A fővárosi újszülöttek közül ma évente 3000 külföldi szülő gyermeke. Józsefvárosban a gyermekek számottevő hányada részben vagy egészben menekült/bevándorló családból származik. A Józsefvárosi Egyesített Bölcsődék (JEB) tagintézményeibe jelenleg beiratott gyermekek 14%-a nem magyar anyanyelvű vagy vegyes házasságú családban nevelkedik. Mongol, kínai, vietnámi, nigériai, kongói, szerb, ukrán, brit, román, argentin, spanyol, venezuelai, mexikói, orosz és arab származású gyermekek is kerültek bölcsődei csoportokba. Bölcsődékre bontva a nem magyar anyanyelvű gyermekek aránya így alakul 2025-ben:

- Mini-Manó Bölcsőde 10%
- Babóca Bölcsőde 10 %
- Játékvár Bölcsőde 20%
- Gyermekkert Bölcsőde 0,5%
- Tücsök-lak Bölcsőde 10%
- Fecsegő-tipegők Bölcsőde 20%
- Katica Bölcsőde 25%

A JEB-nél dolgozó kisgyermeknevelők közel egyharmada felsőfokú végzettségű, ennél azonban kevesebb arányban beszélnek valamilyen idegen nyelvet. A kollégák jobb nyelvtudása gördülékenyebbé tenné a családokkal folytatott munkát és nagyban segítené a bizalmi kapcsolatok kialakulását. Az intézmény 2025. évi költségvetésében az angol nyelvi képzés érdekében pénzügyi fedezet került biztosításra, ezáltal megközelítőleg 50 szakember képzése tud megvalósulni kezdő és haladó szinten egyaránt.

A JEB 2016. év óta projekt partnerként vesz részt az Erasmus+ köznevelési és stratégiai nemzetközi partnerségi pályázatokon, melyek a bölcsődés korú korosztály multikulturális neveléséhez és a felsőfokú szakemberképzéshez adtak/nak támogatást. A 2024., 2025. évben is tovább folytatódik ez a jó gyakorlat. A jelenlegi Erasmus programot 3 ország valósítja meg (Magyarország, Olaszország, Spanyolország) „SUSIEE Fenntarthatóság és interkulturalitás a 0-3 koragyermekekori nevelésben és gondozásban” címmel és tartalommal.

Az önkormányzat által fenntartott óvodákban a külföldi állampolgárságú gyerekek száma és aránya is folyamatosan nő. 2025-en az összes beiratkozott gyerek közel 15%-a külföldi. A 2020-2021-es nevelési évben 86, a 2021-2022-es nevelési évben 115, a 2022-2023-as nevelési évben 144, a 2023-2024-es nevelési évben 155, a 2024-2025-ös nevelési évben 162 olyan gyerek volt a józsefvárosi óvodákban, aki maguk vagy a szüleik külföldi állampolgárok voltak. Közülük is folyamatosan nő azoknak a gyerekeknek a száma, akik nem beszélnek magyarul.

Az óvodákban több szempontból jelenik meg a multikulturális nevelés. A magyar, mint idegen nyelv fejlesztése (MAMI) minden tagóvodában megvalósul a magyar nyelvet nem beszélő, vagy nyelvi nehézségekkel küzdő, nem magyar anyanyelvű gyermekek számára. A multikulturális nevelés ezen kívül is megjelenik a gyermeki fejlődés támogatásában a mindennapokban, pl. kulturális és nyelvi határon túlnyúló kommunikációs játékok, a különbözőségeket, egyediséget és azonosságokat érzékeltető játékok, alkotások, helyzetek formájában, a különböző földrészek környezetének, állatvilágának, kultúrájának megismerését feldolgozó projektek során, a különböző kultúrák különbségeinek és azonosságainak megismerése során, és a szülők bevonásával szervezett, érzékenyítő és kapcsolatépítő programok segítségével. Az óvodai beiratkozásnál angol nyelvű jelentkezési lapot is biztosítunk, és az évente megszervezett Oviexpón angolul beszélő óvodapedagógusok segítenek az eligazodásban, megértésben, információszerzésben.

A kerületben magas az iskolás-korú külföldi vagy kettős állampolgár gyerekek száma. A Tankerület által fenntartott iskolákban a gyerekek átlagosan 14%-a külföldi, de kiemelkedő például a Molnár Ferenc Magyar-Angol Két Tanítási Nyelvű Általános Iskolában ez az arány több, mint 27%. Az Önkormányzat az elmúlt években szervezett formában támogatja a kerületi iskolákban a magyar mint idegen nyelv oktatását.

Bár több iskolában kialakultak helyi jó gyakorlatok e gyermekek integrációjára, ezek sokszor csak ad-hoc megoldások átfogó szakmai koncepció nélkül. Ezt a szakmai együttműködések alacsony intenzitása/hiánya is magyarázza. A menekült/bevándorló háttérű gyermekek egyre többször részesülnek a kerületben működő tanodák és tanoda-szerű intézmények szolgáltatásaiból.

A Józsefvárosi Önkormányzat 2025. január 1-től működteti az Esélyegyenlőségi irodát, amelyben a kifejezetten a külföldiek integrációjáért és esélyegyenlőségéért felelős munkatárs is dolgozik (interkulturális koordinátor).

A menekültek és bevándorlók elismerése

A másik problémakör, ami a menekültek/bevándorlók és szolgáltatók kapcsolatát jellemzi az információ és bizalom kölcsönös hiánya. Általában elmondható, hogy az érintettekkel kapcsolatba kerülő szakemberek egy részének ismeretei hiányosak, interkulturális/kommunikációs/konfliktuskezelési készségeik fejlesztésre szorulnak.

A menekültek/bevándorlók integrációja szempontjából különösen lényeges, hogy az intézményekbe/közszolgáltatásokba vetett bizalom mértéke miként növelhető. Ehhez komoly erőfeszítésre volna szükség a hivatalok és szervezetek részéről, amihez persze többleterőforrást és főképpen megfelelő szakembereket kell biztosítani. Ugyanakkor óriási jelentősége lehet olyan - nem különösebben költséges - szimbolikus gesztusoknak a hivatalok részéről, melyek a befogadás üzenetét hordozzák és bizalmat keltenek a bevándorló közösségekben. A menekültek/bevándorlók társadalmi integrációját nagymértékben befolyásolják a befogadó társadalom attitűdjei, a közös helyi események, rendezvények, találkozási pontok, amire előremutató példa, hogy a kerületi önkormányzat első alkalommal 2021 nyarán megemlékezett a Menekültek Világnapjáról, amelynek keretében a kerületi infopontokon menekült és magyar nők alkotásait állították ki, valamint civil és közösségi programokat rendeztek. 2021 őszén a Polgármesteri Hivatal adott otthont az egyedülálló "Jövő vásznai" című kiállításnak, mely menekült alkotók művein keresztül mutatta be a menekültek mindennapjait és tapasztalatait. Az önkormányzat által kezdeményezett

kisösszegű pályázati programok keretén belül is támogatja a kerületben élő bevándorlók integrációját segítő programok megvalósítását. Az önkormányzat a menekültek és bevándorlók esélyegyenlősége tekintetében közvetítőként és a különböző csoportok közötti kommunikáció facilitátoraként is szerepet vállal. Különösen fontos ez annak fényében, hogy egy 2018-as felmérés szerint – mely több európai ország és Izrael lakosságának attitűdvizsgálatán alapult – Magyarországon a leginkább elutasítóak az emberek a külföldiekkel szemben.⁴⁸ De érdemes megemlíteni azt is, hogy 2020-ban az egyitomi Samir Kamel Aranykoszorú kitüntetésben, az az indiai bevándorló Zahid Mehmood pedig 2021-ben Józsefvárosi Közösségekért, 2024-ben pedig Aranykoszorú díjban részesült. A Józsefvárosi Önkormányzat évek óta jó kapcsolatot ápol a kerületi vietnámi közösség képviselőivel is, akik évről évre jelentős adományt juttatnak el a JSZSZGYK ügyfeleinek.

A Józsefvárosi Önkormányzat társadalmi egyeztetéseinek jelentős része angol nyelven is elérhető, így azok is részt tudnak ezekben venni, akik itt élnek a kerületben, de nem beszélnek angolul.

Célok

- Átfogó kutatás a kerületben élő külföldiek szükségleteiről és az önkormányzati szolgáltatásokhoz való hozzáférésről, valamint azok megítéléséről.
- Az önkormányzati intézmények és szolgáltatások átvilágítása a külföldi ügyfelek hozzáférése szempontjából és intézkedési terv létrehozása a szolgáltatások elérésének növelésére.
- Angol (és igény szerint egyéb idegen nyelvi) nyelvi támogatás és képzés az önkormányzat és intézményei munkatársai számára.
- Az angol mint idegen nyelv képzések kiterjesztése minden nem magyar ajkú kerületi gyerek és fiatal számára.
- Intenzív együttműködés a bevándorlók/menekültek integrációját támogató civil szervezetekkel és a bevándorlók és menekültek önszerveződő csoportjaival.
- Minden önkormányzati intézmény és gazdasági társaság honlapjának és alapvető tájékoztatási anyagainak nyelvi akadálymentesítése (legalább angol nyelvű verzióval).

⁴⁸ <http://library.fes.de/pdf-files/bueros/budapest/14181-20180815.pdf>

A helyi szervezetek és közösségek bevonása

Nemzetiségi önkormányzatok

Helyzetkép

Az egységes nemzeti kultúrára építő és azt érvényesítő országokban a nemzetiségi kérdés szorosan összekapcsolódik az esélyegyenlőség kérdésével. Ezzel éppen mi magyarok nagyon is tisztában vagyunk, hiszen több millió magyar él Magyarországon kívül, és küzd rengeteg hátránnyal annak következtében, hogy kisebbséghez tartozik. Nem csupán az eltérő nyelv jelent hátrányt, de az identitás megélése is sokkal nehezebb egy kisebbségi számára, akinek közösségi és kulturális életét, de érvényesülési lehetőségeit is alapvetően befolyásolja, hogy része-e az államalkotó nemzetnek. Még ha direkt diszkrimináció nem is éri az állami intézményrendszerben meglévő finánciális és minőségi egyenlőtlenségek jellemzően kedvezőtlenül érintik a nemzetiségi intézményeket.

Magyarországon a nemzetiségi közösségeknek kiterjedt és államilag támogatott kisebbségi intézményrendszer áll rendelkezésükre, amit a többség esetén az erős anyaországi kapcsolatok is segítenek, másfelől a romák kivételével alacsony a számarányuk a teljes lakossághoz képest. A kerületben (és országosan is) a legnagyobb etnikum a német kisebbség, a 2022-es népszámlálás adatai szerint 740 fő vallotta magát németnek a kerületben. A második legnagyobb történelmi nemzetiségi csoport az ukrán, akik 2022-ben 592-en voltak Józsefvárosban, a harmadik pedig a román, akik a 2022-es adatok szerint 421-en voltak a kerületben. Ennél jóval kevesebben regisztrálják magukat a kisebbségi önkormányzati választáson folyamatában, amiről a kisebbségi önkormányzati törvény szerint minden önkormányzati választáson nyilatkozniuk kell.

A nemzetiségi önkormányzatokat alapvetően a központi költségvetés finanszírozza. A kerületi nemzetiségi önkormányzatok a Bethlen Gábor Alapkezelőtől kapnak működési támogatást, míg a roma önkormányzat állami támogatását az Emberi Erőforrás Támogatáskezelő finanszírozza. Külön feladatalapú támogatást is kapnak az önkormányzatok az államtól, amit az előző évi tevékenységük kiértékelése után nyerhetnek el

23. táblázat: Kerületi nemzetiségi önkormányzatokra vonatkozó létszámok

	Népszámlálás szerint a nemzetiséghez tartozó (2022)	Nemzetiségi névjegyzék létszáma (2019)	Nemzetiségi névjegyzék létszáma (2024)	2024 megjelent (névjegyzék %)
Összesen	4327	1483	2058	1004 (48.8%)
Cigány (roma)	1654	950	1534	690 (45.0%)
Örmény	69	113	83	34 (41.0%)
Román	421	86	83	36 (43.37%)
Görög	107	72	73	50 (68.49%)
Német	760	64	67	48 (71.64%)

Szerb	208	45	64	48 (75.00%)
Ukrán	592	39	44	25 (56.82%)
Ruszin	95	44	43	28 (65.12%)
Bolgár	97	24	24	15 (62.50%)
Lengyel	135	23	23	16 (69.57%)
Szlovák	189	23	20	14 (70.00%)

Kerületi gyakorlatok

A nemzetiségi önkormányzatok állam támogatását a Józsefvárosi Önkormányzat több formában is kiegészíti. A nemzetiségi önkormányzatokkal kötött együttműködési megállapodás szerint a Józsefvárosi Önkormányzat működési támogatást biztosít, mely a roma kisebbséget annak jelentősebb számaránya miatt szintén külön kezeli. További támogatáshoz z juthatnak a nemzetiségek a részükre kiírt pályázaton, melynek célja a hazai kisebbségek hagyományainak megőrzése, esélyegyenlőségük elősegítése, a nemzeti identitás erősítését szolgáló kulturális programok támogatása. A pályázók jellemzően rendezvényszervezésre, könyvkiadásra és egyéb kiadványokra kérnek támogatást, és a tapasztalat az, hogy nem annyira a kisebbségek nagyságától, mintsem inkább a kisebbségi vezetők aktivitásától függ a programok mennyisége és színvonala, ami aztán a döntéseket befolyásolja.

A Józsefvárosi Önkormányzat egyéb módokon is hozzájárul a kisebbségi önkormányzatok megfelelő működtetéséhez. Nemzetiségi referensek segítik munkájukat és egy irodaépület áll rendelkezésükre az önkormányzat épületéhez közel, a Vajdahunyad utcában. Ez az úgynevezett nemzetiségi iroda, mely irodaként és kisebb rendezvények helyszínékként is szolgál. Miután az iroda méretei és műszaki állapotát sok kritika érte, ezért ezt az Önkormányzat az előző ciklusban ezt teljes körűen felújította. A Roma Nemzetiségi Önkormányzat egy saját telephelyet is kapott használatba szintén a Vajdahunyad utcában, amelyben saját rendezvényeit szervezi.

A kerületben nincsenek helyi nemzetiség oktatási intézmények, azok mind fővárosi szinten működnek és a nemzetiségi programok javarésze is fővárosi szinten valósul meg a kerület önkormányzatok aktív részvételével.

A Józsefvárosi Óvodák egyes tagóvodáiban működik a *Hans Hase* német nyelvű program, amelynek elindulását a Goethe Intézet támogatta.

Célok

- Józsefváros multikulturális múltjának ápolása.
- A Józsefvárosi Önkormányzat és a kerületi nemzetiségi önkormányzatok közötti jó kapcsolat ápolása.
- A nemzetiségi önkormányzatok arányos és normatív támogatásának fenntartása és monitorozása.
- A nemzetiségi önkormányzatoknak nyújtott támogatásoknál a helyben megvalósuló események előnyben részesítése.

Egyházak

Helyzetkép

Az egyházak hitéleti és közösségszervező munkájuk mellett hagyományosan mindig is végeztek szociális ellátó karitatív tevékenységet. A szekularizált modern állami intézmények és a civil szervezetek e funkciójukat jelentős részben átvették.

Magyarországon 1990 előtt az egyházak szociális tevékenysége hivatalosan az időotthonok működtetésére és a sérült gyermekek ellátására szorítkozott. Ez a helyzet alapvetően változott meg a rendszerváltás után. Ennek nem csupán az állampolgári jogok kiteljesedése volt az oka, vagyis hogy lehetőség nyílt civil és egyházi szolgáltatók működtetésére, hanem miután az egyházak visszakapták az államosítás előtti ingatlanvagyonuk jelentős részét, rá is kényszerültek arra, hogy a korábbinál jóval kiterjedtebb oktatási, egészségügyi és szociális feladatokat lássanak el. Ez nem csak új intézmények megszületését jelentette (pl. hajléktalan ellátás, alkohol és drog betegek ellátása terén), hanem olyan struktúrák kialakítását is, mint pl. idősök klubja, házi gondozó szolgálat, népkonyha, családsegítés.

A rendszerváltás után bekövetkező robbanásszerű intézményi fejlődés ugyanakkor magával vonta azt is, hogy az állam mind fokozottabban szállt be az egyházi intézményrendszer finanszírozásába. Ez a helyzet végül egy elkülönült (és nagyon komplex) egyházi finanszírozási rendszer kiépüléséhez vezetett. Az igazi fordulat 2011 után következett be (a 2011. évi CCVI. a Lelkiismereti és vallásszabadságról szóló törvény által), mikor a kormány alapvetően formálta át az egyházi törvényt privilegizált helyzetet teremtve az egyházi intézmények számára nem csak a civil szektorral szemben, de az önkormányzati intézményekkel szemben is (lásd az oktatás és egészségügy területén bekövetkezett változásokat). Ezzel párhuzamosan korlátozták az egyházként elismert vallási felekezetek körét elsősorban a történelmi egyházak javára, bár a rendszer e tekintetben nem konzekvens. A törvény négyféle jogállást különböztet meg (vallási egyesület, nyilvántartásba vett egyház, bejegyzett egyház és bevett egyház), melyek különböző jogosultságokkal járnak nem utolsó sorban az állami finanszírozás vonatkozásában.

A finanszírozás egyik legfontosabb eleme az államtól átvállalt feladatokra kapható normatív támogatás, amelyek mellett kiegészítő normatívát is kapnak az egyházak. Ennek mértékét mindig az adott évi költségvetési törvény szabályozta, és kezdetben az alpnormatíva kb. 70%-a volt, ami kb. 90%-ra nőtt 2011 után az úgynevezett bevett egyházak esetében. A kiegészítő normatív támogatáson túl az egyházak szociális feladataik ellátására kapnak még úgynevezett célzott támogatásokat is. Ezek egyik ismérve, hogy nincs meghatározva, illetve csak nagy általánosságban, hogy mire kapják ezeket a támogatásokat, továbbá az Államkincstár nem vizsgálja ezeknek a támogatásoknak a felhasználását. Ezen kívül az egyházak támogatáshoz juthatnak még egyedi döntések vagy pályázati elbírálás alapján elnyerhető forrásokból is. Jelentősebb oktatási és egészségügyi intézmény fenntartása és fejlesztése csupán a normatív, de még a célzott egyházi támogatásból sem oldható meg, ehhez külön további állami forrásra van szükség. Vagyis a jelenlegi rendszerben az egyházak szociális és oktatási tevékenysége alapvetően az állami/kormányzati szervek eseti döntéseitől függ.

Az önkormányzatoknak lényegében nincs semmilyen ráhatásuk sem az egyházi intézményrendszer finanszírozására, sem működési módjára. Sajnos nem állnak rendelkezésre

adatok arról, hogy az egyházi intézmények milyen nagyságrendben látnak el közfeladatokat.

Egyházi szociális ellátás a Józsefvárosban

Józsefvárosban intenzív és sokszínű vallási élet folyik. Rengeteg felekezet, vallási irányzat található itt a történelmi keresztény és zsidó felekezetektől kezdve a legkülönbébb új, vagy legalább is Magyarországon korábban (érdemben) nem gyakorolt vallási irányzatokig. Ennek egy része a bevándorlók relatíve magas számának is köszönhető, mint például az iszlám esetében. Egy kisebb imahely már meg is kezdte működését a kerületben (a Dobozi utcában), és több iszlám előírást betartó (halal) húsbolt és étterem is üzemel.

A legjelentősebb felekezet a római katolikus egyház, melyhez országosan és Budapesten is a vallásos lakosság túlnyomó része kötődik, bár így is csupán a kerületi lakosok 20,1%-a vallotta magát római katolikusnak a 2022-es népszámlálási adatok szerint. Reformátusnak 6,7 százalék, evangélikusnak 1 százalék, más keresztény felekezetűnek 2,5 százalék vallotta magát. Mindösszesen a lakosok nagyjából 32%-a deklarálta magát vallásosnak, 18,9% úgy nyilatkozott, nem tartozik egyetlen felekezethez sem. A kerületiek 48,5%-a pedig nem válaszolt a vallásra vonatkozó népszámlálási kérdésre. A vallásos lakosság aránya jelentősen, 8 százalékponttal csökkent a 2011-es népszámláláshoz képest.

A vallásos lakosság csökkenő száma ellenére a kerület továbbra is jelentős egyházi központnak számít. A Palotanegyed Horánszky utcai részét a háború előtt csak kis Vatikánként emlegették, annyira sok és jelentős katolikus intézmény épült egymás mellé, melyek aztán a rendszerváltás követően javarészt ismét egyházi kézbe kerültek. Ezek közül is kiemelt fontosságú a magyar jezsuiták központja és az ugyancsak a környéken székelő Pázmány Péter Egyetem, melynek teljes kampusza is a közelben, a Nemzeti Múzeum mögött fog felépülni a volt Magyar Rádió területén. De ugyancsak a Palotanegyedben található a Károly Gáspár Egyetem, a magyar evangélikus egyház irányítási és tudományos központja, és nem utolsósorban Közép-Európa egyetlen egyetemi szintű rabbiképző és zsidó tudományos oktatási intézménye, az ORZSE.

Esélyegyenlőség szempontjából azonban az imént felsorolt kiváló, de elsősorban felsőfokú oktatási intézményeknél nagyobb jelentőségük van azoknak az egyházi fenntartású intézményeknek, melyek ténylegesen szociális ellátó szerepet töltenek be, ezek viszont már nem a Palotanegyedben, hanem főként a körút túloldalán találhatóak. Legjelentősebb közülük a Magyar Evangéliumi Testvérközösség, mely kifejezetten a szociálisan hátrányos helyzetű emberek segítségét tartja fő missziójának. Az általa működtetett Oltalom Karitatív Egyesület és Wesley János Lelkészképző Főiskola a hajléktalan-ellátástól kezdve, az idősgondozáson át egészen a szociálismunkás-képzésig bezárólag foglalkozik a területtel, és országosan is, de fővárosi szinten mindenképp meghatározó - bár az állammal egyre erősödő konfliktusa miatt egyre inkább zsugorodó - szereplőnek számít. A másik országosan is ismertté vált és ugyancsak jelentős karitatív tevékenységet végző közösség, a Józsefvárosi Evangélikus Gyülekezet, amely számos civil szervezetnek ad otthont és ahol hátrányos helyzetűek, hajléktalan emberek ellátása folyik és többek között tanodafoglalkozás is üzemel.

A jezsuita egyház kollégiumi helyek biztosításával (ill. lakhatási támogatással) nyújt támogatást roma (és más hátrányos helyzetű) fiataloknak ezzel segítve a diákok előremenetelét középiskolai és felsőoktatási szinten. Ugyancsak a Palotanegyedben működik az Isteni Megváltóról Nevezett Nővérek Kongregációja, mely közösség hivatása a tanítás-nevelés és betegápolás.

A Santo'Egidio (Szent Egyed) Közösség a Szentszék által elismert laikus közösség. Alapeszméje szerint tagjai a mindennapi munka és családi élet mellett segítenek rászoruló, beteg, szenvedő embereknek. Kiemelkedők a menekültek támogatásában, de ugyancsak szerepet vállalnak a romák és hátrányos helyzetűek támogatásában, elsősorban a hajléktalanellátás terén.

A Konstantinápolyi Egyetemes Patriarchátus Magyarországi Orthodox Exarchátusa méretét tekintve kicsinek mondható, de kiemelt ügyként kezeli a helyi szociális feladatokban és kulturális életben való részvételt. Jelenleg épül az Exarchátusnak a Múzeum utca 11. szám alatt található központja, melynek megnyitásával jelentősen bővül majd az egyház kapacitása ezen a téren is.

A Szt. József plébánia is komoly karitatív tevékenységet végez, a Szeretet Misszionáriusai (Teréz Anya Nővérei) pedig népkonyhát üzemeltetnek a Tömő u. 19. szám alatt. A többi VIII. kerületi katolikus közösség egyéni akciókon kívül a Katolikus Karitászban belül fejt ki szociális munkát. Ennek a szervezetnek az egyik központja a Betánia Magyar Karitás, amely a Bláthy Ottó u. 10. szám alatt található.

A Magyarországi Baptista Egyház leginkább egészségügyi területen nyújt segítséget többek között szenvedélybetegek részére is. Az Üdvhadsereg működteti a Dobozi utca 29. szám alatt az Új Reménység Háza elnevezésű férfi átmeneti szállót és népkonyhát. Ezen kívül az Üdvhadsereg Józsefvárosi Gyülekezete is bekapcsolódott a „Láthatatlan” nevű programba, amely a családon belüli erőszakot elszenvedőknek nyújt segítséget.

A számos zsidó vallási intézmény közül, mely a kerületben működik, az Olajág otthonok részeként a Mátyás tér 6. szám alatt működő időotthon számít jelentősebb szociális intézménynek és a Baross u 61. szám alatti épületben helyet foglaló CEDEK Izraelita Szeretetszolgálat. Mindkettő fenntartója az Egységes Magyarországi Izraelita Hitközség (EMIH). A CEDEK legfőbb tevékenysége a népkonyha működtetése és a nevelőszülőket támogató program, ugyanakkor jelenleg az ukrán menekültek segítségével is kiemelten foglalkozik.

A roma lakosság szociális segítésében speciálisan fontos szerepet töltenek be az egyházak. A romák többsége katolikus, a Szt. József Főplébánia a fő helyszín, ahová sokan rendszeresen járnak. Kisebbségük református, a zömében Kelet-Magyarországról származó lovári cigányok pedig többnyire a görögkatolikus egyház tagja (mely óvodát és iskolát is fenntart a Józsefvárosban), ugyanakkor viszonylag sokan hívei az új evangélikus egyházaknak is, mint amilyen a Jehova Tanúi és a Hit Gyülekezete. Az egyházak jellemzően nem csak a szociális ellátásban segítik a rászorult romákat, de támogatják a roma kulturális hagyományok megőrzését is.

Az önkormányzat korlátozottan tud csak az egyházakkal intézményi együttműködést kialakítani, ugyanakkor fontosnak tartja a velük való partneri viszony kialakítását. Az egyházak szervezeteit a civil és egyházi támogatási pályázatokon keresztül támogatja.

Célok

Az önkormányzat minden olyan szervezettel együtt kíván működni és partneri viszonyt kíván kialakítani, mely közfeladatokat lát el, segíti a hátrányos helyzetű csoportok helyzetének javulását és általában közösség-szervező és társadalom integráló szerepet tölt be függetlenül attól, hogy azt vallási vagy szekuláris meggyőződéssel teszi, illetve, hogy milyen felekezethez tartozik vagy milyen társadalomfilozófiai indíttatás hajtja. Amennyiben tevékenységével

hozzájárul a társadalmi integrációhoz, úgy az önkormányzat partnerként tekint rá.

Az Önkormányzat fontosnak tartja, hogy sikerüljön az egyházakkal közös értékeket elfogadni és azokért együttesen fellépni, legelsősorban a hátrányos helyzetűek érdekében, a gyűlöletbeszéddel szemben, az erőszak áldozataiért, és egy alapvetően a nyitott, bizalomra épülő, elfogadó és befogadó társadalomért. Arra törekszik, hogy a szakmai hatékonyság érdekében a helyi nyilvánosság számára, illetve kölcsönösen egymás számára is átlátható és számonkérhető módon működjenek a programok és az azokat lehetővé tevő támogatási rendszerek.

Civil szervezetek

Helyzetkép

A civil szervezetek és a különböző informális közösségek kulcsszerepet töltenek be nem csupán a társadalmi kohézió megteremtésében, de a politikai képviseleti rendszer hatékony és demokratikus működtetésében is. Ezek révén képesek a társadalom legkülönbözőbb helyzetű és szemléletű csoportjai kialakítani, megfogalmazni és közvetíteni céljait és tud kialakulni egy autonóm közösségekre épülő demokratikus társadalom, mely képes kontrollálni a hatalmi központok (legyenek azok politikai vagy gazdasági erők) törekvéseit.

A kerületi vezetés elkötelezett a civil szervezetekkel történő partneri viszony megteremtésében és a lakosság közösségi aktivitásának megerősítésében. Programjában olyan működési modell meghonosítását tűzte ki célul, amely visszaadja az önkormányzás szó valódi értelmét: részvételt és beleszólást a döntésekbe, ami alapfeltétele annak, hogy a kerület lakosai magukénak érezzék a helyi politikát, és felelős állampolgárként vegyenek részt a közügyekben. Ez teremti meg a demokratikus közmegegyezésen alapuló hatékony kormányzás lehetőségét, melyben a véleménykülönbségeket képesek az emberek átlátható és konstruktív módon egyeztetni. Ez a polgárokat bevonó, velük és közöttük párbeszédet teremtő részvételi önkormányzás tudja hatékonyan segíteni a társadalmi integrációt, a különböző társadalmi csoportok közötti megértést és azt, hogy az esélyegyenlőség elve az önkormányzat működésében tartósan és hatékonyan jelen legyen.

Józsefváros mélyen gyökerező polgári hagyományokkal rendelkezik, és jelenleg is kiemelkedő a helyi civil szféra aktivitása. A fővárosi lakosság nem egészen 5%-át kitevő kerületben a nagyjából 1000 bejegyzett civil szervezet összevetve a mintegy összesen 13.000 szervezetről álló fővárosi civil szektorral viszonylag magas számnak tekinthető. Ez részben összefügg Józsefváros központi elhelyezkedésével, a relatíve olcsó ingatlanárakkal és bérleti költségekkel és a rendkívül sokszínű, intenzív és magas színvonalú szellemi élettel. Nem elhanyagolható jelentőségű az is, hogy az utóbbi évtized eredményeképpen az underground és progresszív kultúra is egyre inkább itt találja meg az otthonát. Az egyre bővülő minőségi klubok mellett olyan közösségi központok épültek ki, melyek részben vagy egészben civil szervezetként működnek, és a kulturális programszervezésen túl fontos közösségszervező szerepet is betöltenek, illetve inkubátor házként otthont nyújtanak szervezeteknek és civil kezdeményezéseknek. Kijelenthetjük tehát, hogy Józsefváros az ország egyik civil központja.

A választásokon való részvétel nem az egyetlen, mégis fontos fokmérője annak, hogy az ország és a település polgárai mennyire érzik úgy, hogy érdemes élni állampolgári jogaikkal és részt venni az őket képviselő emberek megválasztásában majd számonkérésében. Józsefvárosban azzal a lehangoló adattal kell szembenézni, hogy fővárosi összehasonlításban rendkívül

alacsony a választási részvétel. A 2014-es önkormányzati választásokon a szavazásra jogosultak 32%-a jelent meg a választáson (szemben a budapesti 43%-kal), míg a 2019-es önkormányzati választáson ez az arány 40% volt (szemben a budapesti 51%-kal). 2024-ben a választásra jogosultak 48,16%-a vett részt az önkormányzati választáson, ami ugyan jelentős növekedést mutat, de még mindig elmarad a Főváros 60,5%-os részvételi arányától.

A TÁRKI által az önkormányzat megbízásából végzett 2021-es, széleskörű kutatás⁴⁹ eredményei átfogó képet adnak a józsefvárosi lakosság közéleti/közösségi részvételéről, amely alapján elmondható, hogy a szűk lakókörnyezetében a kerületi lakosok többsége szokott segíteni valamilyen formában a szomszédainak vagy ismerőseinek (61%). Önkénteskedni a kerületi lakosok 14%-a szokott, míg csupán 6% (!) tagja valamilyen civil szervezetnek.

Az egyes közösségi tevékenységek gyakorisága különböző társadalmi kategóriák mentén változik: az 'új lakók' kissé nagyobb arányban végeznek önkéntes munkát (17%), mint azok, akik már több, mint 5 éve a kerületben élnek (14%). Ezen felül a diplomások nagyobb arányban (11%) tagjai valamilyen civil szervezetnek, mint a kevésbé kvalifikáltak. Érdekesesség továbbá, hogy míg a fiatalok (64%) és középkorúak (69%) körében viszonylag gyakori a szűk lakókörnyezetben való aktivitás (szomszédoknak, ismerősöknek való segítség), addig az idősek többsége nem ennyire aktív a közösségben: a 60 évnél idősebbeknek a fele (49%) szokott a szomszédoknak, ismerősöknek segíteni.

Önkormányzat és civil szervezetek együttműködése

Az esélyegyenlőség szerves eleme, hogy a helyi közülethez minden lakó egyformán hozzáférjen és lehetősége legyen alakítani azokat a döntéseket, amelyek közvetlenül vagy közvetetten érintik. A polgárok részvétele a közéletben azonban nem tud, de semmiképpen sem tud hatékonyan megvalósulni civil szervezetek közreműködése nélkül, melyek az egyéni akaratokat társadalmi akarattá formálják, artikulálják és közvetítik a döntéshozók felé.

Ugyanakkor a civil kurázsinnak nem csak az érdekérvényesítés terén van óriási szerepe, hanem óriási innovációs potenciállal rendelkezik, rengeteg plusz energiát és erőforrást tud mozgósítani részben a civil szervezeti keret rugalmasabb működése folytán, részben azért, mert résztvevői motiváltak, saját ügyüknek tekintik a tevékenységet, amit végeznek.

A különböző civil szervezetek olyan szolgáltatásokat képesek ellátni, melyek az önkormányzat által fenntartott intézményekben nem működnek, és teljes körű ellátásukra nincs lehetőség.

Civil stratégia

2020 decemberében a józsefvárosi képviselő-testület nevében eljáró polgármester elfogadta **Józsefváros Civil Stratégiáját**, ami nem csak abban a tekintetben volt újdonság, hogy korábban az önkormányzat ilyen koncepcióval nem rendelkezett, de teljesen új szemlélet is hozott a civilek és önkormányzat együttműködési rendszerébe. A stratégia alapvető célkitűzése az volt, hogy a civil szervezetek és közösségek és az önkormányzat közötti együttműködés átlátható és nyitott legyen, az önkormányzat partnernek tekintse a civil szervezeteket és közösségeket, és az állampolgárok bele tudjanak szólani az őket érintő

⁴⁹ Józsefváros lakosságának társadalmi helyzete és az önkormányzati intézményrendszer diagnózisa. 2021. április TÁRKI Társadalomkutatási Intézet Zrt.

döntésekbe. Ennek jegyében a következő programok és intézkedések valósultak meg (részben vagy már egészben):

- Új, szakmai bírálaton alapuló civil pályázati rendszer elfogadása
- Civil szervezetek kedvezményes helyiségbérleti szerződéseinek felülvizsgálata
- Új, átlátható kedvezményes helyiségbérleti pályázat beindítása, amelynek keretében valódi szakmai együttműködés alakul ki a bérlő civil szereplőkkel
- Bérbeszámítás rendszerének felülvizsgálata a kedvezményes helyiségbérletek esetén
- Rövidtávú terembérlet átláthatóvá tétele
- Civil centrum-hálózat előkészítése
- Civil hírlevél elindítása
- Civil szervezetek tanácskozási jogának rendezése
- Szakmai/civil egyeztető fórumok rendezése
- Kapcsolattartás fejlesztése a civil szervezetekkel
- A civil szervezetekkel kötött szerződéses együttműködések felülvizsgálata
- Józsefvárosi Közösségekért kitüntetés alapítása

Az esélyegyenlőség szempontjából egyik legfontosabb intézkedésnek tekinthető, hogy az Önkormányzat kiemelten kezeli a hátrányos helyzetű emberekkel/közösségekkel foglalkozó programok támogatását. Minden évben **pályázati alapot** különít el a költségvetésből, amelyből a kerület érdekében tevékenységet végző civil szervezetek, egyházak, sportegyesületek és nemzetiségi önkormányzatok munkája támogatható. Annak érdekében, hogy a civil szervezetek aktív szerepet vállaljanak az esélyegyenlőség megteremtésében, a pályázat elbírálása során a hátrányos helyzetű embereket támogató programok többletpontot kapnak.

Támogatja továbbá az önkormányzat a helyi lakosokat megcélzó civil szervezetek **kedvezményes bérleti díjú helyiséghez** juttatását. A pályázatok elbírálása során figyelembe veszi, hogy az adott civil szervezet helyi lakosok számára nyújt szolgáltatást. A szervezet érvényesen akkor pályázhat, ha saját profiljának megfelelő, a kerület számára is hasznos feladatokat vállal, hozzájárulva Józsefváros fejlődéséhez, a kulturális és közösségi élet színesebbé tételéhez. Plusz pontot jelent, ha a pályázó civil szervezet szándéka, hogy a helyiséget más szervezettel is megossza, vagyis ezáltal egyfajta civil inkubációs szerepet valósítson meg. A kedvezményes helyiséget bérlő civil szervezetekkel az önkormányzat együttműködési megállapodást köt, és a szakmai vállalásokat nyomon követi.

Az önkormányzat **új díjat alapított**, amelyre civil és közösségi munkát végző szervezeteket, magánembereket és informális közösségeket lehet jelölni, akik a társadalmi igazságosságért, az egyenlőségért, a befogadásért, Józsefváros lakóinak biztonságáért és a környezeti fenntarthatóságért végzett munkájukban értek el kiemelkedő eredményt.

Az új stratégia egyik legmeghatározóbb eleme olyan civil innovációk támogatása, melyek viszonylag kevés anyagi hozzájárulást igényelnek, mégis képesek a közösségi aktivitás fölélnkítésére és a lakosság szemléletformálására, mint azt az alábbi példák mutatják:

- Józsefvárosi Közösségek Ünnepe, mely közösségi programok mellett bemutatkozási

lehetőséget ad a helyi civil szervezeteknek

- Józsefvárosi Szomszédünnep kezdeményezés a helyi közösségek megerősítésére
- Bérlelőkijelölési jog civil és egyházi szervezeteknek

Az új támogatói stratégia vezérelve, hogy kisebb támogatással, inkább a kreativitásra és a lakossággal való együttműködésre építő civil szervezetek részesülnek előnyben mintsem azok, amelyek az állami is önkormányzati vagy egyéb nagy támogatói alapok forrásaira hagyatkoznak és ennek megfelelően is alakítják tevékenységüket. Az elmúlt évek adatai visszaigazolják, hogy az egyedi támogatások visszaszorulnak, az Önkormányzat egymással érdemben versengő, szakmai alapú pályázatok révén juttat forrásokat a kerületi civil kezdeményezéseknek.

Kommunikáció és részvétel

Az önkormányzat mindenki számára átlátható és elszámoltatható módon kíván működni, aminek lényegi része a folyamatos kommunikáció és egyeztetés a lakossággal, és különösen a civil szervezetekkel, részben közvetlen kapcsolattartás útján, részben a nyilvánosság különböző fórumain.

A civil szervezetek és közösségek három különböző formában vehetnek részt a Józsefvárosi Önkormányzat munkájában.

Civil hírlevél

Az önkormányzat havi rendszerességgel küld hasznos önkormányzati híreket (pl. pályázatok, együttműködési lehetőségek) azoknak a civil szervezeteknek és informális csoportoknak, amelyek képviselői feliratkoznak a hírlevélre.

Civil szervezetek tanácskozási joga

Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény kötelezővé teszi, hogy a képviselőtestület szervezeti és működési szabályzatában (SZMSZ) meghatározza, mely önszerveződő közösségek képviselőit illeti meg az adott tevékenységi területet illetően tanácskozási jog a képviselő-testület és bizottsága ülésein. Ennek érdekében a civil szervezetek az SZMSZ-ben is lefektetett tanácskozási jogot kapnak a képviselőtestület, valamint a bizottságok ülésein.

Az önkormányzat SZMSZ-e szerint az önszerveződő közösség törvényes képviselőjét akkor kell meghívni az ülésre, ha az önszerveződő közösség tevékenységi körét érintő napirendet tárgyal a Képviselő-testület, és az önszerveződő közösség törvényes képviselője legkésőbb a képviselő-testületi ülést megelőző negyvennyolc órával korábban írásban jelzi a polgármesternél, hogy tanácskozási jogával élni kíván, valamint a hatályos létesítő okiratának megküldésével igazolja, hogy a napirendi pont tárgya az önszerveződő közösség létesítő okiratában meghatározott célját, tevékenységi körét érinti.

Szakmai/civil egyeztető fórumok

A Józsefvárosi Önkormányzat **Szociálpolitikai Kerekasztalt, Kábítószerügyi Egyeztető Fórumot, valamint HEP Fórumot** működtet, melyek segítségével a helyben működő civil és egyházi szervezetek a saját területükön lévő döntések előkészítésében és véleményezésében is szerepet kapnak. Ezen kívül évente legalább egyszer **Civil Fórum** néven tanácskozást tart a civil szervezetekkel és helyi informális csoportok képviselőivel.

Amennyiben egy civil szervezetnek hivatalos megállapodása van az önkormányzattal, akkor elsősorban a Humán Szolgáltatások Irodájával, illetve a Közösségi Részvételi Irodával tartja a kapcsolatot.

Az önkormányzat hivatalos honlapján a civil szervezeteknek szóló információk egységesen vannak kezelve, így könnyen elérhetőek a pályázatokkal és egyéb civil témákkal kapcsolatos információk. Ezen kívül az önkormányzat aktív kommunikációt folytat a lakossággal az önkormányzat Facebook felületein, mindenekelőtt a Jóban Nyolcban Facebook-csoportban, a havonta megrendezésre kerülő közösségi fogadóórákon, valamint az ún. *Józsefváros appon* keresztül, amely ingyenes és anonim bejelentési lehetőséget biztosít elsősorban közterületi problémákkal kapcsolatban. A Közösségi Részvételi Iroda és az önkormányzat szakirodái emellett folyamatosan, strukturált keretek között folytatnak társadalmi egyeztetéseket az önkormányzat fontosabb - többek között az esélyegyenlőséget is érintő - döntéseinek előkészítésekor. Ezek során az érintettek közvetlen bevonása mellett a területhez kapcsolódó civil szervezetek is elmondhatják a véleményüket, megfogalmazhatják javaslataikat.

Közösségi Részvételi Iroda

A Józsefvárosi Önkormányzat az országban elsőként hozta létre a *Közösségi Részvételi Irodát*, melynek feladata a helyi lakosság aktivizálása, a szolidaritás erősítése, valamint a civil szervezetek, informális közösségek, önkormányzati intézmények és a helyi lakosság közötti együttműködés erősítése.

Az Iroda felelős azért, hogy a választott képviselők felé közvetítse a kerületi lakosok és civil szervezetek igényeit, és elősegítse a civil szervezetekkel közös rendezvények, programok lebonyolítását. Az önkormányzat közösségi eseményei és rendezvényei szervezésekor törekszik arra, hogy mindig bevonja a területileg vagy tematikusan érintett civil szervezeteket a szervezésbe és megvalósításba.

Másfelől az Iroda feladata a széleskörű közérdekű és közérthető tájékoztatás olyan módon, hogy a helyi közszolgáltatások és a helyi közelet mindenki számára egyenlő módon hozzáférhető lehessen társadalmi vagy vagyoni helyzetűtől és nemi, szexuális vagy etnikai identitástól függetlenül. Ennek érdekében a Polgármesteri Kabinet kommunikációs stábjával együttműködésben számos online és offline felületet működtet, amelyeken nagy hangsúlyt kapnak a sérülékeny csoportok számára fontos információk, és megkülönböztetett figyelemmel törődik az önkormányzati lakásban élő bérlők tájékoztatásával, akik számára különösen fontosak a jogtudatossághoz és érdekérvényesítéshez szükséges ismeretek. Az önkormányzati bérlők számára 2025. tavaszán elindult a Lakótér projekt, amelynek célja a bérlők aktív részvételének előmozdítása lakókörnyezetük alakításában, kezdeményezéseik és önszerveződésük erősítése, valamint az együttéléssel kapcsolatos problémák megoldásának támogatása.

A Közösségi Részvételi Iroda által szervezett helyi önkéntesek szintén rendszeresen együttműködnek a szociális ellátórendszer intézményeivel különösen krízishelyzetekben. Szintén az Iroda koordinációjával valósulnak meg az önkormányzat adománygyűjtő kampányai, amelyek során pénzbeli és természetbeni adományokat gyűjt a helyi rászorulóknak részére. Az önkormányzat civil kapcsolatainak rendszerezettebb ápolása és fejlesztése érdekében 2025-től a Közösségi Részvételi Iroda keretei között civil kapcsolattartó áll munkába.

Célok

Ugyan Magyarországon jelentős méretű a civil szektor, a közel 60 ezer szervezet a GDP mintegy 5%-t termeli ki és nagyjából 150 ezer főt foglalkoztat, a szektor fejlettsége viszont nagyon egyoldalú és jelentős mértékben függ az állami és egyéb pályázati forrásoktól, miközben társadalmi beágyazottsága alacsony fokú. Kulcskérdés a magyar demokrácia szempontjából, hogy minél több alulról építkező, saját tagságra és lakossági bázisra támaszkodó, azokat képviselő, a szolgáltatások nyújtása mellett érdekvédelmi szerepet is felvállaló, a nyilvánosság és szolidaritás erejével fellépő szervezet jöjjön létre. Ez nem csak a demokratikus kontroll miatt lényeges, hanem mert a marginalizált csoportok kezében az egyik legerősebb eszköz arra, hogy saját érdekükben hatékonyan fellépjenek, és kiszolgáltatottságukon enyhítsenek.

A civil szféra társadalmi beágyazottságát erősítendő az önkormányzat civil támogatási gyakorlatán is változtatni kell oly módon, hogy a civil szervezetek tevékenységüket elsősorban ne a pályázati források szempontrendszeréhez igazítsák, hanem a környezetükben felmerülő társadalmi igényekhez. Ennek fényében az Önkormányzat azokat a szervezeteket, civil kezdeményezéseket kívánja előnyben részesíteni, melyek kreatív ötletekkel tudnak a közösségi élet katalizátorává válni, és erős társadalmi bázist építenek.

A Civil Stratégiában megfogalmazott és már megvalósítás alatt álló tervekkel összhangban és a lehetőségek függvényében Józsefváros folytatja tovább azt a fajta közösségalapú, közösségfejlesztő önkormányzati politikát, mely a kreatív tevékenységet végző, közösségi kapcsolatokat építő és ebben örömet és társadalmi megbecsülést lelő ember eszméjén alapul.

A Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Terve (JEP IT)

Az elemzés alapján az egyes területekhez javasolt intézkedések, vagyis a JEP Intézkedési Terv részletei külön dokumentumban találhatóak.

A HEP Fórum

Önkormányzatunk a HEP kidolgozására és megvalósítására, továbbá értékelésére, ellenőrzésére és az ennek során nyert információk visszacsatolására, valamint a programba történő beépítésének garantálására a jogszabályi előírásoknak megfelelően a Helyi Esélyegyenlőségi Programért Felelős Fórumot hozott létre és működtet, melynek összetétele és működési szabályai a HEP-ben megtalálhatóak. Ezek a fórumok alkalmasak arra is, hogy – szükség esetén a HEP-től különválasztva – megtárgyalják a JEP-nek a HEP-ben nem szereplő intézkedéseinek végrehajtását is.

A JEP megvalósítása - kötelezettségek és felelősség

Önkormányzatunk az általa fenntartott intézmények vezetői számára feladatul adja és ellenőrzi, a településen működő nem önkormányzati fenntartású intézmények vezetőit pedig partneri viszony során kéri, hogy a Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Programot valósítsák meg, illetve támogassák.

Önkormányzatunk azt is kéri intézményeitől és partnereitől, hogy vizsgálják meg, és a program elfogadását követően biztosítsák, hogy az intézményük működését érintő és az esélyegyenlőség szempontjából fontos egyéb közszolgáltatásokat meghatározó stratégiai dokumentumokba és iránymutatásokba épüljenek be és érvényesüljenek az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó azon kötelezettségek, melyek az önkormányzat Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Programjában rögzítésre kerültek.

Önkormányzatunk elvárja, hogy intézményei a Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Program Intézkedési Tervében szereplő vállalásokról, az őket érintő konkrét feladatokról intézményi szintű akcióterveket és évente cselekvési ütemterveket készítsenek.

A település vezetése, az önkormányzat tisztségviselői és a települési intézmények vezetői felelősek azért, hogy ismerjék az egyenlő bánásmódra és esélyegyenlőségre vonatkozó jogi előírásokat, biztosítsák a diszkriminációmentes intézményi szolgáltatásokat, a befogadó és toleráns légkört, és megragadjanak minden alkalmat, hogy az esélyegyenlőséggel kapcsolatos ismereteiket bővítő képzésen, egyéb programon részt vegyenek.

Felelősségük továbbá, hogy

- ismerjék a JEP IT-ben foglaltakat és közreműködjenek annak megvalósításában;
- az esélyegyenlőség sérülése esetén hivatalosan jelezzék azt a JEP IT kijelölt irányítóinak;
- az önkormányzati intézmények vezetőiként intézményi akciótervben gondoskodjanak a Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Programban foglaltaknak az intézményükben történő maradéktalan érvényesüléséről.

Minden, az önkormányzattal és annak intézményeivel szerződéses viszonyban álló, számukra szolgáltatást nyújtó fél felelőssége, hogy megismerje a HEP IT-t, ha szerződés magára nézve kötelezőként kövesse azt; és megfeleljen az elvárásainak, amelyre vonatkozó passzust a

jövőben bele kell foglalni a szerződésbe. Szükséges továbbá, hogy a jogszabály által előírt feladatmegosztás, együttműködési kötelezettség alapján a települési önkormányzattal kapcsolatban álló szereplők ismerjék a HEP-et, annak megvalósításában aktív szerepet vállaljanak. Amennyiben a szerződés olyan témához kapcsolódik, amely a HEP-ben nem szerepel, de a JEP-ben igen, úgy ezek az előírások értelemszerűen a JEP-re is vonatkoznak. A JEP végrehajtását ugyanolyan módon nyomon kell követni, mint a HEP-ét.

A JEP nyilvánossága

Az esélyegyenlőségi programot megalkotásakor két körben véleményeztette az önkormányzat. A tervezetet írásban és szóban is lehetett véleményezni. A nyilvános társadalmi egyeztetés összefoglalója felkerült az önkormányzat honlapjára a "Konzultációk" menüpontba.

Az elfogadott dokumentum hozzáférhető a Budapest Józsefvárosi Önkormányzat honlapján, www.jozsefvaros.hu a „Stratégiák” menüpont alatt, valamint közzétesszük az önkormányzat Facebook-oldalán is (www.facebook.com/jozsefvaros.hu). Papír alapú formátumban a dokumentum a 1082 Budapest, Baross utca 63-67. szám alatt található Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Polgármesteri Hivatal Esélyegyenlőségi Irodájában elérhető.

A nyilvánosság folyamatos biztosítására legalább két évente tájékoztatjuk a program megvalósításában elért eredményekről, a monitoring eredményeiről a település döntéshozóit, tisztségviselőit, az intézményeket és az együttműködő szakmai és társadalmi partnerek képviselőit. A JEP a HEP felülvizsgálatával egyidőben szintén felülvizsgálatra került 2025-ben, ennek során a dokumentum felülvizsgált változatához véleményeket, javaslatokat lehetett fűzni.

A JEP-pel is foglalkozó HEP Fórum megtárgyalja a JEP intézkedési tervét, és az itt elhangzó javaslatok becsatornázódnak a felülvizsgálat társadalmi véleményezésébe. A nyilvánosság biztosítására az önkormányzat honlapja áll rendelkezésre. A felülvizsgálat eredményére felhívjuk a figyelmet az önkormányzat és intézményeinek különböző rendezvényein, beépítjük kiadványainkba, a tolerancia, a befogadás, a hátrányos helyzetűek támogatásának fontosságát igyekszünk közvetíteni a lakosság felé a támogató szakmai és társadalmi környezet kialakítása érdekében.

Elfogadás módja és dátuma

I. A Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Programjának szakmai és társadalmi vitája megtörtént. Az itt született észrevételeket a megvitátást követően a JEP Intézkedési Tervébe beépítettük.

II. Ezt követően a Budapest Főváros VIII. kerület Józsefvárosi Önkormányzat Képviselőtestülete a Józsefvárosi Esélyegyenlőségi Programot (melynek része a javasolt intézkedéseket tartalmazó Intézkedési Terv) megvitatta és a 99/2023. (IV.27). számú határozatával elfogadta.

III. A JEP első felülvizsgálata 2025. február-márciusban zajlott le.

Pikó András
polgármester

Társadalmi egyeztetésre szánt változat